

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра практичної психології

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ
ГАРМОНІЙНИХ СТОСУНКІВ ПОДРУЖЖЯ

Кваліфікаційна робота
студента групи ЗППм -24-1
ступінь вищої освіти магістр
спеціальності 053 Психологія
Підгального Олександра Юрійовича

Керівник:
кандидат педагогічних наук,
старший викладач
Белікова Олена Аркадіївна

Кривий Ріг – 2025

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Підгальний Олександр Юрійович,

розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав і не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Підгальний О.Ю.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ГАРМОНІЙНИХ ПОДРУЖНІХ СТОСУНКІВ У ПСИХОЛОГІЇ	9
1.1. Сім'я та шлюб як соціально-психологічний феномен	9
1.2. Поняття гармонійних подружніх стосунків у контексті сучасних психологічних підходів	16
1.3. Психологічні чинники формування гармонійних стосунків	23
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ГАРМОНІЇ ПОДРУЖНІХ СТОСУНКІВ	33
2.1. Організація та методичні основи емпіричного дослідження	33
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження психологічних чинників гармонії у подружжі	40
2.3. Порівняльний кореляційний аналіз психологічних чинників формування гармонійних стосунків у групах з різним сімейним статусом	54
Висновки до розділу 2	64
РОЗДІЛ 3. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВА ПРОГРАМА ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДРУЖНЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ	68
3.1. Теоретико-методологічні засади психокорекції чинників формування гармонійних стосунків у подружжі	68
3.2. Корекційно-розвиткова програма формування гармонійних стосунків подружжя «ПАРТНЕРСТВО ТА ГАРМОНІЯ»	73
Висновки до розділу 3	84
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	92
ДОДАТКИ	105

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний соціально-культурний простір характеризується динамічністю, невизначеністю, підвищеним рівнем стресогенності та змінами у традиційних формах сімейних взаємин. Такі фактори, як економічна нестабільність, військові дії, міграційні процеси, актуалізація дистанційних форм комунікації, переосмислення гендерних ролей суттєво впливають на якість і стабільність подружніх стосунків. У зв'язку з цим питання збереження гармонії в шлюбі набуває особливої ваги, адже сім'я залишається базовим осередком суспільства, джерелом психологічної підтримки та умовою розвитку повноцінної особистості.

Гармонійні подружні взаємини є не даністю, а результатом тривалого особистісного та міжособистісного розвитку партнерів, їхньої мотиваційної готовності до співпраці, взаємної відповідальності, здатності долати нормативні та ненормативні кризи сімейного життєвого циклу. Наукові дослідження останніх років [4, 8, 24, 47, 50, 51] підтверджують, що гармонія у подружжі ґрунтується на комплексі психологічних чинників, серед яких ключову роль відіграють рівень задоволеності шлюбом, психологічна сумісність, якість комунікації, узгодженість рольових очікувань, конструктивність конфліктної поведінки, емоційна близькість і здатність до спільного подолання труднощів.

Актуальність проблеми також визначається високими показниками подружніх розлучень в Україні, тенденцією до відкладання офіційного шлюбу або заміщення його партнерськими союзами без юридичного оформлення. Збільшення кількості пар, які звертаються по психологічну допомогу через конфлікти, втрату довіри, емоційне віддалення, свідчить про обмеженість ресурсів подолання криз без спеціальної підтримки [71, 72, 74]. Таким чином, наукове вивчення чинників гармонії подружжя та розроблення психологічних

програм її формування є важливою складовою зміцнення інституту сім'ї та психічного здоров'я суспільства.

Незважаючи на значну кількість досліджень [2,3, 75, 76, 77, 78, 79, 80], у сучасній психології все ще залишається недостатньо комплексно вивченою інтегративна взаємодія вказаних чинників, а також їхні відмінності залежно від сімейного статусу (наявність дітей), стажу шлюбу, досвіду повторних партнерських стосунків. Потребує подальшого розвитку і питання впровадження практично орієнтованих програм підтримки подружньої гармонії для пар у кризових етапах.

Таким чином, з урахуванням вище сказаного, обрана така тема дослідження: «Психологічні чинники формування гармонійних стосунків подружжя».

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні чинники гармонійних подружніх стосунків і на цій основі розробити корекційно-розвиткову програму їх формування у подружніх парах.

Об'єкт дослідження - подружні стосунки як соціально-психологічний феномен.

Предмет дослідження - психологічні чинники формування та підтримання гармонійних подружніх стосунків.

Гіпотеза дослідження - припускається, що гармонія подружніх стосунків прямо залежить від:

- узгодженості рольових очікувань і домагань партнерів;
- переважання конструктивних стратегій конфліктної взаємодії (співробітництва, компроміс);
- емоційної підтримки та приязного стилю міжособистісної поведінки;
- рівня взаємної задоволеності шлюбом і психологічної сумісності партнерів.

Таким чином, висока узгодженість цінностей і ролей у поєднанні з ефективною комунікацією та конструктивним подоланням конфліктів є ключовими факторами гармонізації сімейних відносин.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до визначення гармонійних подружніх стосунків у психології.
2. Визначити провідні психологічні чинники гармонії в шлюбі на основі теоретичного аналізу.
3. Провести емпіричне дослідження рольової узгодженості, стратегій конфліктної поведінки та міжособистісної взаємодії подружжя.
4. Порівняти психологічні особливості гармонії стосунків залежно від сімейного статусу (з дітьми / без дітей) та стажу шлюбу.
5. Розробити корекційно-розвиткову програму «Партнерство та гармонія».

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення сучасної психології сім'ї, а також провідні наукові концепції, що розкривають природу гармонійних подружніх взаємин. До них належать:

- Теорія задоволеності шлюбом [4, 11, 12, 20, 24] спрямована на вивчення емоційного благополуччя сімейної системи, позитивного оцінювання шлюбної взаємодії, любові, довіри та турботи як основи гармонії.
- Підхід психологічної сумісності [33, 46, 47, 54, 55] визначає гармонійність через відповідність особистісних характеристик, цінностей, стильових особливостей спілкування та рольових очікувань партнерів.
- Комунікативний підхід [8, 21, 24, 55] акцентує на відкритості комунікації, реципрокності емоційного обміну, конструктивному вирішенні конфліктів як механізмах підтримання психологічної близькості.
- Концепція сімейних криз і розвитку сім'ї [7, 19, 21, 25] розглядає гармонію як динамічний процес, що залежить від здатності

подружжя адаптуватися до нормативних і ненормативних викликів життєвого циклу сім'ї.

- Системно-психологічний підхід [5, 7, 24, 50] наголошує на взаємозалежності функцій та ролей членів сім'ї, стабільності сімейних меж, збалансованості влади та відповідальності.

Методологічна концепція дослідження ґрунтується на таких принципах:

- системності – розгляд подружжя як інтегрованої психологічної системи;
- розвитковості – урахування змін гармонії залежно від стажу шлюбу й життєвих подій;
- особистісно-орієнтованої взаємодії – пріоритет індивідуальності та унікальних потреб партнерів;
- наукової валідності – застосування стандартизованих психодіагностичних методів;
- гуманістичної етики – підкреслення цінності партнерства, взаємного визнання і поваги.

Таким чином, теоретико-методологічна основа забезпечує всебічне розуміння гармонії подружжя як інтегрального, багатовимірного та динамічного психологічного феномену, що формується на перетині емоційних, когнітивних і поведінкових механізмів взаємодії партнерів.

Практичне значення. Результати можуть бути використані в роботі сімейних психологів, тренерів, консультантів, у системі психологічної підтримки пар, а також під час підготовки молоді до сімейного життя.

Методи і методики дослідження.

- Теоретичні методи: аналіз і узагальнення наукової літератури, моделювання психологічних чинників гармонії.
- Емпіричні методи:
 - Опитувальник рольових очікувань і домагань у шлюбі (РОД) (А.Волкова, Т.Трапезникова);
 - Методика діагностики стратегій конфліктної поведінки (К.Томас);

- Методика «Розподіл ролей у сім'ї» (Ю.Альошина, Л.Гозман, Є.Дубовська);
- Методика діагностики міжособистісних стосунків (Т.Лірі).
- Математико-статистичні методи: якісний і кількісний аналіз, кореляційний аналіз.

Організація та база дослідження . Дослідження проведено у три етапи: теоретичний аналіз проблеми, визначення інструментарію, емпіричне вивчення вибірки подружжя ($n=83$), у т.ч. з дітьми та без дітей; розробка корекційно-розвиткової програми. Учасники дослідження – особи віком 27–78 років, які перебувають або перебували в офіційних чи цивільних подружніх стосунках. Форма участі: очно-дистанційна (з урахуванням умов воєнного стану в Україні).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури (80 найменувань, з них 23 іноземною мовою), ілюстрована 1 таблицею, вміщує 18 додатків (87 рисунків).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ГАРМОНІЙНИХ ПОДРУЖНІХ СТОСУНКІВ У ПСИХОЛОГІЇ

1.1. Сім'я та шлюб як соціально-психологічний феномен

У науковій літературі та повсякденному житті терміни «сім'я», «шлюб» та «подружжя» часто вживаються як взаємозамінні, однак у психології вони мають чітко окреслені значення, що дозволяють глибше аналізувати динаміку сімейних стосунків. Відмінності між цими поняттями є ключовими для розуміння предмету дослідження (Див. Додаток А, таблиця А.1).

Сім'я – це найбільш широке поняття, що охоплює не лише подружжя, а й усіх родичів, пов'язаних родинними зв'язками. Вона є «малою соціальною групою, яка заснована на шлюбі та родинних зв'язках, де члени пов'язані спільним побутом, взаємною моральною відповідальністю та взаємодопомогою» [37]. Сім'я є багатофункціональною системою, яка відповідає за виховання дітей, соціалізацію, підтримку та економічне забезпечення. За визначенням О.Столярчук і О.Щербатих, «сім'я – це об'єднання людей, які проживають разом, мають спільний бюджет і пов'язані взаємною моральною відповідальністю» [44]. Таким чином, сім'я – це не тільки юридична, а й емоційна та соціальна спільнота, що формує особистість.

Шлюб розглядається як офіційно закріплений державою союз між чоловіком і жінкою, який здебільшого виступає підґрунтям для створення сім'ї. Його правове регулювання забезпечується нормами сімейного законодавства, що визначає права та обов'язки подружжя. Водночас, за спостереженням І.Римаренка [38], сучасні шлюбно-сімейні відносини в Україні зазнають трансформацій, які відображають суспільний розвиток. Важливо враховувати, що шлюб не завжди передбачає існування сім'ї у повному сенсі (наприклад, за відсутності дітей), проте традиційне розуміння

сім'ї здебільшого пов'язується саме з його укладенням. З психологічної точки зору шлюб є не тільки правовим актом, а й емоційно-психологічним союзом, який ґрунтується на взаємних очікуваннях, готовності до співпраці й компромісів [25], а також спільному подоланні життєвих труднощів.

Подружжя – це найвужче поняття, що стосується безпосередньо пари, яка перебуває у шлюбі. Це два індивіди, що приймають рішення про спільне життя та несуть взаємну відповідальність. Навідміну від сім'ї, що є більш широкою системою, подружжя зосереджено на внутрішніх взаєминах двох людей. У своїх дослідженнях Є.Скворчевська розглядає уявлення подружньої пари про сімейні ролі, що є ключовим для їхнього взаєморозуміння та задоволеності стосунками [40]. В.Васищев підкреслює, що психологія подружніх взаємин є важливим напрямком дослідження, що вивчає особливості міжособистісних стосунків між чоловіком та дружиною [5]. Отже, «подружжя» є психологічною категорією, яка найбільше відображає динаміку міжособистісних відносин, що лежать в основі гармонії.

Таким чином, шлюб є правовою основою, сім'я – соціальною та психологічною системою, а подружжя – це безпосередньо двоє людей, чії взаємини є основою для функціонування всієї системи.

У сучасній науковій думці, зокрема в роботах вітчизняних дослідників [7, 25, 28, 38, 39, 50] сім'я розглядається одночасно як соціальний інститут і психологічна система. Такий подвійний підхід є ключовим для комплексного аналізу її функцій та динаміки.

Як соціальний інститут, сім'я функціонує в рамках суспільних норм, цінностей і законодавства. Вона є основним механізмом відтворення суспільства, виконуючи такі функції, як репродуктивна, соціалізаційна, економічна та виховна. І.Римаренко у своїй роботі «Зміна шлюбно-сімейних відносин в Україні» [38] зазначає, що інститут сім'ї зазнає змін, що відображають еволюцію суспільства.

С.Сітнік, розглядаючи нормативно-правове регулювання, підкреслює, що «інститут сім'ї є однією з найважливіших ланок розвитку суспільства» [39].

Це означає, що сім'я не існує ізольовано, а формується і регулюється загальноприйнятими суспільними нормами.

Дослідження також показують, що інститут сім'ї є предметом постійного аналізу. А.Мельничук та Е.Шебет зазначають, що дослідження цього інституту потребує «просторово-часового та онтологічного аналізу» [28].

На думку ряду дослідників [7, 25, 50] сім'я є і психологічною системою. Це означає, що вона складається з взаємопов'язаних елементів (членів сім'ї), які постійно взаємодіють, впливаючи один на одного. У цьому контексті сім'я розглядається як динамічна структура з власними внутрішніми правилами, ієрархією, комунікаційними патернами та емоційними зв'язками.

М.Вовк у своїй праці про особливості становлення студентської сім'ї акцентує увагу на тому, що навіть на початковому етапі сім'я вже є психологічною системою, де формуються «соціально-психологічні особливості» взаємодії [7].

Р.Федоренко у монографії «Психологічний аналіз подружніх взаємин на різних стадіях функціонування сім'ї» [50] розглядає сім'ю як складну психологічну структуру, де кожен член має свої потреби, очікування та ролі, що впливає на спільне функціонування.

Також, як психологічна система, сім'я має власні життєві цикли та кризи. Л.Магдисюк та Р.Федоренко у своєму навчальному посібнику «Психологія життєвих криз» [25] описують ці періоди, підкреслюючи, що успішне подолання криз залежить від психологічних механізмів адаптації та підтримки всередині системи.

Таким чином, розгляд сім'ї як соціального інституту дозволяє зрозуміти її роль у суспільстві та відповідність суспільним нормам, тоді як її аналіз як психологічної системи дає змогу виявити внутрішні механізми, динаміку та індивідуальні особливості, що безпосередньо впливають на гармонію подружніх стосунків.

Сучасна сім'я, як і суспільство в цілому, перебуває в стані постійних трансформацій, що зумовлені численними факторами – від глобалізації та

економічних змін до соціальних і політичних потрясінь. Ці зміни кидають виклик традиційним уявленням про шлюб і сімейне життя, формуючи нові моделі взаємодії.

Одним із ключових аспектів трансформації є вплив глобалізаційних процесів. Як зазначає Т.Медіна у своїй статті «Трансформація інституту сім'ї в умовах глобалізації» [27], глобалізація призводить до «зміни традиційних сімейних ролей та появи нових моделей сімейного життя». Це пов'язано з поширенням нових цінностей, збільшенням міграційних потоків та зміною економічних умов, що змушує сім'ї адаптуватися до нових реалій. Дослідження С.Аніпченко підтверджує цю тезу, аналізуючи трансформацію сімейно-рольових відносин у сім'ях трудових мігрантів, які стикаються з викликами життя на відстані [1].

На сучасному етапі сімейні цінності та уявлення про шлюб також зазнають змін. Дослідження Л.Клименко, присвячене сімейним цінностям сучасної студентської молоді, виявляє «тенденції та перспективи» цього інституту в майбутньому [18]. У той же час, Н. Прокопенко та Н. Тертична аналізують погляди на шлюб та сім'ю в системі ціннісних орієнтацій сучасної молоді, що відображає відхід від суто традиційних моделей [34]. Це свідчить про те, що молоді люди більш свідомо підходять до створення сім'ї, часто ставлячи на перше місце особистісний розвиток, рівноправність та емоційну близькість.

Окремим і надзвичайно важливим чинником, що впливає на сучасну сім'ю, є воєнні події. Згідно з дослідженням Gradus, війна в Україні значно вплинула на сімейне життя, змінивши традиційні ролі жінок, що змушені брати на себе більше обов'язків [13]. Л.Слюсар також аналізує стан української сім'ї в умовах війни, підкреслюючи, що ці обставини ставлять перед родинами нові, складні виклики [42]. Г.Пирог та М.Свінцицька у своїй праці [31] досліджують, як війна впливає на задоволеність жінок подружніми стосунками, що підкреслює глибокі психологічні наслідки, які відчують сім'ї.

Таким чином, сучасна трансформація сім'ї та шлюбу є багатовекторним процесом, що включає зміни у сімейних ролях, цінностях, а також адаптацію до зовнішніх викликів. Розуміння цих процесів є ключовим для дослідження чинників, що сприяють гармонійним стосункам у подружжі, оскільки ці чинники мають відповідати сучасним реаліям.

Становлення та розвиток сім'ї є складним психологічним процесом, що включає низку етапів, кожен з яких має свої особливості та виклики. Цей процес починається задовго до офіційного шлюбу і продовжується протягом усього життєвого циклу сім'ї. Психологічні аспекти становлення сім'ї охоплюють вибір партнера, формування рольових очікувань, адаптацію та спільне подолання криз.

Першим і найважливішим етапом є вибір партнера. Р.Федоренко, Л.Магдисюк та В.Коширець наголошують, що подружній вибір відбувається під впливом сформованого у свідомості особистості «образу шлюбного партнера» [51]. Цей образ є важливим психологічним чинником, що визначає подальшу динаміку стосунків. Уявлення про ідеального партнера також досліджували Ю.Пантюхіна [30], яка виявила, що ці уявлення відрізняються у чоловіків і жінок.

На етапі становлення молодой сім'ї, який досліджував М.Вовк, формуються «соціально-психологічні особливості» взаємодії, що є критично важливими для подальшої стабільності [7]. Це період активного притирання, адаптації та узгодження цінностей. Проблема готовності до шлюбу є також предметом дослідження, адже, як стверджує Н.Ільчишин, від цього залежить, наскільки успішно пара зможе подолати перші труднощі [16].

Ключовим психологічним аспектом є узгодження рольових очікувань подружжя. О.Тиркова та Н.Хлопоніна, аналізуючи вплив рольових очікувань на задоволеність шлюбом, підкреслюють, що розбіжності в уявленнях про сімейні ролі можуть призводити до конфліктів і зниження задоволеності [46, 55]. Успішна сімейна адаптація потребує гнучкості та готовності переглядати традиційні уявлення про розподіл обов'язків.

Також важливим є поняття подружньої сумісності. Р.Хавула у своїй праці [54] розглядає психологічні особливості подружньої сумісності, зазначаючи, що вона є необхідною умовою «ефективності спільної діяльності та задоволеності взаємодією». Ця сумісність включає не лише психологічну, а й емоційну та фізіологічну гармонію. В.Васищев у праці, присвяченій психології подружніх взаємин, зазначає, що теоретико-методологічні підходи до дослідження цих взаємин є важливими для розуміння функціонування сім'ї як системи [5].

Сім'я, як і будь-яка інша система, проходить через певні стадії життєвого циклу, кожна з яких характеризується своїми завданнями та потенційними кризами. Л.Котлова розглядає сімейні труднощі на різних етапах життєвого циклу, вказуючи на необхідність адаптації до змін, що відбуваються [21]. Л.Магдисюк та Р.Федоренко у навчальному посібнику «Психологія життєвих криз» [25] описують ці періоди як нормативні та ненормативні кризи, успішне подолання яких залежить від психологічних ресурсів подружжя.

Проведений теоретичний аналіз сучасних наукових підходів до розуміння феноменів сім'ї, шлюбу та подружжя засвідчує багатовимірність їх вивчення у вітчизняній психологічній науці. У працях українських дослідників [7, 24, 25, 37, 38, 40, 44, 50, 51] ці явища розглядаються крізь призму системного, соціально-психологічного, гуманістичного та інтеракціоністського підходів.

Сім'я постає як мала соціальна група та одночасно як психологічна система, у якій відбувається взаємодія її членів, розподіл ролей, узгодження цінностей та реалізація функцій соціалізації, підтримки й емоційної стабільності. Такий підхід репрезентують В.Поліщук, О.Столярчук, О.Щербатих, Л.Магдисюк і Р.Федоренко, які акцентують на системній природі сімейних зв'язків, їхній динаміці та здатності до саморегуляції.

Шлюб, на відміну від сім'ї, розглядається як соціально-нормативна та водночас психологічна угода між партнерами, яка ґрунтується на взаємній відповідальності, довірі й готовності до компромісу [24, 25, 38, 50, 51]. У цих

підходах простежується гуманістичний вектор, що наголошує на внутрішній зрілості партнерів як основі гармонійної взаємодії.

Подружжя є центральною психологічною одиницею сімейної системи, де формується емоційна близькість, спільна ідентичність і готовність до подолання кризових періодів. Є.Скворчевська та В.Васищев аналізують подружні взаємини через призму міжособистісної взаємодії, рольових очікувань, психологічної сумісності та адаптації, що відповідає інтеракціоністському й психодинамічному напрямку сучасної психології сім'ї.

Спільним для всіх розглянутих концепцій є розуміння сім'ї як живої системи, у якій гармонійність стосунків визначається балансом між індивідуальними потребами партнерів і спільними цінностями, здатністю до відкритої комунікації, рефлексії, емоційної підтримки та конструктивного вирішення конфліктів. Водночас автори по-різному акцентують увагу: одні – на соціально-нормативних і структурних аспектах функціонування сім'ї, інші – на її внутрішньо-психологічній динаміці, кризах і адаптаційних процесах.

Отже, у сучасній психології сім'я розглядається як цілісна соціально-психологічна система, шлюб – як її правова та моральна основа, а подружжя – як ядро міжособистісної взаємодії, від якого залежить стабільність і гармонія всієї родини. Саме психологічні чинники – сумісність, емпатія, комунікативна культура, ціннісна єдність – виступають фундаментом для формування гармонійних подружніх стосунків, що є предметом подальшого наукового аналізу в цій роботі.

1.2. Поняття гармонійних подружніх стосунків у контексті сучасних психологічних підходів

Поняття «гармонійні подружні стосунки» у психологічній науці [2, 14, 15, 17] не має єдиного універсального визначення, проте більшість дослідників розглядають його як складну, багатовимірну характеристику сімейної

взаємодії, що охоплює емоційний, когнітивний, поведінковий та соціальний рівні. Гармонія у подружжі не означає ідеальності чи повної відсутності конфліктів – вона виражається у здатності партнерів конструктивно взаємодіяти, адаптуватися до змін, підтримувати психологічну близькість і взаємну задоволеність стосунками.

Одним із ключових показників гармонії є задоволеність шлюбом. Дослідники І.Василенко, Н.Грисенко та К.Батаєва підкреслюють, що задоволеність шлюбом виступає індикатором функціонування сімейної системи та рівня психологічного благополуччя партнерів [4, 11]. А.Корнюх визначає задоволеність подружнім життям як інтегральний показник ефективності сімейної взаємодії [20]. Отже, гармонійні стосунки передбачають не відсутність труднощів, а здатність партнерів спільно долати їх, зберігаючи позитивне емоційне ставлення один до одного, що формується під впливом емоційних чинників та рольових очікувань [3, 12].

Важливою складовою гармонійних відносин є психологічна сумісність, що виявляється у взаєморозумінні, схожості цінностей, стилів спілкування та очікувань. У своїй монографії «Особливості шлюбно-сімейних стосунків...» Л.Магдисюк наголошує, що ефективність подружньої взаємодії зростає зі здатністю пари до гнучкої адаптації та врахування «особливостей шлюбно-сімейних стосунків у залежності від подружнього стажу» [24]. Це дозволяє розглядати гармонію як процес, що постійно змінюється відповідно до життєвого циклу сім'ї. Психологічну сутність подружніх взаємин також аналізує у своїх дослідженнях Ц.Цьомик [56].

У науковій літературі поняття гармонії розкривається через низку основних психологічних критеріїв. Насамперед це взаємна довіра – базова умова емоційної безпеки та відкритості. Як зазначає Д.Лисенко у статті «Психологічні особливості формування довіри в міжособистісних відносинах», довіра є ключовим чинником успішності міжособистісних стосунків, оскільки забезпечує впевненість у надійності та щирості партнера [22]. На ґрунті довіри формується емоційна близькість, що проявляється у

здатності співпереживати, підтримувати та приймати партнера. Емоційні чинники задоволеності шлюбом досліджували І.Бондаревська та А.Монська, підкреслюючи, що емоційний зв'язок є важливим для обох партнерів [3].

Іншим фундаментальним критерієм гармонії є спільність цінностей та життєвих орієнтирів. В.Ткаченко у своїй статті «Зміст і узгодженість цінностей подружжя як чинник благополуччя шлюбу» доводить, що узгодженість цінностей подружжя забезпечує згуртованість пари, сприяє стабільності та відчуттю єдності [47]. Спільні погляди на виховання дітей, фінанси, кар'єрні орієнтації чи дозволя створюють ціннісний фундамент подружньої єдності.

Невід'ємним компонентом гармонійних стосунків є ефективна комунікація. Вона охоплює здатність партнерів відкрито висловлювати свої потреби та почуття, активно слухати й конструктивно вирішувати розбіжності. Д.Волошко у своїй праці «Основні чинники ефективності спілкування молодого подружжя» підкреслює, що вміння слухати, розуміти та адекватно реагувати на слова партнера є основою для ефективної взаємодії [8]. У гармонійних стосунках комунікація є чесною та безоціночною, що дозволяє парі домовлятися та шукати компроміси без накопичення негативних емоцій. Гармонія не виключає конфлікти, але передбачає, що подружжя вміє їх долати без руйнівних наслідків для стосунків.

Особливе значення мають рольові очікування та психологічна сумісність. Гармонія можлива тоді, коли подружжя спільно визначає розподіл обов'язків і водночас зберігає гнучкість у виконанні ролей. Дослідження О.Тиркової та Н.Хлопоніної засвідчують, що неузгодженість рольових очікувань є однією з головних причин конфліктів [46, 55]. Узгодженість ролей прямо впливає на рівень задоволеності шлюбом. Психологічна сумісність, за визначенням Р. М. Хавули, забезпечує ефективність спільної діяльності й позитивне емоційне сприйняття партнера [54].

Таким чином, гармонійні подружні стосунки є складним системним явищем, що базується на взаємній задоволеності, довірі, узгодженості

цінностей, емоційній близькості, гнучкому розподілі ролей та високому рівні комунікативної культури. Вони вимагають постійного розвитку, адаптації до життєвих змін і готовності партнерів до особистісного зростання [6, 29,32].

У сучасній психології вивчення гармонії подружніх стосунків спирається на кілька провідних теоретичних підходів, кожен із яких по-своєму розкриває механізми досягнення подружньої узгодженості та стабільності. До них належать підхід задоволеності шлюбом, підхід психологічної сумісності, комунікативний підхід і підхід психологічних криз. Короткий опис ідей та змісту цих підходів зведено у таблицю А.2 Додаток А.

Усі зазначені підходи доповнюють один одного, формуючи інтегративну модель гармонійних стосунків, що включає:

- емоційно-ціннісний компонент (любов, довіра, близькість),
- когнітивний компонент (розуміння партнера, узгодженість цінностей),
- поведінковий компонент (комунікація, співпраця, компроміс).

Такий системний погляд дозволяє дослідити психологічні чинники гармонії подружжя не лише на індивідуальному, а й на сімейно-системному рівні.

Розглянемо ці підходи детальніше.

Підхід задоволеності шлюбом. Цей підхід є одним із найбільш поширених і розглядає гармонію як суб'єктивне відчуття благополуччя, що базується на високому рівні задоволеності обох партнерів своїм подружнім життям. Вітчизняні дослідники, зокрема Л.Магдисюк, І.Василенко та О.Емішянц, доводять, що рівень задоволеності є ключовим індикатором благополуччя. Наприклад, Л.Магдисюк у своїй монографії розглядає особливості шлюбно-сімейних стосунків залежно від подружнього стажу, що вказує на динаміку задоволеності протягом життя [24]. І.Василенко досліджувала особливості стосунків подружжя у сім'ях різного типу за задоволеністю шлюбом, підкреслюючи, що це є ключовим індикатором благополуччя [4]. О.Емішянц також вказує на вплив рольових очікувань на

задоволеність шлюбом, що свідчить про важливість узгодження уявлень партнерів [12]. Таким чином, цей підхід фокусується на суб'єктивному сприйнятті щастя та благополуччя в парі.

Підхід психологічної сумісності. Ця теорія ґрунтується на припущенні, що гармонія в стосунках багато в чому залежить від відповідності особистісних характеристик, ціннісних орієнтацій і стилів взаємодії партнерів. Психологічна сумісність сприяє «ефективності спільної діяльності та задоволеності взаємодією» [54]. В.Ткаченко зазначав, що узгодженість життєвих цілей та системи цінностей подружжя є підґрунтям стабільності шлюбу і важливим елементом цієї сумісності [47]. Це означає, що гармонійні стосунки можливі, коли партнери мають спільні життєві цінності та цілі. Практичне застосування цього підходу відображене у працях Є.Потапчук, який розглядає методи діагностики шлюбного потенціалу та міжособистісної сумісності [33].

Комунікативний підхід. Цей напрямок розглядає сім'ю як комунікативну систему, де якість взаємодії визначає ступінь гармонії та благополуччя. Гармонія значною мірою залежить від якості комунікації, яка охоплює здатність партнерів не лише висловлювати свої почуття та потреби, а й активно слухати. Д.Волошко у своїй статті розглядає «основні чинники ефективності спілкування молодого подружжя», підкреслюючи важливість відкритості та взаєморозуміння [8]. У свою чергу, Н.Хлопоніна, досліджуючи вплив рольових очікувань на сімейне спілкування, підкреслює, що «неузгодженість рольових очікувань є однією з головних причин сімейних конфліктів» [55]. Це свідчить, що комунікація є ключовим інструментом для узгодження цих очікувань.

Підхід психологічних криз. Цей підхід трактує гармонію як динамічний результат спільного розвитку і здатність пари ефективно долати труднощі та кризи, що виникають на різних етапах життєвого циклу. Л.Магдисюк та Р.Федоренко у навчальному посібнику «Психологія життєвих криз» розглядають кризи як закономірні етапи розвитку сім'ї. За їхніми словами,

«успішне подолання кризових ситуацій сприяє зміцненню стосунків та досягненню нового рівня гармонії» [25]. Цей підхід показує, що гармонія є результатом спільного розвитку та адаптації. Л.Котлова також аналізує сімейні труднощі на різних етапах життєвого циклу сім'ї, що підтверджує важливість цього підходу [21].

Інтеграція зазначених теоретичних підходів дозволяє створити цілісне уявлення про феномен гармонії подружніх стосунків, поєднуючи суб'єктивні (задоволеність), когнітивні (сумісність), поведінкові (комунікація) та адаптивні (кризи) аспекти. Гармонія, отже, розглядається не як статичний стан, а як процес постійного узгодження та розвитку, який забезпечує психологічне благополуччя сім'ї протягом усього її життєвого циклу. Кожен етап цього циклу має свої специфічні завдання та виклики, які вимагають від подружжя постійної адаптації та нових підходів до взаємодії [36, 41, 43, 45].

Етап 1: Становлення гармонії (Молода сім'я). Цей етап, що триває від укладення шлюбу до народження першої дитини, є критично важливим для формування основи майбутніх стосунків. У цей період відбувається взаємне пристосування, узгодження цінностей та рольових очікувань. За дослідженням М.Вовка, молода сім'я характеризується своїми «соціально-психологічними особливостями становлення», де партнери вчаться жити разом, створюють спільний побут і формують власні традиції [7]. М.Лук'яненко і В.Кутішенко підкреслюють важливість побудови ефективної комунікації та успішного вирішення перших розбіжностей [23]. Таким чином, гармонія на початковому етапі залежить від готовності до компромісів і відкритого спілкування.

Етап 2: Стабілізація та подолання криз (Зріла сім'я). Цей найбільш тривалий етап розпочинається з народження дітей і триває до їхнього дорослішання. Він супроводжується значними змінами в житті подружжя, зокрема зміною сімейних ролей та збільшенням відповідальності. Л.Котлова у своїй праці «Сімейні труднощі на різних етапах життєвого циклу сім'ї» аналізує виклики, пов'язані з появою дітей, зміною сімейних ролей та збільшенням відповідальності [21]. Гармонія на цьому етапі залежить від

здатності подружжя ефективно розподіляти обов'язки, підтримувати один одного та знаходити ресурси для збереження емоційної близькості. Л.Магдисюк і Р.Федоренко у навчальному посібнику «Психологія життєвих криз» підкреслюють, що сім'я протягом свого життєвого циклу проходить через нормативні та ненормативні кризи, і успішне подолання цих викликів сприяє зміцненню стосунків та досягненню нового рівня гармонії [25].

Етап 3: Переосмислення гармонії (Сім'я зрілого віку). Цей етап настає, коли діти залишають батьківський дім (так званий синдром «порожнього гнізда»), і вимагає від подружжя переосмислення стосунків. Партнери знову залишаються наодинці, і гармонія залежить від їхньої готовності відкривати нові спільні інтереси та цілі. Дослідники Н.Коляда та А.Сокрута зазначають, що задоволеність подружніми взаєминами у період середньої та пізньої дорослості залежить від здатності партнерів до нових форм взаємодії [19]. Це час для відновлення емоційної близькості, реалізації особистісних амбіцій та спільного планування майбутнього. На цьому етапі гармонія ґрунтується на взаємній повазі, прийнятті вікових змін і спільному плануванні майбутнього.

Аналіз наукових підходів до вивчення гармонійних подружніх стосунків свідчить, що поняття «гармонія» в сучасній психології сім'ї трактується не як стан безконфліктності чи ідеальності, а як динамічний процес підтримання психологічної рівноваги, взаєморозуміння та адаптації партнерів. Гармонія відображає здатність подружжя до ефективної комунікації, емоційної близькості, довіри та конструктивного вирішення конфліктів.

У працях вітчизняних дослідників [4, 7, 8, 11, 12, 19, 20, 21, 24, 25, 33, 46, 47, 54, 55] гармонійні стосунки розглядаються через призму чотирьох провідних теоретичних підходів:

1. Теорії задоволеності шлюбом, що базується на суб'єктивному відчутті психологічного благополуччя та емоційного комфорту партнерів.

2. Теорії психологічної сумісності, яка пояснює гармонію через відповідність особистісних характеристик, цінностей і рольових очікувань.
3. Комунікативного підходу, що підкреслює значення ефективної взаємодії, відкритого діалогу й уміння вирішувати конфлікти без ескалації.
4. Теорії психологічних криз, яка трактує гармонію як здатність подружжя долати нормативні та ненормативні кризи життєвого циклу сім'ї.

Загальним для більшості авторів є розуміння того, що гармонія у шлюбі не є заданою від початку, а формується поступово внаслідок емоційної зрілості, спільного досвіду, гнучкості у виконанні сімейних ролей і здатності до розвитку. Так, Л.Магдисюк і Р.Федоренко підкреслюють еволюційний характер гармонії, що посилюється в міру подолання криз та узгодження цінностей подружжя. Д.Волошко та Н.Хлопоніна доводять, що якість комунікації визначає рівень довіри й взаємної підтримки, а І.Василенко та А.Корнюх акцентують на задоволеності шлюбом як інтегральному показнику психологічного благополуччя сімейної системи.

Розбіжності між підходами полягають у фокусі дослідження:

- у рамках задоволеності шлюбом гармонія визначається через суб'єктивне сприйняття щастя;
- у психологічній сумісності – через особистісно-ціннісну відповідність партнерів;
- у комунікативному підході – через якість діалогу та зворотного зв'язку;
- у кризовій теорії – через здатність подружжя трансформувати труднощі у ресурс для розвитку.

Водночас усі підходи сходяться в тому, що гармонійні стосунки – це результат інтеграції когнітивних (розуміння партнера), емоційних (емпатія, любов, підтримка) та поведінкових (взаємодопомога, співпраця, компроміс)

компонентів. Таким чином, гармонія в подружжі є психологічним утворенням, що поєднує емоційно-ціннісну єдність, сумісність, комунікативну компетентність і готовність до розвитку у спільному життєвому просторі.

Отже, з позицій сучасної психологічної науки гармонійні подружні стосунки – це інтегральна характеристика якості сімейної взаємодії, що відображає рівень задоволеності партнерів, глибину емоційної близькості, узгодженість цінностей і здатність подружжя конструктивно долати життєві виклики. Це поняття є ключовим для розуміння психологічних чинників стабільності та благополуччя сім'ї, а його динамічна природа визначає потребу у формуванні спеціальних програм підтримки гармонії на різних етапах життєвого циклу подружжя [48, 49, 52, 53].

1.3. Психологічні чинники формування гармонійних стосунків

Гармонія в подружніх стосунках значною мірою залежить від особистісних характеристик кожного з партнерів. Ці чинники формуються протягом усього життя людини, впливаючи на її здатність будувати довіру, підтримувати комунікацію та адаптуватися до змін. Особистісні чинники включають психологічні установки, емоційну зрілість, уявлення про ідеального партнера та рольові очікування, які кожен привносить у стосунки.

Ознайомившись із низкою психологічних робіт [1, 3, 7, 8, 9, 12, 13, 19, 21, 22, 24, 25, 26, 30, 31, 46, 47, 50, 51, 55] ми виокремили важливі психологічні чинники формування гармонійних подружніх стосунків і представили їх у таблиці А.3 Додаток А.

Психологічні чинники гармонійних подружніх стосунків є багатовимірними – від особистісних і комунікативних до соціально-культурних і динамічних.

Їх спільною ознакою є те, що всі вони:

- забезпечують психологічну стабільність пари;
- сприяють емоційній згуртованості;

- підсилюють адаптаційний потенціал сім'ї в умовах змін.

Відмінності між підходами дослідників полягають у фокусі:

- одні акцентують внутрішню зрілість і саморегуляцію особистості;
- інші – інтерактивні процеси спілкування та довіри;
- треті – соціальний контекст і вплив зовнішніх криз.

Розкриємо коротко сутність психологічних чинників формування гармонійних подружніх стосунків відповідно до сучасних психологічних досліджень.

Психологічна зрілість та емоційний інтелект. Психологічна зрілість є фундаментальною умовою для гармонійних стосунків. Зріла особистість здатна до саморефлексії, відповідальності за свої вчинки та прийняття партнера таким, яким він є, без спроб його змінити. Емоційний інтелект, своєю чергою, дозволяє партнерам ефективно розпізнавати та керувати власними емоціями, а також розуміти почуття партнера. І.Бондаревська та А.Монська у своїй праці «Емоційні чинники задоволеності шлюбом у чоловіків і жінок» підкреслюють, що емоційна сфера відіграє одну з провідних ролей у сімейному житті [3]. Це свідчить про те, що вміння виражати емоції та конструктивно реагувати на них є важливим для підтримки гармонії.

Уявлення про ідеального партнера та рольові очікування. Кожен із партнерів вступає у стосунки з певними уявленнями про те, яким має бути шлюб та чоловік/дружина. Ці уявлення, або «образ шлюбного партнера», формуються під впливом виховання, соціального досвіду та культурних норм [51]. Ю.Пантюхіна досліджувала особливості уявлень чоловіків і жінок про ідеал подружнього партнера, виявивши, що ці образи можуть суттєво відрізнятися [30].

Крім того, важливу роль відіграють рольові очікування – уявлення про те, як має бути розподілено сімейні ролі та обов'язки. О.Тиркова, а також О.Емішянц зазначають, що «вплив рольових очікувань подружжя на задоволеність шлюбом» є дуже значним [12, 46]. Неузгодженість цих очікувань може стати причиною конфліктів. Як стверджує Н.Хлопоніна, неузгодженість

рольових очікувань «є однією з головних причин сімейних конфліктів» [55]. Гармонія досягається тоді, коли партнери готові обговорювати ці очікування та шукати компроміси.

Вплив батьківської сім'ї. Особистісний досвід, отриманий у батьківській сім'ї, формує унікальний «сценарій» для власних стосунків. Моделі спілкування, розподіл ролей, способи вирішення конфліктів – усе це засвоюється в дитинстві та несвідомо переноситься в доросле життя. Цей досвід може бути як позитивним, так і негативним, і саме від його усвідомлення та переосмислення залежить здатність людини будувати гармонійні стосунки з партнером.

Таким чином, гармонія в подружжі починається з внутрішньої роботи над собою. Здатність до самоаналізу, гнучкість, готовність до діалогу та усвідомлення власних очікувань є ключовими особистісними чинниками, що формують міцний фундамент для щасливого спільного життя.

Гармонія в подружніх стосунках значною мірою залежить від якості взаємодії та спілкування між партнерами. Комунікативні та інтерактивні чинники є тими «інструментами», за допомогою яких подружжя узгоджує свої очікування, вирішує конфлікти та підтримує емоційну близькість.

Ефективна комунікація. Ефективна комунікація є основою взаєморозуміння. Вона включає не лише здатність висловлювати свої думки та почуття, але й активне слухання партнера. Д.Волошко у своїй статті «Основні чинники ефективності спілкування молодого подружжя» підкреслює, що «конструктивне спілкування, в якому подружжя висловлює свої бажання та потреби, є запорукою успішних взаємин» [8]. У гармонійних стосунках комунікація є відкритою, чесною та безоціночною. Важливою складовою є також вміння слухати, що дозволяє партнеру відчувати, що його думки та почуття важливі.

Довіра та підтримка. Довіра є фундаментальним інтерактивним чинником, що формує безпечну атмосферу в парі. Як зазначає Д.Лисенко, «довіра є ключовою умовою успішності міжособистісних стосунків» [22].

Вона виражається у впевненості у партнері, вірності та щирості. На основі довіри формується взаємна підтримка, яка є особливо важливою у складні періоди життя. Здатність підтримувати один одного, як психологічно, так і емоційно, допомагає подружжю долати труднощі та зміцнює їхній союз.

Конструктивне вирішення конфліктів. Гармонійні стосунки не означають повну відсутність конфліктів, а скоріше здатність пари їх конструктивно вирішувати. А.Махия у своїй дисертації підкреслює, що «стилі та механізми вирішення конфліктів» є ключовим показником зрілості стосунків [26]. У гармонійних парах конфлікти розглядаються не як загроза, а як можливість для зростання та розвитку. Партнери уникають звинувачень, переходів на особистості та прагнуть знайти компроміс.

Спільне дозвілля та традиції. Спільна діяльність та наявність сімейних традицій сприяють посиленню емоційного зв'язку та відчуття єдності. О.Ганкевич у своїй роботі «Вплив дозвілля на задоволеність подружнім життям» зазначає, що «спільне дозвілля сприяє зміцненню емоційних зв'язків та підвищує рівень задоволеності шлюбом» [9]. Це може бути спільний відпочинок, хобі, подорожі або навіть щоденні ритуали, які створюють унікальну атмосферу в парі.

Особистісна автономія. Здорові та гармонійні стосунки можливі лише за умови, що кожен із партнерів зберігає свою особистісну автономію. Це означає не лише право на власний простір, час та інтереси, а й здатність до самостійного прийняття рішень та реалізації особистісних потреб. Як зазначає В.Ткаченко, узгодженість цінностей та цілей сприяє благополуччю шлюбу, але це не виключає індивідуальності [47]. Навпаки, взаємна повага до особистої автономії є важливим фактором, що запобігає злиттю та втраті власного «Я», що може призвести до залежності та конфліктів у стосунках.

Сексуальна сумісність. Сексуальна сумісність є невід'ємною частиною психологічної та фізичної гармонії в парі. Вона включає взаємну задоволеність фізичною близькістю, відкритість до діалогу на інтимні теми та здатність задовольняти потреби партнера. Задоволеність шлюбом, як ключовий

індикатор гармонії, значною мірою пов'язана з якістю інтимного життя. Дослідження Н.Грисенко та К.Батаєвої, присвячене благополуччю осіб зрілого віку, підкреслює, що ці аспекти є важливими для загального задоволення стосунками [11]. Сексуальна гармонія сприяє зміцненню емоційного зв'язку, довіри та відчуття єдності.

Позитивна взаємна оцінка. Позитивна взаємна оцінка ґрунтується на взаємній повазі, захопленні та підтримці. Вона проявляється у здатності бачити в партнері найкращі якості, висловлювати подяку та компліменти. Це створює атмосферу визнання та прийняття, що є життєво важливою для психологічного комфорту. І.Бондаревська та А.Монська, аналізуючи емоційні чинники, підкреслюють, що «позитивні емоції та відчуття, що виникають у шлюбі, сприяють задоволеності» [3]. Позитивна взаємна оцінка є постійною «підживкою» для стосунків, допомагаючи долати труднощі та зміцнюючи емоційну близькість.

Таким чином, комунікативні та інтерактивні чинники є активною складовою гармонії. Вони вимагають від подружжя постійної роботи, відкритості та взаємної поваги, що допомагає підтримувати стосунки на високому рівні задоволеності [57, 58, 59, 60].

Гармонія в подружніх стосунках формується не лише на основі індивідуальних особливостей, а й під впливом ширшого соціального контексту. Ці чинники відображають взаємодію пари із зовнішнім світом, а також їхню здатність адаптуватися до суспільних змін та викликів.

Узгодженість цінностей та цілей. Одним із ключових соціально-психологічних чинників є узгодженість цінностей та життєвих цілей. Схожість поглядів на такі аспекти, як виховання дітей, кар'єра, розподіл фінансових ресурсів та соціальна взаємодія, створює міцний фундамент для стосунків. В.Ткаченко у своїй статті «Зміст і узгодженість цінностей подружжя як чинник благополуччя шлюбу» підкреслює, що «узгодженість цінностей є важливим чинником, що сприяє благополуччю та гармонії» [47]. Це дозволяє подружжю

рухатися в одному напрямку, мінімізуючи конфлікти, що виникають на ґрунті розбіжностей.

Соціальна підтримка та ізоляція. Здатність подружжя отримувати підтримку від соціального оточення (друзів, родини) є важливим фактором стабільності. Водночас, гармонія залежить від здатності пари протистояти зовнішньому тиску та зберігати власну ідентичність. За дослідженням С.Аніпченко, трансформація сімейно-рольових відносин у сім'ях трудових мігрантів, де члени сім'ї змушені жити на відстані, є прикладом того, як соціальні обставини впливають на стосунки [1]. В таких умовах наявність взаємної підтримки та довіри набуває особливого значення.

Вплив кризових подій та суспільних змін. Суспільні потрясіння, економічні кризи або, як у випадку з Україною, війна, ставлять перед сім'ями нові виклики, які перевіряють їхню міцність. Дослідження Gradus, проведене у 2023 році, показало, що війна «змінити традиційні ролі» в українських родин, змушуючи партнерів перерозподіляти обов'язки [13]. Г.Пирог та М.Свінцицька досліджували «задоволеність жінок подружніми стосунками в умовах війни», що свідчить про необхідність психологічної адаптації до екстремальних умов [31]. Успішне подолання таких викликів залежить від внутрішньої згуртованості подружжя та їхньої здатності до взаємопідтримки.

Таким чином, соціально-психологічні чинники показують, що гармонія не є ізольованим явищем. Вона формується на перетині індивідуальних взаємин та соціальних обставин, і здатність подружжя долати ці виклики є ключовим індикатором їхньої міцності [61, 62, 63, 64].

Гармонія в подружніх стосунках не є статичним станом, а динамічним процесом, що постійно змінюється під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. Динамічні чинники відображають, як стосунки адаптуються до змін, що відбуваються протягом усього життєвого циклу сім'ї. Розуміння цих етапів та пов'язаних з ними викликів є ключовим для підтримки гармонії [65].

Становлення сім'ї та початкова адаптація. На цьому етапі, що триває від укладення шлюбу до народження першої дитини, гармонія залежить від

здатності подружжя до взаємного пристосування. М.Вовк у своїй праці зазначає, що молода сім'я характеризується «соціально-психологічними особливостями становлення», де партнери вчаться жити разом і формують спільний побут [7]. Важливими динамічними чинниками є:

- Узгодження цінностей та очікувань: На цьому етапі партнери мають перевірити, наскільки їхні індивідуальні уявлення про сімейне життя відповідають реальності.
- Формування сімейних традицій: Спільне створення традицій та ритуалів допомагає зміцнити зв'язок та відчуття єдності.
- Вирішення перших конфліктів: Успішність подолання перших розбіжностей формує модель взаємодії на майбутнє.

Зріла сім'я: подолання криз та зростання. Цей етап починається з народження дітей і є найбільш тривалим та насиченим. Гармонія тут залежить від здатності подружжя адаптуватися до нових ролей (батьківських) і справлятися з підвищеним навантаженням. Л.Магдисюк і Р.Федоренко у своєму навчальному посібнику «Психологія життєвих криз» описують ці періоди, підкреслюючи, що успішне подолання криз сприяє зміцненню стосунків [25]. Л.Котлова також аналізує «сімейні труднощі на різних етапах життєвого циклу сім'ї» [21], що підтверджує, що гармонія залежить від:

- Гнучкості ролей: Справедливий розподіл обов'язків, пов'язаних з вихованням дітей та веденням господарства, є критично важливим.
- Взаємопідтримки: На цьому етапі підтримка партнера в періоди втоми та стресу допомагає зберегти емоційний зв'язок.
- Збереження інтимності: Здатність знаходити час для спілкування та інтимності, незважаючи на батьківські обов'язки, є запорукою гармонії.

Сім'я зрілого віку: переосмислення та відновлення гармонії. Коли діти залишають батьківський дім (так званий синдром «порожнього гнізда»), настає новий етап. Гармонія тут залежить від здатності подружжя переосмислити свої стосунки, що тепер не центровані навколо дітей. За

дослідженням Н.Коляди та А.Сокрути, задоволеність подружніми взаєминами у цей період залежить від здатності партнерів до «нових форм взаємодії» [19].

Динамічні чинники на цьому етапі включають:

- Відновлення емоційної близькості: Партнери мають знову відкрити один одного, звернувши увагу на ті аспекти, які могли бути знехтувані раніше.
- Спільне планування майбутнього: Пошук нових цілей, хобі та способів провести час разом.
- Прийняття змін: Здатність подружжя адаптуватися до вікових змін та нових життєвих обставин.

Таким чином, динамічні чинники показують, що гармонія в подружжі є результатом постійної роботи, адаптації та здатності подружжя долати виклики, які виникають на кожному етапі сімейного життя [66, 67, 68, 70].

Висновки до розділу 1

У межах першого розділу було здійснено ґрунтовний аналіз теоретико-методологічних підходів до вивчення феномена гармонійних подружніх стосунків. У науковому дискурсі гармонія у подружжі визначається як багаторівнева система міжособистісної взаємодії, що характеризується емоційною стабільністю, психологічною сумісністю партнерів, конструктивною комунікацією та взаємною підтримкою. На противагу поширеним уявленням, гармонія не заперечує конфліктності, а відображає здатність пари ефективно вирішувати суперечності, зберігаючи цінність стосунків.

У сучасній українській психології сім'я розуміється як соціально-психологічна система, де подружжя виступає центральною діадою розвитку особистості та формування соціальної підтримки. Дослідники підкреслюють, що в умовах воєнного стану та соціально-економічної нестабільності сім'я стикається з новими викликами, що ускладнюють збереження емоційної рівноваги, підвищують ризики формування деструктивних моделей комунікації та конфліктної поведінки.

Гармонійні подружні стосунки формуються та підтримуються завдяки комплексу взаємопов'язаних **психологічних чинників**, до яких належать: *психологічна зрілість партнерів, адекватність рольових очікувань, емоційний інтелект, уміння вирішувати конфлікти, довіра, підтримка й відкритість у взаємодії, наявність спільних цінностей і життєвих домагань*.

Визначено, що гармонія у шлюбі має **динамічний характер** та змінюється залежно від стажу спільного життя, життєвих криз, появи дітей, зовнішніх соціальних чинників. Важливим аспектом є баланс між автономією особистості та єдністю подружньої системи: надмірна залежність або дистанційність порушують стабільність стосунків.

Узагальнені теоретичні положення доводять, що гармонія подружніх стосунків є інтегративним показником функціонування сімейної системи, її

психологічного здоров'я та життєстійкості. Вона базується на здатності партнерів зберігати позитивний емоційний контакт, знаходити компроміс, конструктивно долати труднощі та зберігати взаємну значущість, навіть у періоди нестабільності.

Таким чином, теоретичний аналіз сформував основу для подальшої емпіричної роботи, спрямованої на виявлення взаємозв'язків між обраними психологічними чинниками і рівнем гармонійності подружніх взаємин, що забезпечить можливість розробки й впровадження ефективних психологічних технологій гармонізації шлюбної діади.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ГАРМОНІЙНИХ ПОДРУЖНИХ СТОСУНКІВ

2.1. Організація та методичні основи емпіричного дослідження

Емпіричне вивчення психологічних чинників, що визначають рівень гармонії у подружніх стосунках, здійснювалося на основі комплексу психодіагностичних методів, спрямованих на оцінку рольової сумісності партнерів, їхньої конфліктної поведінки та стилів міжособистісної взаємодії. Попередньо було сформульовано гіпотетичні припущення, що узгоджуються з результатами теоретичного аналізу проблеми.

Головна гіпотеза. Гармонія подружніх стосунків прямо залежить від узгодженості рольових очікувань та домагань партнерів, а також від їхньої здатності використовувати конструктивні стратегії вирішення конфліктів (діагностується за опитувальником рольових очікувань і домагань в шлюбі (РОД) автори А.Волкова, Т.Трапезникова) [10].

Обґрунтування: припускається, що прозорий психологічний контракт шлюбу (узгодженість очікувань) та здатність до ефективної, кооперативної взаємодії в кризових ситуаціях (конструктивна конфліктна поведінка) є основними детермінантами задоволеності шлюбом та його стійкості.

Допоміжні гіпотези:

1. Існує обернений зв'язок між рівнем гармонії у подружніх стосунках та домінуванням деструктивних стратегій конфліктної поведінки (суперництво, уникнення) у подружжя (діагностується за методикою К. Томаса) [35].

Обґрунтування: очікується, що вибір стратегій поведінки, що ігнорують інтереси партнера або призводять до емоційного відсторонення, буде статистично значуще пов'язаний із низькою оцінкою гармонії та високим ризиком деструкції сім'ї.

2. Високий рівень узгодженості у розподілі сімейних ролей (за методикою Ю. Альошиної, Л. Гозмана, Є. Дубовської) позитивно корелює із задоволеністю шлюбом та сприйняттям стосунків як гармонійних [10].

Обґрунтування: припускається, що чіткий та прийнятний для обох партнерів розподіл обов'язків мінімізує побутові конфлікти та зменшує психологічне навантаження, сприяючи стабільності системи.

3. Виражений авторитарний або агресивний тип міжособистісних стосунків одного з партнерів (за методикою Т. Лірі) негативно впливає на загальний психологічний клімат сім'ї та знижує рівень гармонії [35].

Обґрунтування: встановлення домінантно-агресивного стилю взаємодії (що відображає низьку орієнтацію на прийняття) одним із партнерів порушує принципи егалітарності та рівноправності, створюючи психологічний тиск, що є несумісним із гармонійними відносинами

Мета дослідження – виявити психологічні чинники, що визначають рівень задоволеності шлюбом та забезпечують гармонійність подружніх стосунків.

Завдання дослідження:

1. впорядкувати програму комплексної психодіагностики подружніх взаємин;
2. здійснити аналіз взаємозв'язків між психологічними змінними (рольові очікування, тип конфліктної поведінки, особливості міжособистісної взаємодії) та рівнем гармонії у шлюбі;
3. визначити провідні чинники, що перешкоджають гармонії стосунків, і обґрунтувати необхідність корекційно-розвивального впливу.

Загальна характеристика вибірки. Дослідження проводилося на базі закладів та установ міста (онлайн і офлайн-формат). Онлайн опитування учасників здійснювалося через заповнення ними гугл-форми. Посилання на гугл-форму: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdgI5p53->

f4AidN_CdhGGY9pQPc8kS-rdSbqevGEic7QkhFog/viewform?usp=dialog.

У

вибірку увійшли 83 респонденти, які мають актуальний або завершений досвід сімейного життя. Вік опитуваних – від 27 до 78 років, що дозволяє врахувати вікові особливості становлення подружньої взаємодії та накопичення життєвого досвіду. Стать учасників: жінки – 53 особи, чоловіки – 30 осіб. Респонденти попередньо були ознайомлені з процедурою діагностики та забезпечені відповідним опитувальним матеріалом.

Структурування вибірки. З метою забезпечення валідності порівняльного аналізу вибірка була поділена за фактичним статусом стосунків: 1) *основна група – подружжя, що перебуває у шлюбі* (зареєстрованому або цивільному). Ця група слугує для вивчення психологічних чинників, які сприяють збереженню та гармонії стосунків; 2) *порівняльна група – особи з досвідом розлучення*. Ця група є необхідною для виявлення деструктивних патернів поведінки та рольової неузгодженості, які можуть призводити до розпаду сім'ї.

Такий поділ вибірки дозволяє застосувати метод контрастних груп для більш глибокого виявлення відмінностей у застосуванні стратегій конфліктної поведінки та рольових очікувань, що безпосередньо впливає на задоволеність шлюбом.

Урахування стажу подружнього життя. З метою вивчення динаміки психологічних чинників на різних етапах життєвого циклу сім'ї, вибірка була систематизована відповідно до стажу подружнього життя. Було виділено три значущі періоди, які відображають ключові кризи та завдання розвитку сімейної системи:

1. **Ранній шлюб (до 5 років)** – період інтенсивної психологічної адаптації, узгодження рольових очікувань та створення первинних сімейних правил;
2. **Середній шлюб (6–10 років)** – період функціональної стабілізації системи та зростання побутових і виховних навантажень, часто

пов'язаний із кризою, спричиненою рутиною, зосередженням на батьківських функціях та ризиком емоційного віддалення;

3. **Зрілий шлюб (понад 10 років)** – тривалі стосунки, що характеризуються більшою диференціацією особистостей та вимагають перегляду спільних цілей та відновлення близькості.

Такий аналіз дозволяє виявити специфіку впливу психологічних чинників залежно від етапу життєвого циклу сім'ї, дає змогу оцінити, чи є досліджувані чинники (конфліктність, рольові очікування) універсальними, чи їхня значущість змінюється залежно від етапу розвитку сім'ї

Враховуючи гетерогенність вибірки, важливими додатковими параметрами, які будуть враховані при аналізі, є:

- Досвід повторного шлюбу. У вибірку включені особи, які перебували як у першому, так і в повторному шлюбі, що дозволяє виявити корекцію поведінкових патернів на основі попереднього досвіду.
- Наявність дітей. Цей чинник є критичним для аналізу розподілу сімейних ролей (за методикою Альошиної, Гозмана, Дубовської) і дозволяє порівняти сімейні системи з різним функціональним навантаженням.

Для забезпечення надійності та валідності отриманих даних, а також для комплексної перевірки висунутих гіпотез, у дослідженні було застосовано систему емпіричних та теоретичних методів.

Основним методом дослідження виступило психодіагностичне тестування, доповнене методами математичної статистики (зокрема, кореляційний аналіз для виявлення зв'язків між чинниками та порівняльний аналіз для оцінки відмінностей між групами).

Діагностичний інструментарій включає чотири стандартизовані методики, які дозволяють охопити ключові психологічні чинники функціонування подружжя: рольові очікування, конфліктну поведінку, розподіл ролей та міжособистісну взаємодію.

1) Методика оцінювання стратегій конфліктної поведінки (К. Томас) [35]

Виявляє п'ять домінантних стилів: суперництво, співробітництво, компроміс, уникнення, пристосування. Дозволяє визначити деструктивні та конструктивні форми врегулювання сімейних конфліктів. Цей інструмент є фундаментальним для перевірки першої допоміжної гіпотези, оскільки він дозволяє оцінити домінуючі стратегії поведінки особистості в конфліктній ситуації, що є критичним чинником регуляції подружніх стосунків. Текст опитувальника наведений у Додатку Б. Результати опитування подано у таблиці Е.1 Додаток Е.

Теоретична основа. Методика ґрунтується на двовимірній моделі регулювання конфліктів К.Томаса та Р. Кілменна. Ці виміри: напористість (орієнтація на власні інтереси) та кооперація (орієнтація на інтереси партнера). Їхнє поєднання формує п'ять базових стилів: Суперництво, Співробітництво, Компроміс, Уникнення та Пристосування.

Діагностовані стратегії. Виділяються п'ять стилів: Суперництво (висока напористість, низька кооперація), Співробітництво (висока напористість, висока кооперація), Компроміс (середні показники), Уникнення (низька напористість, низька кооперація) та Пристосування (низька напористість, висока кооперація).

Діагностична цінність. Використання цієї методики дозволяє виявити домінантні та приховані патерни конфліктної взаємодії подружжя, що є ключовим чинником деструкції або, навпаки, гармонізації стосунків.

2) Методика «Розподіл ролей у сім'ї» (Ю.Альошина, Л.Гозман, Є.Дубовська) [10].

Оцінює відповідність ідеального й реального розподілу обов'язків. Дає можливість локалізувати побутові джерела конфліктів. Ця методика має високу прикладну цінність для аналізу структури сімейної системи та її функціональної стійкості. Вона використовується для емпіричної оцінки відповідності між фактичним і ідеальним розподілом обов'язків. Текст

опитувальника представлений у Додатку В. Результати опитування наведено у таблиці Ж.1 Додаток Ж.

Теоретична основа. Базується на концепції сімейних ролей, що визначають функції кожного члена сім'ї у забезпеченні її життєдіяльності (господарсько-побутова, дозвільна, виховна, емоційно-терапевтична тощо).

Діагностовані параметри. Оцінюються уявлення про розподіл ролей у таких сферах, як матеріальне забезпечення, організація дозвілля, турбота про здоров'я, прийняття рішень та ін.

Діагностична цінність. Дослідження неузгодженості в розподілі ролей між подружжям дозволяє локалізувати потенційні конфліктні зони побутового рівня. Встановлення ступеня задоволеності власним виконанням ролей та ролями партнера є прямим індикатором рівня задоволеності шлюбом. Розбіжності у фактичному та очікуваному розподілі ролей є однією з найпоширеніших причин подружньої дезадаптації, тому методика необхідна для перевірки відповідної допоміжної гіпотези.

3) Опитувальник рольових очікувань і домагань у шлюбі (РОД) (А.Волкова, Т.Трапезникова) [10].

РОД є необхідним інструментом для перевірки головної гіпотези, оскільки фокусується на внутрішньопсихічних аспектах сімейної взаємодії. Текст опитувальника представлений у Додатку Г. Результати опитування наведено у таблиці 3.1 Додаток 3.

Опис методики

Теоретична основа. Методика аналізує психологічний феномен рольового контракту у шлюбі. Гармонія стосунків значною мірою залежить від того, наскільки очікування особистості щодо партнера (як він/вона має себе поводити) узгоджуються з її домаганнями (як вона готова поводитися сама).

Діагностовані параметри. Досліджуються очікування у сексуальній та економічній сфері, сфері спільності інтересів, емоційної підтримки, психологічної близькості.

Діагностична цінність. Опитувальник дає змогу виміряти ступінь рольової адекватності, узгодженості та адекватності рольових домагань у ключових сферах (сексуальна, економічна, соціальна, емоційна підтримка), виявляючи приховані або неусвідомлені джерела розбіжностей, що можуть призводити до фрустрації та дезадаптації. Неузгодженість рольових очікувань і домагань між партнерами є потужним психологічним чинником, що знижує задоволеність шлюбом, що робить цей інструмент необхідним для підтвердження головної гіпотези.

4) Методика діагностики міжособистісних стосунків Т. Лірі [35].

Досліджує стилі взаємодії в системі «Я – Інший» через оцінку домінування/підкорення та прийняття/відкидання. Дає підстави оцінити психологічну сумісність партнерів. Ця методика використовується для всебічної оцінки міжособистісного стилю кожного респондента у системі "Я та інші", що є важливим індивідуально-психологічним чинником. Текст опитувальника представлений у Додатку Д. Результати опитування наведено у таблиці И.1 Додаток И.

Теоретична основа. Базується на циркумплексній моделі міжособистісної поведінки. Вона описує взаємодію через дві ортогональні осі: Домінування–Підкорення (вертикальна вісь, владність) та Прийняття–Відкидання (горизонтальна вісь, емоційне ставлення).

Діагностовані параметри. Оцінка особистості за вісьмома октантами (авторитарний, егоїстичний, агресивний, підозрілий, підкорюваний, залежний, дружелюбний, альтруїстичний типи).

Діагностична цінність. Дозволяє виявити сумісність або несумісність психологічних профілів партнерів. Допомогає визначити, які стилі поведінки партнерів є домінантними, і як вони можуть взаємодіяти, посилюючи або руйнуючи гармонію подружжя. Наприклад, виражені агресивно-авторитарні тенденції у одного з партнерів можуть бути прямо пов'язані зі зниженням рівня задоволеності у іншого, що підтверджує третю допоміжну гіпотезу.

Застосування описаного психодіагностичного інструментарію забезпечує комплексне вивчення:

- ступеня рольової сумісності подружжя,
- стратегій конфліктної поведінки,
- особливостей міжособистісної взаємодії.

що дозволяє визначити чинники гармонізації або деструкції сімейних стосунків, а також створює підґрунтя для подальшої розробки корекційно-розвивальних заходів.

2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження психологічних чинників формування гармонійних подружніх стосунків

1) *Результати застосування методики діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К.Томаса* дозволили визначити домінуючі стратегії врегулювання конфліктів у досліджуваних групах, а саме (див. Додаток К):

- *стратегія «Конкуренція»* (Рис.К.1) спрямована на задоволення власних інтересів на шкоду іншому. Вона найменш виражена у всіх групах. Найбільш високі показники (8–9 балів) зафіксовано у групи розлучених (6,7% на 9 балах) та одружених (5,4% на 8 балах). Водночас, у групі повторно одружених домінує низький рівень конкуренції, де 58,3% (25,0% на 3 балах + 25,0% на 4 балах + 8,3% на 5 балах) респондентів набрали 3–5 балів, що свідчить про їхню відносно меншу схильність до жорсткого суперництва. Одружені демонструють найбільше накопичення низьких балів (0–2 бали) – 59% (26,8% на 0 балах + 17,9% на 1 балі + 14,3% на 2 балах). Ці результати свідчать про більш високу схильність до конкуренції у групах розлучених і повторно одружених респондентів у порівнянні з одруженими.
- *Стратегія «Співробітництво»* (Рис.К.2) передбачає взаємне задоволення інтересів, є помірно вираженою. Усі три групи

демонструють пік вираженості на середніх балах (4–8). Найвищий відсоток тих, хто набрав 5 балів (33,3%), зафіксовано у повторно одружених, що може свідчити про більшу усвідомленість у пошуку взаємовигідних рішень у новому шлюбі. Група «розлучені» також має значні показники на рівнях 4, 5, 6 і 7 балів (відповідно 20%, 26,7%, 26,7% та 20,0%). Група «одружені» демонструє приблизно однакові показники на рівнях 4, 5, 6 і 7 балів (17,9%, 28,6%, 17,9%, 19,6% відповідно).

- *Стратегія «Компроміс»* (Рис.К.3) ефективна за певних умов і передбачає часткову поступку, є найбільш домінуючою стратегією для груп «повторно одружені» (41,7% на 9 балах) та «розлучені» (46,7% на 9 балах). У групі «одружені» також значна частина респондентів схильна до компромісу: 26,8% на 7 балах та 25,0% на 8 балах. Це вказує на те, що пошук часткових рішень і взаємних поступок є центральним механізмом врегулювання конфліктів для всіх груп, особливо для тих, хто мав попередній досвід шлюбу (повторно одружені та розлучені).
- *Стратегія «Уникнення»* (Рис.К.4), для якої характерна відсутність прагнення до кооперації та власних цілей, притаманна для групи «повторно одружені» (33,3%), тоді як у групи «одружені» цей показник становить 16,1%, а у групи «розлучені» – 13,3%. Найбільша концентрація середніх балів (6–8) спостерігається у групі «одружені» (12,5%, 30,4%, 21,4% відповідно). Це свідчить про те, що «повторно одружені» схильні більше уникати конфліктів, можливо, через негативний досвід у минулому шлюбі.
- *Стратегія «Пристосування»* (Рис.К.5) передбачає принесення в жертву власних інтересів заради іншого, є характерною для групи «розлучені», де 33,3% респондентів набрали 5 балів, що є найвищим показником серед усіх груп. У групи «одружені» переважають середні показники (12,5% на 5 балах, 19,6% на 6 балах). Низькі показники (0–2 бали) стратегії «Пристосування» найбільш виражені у групі «повторно одружені» (8,3% на 0 балах, 25,0% на 2 балах).

2) **Аналіз розподілу сімейних ролей (методика Ю.Альошиної, Л.Гозмана, Є.Дубовської)** був проведений за сімома шкалами: «виховання дітей», «емоційний клімат», «матеріальне забезпечення», «організація розваг», «роль господаря», «сексуальний партнер», «організація сімейної субкультури». Дамо їх огляд (див. Додаток Л).

Порівнюючи уявлення трьох груп («Одружені», «Повторно одружені», «Розлучені») про ідеальний розподіл обов'язків, можемо зазначити на тому, що у всіх групах респондентів домінує уявлення про переважну відповідальність дружини ("Більше дружина, але і чоловік теж") щодо виховання дітей та емоційного клімату (Рис.Л.1 та рис.Л.2).

Отримані дані свідчать про те, що роль матеріальне забезпечення є традиційно чоловічою (Рис.Л.3): для одружених та розлучених домінуючим є варіант "Більше чоловік, але і дружина теж" (44,6% та 53,3%).

Ролі спільних інтересів (організація розваг, роль господаря, сексуальний партнер) виявляються через рівноправну участь («Участь однакова») у всіх групах (Рис.Л.4, рис.Л.5 та рис.Л.6). Найвищі показники рівності відзначаються у сферах «Сексуальний партнер» (57,1%–75,0%) та «Роль господаря» (46,4%–60,0%).

Спостерігається відмінність позицій груп «одружені» та «повторно одружені», «розлучені» щодо організації сімейної субкультури, так: група «одружені» переважно вважає цю роль спільною (57,1%), тоді як «повторно одружені» (50,0%) та «розлучені» (53,3%) схиляються до варіанту "Більше чоловік, але і дружина теж" (див. Рис.Л.7).

3) **Опитувальник рольових очікувань і домагань у шлюбі (РОД) (автори А.Волкова, Т.Трапезникова)** дозволив встановити ідеальні уявлення респондентів про структуру подружніх ролей та рівень домагань до партнера в досліджуваних групах за шкалами: «Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною», «Батьківсько-виховна», «Емоційно-психотерапевтична», «Інтимно-сексуальна», «Соціальна активність», «Господарсько-побутова», «Зовнішня привабливість». Коротко зупинемося на

результатах дослідження (див. Додаток М).

Такі шкали як: «Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною», «Батьківсько-виховна» та «Емоційно-психотерапевтична» отримали високу оцінку домагань у більшості груп (Рис.М.1, рис.М.2 та рис.М.3). Це вказує на високі очікування щодо близькості, психологічної підтримки та спільного виховання дітей. Особливо високі домагання за цими шкалами у групи «розлучені» (66,7%–73,3%).

Аналіз ідеальних уявлень «Інтимно-сексуальної» шкали свідчить про те, що у групи «повторно одружені» домінує низька оцінка за шкалою (41,7%), що можна розцінювати як незначне надання важливості сексуальних стосунків у шлюбі, в той же час у групах «одружені» та «розлучені» спостерігаються середні оцінки за шкалою (57,1% та 53,3% відповідно), тобто значення сексуальних стосунків у подружньому житті є більш важливим для цих груп респондентів (Рис.М.5).

Яскрава різниця виявляється за шкалою «Соціальна активність» між групами «одружені» та «повторно одружені», так: «одружені» мають високий рівень оцінок за шкалою (44,6%), тоді як «повторно одружені» мають середні оцінки за шкалою (0,0% високих оцінок), що може свідчити про переорієнтацію на внутрішньосімейні цінності (Рис.М.4).

Така ж відмінність фіксується нами за шкалою «Господарсько-побутова»: група «розлучені» демонструє найвищий рівень домагань до партнера у побутовій сфері (40,0% респондентів мають високу оцінку за шкалою). Цей показник значно вищий, ніж у інших групах, і підтверджує припущення, що неузгодженість або незадоволеність у побутовій ролі могла стати важливим чинником відсутності гармонійних стосунків у попередньому шлюбі. У групах «одружені» та «повторно одружені» переважає середній рівень домагань (73,2% та 75,0% відповідно). Це вказує на те, що ці групи схильні до більш поміркованих та гнучких очікувань щодо побуту, або ж ці вимоги успішно задовольняються, і тому вони не є предметом підвищеного домагання (Рис.М.6).

Отримані результати свідчать про те, що шкала «Зовнішньої привабливості» у груп «одружені» та «розлучені» має пропорційно-відмінний розподіл між середніми та високими оцінками, що співвідноситься приблизно як 2/3 до 1/3 (Рис.М.7). Кардинально відрізняється група «повторно одружені»: тут домінує середня оцінка за шкалою (83,3%), а частка високих домагань є найнижчою (лише 8,3%). Це є принципово важливим висновком, а саме: **досвід повторного шлюбу може призводити до переорієнтації з зовнішніх якостей на внутрішні, психологічні та функціональні аспекти партнера.**

4) Аналіз типу міжособистісних стосунків (методика Т. Лірі) оцінює уявлення досліджуваного про власне "Я" за двома головними факторами (домінування/підпорядкованість та приязність/агресивність) та вісьмома октантами (див. Додаток Н). Основними факторами згідно з методикою є (Рис.Н.1):

- **Домінування:** найвищі показники схильності до Домінування зафіксовано у груп «одружені» (73,2%) та «розлучені» (73,3%) , тоді як у групи «повторно одружені» цей показник нижчий (66,7%).
- **Підпорядкованість:** показники вище у групи «повторно одружені» (33,3%).
- **Приязність:** група «повторно одружені» демонструє найвищий рівень Приязності (75,0%).
- **Агресивність:** найвища частка Агресивності у групи «одружені» (33,9%).

Октанти Міжособистісних Стосунків:

- **Авторитарний (9–12 балів):** Найвища схильність до авторитарного лідерства у групи «розлучені» (60,0%) (Рис.Н.2).
- **Егоїстичний (0–8 балів):** Усі групи переважно демонструють низький рівень егоїзму (0–8 балів): «повторно одружені» (100,0%) та «розлучені» (86,7%) (Рис.Н.3).
- **Агресивний (0–8 балів):** Домінує низька вираженість агресії у всіх

групах (66,1% - 50% - 66,7% на 0–8 балах) (Рис.Н.4).

- **Доброзичливий** (9–12 балів): Найбільш високі показники доброзичливого ставлення у групи «розлучені» (53,3%), що може бути компенсаторним механізмом (див. Рис.Н.5).
- **Альтруїстичний** (9–12 балів): Найвища схильність до гіпервідповідальності та альтруїзму у групи «повторно одружені» (66,67% на 9–12 балах) (Рис.Н.6).

Октант «Підозріливий» (Рис.Н.7). Цей октант характеризує критичність, недовіру до оточення та замкнутість. У всіх групах домінує низька вираженість цієї риси (0-8 балів): «повторно одружені» (75,0%), «розлучені» (80,0%) та «одружені» (69,6%). Це свідчить про те, що переважна більшість респондентів не демонструє високого рівня підозрілості. Середній рівень підозрілості (9–12 балів) найбільш виражений у групі «одружені» (26,8%). Висока вираженість (13–16 балів) зафіксована лише у групах «одружені» (3,6%) та «повторно одружені» (8,3%).

Октант «Підпорядковуваний» (Рис.Н.8). Шкала відображає схильність до покірності, скромності та самоприпинення. У всіх групах переважає низька схильність до підпорядкування (0-8 балів): «одружені» (73,2%) , «повторно одружені» (66,7%) та «розлучені» (60,0%). Середній рівень підпорядкованості (9–12 балів) найбільш значний у групи «розлучені» (40,0%), що може вказувати на їхню більшу схильність до поступок та залежності у попередніх стосунках. Високий рівень (13–16 балів) підпорядкування є найвищим у групи «повторно одружені» (8,3%).

Октант «Залежний» (Рис.Н.9). Цей октант характеризує конформність, нерішучість та потребу в підтримці. Низька вираженість залежності (0-8 балів) є домінуючою у групах «одружені» (89,3%) та «повторно одружені» (83,3%). Водночас, у групі «розлучені» зафіксована значно більша частка респондентів із середнім рівнем залежності (9–12 балів) – 46,7% порівняно з групами «одружені» (10,7%) та «повторно одружені» (16,7%). Це може свідчити про те, що саме висока потреба в підтримці та зовнішній оцінці могла стати чинником,

який ускладнив їхнє сімейне життя. Жодна з груп не продемонструвала високого рівня залежності (13–16 балів).

Таким чином, у групі «розлучені» спостерігається тенденція до підвищеного середнього рівня підпорядкованості та залежності у порівнянні з іншими групами, що підкреслює їхню більшу вразливість у міжособистісній сфері.

Говорячи про динаміку психологічних особливостей подружніх стосунків у залежності від стажу шлюбу, зауважимо на наступному: аналіз емпіричних даних для підгрупи одружених респондентів, розділених за стажем шлюбу («1-5 років», «6-10 років», «більше 10 років»), дозволяє простежити зміни в міжособистісній взаємодії, рольових очікуваннях та конфліктних стратегіях на різних етапах подружнього життя. Ми проаналізували стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях (методика К. Томаса) відповідно до стажу шлюбу (див. Додаток К), і виявили наступне:

- *Стратегія «Конкуренція»*. У групі «1-5 років» виявлено найбільшу частку респондентів із низьким рівнем конкуренції (0-2 бали) – 50,0%. Це свідчить про схильність уникати відкритого суперництва на початковому етапі шлюбу. У групі «6-10 років» помітна тенденція до зростання середнього рівня (3-4 бали – 55,55%). У групі «більше 10 років» спостерігається найбільша частка тих, хто набирає 0-2 бали (69,23%), що може вказувати на сформований патерн уникнення конфронтації через тривалий досвід (Рис.К.6).
- *Стратегія «Співробітництво»*. Співробітництво є високо вираженим для всіх означених груп за стажем перебування у шлюбі: «1-5 років» - найбільша частка респондентів набрала 7 балів (37,50%); «більше 10 років» - спостерігається найбільша концентрація на середніх балах (5 балів – 33,33%), що свідчить про стабілізацію на конструктивному, але зваженому рівні взаємодії (Рис.К.7).
- *Стратегія «Компроміс»*. Ця стратегія є однією з домінуючих для всіх означених груп за стажем перебування у шлюбі: «1-5 років» та

«6-10 років» - найвища концентрація на 7 балах (37,5% та 33,33% відповідно); «більше 10 років» - найвища концентрація на 8 балах (30,77%), що підтверджує, що з досвідом компроміс стає основною зрілою стратегією вирішення суперечностей (Рис.К.8).

- *Стратегія «Уникнення»* проявлена в наступних показниках: «1-5 років» - найбільша частка набрала 7 балів (37,50%); «6-10 років» - найбільша частка набрала 7 балів (33,33%); «Більше 10 років» - висока частка на 7, 8 та 9 балах (30,77%, 20,51%, 20,51% відповідно). Це підтверджує, що з роками схильність до уникнення конфліктів у тривалих шлюбах зростає, можливо, для збереження стабільності (Рис.К.9).
- *Стратегія «Пристосування»* зафіксована у наступних показниках: група «1-5 років» має високий відсоток на порівняно низькому ступені прояву характеристики - 2 балах (37,50%), що вказує на нечасте бажання поступитися на початку стосунків. Група «6-10 років» займає проміжне положення у ступені прояву «пристосування» між двома іншими групами. Група «більше 10 років» демонструє найбільш рівномірний розподіл балів (від 5 до 9 балів – 15,38% до 20,51%) (Рис.К.10).

Проаналізувавши ідеальний розподіл сімейних ролей (за методикою Ю.Альошиної, Л.Гозмана, Є.Дубовської) відповідно до стажу шлюбу, ми дослідили як змінюються уявлення про традиційні та егалітарні ролі, і дійшли висновку про таке (див. Додаток Л):

- 1) **Традиційні ролі посилюються з часом:** Роль «Виховання дітей» та «Емоційний клімат» із часом все більше закріплюється за дружиною, досягаючи піку у групі «більше 10 років» (74,4% та 59% відповідно) (Рис.Л.8, рис.Л.9).
- 2) **Відбувається зростання егалітаризму в побуті.** У сфері «Ролі господаря» спостерігається перехід від переважної відповідальності дружини у молодому шлюбі (50,0% "Дружина/Більше дружина" у групі «1-5 років») до рівноправної участі у групі «більше 10 років» (53,8% "Участь однакова") (Рис.Л.12).

- 3) Універсальною є тенденція рівності партнерів для всіх груп респондентів щодо шкали «Сексуальний партнер». Ми фіксуємо в усіх групах домінування уявлення про рівноправну участь ("Участь однакова"), що вказує на високий рівень егалітаризму в інтимній сфері (від 56,4% до 62,5%) (Рис.Л.13).
- 4) Зміни у сферах «Матеріальне забезпечення», «Організація розваг» та «Організація сімейної субкультури» відповідно до стажу шлюбу незначні і представлені на ілюстраціях рис.Л.10, рис.Л.11 та рис.Л.14 відповідно.

Вивчивши те, як змінюються рольові очікування і домагання до партнера (шлюбу) в залежності від тривалості стосунків (див. Додаток М), ми можемо стверджувати, що:

- Спостерігається зростання домагань до «Особистісної ідентифікації з партнером» (близькості, спільності інтересів) та «Емоційно-психотерапевтичної» ролі. У групі респондентів зі стажем шлюбу «більше 10 років» частка високих оцінок значно зростає (41,0% та 46,2% відповідно), що свідчить про зміщення фокусу з побуту на психологічну якість стосунків (Рис.М.8 та рис.М.10).
- «Батьківсько-виховна сфера» також отримує найвищу оцінку в групі зі стажем шлюбу «більше 10 років» (51,3% висока оцінка), що може бути пов'язано з етапом активного виховання дітей-підлітків або дорослішанням дітей (Рис.М.9).
- Динаміка змін рольових очікувань і домагань у шлюбі в залежності від його тривалості у сферах «Соціальна активність», «Інтимно-сексуальна», «Господарсько-побутова» та «Зовнішня привабливість» зображена на ілюстраціях рис.М.11, рис.М.12, рис.М.13 та рис.М.14 відповідно.

Аналіз типу міжособистісних стосунків (методика Т. Лірі) дає змогу дійти наступних висновків (див. Додаток Н):

- 1) Зі збільшенням стажу шлюбу значно зростає як схильність до

Домінування (до 76,9% у групі «більше 10 років») , так і до Приязності (до 71,8%). Це вказує на те, що тривалий шлюб характеризується чітко визначеними ролями та лідерством (Домінування) при одночасному зростанні емоційної теплоти та злагоди (Приязність) (Рис.Н.10).

2) Найвища Агресивність спостерігається у молодих шлюбах – група «1-5 років» (62,5%) , що може бути наслідком періоду притирання, і різко знижується в більш тривалих шлюбах (до 28,2% у групі «більше 10 років») (Рис.Н.10).

3) *Динамічний аналіз показує*, що тривалість подружнього життя призводить до формування більш зрілих та усталених патернів взаємодії. Це виражається у зниженні агресивності та уникненні конфронтації, зростанні компромісу, посиленні традиційних рольових уявлень у сфері дітей та емоцій, а також у зміщенні фокусу з побуту на **психологічну близькість та емоційну підтримку** (Рис.Н.11, рис.Н.12, рис.Н.13, рис.Н.14, рис.Н.15, рис.Н.16. рис.Н.17 та рис.Н.18).

Порівняльний аналіз двох підгруп респондентів, які перебувають у шлюбі, але розрізняються за наявністю дітей, дозволяє виокремити специфічний вплив батьківства на особливості подружньої взаємодії, зокрема стратегії вирішення конфліктів, характер розподілу сімейних ролей та рівень узгодженості рольових очікувань.

Дані, отримані за методикою діагностики стилів поведінки у конфліктних ситуаціях К. Томаса (див. Додаток К), засвідчують, що для обох груп провідними є конструктивні стратегії взаємодії, такі як співробітництво та компроміс. Це свідчить про достатньо гармонізаційний характер подружніх стосунків у сім'ях з функціонуючим шлюбом. Водночас у родинях із дітьми частіше фіксується застосування стратегії уникнення конфліктів. Подібна тенденція може бути зумовлена прагненням партнерів підтримувати стабільний емоційний клімат у сім'ї та мінімізувати сварки в присутності дітей. Натомість бездітні подружжя проявляють дещо вищу готовність до відкритого співробітництва, що, ймовірно, пов'язано з можливістю активніше

зосереджуватися на вирішенні взаємних проблем за відсутності додаткових батьківських обов'язків (Рис.К.11 – рис.К.15).

Результати аналізу розподілу сімейних ролей (методика Ю.Альошиної, Л.Гозмана, Є.Дубовської) (див. Додаток Л) показують виразне посилення традиційного, гендерно-диференційованого поділу обов'язків у сім'ях із дітьми. Зокрема, значна частина завдань, пов'язаних із вихованням дітей, зосереджується на дружині, тоді як матеріальне забезпечення більшою мірою закріплюється за чоловіком. У бездітних подружжях, навпаки, спостерігається вищий рівень егалітарності у таких сферах взаємодії, як сексуальне партнерство чи організація сімейної субкультури. Водночас роль, пов'язана з організацією дозвілля, переважно залишається сферою відповідальності дружини (Рис.Л.15 – рис.Л.21).

Оцінка рольових очікувань і домагань у шлюбі (див. Додаток М) демонструє особливу чутливість родин із дітьми до сфери особистісної ідентифікації партнерів, яка включає потребу у спільності інтересів, взаємній психологічній близькості та підтримці. Вищий рівень домагань у цій сфері може розглядатися як компенсаційний механізм збереження емоційного ресурсу стосунків в умовах підвищеної напруги й рутинності сімейного життя. Водночас для обох груп однаково високого значення набувають батьківсько-виховна та соціально-активна ролі, що відображає загальне уявлення про пріоритетність спільної діяльності та соціального партнерства у шлюбі (Рис.М.15 - рис.М.21).

Аналіз типу міжособистісних відносин за методикою Т. Лірі виявив (див. Додаток Н), що бездітні подружжя частіше характеризуються вираженішими показниками домінантності й агресивності. Це може вказувати на більшу внутрішньоподружню конкуренцію, яка не нівелюється необхідністю об'єднувати зусилля задля виховання дітей. У сім'ях із дітьми, навпаки, простежується тенденція до підвищеного рівня приязності та доброзичливості у взаємодії, що корелює з виявленими особливостями рольового розподілу й відображає прагнення партнерів підтримувати

позитивний емоційний клімат у сімейній системі (Рис.Н.19 – рис.Н.27).

У цілому результати підтверджують, що батьківство істотно модифікує психологічну структуру подружніх відносин, впливаючи як на стиль конфліктної поведінки, так і на характер сімейної взаємодії та очікування партнерів одне від одного.

Дослідження стратегій поведінки подружжя у конфліктних ситуаціях за методикою К.Томаса засвідчило, що найменш вираженою для всіх досліджених груп є стратегія конкуренції, спрямована на задоволення власних потреб за рахунок партнера. Водночас найвищі її показники зафіксовано серед розлучених та повторно одружених партнерів, що може відображати або невдалий досвід попередніх стосунків, або посилення суперництва за ресурси емоційного чи соціального визнання. Найбільш поширеними стратегіями у всіх групах є співробітництво та компроміс, що вважаються конструктивними способами взаємодії. Однак слід зазначити, що у повторних шлюбах саме компроміс стає провідним способом залагодження суперечностей, що можна інтерпретувати як адаптивну поведінку, сформовану на підставі критичного аналізу попереднього досвіду. Стратегія уникнення значно частіше проявляється у повторно одружених, що може свідчити про бажання уникати повторення конфліктних сценаріїв, які в минулому призвели до кризи шлюбу. Стратегія пристосування більш виражена у респондентів, які мають досвід розлучення, що вказує на їхню більшу готовність поступатися, часто на шкоду власним інтересам.

Таким чином, за результатами аналізу конфліктних стратегій можна стверджувати, що досвід розлучення підвищує як ймовірність появи жорстких форм поведінки, так і проявів психологічної покірності, а стабільність шлюбу підтримується переважно за рахунок співробітництва та компромісності.

Дослідження розподілу сімейних ролей за методикою Ю.Альошиної, Л.Гозмана, Є.Дубовської виявило збереження традиційного розподілу ролей у сучасних подружніх стосунках: виховання дітей і підтримка емоційного клімату частіше асоціюється з відповідальністю дружини, тоді як матеріальне

забезпечення здебільшого розглядається як функція чоловіка. Водночас результати демонструють тенденцію до зростання егалітарності в таких сферах, як організація побуту, дозвілля та сексуальна взаємодія. Це свідчить про паралельне існування традиційної та рівноправної моделей сімейних ролей, залежно від сфери життєдіяльності. Особливу увагу привертає те, що у розлучених респондентів виявлено вищий рівень домагань до партнера у побутовій сфері та сфері психологічної підтримки. Ймовірно, саме невідповідність рольових очікувань і реального внеску кожного з партнерів була вагомим фактором руйнування попередніх стосунків.

Аналіз рольових очікувань і домагань у шлюбі свідчить про те, що у всіх групах високої оцінки набули батьківсько-виховна, емоційно-психотерапевтична та особистісна ідентифікація, що свідчить про зростання значущості емоційного партнерства у сучасному шлюбі. Для подружжя з дітьми потреба в особистісній близькості виявляється особливо високою, що можна розглядати як психологічний механізм згуртування сім'ї перед зовнішніми й внутрішніми викликами. У повторно одружених більш виражена тенденція переоцінки зовнішніх характеристик партнера на користь його внутрішніх особистісних ресурсів, що є наслідком досвіду попереднього шлюбу.

Аналіз типу міжособистісних стосунків (за методикою Т.Лірі) дає змогу стверджувати, що на всіх вибірках домінують приязні та співробітницькі моделі взаємодії, що є основою гармонійного шлюбу. Водночас у бездітних респондентів частіше простежується підвищений рівень домінування та агресивності, що може свідчити про незавершений етап «боротьби за владу» в системі подружніх ролей. Розлучені учасники характеризуються більшою підпорядкованістю та залежністю, що підтверджує вразливість їхньої позиції в попередніх стосунках та можливу нерівність владного балансу, яка приводила до дисгармонії.

Аналіз динаміки психологічних особливостей подружніх стосунків у залежності від стажу шлюбу показав, що з підвищенням тривалості шлюбу:

- зміцнюються традиційні ролі, пов'язані з вихованням дітей та створенням емоційного клімату;
- зростає готовність до компромісу, а суперництво зменшується;
- знижується рівень агресивності і частіше з'являється уникнення конфліктів як спосіб підтримання стабільності;
- посилюється потреба в емоційній близькості, а побутові аспекти втрачають провідне значення.

Ці дані підтверджують розвиток зрілої системи сімейної взаємодії, у якій спільні цінності й психологічна підтримка стають ключовими детермінантами гармонійності стосунків.

Порівняльний аналіз двох підгруп одружених респондентів підтвердив, що батьківство є істотним модифікуючим чинником психологічної структури подружніх стосунків, що впливає на стратегії взаємодії, рольовий розподіл та емоційні очікування партнерів.

Для обох груп домінуючими є конструктивні стратегії (співробітництво та компроміс), у родинях із дітьми частіше фіксується застосування стратегії уникнення конфліктів. Це зумовлено прагненням партнерів підтримувати стабільний емоційний клімат у присутності дітей. На противагу, бездітні подружжя виявляють вищу готовність до відкритого співробітництва, але водночас частіше характеризуються вираженими показниками домінантності та агресивності, що може вказувати на більшу внутрішньоподружню конкуренцію.

Наявність дітей спричиняє виразне посилення традиційного, гендерно-диференційованого поділу ролей, тобто зосередження виховання дітей на дружині, а матеріального забезпечення – на чоловікові. У бездітних подружжях простежується вищий рівень егалітарності в таких сферах, як сексуальне партнерство та організація сімейної субкультури.

Родини з дітьми демонструють підвищені домагання до сфери особистісної ідентифікації (психологічної близькості та спільності інтересів). Це можна розглядати як компенсаційний механізм, що забезпечує збереження

емоційного ресурсу стосунків в умовах підвищеної рутинності та напруги, пов'язаної з батьківством. Для обох груп однаково високого значення набувають батьківсько-виховна та соціально-активна ролі.

Таким чином, батьківство вносить корективи, зміщуючи акцент на приязність, зовнішню стабільність та внутрішню психологічну підтримку як ключові ресурси подружньої системи, що успішно функціонує.

2.3. Порівняльний кореляційний аналіз психологічних чинників формування гармонійних стосунків у групах з різним сімейним статусом

Проведений кореляційний аналіз був спрямований на встановлення взаємозв'язків між рольовими очікуваннями і домаганнями у шлюбі (РОД), стратегіями конфліктної поведінки (за К.Томасом) та характером міжособистісних стосунків (за Т.Лірі) у трьох вибірках: група «одружені» ($n=56$), група «розлучені» ($n=15$) та група «повторно одружені» ($n=12$). Для визначення щільності та спрямованості зв'язків застосовувався коефіцієнт кореляції Пірсона (r). Повні матриці кореляційних зв'язків для всіх досліджуваних груп представлені у Додатку П в таблицях П.1-П.6. У цьому підрозділі здійснюється диференціальне зіставлення виявлених взаємозв'язків з метою виокремлення ключових психологічних чинників, що визначають стабільність або дезінтеграцію шлюбного союзу, а також їх структурна візуалізація за допомогою кореляційних плеяд.

Аналіз кореляційних зв'язків у групі «Одружені». Кореляційні зв'язки у групі «одружені» наведені у таблицях П.1 та П.2 Додаток П.

1) Вплив міжособистісних рис (Т.Лірі) на рольові очікування і домагання у шлюбі (РОД)

Роль «доброзичливості» та «альтруїзму». Виявлено сильний прямий кореляційний зв'язок між шкалою «Доброзичливий» та сімейною цінністю «Батьківсько-виховна» ($r=0,51$). Це свідчить про те, що респонденти, налаштовані на співпрацю та м'якість у стосунках, розглядають спільне

виховання дітей як ключовий об'єднуючий фактор шлюбу. Також доброзичливість корелює зі сферою «Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною» ($r=0,42$), що вказує на високий рівень емпатії та спільності інтересів.

Аналогічна тенденція спостерігається за шкалою «Альтруїстичний», яка позитивно корелює з «Батьківсько-виховною» сферою ($r=0,46$) та «Емоційно-психотерапевтичною» функцією шлюбу ($r=0,36$).

Гармонійні стосунки в досліджуваній групі базуються на готовності допомагати партнеру та спільній відповідальності за дітей.

«Залежність» та традиційні ролі. Шкала «Залежний» має помітні позитивні кореляції з «Батьківсько-виховною» ($r=0,44$) та «Господарсько-побутовою» ($r=0,36$) сферами. Це може вказувати на те, що особи, схильні до залежності та пошуку схвалення, намагаються «цементувати» шлюб через старання виконання побутових обов'язків та догляд за дітьми, сприймаючи це як гарантію стабільності.

«Авторитарність» та зовнішній імідж. Цікавим є зв'язок шкали «Авторитарний», яка корелює із «Зовнішньою привабливістю» ($r=0,39$) та «Соціальною активністю» ($r=0,28$). Для авторитарних особистостей гармонія в шлюбі часто асоціюється з "фасадом" – соціальним престижем пари та відповідністю зовнішнім стандартам краси, а не глибинною емоційною близькістю.

2) Взаємозв'язок стратегій конфліктної поведінки (К.Томас) та рольовими очікуваннями і домаганнями у шлюбі (РОД)

Стратегії поведінки в конфлікті виявили менш чисельні, але показові зв'язки з рольовими очікуваннями.

- «Пристосування» як стабілізатор.

Стратегія «Пристосування» позитивно корелює з «Батьківсько-виховною» сферою ($r=0,2$) та «Інтимно-сексуальною» ($r=0,24$). Це дозволяє

припустити, що поступливість у конфліктах часто використовується подружжям як інструмент збереження миру заради дітей або гармонії в інтимному житті.

- **«Конкуренція» та «Уникнення».**

Ці стратегії не мають значущих позитивних кореляцій з сімейними цінностями (більшість коефіцієнтів близькі до нуля або від'ємні). Це підтверджує гіпотезу, що деструктивні або пасивні стратегії в конфлікті не сприяють формуванню узгоджених сімейних очікувань.

3) Зв'язок стилю міжособистісних стосунків (Т.Лірі) та стратегією конфліктної поведінки (К.Томас)

Стратегія «Конкуренція» має сильний прямий зв'язок з «Егоїстичним» ($r=0,5$) та «Агресивним» ($r=0,30$) типами ставлення, а також помірний – з «Авторитарним» ($r=0,23$). Водночас вона має значний обернений зв'язок із загальним індексом «Приязність» ($r=-0,40$). Вибір стратегії поведінки «Конкуренція» в шлюбі зумовлений егоцентричною фіксацією на власних інтересах та зниженою здатністю до дружньої взаємодії.

Стратегія «Пристосування» має обернений кореляційний зв'язок з «Егоїстичністю» ($r=-0,32$) та «Агресивністю» ($r=-0,25$), натомість вона позитивно корелює зі стилем стосунків «Приязність» ($r=0,26$). Це характеризує «Пристосування» не як слабкість, а як просоціальний вибір, спрямований на зниження агресії.

На основі кореляційного аналізу групи «Одружені» можна сформулювати такі положення:

1. Фактор "Альтруїстичної батьківської орієнтації": Основою гармонії для досліджуваної вибірки є поєднання доброзичливого/альтруїстичного стилю міжособистісних стосунків з високою цінністю виховання дітей ($r=0,51$; $r=0,46$). Спільна батьківська діяльність виступає головним інтегруючим чинником.
2. Диференціація мотивації. Існує чіткий поділ у мотивації збереження шлюбу:

- Для осіб «Залежного» типу стабілізатором виступає побут та догляд за дітьми.
 - Для осіб «Авторитарного» типу – зовнішня соціальна відповідність та привабливість партнера.
3. Конфліктологічний аспект. Гармонійні рольові очікування (особливо у сферах інтимності та виховання) пов'язані зі здатністю до поступливості (пристосування). Натомість стратегія конкуренції, підкріплена егоїстичними рисами особистості, не сприяє формуванню спільних сімейних цінностей.

Кореляційна плеяда основних сфер і чинників у групі «одружені» зображена на рис.П.1 Додаток П.

Аналіз кореляційних зв'язків у групі «Розлучені». Аналіз групи «Розлучені» (n=15) є критично важливим, оскільки він виступає «дзеркалом» до групи «одружені» і дозволяє виявити саме ті чинники, що призводять до дезінтеграції шлюбу. Попри менший обсяг вибірки, отримані кореляційні зв'язки є доволі виразними та демонструють специфічну структуру взаємодії.

Кореляційні зв'язки у групі «розлучені» наведені у таблицях П.3 та П.4 Додаток П.

У цій групі спостерігається значна кількість обернених (негативних) кореляцій та неочевидних зв'язків, що свідчить про неузгодженість очікувань та реальної поведінки.

1) Вплив міжособистісних рис (Т.Лірі) на рольові очікування і домагання у шлюбі (РОД)

Найбільш показовим маркером розпаду стосунків стала втрата спільності та емоційної підтримки через егоцентричні установки.

Виявлено сильний обернений зв'язок між шкалою «Егоїстичний» та сферою «Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною» ($r = -0,58$). Це свідчить про те, що егоцентрична фіксація на власних інтересах

унеможливилює емпатію та сприйняття партнера як частини свого «Я». Це є фундаментальною причиною відчуження.

Егоїстична орієнтація також має значний негативний зв'язок із «Емоційно-психотерапевтичною» сферою ($r = -0,40$). У цій групі респонденти не розглядали партнера як джерело моральної підтримки.

Шкала «Агресивний» негативно корелює зі сферами «Соціальна активність» ($r = -0,41$) та «Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною» ($r = -0,40$). Агресивність не лише руйнує внутрішній зв'язок пари, але й ізолює її від зовнішнього соціального оточення.

Стиль «Домінування» має сильний позитивний зв'язок із «Батьківсько-виховною» сферою ($r = 0,49$). На відміну від групи «одружені» (де виховання корелювало з доброзичливістю), у розлучених виховання дітей асоціюється з реалізацією владних амбіцій та контролю.

Шкала «Залежний» має сильний негативний зв'язок з «Батьківсько-виховною» функцією ($r = -0,47$). Це вказує на інфантильну позицію: залежні партнери уникали батьківської відповідальності, що могло стати джерелом конфліктів.

2) Взаємозв'язок стратегій конфліктної поведінки (К.Томас) та рольовими очікуваннями і домаганнями у шлюбі (РОД)

Одним із найцікавіших висновків у групі «розлучені» є специфічний зв'язок між конфліктністю/агресією та інтимною сферою, що кардинально відрізняється від норми гармонійних стосунків.

Стратегія «Конкуренція» має виражений прямий зв'язок з «Інтимно-сексуальною» шкалою ($r = 0,47$). Аналогічно, шкала «Агресивний» також позитивно корелює з інтимною сферою ($r = 0,42$).

Це може свідчити про існування деструктивного патерну, де сексуальні стосунки використовувалися як засіб розрядки після сварок або де пристрасть підживлювалася емоційним накалом конфлікту. Така модель є нестабільною і виснажливою, що зрештою могло сприяти розлученню.

«Уникнення» як шлях до емоційного розриву. Стратегія «Уникнення» має негативні кореляції з «Інтимно-сексуальною» сферою ($r = -0,40$) та «Емоційно-психотерапевтичною» ($r = -0,36$). Відхід від конфлікту в даному випадку означає не збереження миру, а емоційну віддаленість у стосунках та відмову від близькості.

3) Зв'язок стилю міжособистісних стосунків (Т.Лірі) та стратегією конфліктної поведінки (К.Томас)

Цікавим є те, що стратегія «Пристосування» у групі «розлучені» позитивно корелює зі шкалами «Домінування» ($r = 0,53$) та «Авторитарність» ($r = 0,30$). Це вказує на внутрішньоособистісний конфлікт. Особи, схильні до домінування, змушені були (або декларували, що змушені) пристосовуватися, що є неприродним для їхнього психотипу. Така «вимушена жертва» ймовірно викликала внутрішнє напруження та не була щирою.

На основі аналізу можна виділити ключові психологічні механізми дезінтеграції шлюбу в досліджуваній вибірці:

1. Феномен «Емоційного відчуження». Центральним фактором виступає високий рівень егоїзму, який корелює з повною втратою ідентифікації з партнером ($r=-0,58$). Шлюб перестає сприйматися як "МИ", залишається лише два окремих "Я".
2. Патологія інтимності. Виявлено дисгармонійний зв'язок, де сексуальна активність асоціюється з агресією та конкуренцією, а не з любов'ю чи ніжністю.
3. Конкуренція замість співпраці у вихованні. Батьківська сфера стала ареною для домінування, а не полем для співпраці.
4. Неадекватність копінг-стратегій. Використання уникнення призводило до згасання емоцій, а спроби пристосування були психологічно неконзистентними (здійснювалися особами з домінантними рисами), що робило їх неефективними.

Кореляційна плеяда основних сфер і чинників у групі «розлучені» зображена на рис.П.2 Додаток П.

Аналіз кореляційних зв'язків у групі «Повторно одружені». Група «Повторно одружені» ($n=12$) є дуже цікавою з психологічної точки зору. Це люди, які вже мають травматичний досвід розриву, але наважилися на побудову нових стосунків. Аналіз їхніх результатів демонструє кардинально іншу модель гармонії, ніж у першому шлюбі. Тут менше ідеалізму, але більше прагматизму, обережності та специфічної «мудрості».

Аналіз кореляційних матриць (таблиця П.5 та таблиця П.6 Додаток П) виявив, що гармонія у повторному шлюбі будується на свідомому уникненні гострих кутів, високій цінності емоційної підтримки та чіткому розподілі побутових ролей. Найпотужніший кореляційний зв'язок у масиві даних всього дослідження виявлено саме в цій групі.

Шкала «Альтруїстичний» має надзвичайно високий прямий зв'язок з «Емоційно-психотерапевтичною» сферою ($r = 0,80$). Також сильний зв'язок демонструє шкала «Приязність» ($r = 0,61$). Для повторно одружених осіб головним сенсом шлюбу стає не стільки виховання дітей (як у першому шлюбі) чи соціальний престиж, скільки емоційний комфорт, прийняття та взаємна допомога. Вони шукають у партнерові насамперед «психотерапевта» та друга. Егоїстична установка, навпаки, руйнує цю функцію ($r = -0,28$).

У класичній психології стратегія «Уникнення» часто вважається неконструктивною. Однак у повторних шлюбах вона набуває нового, позитивного змісту. В даному випадку можна розцінювати «Уникнення» як прояв дружелюбності. Стратегія «Уникнення» має дуже сильні позитивні кореляції з «Приязністю» ($r = 0,75$) та «Альтруїзмом» ($r = 0,69$). «Уникнення» також корелює із «Соціальною активністю» ($r = 0,51$) та «Зовнішньою привабливістю» ($r = 0,48$). Повторно одружені схильні «згладжувати кути» і не йти на відкриту конфронтацію, щоб зберегти доброзичливу атмосферу. Це не втеча від проблем, а свідома стратегія «бережливого ставлення» до крихкого миру в сім'ї, заснована на попередньому негативному досвіді сварок.

Сфера сексуальних стосунків у цій групі чітко диференціюється за типом взаємодії.

- Секс як партнерство:

«Інтимно-сексуальна» сфера позитивно корелює зі стратегією «Співробітництво» ($r = 0,41$).

- Шкідливість жертвності:

Натомість стратегія «Пристосування» має виражений негативний зв'язок з інтимністю ($r = -0,49$).

Гармонія в ліжку у повторному шлюбі досягається через діалог і врахування інтересів обох (співробітництво), а не через пасивну поступливість чи виконання «подружнього обов'язку» (пристосування).

Шкала «Залежний» має найвищий зв'язок з «Господарсько-побутовою» сферою ($r = 0,57$). Як і в перших шлюбах, залежні партнери намагаються бути корисними в побуті, щоб зміцнити свою позицію в новій сім'ї.

Також «залежність» та «авторитарність» корелюють із «Зовнішньою привабливістю» ($r = 0,51$ та $r = 0,55$ відповідно). Це може вказувати на те, що "фасад" стосунків (гарний вигляд пари) є важливим інструментом самоствердження у новому союзі.

Шкала «Підозріливий» позитивно корелює з «Особистісною ідентифікацією з чоловіком/дружиною» ($r = 0,53$), а також спостерігається взаємозв'язок із «Співробітництвом» ($r = 0,52$) та «Пристосуванням» ($r = 0,62$). Цей результат є унікальним саме для повторних шлюбів. На перший погляд, це парадокс. Але в контексті психології повторного шлюбу це може свідчити про **гіперпильність**. Респонденти "підозріло" (уважно) ставляться до партнера, боячись повторення помилок, і саме ця уважність змушує їх більше ідентифікувати себе з ним та шукати шляхи співпраці. Це "тривожна прив'язаність", яка трансформується у конструктивну роботу над стосунками.

Підсумовуючі отриманні результати можна стверджувати про таке:

1. Пріоритет емоційного комфорту. На відміну від первинних шлюбів, де часто домінують батьківські функції, повторні шлюби є яскраво вираженими «емоційними союзами». Альтруїстична підтримка партнера є головним чинником стабільності.

2. Стратегія «Мирного співіснування». Виявлено унікальний патерн, де уникнення конфлікту корелює з високою приязністю. Це свідчить про високу цінність спокою у стосунках.
3. Усвідомлене партнерство в інтимності. Сексуальна гармонія досягається виключно через рівноправну співпрацю, відкидаючи пасивне пристосування.

Кореляційна плеяда основних сфер і чинників у групі «повторно одружені» зображена на рис.П.3 Додаток П.

На основі проведеного кореляційного аналізу (за Пірсоном) у трьох вибірках (одружені, розлучені, повторно одружені) було виявлено фундаментальні відмінності у структурі сімейної гармонії. Результати дозволяють стверджувати про еволюцію подружніх цінностей залежно від шлюбного досвіду.

Нижче наведено порівняння за ключовими векторами взаємодії.

1. Зміна інтегруючого ядра сім'ї: від «Дітоцентризму» до «Психотерапії»

Аналіз ціннісних орієнтацій (за методикою РОД) показав, що "цемент", який скріплює шлюб, є різним для кожної групи.

- Група «Одружені» (Первинний шлюб):

Домінантою гармонії виступає спільна батьківсько-виховна діяльність. Високі кореляції між доброзичливістю та виховною функцією ($r=0,51$) свідчать про те, що первинна сім'я функціонує як соціальний інститут виховання. Гармонія досягається через єдність поглядів на дітей.

- Група «Розлучені» (Дезінтеграція):

Руйнування шлюбу супроводжується втратою ідентифікації з партнером ($r=-0,58$ зі стилем «егоїстичний»). «Батьківсько-виховна» сфера тут перестає бути об'єднуючим фактором і перетворюється на поле для реалізації домінування ($r=0,49$), що робить шлюб конфліктогенним середовищем.

- Група «Повторно одружені» (Свідоме партнерство):

Відбувається кардинальний зсув пріоритетів. Найсильніший зв'язок у дослідженні ($r=0,80$) зафіксовано між альтруїзмом та емоційно-психотерапевтичною функцією. Якщо у першому шлюбі партнери об'єднуються "заради дітей", то у повторному – "заради одне одного". Головною цінністю стає емоційний комфорт та взаємна підтримка.

2. Трансформація інтимно-сексуальної сфери.

Ставлення до інтимності виступає чутливим індикатором якості стосунків.

- Нормативний сценарій (Одружені). Сексуальна гармонія корелює з поступливістю та пристосуванням ($r=0,24$), що може свідчити про сприйняття сексу як подружнього обов'язку або компромісу.
- Патологічний сценарій (Розлучені). Виявлено деструктивний зв'язок агресії та конкуренції з інтимністю ($r=0,47$; $r=0,42$). Секс використовується як інструмент влади або розрядки конфліктного напруження, що не сприяє довготривалій стабільності.
- Партнерський сценарій (Повторно одружені). Спостерігається відмова від "жертвності". Стратегія пристосування має негативний зв'язок з інтимністю ($r=-0,49$), натомість позитивний зв'язок має співробітництво ($r=0,41$).

У повторних шлюбах інтимна гармонія можлива лише за умов рівноправності та діалогу, тоді як у первинних шлюбах часто базується на поступливості одного з партнерів.

3. Еволюція стратегій конфліктної поведінки

Цікаві відмінності виявлено у стратегіях "Уникнення" та "Підозрілість".

Стратегія «Уникнення»:

- Одружені (Первинний шлюб) - не пов'язана з цінностями, нейтральна.
- Розлучені – деструктивна, веде до емоційного розриву та проблем в інтимності ($r=-0,40$).
- Повторно одружені – конструктивна, тісно пов'язана з приязністю ($r=0,75$) та альтруїзмом ($r=0,69$).

Стратегія «Підозрілість»:

- Одружені (Первинний шлюб) - негативна риса, пов'язана з недовірою.
- Розлучені – фактор дестабілізації.
- Повторно одружені - «Турботлива пильність», корелює з бажанням співпрацювати ($r=0,52$) та ідентифікацією з партнером ($r=0,53$).

Повторно одружені респонденти переосмислюють поняття конфлікту. Для них "уникнення" – це не втеча, а дипломатія (бережливе ставлення до почуттів партнера). А "підозрілість" трансформується у високу чутливість до станів партнера та уважність, щоб не допустити помилок минулого.

Висновки до розділу 2

Емпіричне дослідження підтвердило багатокomпонентний характер гармонійних подружніх стосунків, що формується через взаємодію таких чинників, як конфліктна поведінка, рольова узгодженість, емоційна підтримка та міжособистісний стиль партнерів. Результати аналізу стратегій поведінки у конфліктних ситуаціях доводять, що конструктивні способи врегулювання суперечностей (співробітництво і компроміс) є характерними для стабільних і функціональних шлюбів. У той же час підвищення ролі уникнення конфліктів у повторно одружених парах розглядається як адаптивна спроба мінімізувати ризики повторення попередніх сімейних криз.

Подружні пари, що пережили розлучення, виявляють вищу частоту застосування стратегії пристосування, що свідчить не лише про їхню емоційну вразливість, а й про внутрішнє прагнення зберігати стосунки навіть ціною нехтування власними потребами. Це доводить, що надмірна поступливість у сімейних стосунках є таким же деструктивним чинником, як і конкуренція, оскільки сприяє накопиченню прихованих образ і зниженню почуття задоволеності шлюбом.

Аналіз розподілу ролей показав, що традиційні подружні ролі в українських сім'ях залишаються цілком актуальними, особливо у сфері

виховання дітей і матеріального забезпечення. Однак поступово посилюється егалітаризація взаємодії, насамперед у побутовій, сексуальній та дозвільній сферах. Така тенденція є важливим підґрунтям для формування гармонійного партнерського шлюбу, у якому кожен учасник зберігає власну суб'єктність, але водночас бере участь у виконанні ключових сімейних функцій.

Порівняння подружніх пар із наявністю та відсутністю дітей показало, що батьківство створює додаткові потреби у психологічній підтримці та емоційній близькості. У сім'ях із дітьми основними джерелами потенційного напруження стають побутові та освітньо-виховні питання, а їхнє вдале вирішення залежить від чіткості рольового розподілу та адекватності очікувань партнерів одне щодо одного. У бездітних сім'ях взаємодія часто орієнтована на досягнення кар'єрних цілей або особистісну самореалізацію, що може як зміцнювати стосунки, так і загострювати суперництво.

Результати аналізу міжособистісних стилів підкреслили, що гармонійні стосунки частіше підтримуються у подружжях, де спостерігається рівновага між лідерською активністю та емоційною теплістю. Водночас надмірна домінантність або ієрархічність стосунків може провокувати психологічне напруження і зниження рівня задоволеності шлюбом. Для пар із значним стажем шлюбу характерний баланс домінування і приязності при одночасному зниженні агресивних реакцій, що свідчить про формування психологічної зрілості взаємин.

Динаміка стосунків у залежності від тривалості шлюбу показує, що з роками зростає важливість емоційної підтримки та спільності життєвих цінностей порівняно з побутовими аспектами. Перехід акцентів з інструментальної взаємодії на внутрішньособистісну прив'язаність є ключовою ознакою розвитку сімейної системи. Саме здатність адаптуватися до змін життєвого циклу сім'ї забезпечує стабільність та психологічний добробут партнерів.

Порівняльний кореляційний аналіз дозволив виділити три моделі подружніх стосунків:

1. Модель «Традиційна стабільність» (Первинний шлюб). Базується на рольовому узгодженні навколо батьківства та готовності до компромісів (пристосування). Ризиком є рутинізація та зниження емоційної близькості.
2. Модель «Егоцентрична дезінтеграція» (Розлучені). Характеризується домінуванням егоїстичних мотивів, перетворенням батьківства на боротьбу за владу та сексуалізацією агресії.
3. Модель «Терапевтичне партнерство» (Повторний шлюб). Є найбільш усвідомленою формою взаємодії. Вона будується на пріоритеті емоційної підтримки (альтруїзм), конструктивному співробітництві в інтимній сфері та дипломатичному уникненні гострих конфліктів задля збереження стосунків.

Загалом результати дослідження підтверджують основну гіпотезу: гармонійність і стійкість подружніх стосунків безпосередньо залежить від узгодженості рольових очікувань партнерів та їх здатності до конструктивного вирішення конфліктів. Допоміжні гіпотези також знайшли підтвердження у виявлених статистичних закономірностях щодо ролі міжособистісного стилю та впливу наявності дітей на структуру взаємодії партнерів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що психологічні чинники гармонійного шлюбу включають поєднання таких компонентів:

- зріла емоційно-вольова регуляція;
- готовність до співробітництва і компромісу;
- узгодженість рольових очікувань і домагань;
- позитивний стиль міжособистісної взаємодії;
- здібність адаптуватися до змін протягом життєвого циклу сім'ї.

Саме їхній взаємозв'язок забезпечує високий рівень задоволеності шлюбом, емоційної близькості та подружньої стабільності.

РОЗДІЛ 3

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА ПРОГРАМА ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДРУЖНЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ

3.1. Теоретико-методологічні засади психокорекції чинників формування гармонійних стосунків у подружжі

Розробка системи психологічного впливу, спрямованого на формування гармонійних подружніх стосунків, базується на інтеграції теоретичних положень, висвітлених у першому розділі роботи, та результатів емпіричного дослідження, отриманих у другому розділі. Теоретичний та емпіричний етапи дослідження засвідчили, що гармонія у шлюбі є динамічним феноменом, який залежить від узгодженості рольових очікувань, конструктивності конфліктної поведінки та емоційної компетентності партнерів. Виявлені деструктивні тенденції, такі як домінування стратегій уникнення або пристосування у групі «розлучені», а також гендерна диспропорція у розподілі сімейних ролей, актуалізують необхідність створення науково обґрунтованої моделі корекційно-розвивального впливу.

Концептуальна модель формувального впливу. Методологічною основою розробки програми виступає **системно-інтегративний підхід**, який розглядає подружжя як цілісну соціально-психологічну систему. Відповідно до теоретичного аналізу, корекційний вплив не може бути точковим (спрямованим лише на одну рису особистості), а має охоплювати всі рівні функціонування подружньої діади.

Виходячи з результатів емпіричного дослідження, ми виділяємо три стратегічні **мішені психокорекційного впливу**:

1. Когнітивна сфера (Сфера усвідомлення та узгодження).

Емпірично доведено, що неузгодженість рольових очікувань та домагань є потужним конфліктогеном. Особливо це стосується пар із дітьми, де фіксується посилення традиційних ролей при зростанні потреби в емоційній близькості.

Завдання впливу: усвідомлення партнерами власних та чужих рольових очікувань, корекція ірраціональних установок щодо шлюбу, перегляд «психологічного контракту» подружжя та узгодження цінностей.

2. Емоційна сфера (Сфера прийняття та довіри).

Дослідження показало, що приязність та емоційна теплота сприяють підвищенню рівня гармонії, тоді як агресивність та домінування знижують задоволеність шлюбом.

Завдання впливу: розвиток емоційного інтелекту, формування навичок емпатійного слухання, зниження емоційної напруги, відновлення довіри та інтимності.

3. Поведінкова сфера (Сфера взаємодії).

Результати методики К.Томаса виявили, що конструктивні стратегії (співробітництво, компроміс) є маркерами гармонійних пар, тоді як деструктивні (суперництво) або пасивно-захисні (уникнення, пристосування) характеризують дисгармонійні стосунки.

Завдання впливу: Навчання технікам конструктивного вирішення конфліктів, відпрацювання навичок «Я-повідомлень», формування нових поведінкових патернів співпраці.

Принципи побудови психокорекційної програми. Для забезпечення ефективності формувального етапу, програма будується на низці специфічних принципів, які враховують особливості роботи з подружніми парами:

1. Принцип системності. Вплив спрямовується не на окремого індивіда, а на патерни взаємодії в парі. Зміна поведінки одного партнера неминуче тягне за собою зміни у всій сімейній системі.

2. Принцип поступовості та поетапності. Програма має логіку розгортання: від створення безпечного простору та ресурсу (стабілізація) → до роботи з емоціями та усвідомленням (корекція) → і до формування нових навичок поведінки (розвиток). Це відповідає виявленій у дослідженні динаміці, де зрілість стосунків формується з часом.
3. Принцип ресурсності та позитивної орієнтації. Результати дослідження показали, що навіть у кризових ситуаціях пари мають адаптивний потенціал (наприклад, здатність до компромісу у повторних шлюбах). Програма повинна спиратися на сильні сторони пари, а не лише фіксуватися на проблемах.
4. Принцип екологічності та безпеки. Враховуючи вразливість клієнтів (особливо тих, хто має досвід розлучення або травматизації, що було виявлено у групі «розлучені» через високі показники підпорядкованості), методи впливу мають бути безпечними, неретравматизуючими та добровільними.

Обґрунтування інструментарію та методів роботи. Вибір конкретних методів та технік формувального впливу зумовлений необхідністю вирішення завдань, поставлених на основі емпіричних даних.

1. Груповий соціально-психологічний тренінг як основна форма роботи. Вибір групової форми (робота з групою пар) обґрунтовується тим, що група створює модель соціуму, де учасники можуть бачити відображення своїх проблем у інших парах (феномен універсальності переживань). Це дозволяє знизити відчуття ізоляції та стигматизації, особливо актуальне для пар у кризі.
2. Методи активного соціального навчання.
 - *Рольові ігри та моделювання ситуацій.* Використання цього методу є відповіддю на виявлену проблему ригідності рольової поведінки та невміння домовлятися. Програвання конфліктних сценаріїв у безпечних

умовах дозволяє сформувати навички співробітництва, яких бракує частині респондентів.

- *Комунікативні техніки (активне слухання, «Я-висловлювання»).* Необхідність цього інструментарію продиктована результатами діагностики, що вказують на важливість комунікації для задоволеності шлюбом та наявність комунікативних бар'єрів (уникнення, агресія).

3. Когнітивно-поведінкові техніки. Спрямовані на усвідомлення та корекцію ірраціональних переконань («партнер повинен здогадуватися про мої думки», «справжнє кохання не має конфліктів»). Оскільки дослідження виявило суттєві розбіжності між ідеальними та реальними рольовими очікуваннями, когнітивна реструктуризація допоможе наблизити очікування до реальності.
4. Арт-терапевтичні та проєктивні методи. Використання метафоричних карт, малюнків, колажів дозволяє працювати з емоційним компонентом гармонії, оминаючи психологічні захисти. Це особливо важливо для роботи з прихованими образами та емоційним відчуженням, яке часто супроводжує стратегію уникнення.
5. Тілесно-орієнтовані практики. Спрямовані на відновлення фізичної довіри та зняття м'язових затисків. Це відповідає потребі у відновленні емоційної та сексуальної близькості, яка, згідно з дослідженням, є важливим компонентом гармонії, особливо у зрілих шлюбах.

Модель управління параметрами корекції. Для забезпечення керованості процесом формувального впливу нами розроблено модель управління параметрами корекції, яка **включає критерії ефективності**.

На основі результатів емпіричного дослідження, ми визначаємо такі індикатори успішності проходження програми:

1. Зниження індексу конфліктності та перехід від деструктивних стратегій (суперництво, уникнення) до конструктивних (співробітництво, компроміс).

2. Підвищення рівня рольової узгодженості (зменшення розриву між очікуваннями та реальністю).
3. Зростання суб'єктивної задоволеності шлюбом та оцінки емоційної близькості.
4. Розвиток комунікативної компетентності (здатність до відкритого діалогу).

Організаційне забезпечення формувального етапу. Програма реалізується у форматі тренінгового циклу, що передбачає логічну послідовність модулів. Враховуючи сучасні реалії (воєнний стан, навантаження), доцільним є використання змішаного формату (очно-дистанційного), що дозволяє забезпечити безперервність процесу.

Структура програми повинна включати три етапи:

1. **Вступний (діагностично-мотиваційний):** Створення безпечного простору, актуалізація проблем, первинна діагностика.
2. **Основний (корекційно-розвивальний):** Послідовне опрацювання емоційних, комунікативних та рольових аспектів взаємодії.
3. **Заключний (інтеграційний):** Закріплення навичок, планування майбутнього, підсумкова діагностика.

Таким чином, теоретико-методологічне обґрунтування дозволяє стверджувати, що для формування гармонійних подружніх стосунків необхідна комплексна програма, яка інтегрує когнітивні, емоційні та поведінкові методи впливу. Зміст та структура такої програми («Партнерство та гармонія») розроблена нами та представлена у наступному підрозділі роботи.

3.2. Програма соціально-психологічного тренінгу щодо формування гармонійних стосунків подружжя «ПАРТНЕРСТВО ТА ГАРМОНІЯ»

Цільова аудиторія: молоді пари, пари у громадянському шлюбі, пари у кризі (різні етапи стосунків). **Режим зустрічей:** змішаний (частина занять – очно, частина – онлайн у Zoom/Google Meet), гнучкий розклад з урахуванням безпекових обставин (воєнний стан). **Тривалість одного заняття:** 90–120 хвилин (очно) / 60–90 хвилин (онлайн). **Тривалість програми:** 16 занять; рекомендований інтервал – 1 раз на тиждень або 1 заняття 1,5 тижня залежно від графіка пари. **Форма:** групові сесії (6–10 пар) + парна робота + індивідуальні домашні завдання. **Керівники:** практичний психолог/сімейний консультант (ведучий), асистент (модератор онлайн-комунікації), за потреби – запрошений сексолог або юрист для окремих модулів.

Програма побудована на інтеграції основних теоретичних підходів до вивчення гармонійних подружніх стосунків: теорії задоволеності шлюбом, теорії психологічної сумісності, комунікативного підходу та підходу психологічних криз. Ці підходи формують концептуальну базу, з якої беруться ключові чинники для тренінгового впливу – *емоційно-ціннісний компонент, когнітивний компонент та поведінковий компонент*. Використані ідеї й аргументи викладені у теоретичній частині, що стала основою програми.

Програма також опирається на практичні моделі тренінгової роботи (інтеграція міні-лекцій, рольових ігор, арт-терапії, тілесно-орієнтованих вправ, кейс-методу, рефлексивних домашніх завдань), які довели ефективність у корекційно-розвивальних програмах для різних вікових та групових контингентів.

Принципи побудови програми:

1. Системність – поєднання когнітивних, емоційних і поведінкових компонентів у кожному блоці.
2. Ресурсна орієнтація – виявлення і посилення сильних сторін пари, розвиток внутрішніх ресурсів.

3. Безпека та етичність – конфіденційність, добровільність, чіткі правила участі (особливо у змішаному форматі).
4. Поступовість і послідовність – від діагностики й емоційної регуляції – до комунікації, ролей і кризового менеджменту.
5. Практична спрямованість – акцент на відпрацювання навичок у парному форматі та перенесення їх у реальне життя (домашні завдання).
6. Гнучкість формату – можливість переходу в онлайн в умовах безпеки, застосування асинхронних матеріалів і записів.

Мета програми : сформувати у подружніх пар комплекс психологічних компетенцій, що забезпечують гармонізацію стосунків: здатність до емоційної регуляції, конструктивного спілкування, спільного планування сімейних ролей, подолання конфліктів та кризових ситуацій, а також прийняття усвідомлених рішень щодо подальшого спільного шляху (збереження або мирне завершення стосунків з рефлексією і прощенням). Мета інтегрує як прагнення до збереження гармонії, так і усвідомлене прийняття можливості завершення стосунків з гідністю – що важливо для пар у кризі.)

Завдання програми:

1. Провести початкову діагностику парних ресурсів та проблемних зон (комунікація, рольова узгодженість, емоційні «гарячі точки»).
2. Розвинути емоційну компетентність: розпізнавання, вираження й регуляція емоцій.
3. Навчити активному слуханню, технікам «Я-повідомлень», конструктивної аргументації.
4. Узгодити очікування щодо сімейних ролей та розподілу обов'язків.
5. Відпрацювати стратегії конструктивного вирішення конфліктів («виграв-виграв», компроміс, співробітництво).
6. Зміцнити довіру і відновити емоційну близькість через тілесно-емоційні вправи та практики довіри.

7. Сформувати план антикризової підтримки (алгоритм дій у кризі, список ресурсів).
8. Сприяти усвідомленню і, за потреби, гідному завершенню стосунків (рефлексія, прощення, створення подальших індивідуальних планів).

Перелік необхідних матеріалів та обладнання

Для реалізації програми «Партнерство та гармонія» у змішаному (очно-дистанційному) форматі необхідне наступне обладнання та матеріали.

Обладнання та технічне забезпечення (для очних та онлайн-занять):

- Комп'ютер/Ноутбук (для ведучого та асистента) з веб-камерою та мікрофоном.
- Проектор та екран (для очних сесій) або великий монітор.
- Доступ до інтернету (високошвидкісний, стабільний).
- Платформа для онлайн-зустрічей: Ліцензія на Zoom або Google Meet (для сесій у брейк-аутах та спільної роботи).
- Онлайн-інструменти для спільної роботи: Дошка Miro або Canva (для колажів, спільних схем, графіків).
- Диктофон/Камера (за згодою учасників) для запису сесій для супервізії.
- Приміщення (для очних занять): Комфортна, безпечна кімната, що дозволяє вільне пересування та роботу в парах і групах (круглий стіл або стільці по колу).

Витратні матеріали та інструментарій:

- Канцелярське приладдя: Фліпчарт або велика дошка, маркери (різних кольорів), стікери, ручки, кольорові олівці/фарби.
- Арт-матеріали: Папір (A4, A3), журнали/газети для колажів, клей, ножиці, метафоричні асоціативні карти (МАК, універсальна колода).
- Роздаткові матеріали: Друковані діагностичні опитувальники (короткі шкали задоволеності шлюбом, стилю вирішення конфліктів, емоційної обізнаності), бланки для «Контракту пари», «Антикризового пакета», шаблони для домашніх завдань.

- Допоміжний інвентар: Пледы або килимки (для тілесно-орієнтованих вправ і релаксації), м'яч або інший предмет для передачі слова.

Необхідні методики і техніки

Перелік використаних методик і технік представлено у Додатку Р.

Загальна структура 16 занять

Заняття 1 – Вступна сесія: «Безпечний простір пари» (очно, 120 хв.)

Мета: створити умови довіри, визначити правила групової роботи, провести початкову діагностику.

Методи: міні-лекція, колективне укладання контракту, діагностичні опитувальники (короткі шкали задоволеності шлюбом, стиль вирішення конфліктів, рівень емоційної обізнаності).

Вправа: «Правила нашого простору» (парний і груповий консенсус).

Домашнє завдання: індивідуальний щоденник спостереження за одним конфліктом – запис подій, емоцій, реакцій.

Заняття 2 – «Образ партнера: очікування і реальність» (онлайн, 90 хв.)

Мета: усвідомлення власних уявлень про ідеальний шлюб і зіставлення їх з реальністю.

Методи: коротка теорія про «образ партнера», парна робота в брейк-аутах, колаж (онлайн інструмент Miro/Canva).

Вправа: «Мій ідеальний / реальний партнер» (список 8 характеристик + діалог).

Домашнє завдання: написати партнеру лист подяки (не обов'язково читати в групі).

Заняття 3 – «Емоційна обізнаність та інтелект у парі» (очно, 120 хв.)

Мета: розвиток навичок розпізнавання та вербалізації емоцій.

Методи: тренінг емоційної грамотності, арт-техніки (палітра

переживань), вправи на іменування емоцій.

Вправа: «Емоційний барометр пари» (парне відображення актуального стану).

Домашнє завдання: вести щоденник емоцій – 7 днів.

Заняття 4 – «Саморегуляція і заспокоєння» (онлайн, 60–75 хв.)

Мета: надати практичні інструменти саморегуляції (релаксація, дихальні практики).

Методи: тренування дихальних технік, прогресивна релаксація, прості тілесні вправи, міні-медитація для пари.

Вправа: «Дихання в парі» (синхронізація дихання – 3 хв.).

Домашнє завдання: щоденна практика 5–10 хв. перед сном; фіксація результатів.

Заняття 5 – «Мистецтво слухати: активне слухання і Я-повідомлення» (очно, 120 хв.)

Мета: відпрацювати навички активного слухання і конструктивного вираження потреб.

Методи: рольові ігри, парні вправи, зворотний зв'язок.

Вправа: «Слухай і віддзеркалюй» (5-хв. монолог – 5-хв. віддзеркалення).

Домашнє завдання: практика 2 «чистих» розмов (без осуду) за тиждень.

Заняття 6 – «Розподіл ролей і очікувань» (онлайн, 90 хв.)

Мета: дослідити розподіл сімейних ролей, виявити зони неузгодженості.

Методи: генограма (спрощена), опитувальник рольових очікувань (адаптація з теоретичної частини), парна дискусія в брейк-аутах.

Вправа: «Наш договір по домогосподарству» (стандартизований шаблон для переговорів).

Домашнє завдання: скласти реальний та бажаний розподіл завдань на тиждень.

Заняття 7 – «Конфлікт як ресурс: розпізнавання і трансформація» (очно, 120 хв.)

Мета: показати, як конфлікт перетворити на джерело зростання.

Методи: міні-лекція про стилі конфліктів (за моделлю Томаса), рольові ігри, кейси.

Вправа: «Сценарій кризи – відпрацювання рішення» (рольова гра з обміном ролями).

Домашнє завдання: разом описати один конфліктний сценарій і знайти 3 альтернативні шляхи вирішення.

Заняття 8 – «Компроміс і виграв для обох» (онлайн, 75–90 хв.)

Мета: відпрацювати алгоритми переговорів і моделі «виграв-виграв».

Методи: техніки переговорів, вправи на пошук креативних рішень, парні задачі.

Вправа: «Креативний компроміс» (за 20 хв. знайти 3 рішення для заданої проблеми).

Домашнє завдання: застосувати один вирішений компроміс у житті та описати результат.

Заняття 9 – «Тілесна близькість і безпечний контакт» (очно, 120 хв.)

Мета: посилити відчуття фізичної і емоційної безпеки через тілесні практики.

Методи: легкі тілесно-орієнтовані вправи, практики довіри, вправа «Очі в очі», техніки прикладання рук.

Пояснення безпеки: перед виконанням тілесних вправ обговорюється індивідуальна межа комфорту кожної пари.

Домашнє завдання: щоденне 10-хв. «ритуали дотику» без сексуального компонента (обійми, тримання за руки).

Заняття 10 – «Сексуальна комунікація та інтимність» (онлайн із експертом, 90 хв.)

Мета: навчити відкритому діалогу про інтимні потреби, зняти табу і розвинути емпатійне обговорення інтимної сфери.

Методи: лекція-консультація сексолога / психолога, безпечні парні вправи на невербальну комунікацію.

Вправа: «Мова любові» (за Чепменом) + обмін очікуваннями.

Домашнє завдання: скласти «план ніжності» (простий графік близькості).

Заняття 11 – «Фінансові питання і взаємні цінності» (очно, 120 хв.)

Мета: узгодити цінності щодо фінансів, кар'єри, ресурсів.

Методи: кейс-метод, фінансовий діалог у парних групах, вправи на пріоритети.

Вправа: «Бюджет цінностей» (розподіл ресурсів згідно цінностей).

Домашнє завдання: спільний бюджет-пріоритет на місяць.

Заняття 12 – «Підтримка у кризі: алгоритм дій» (онлайн, 90 хв.)

Мета: розробити індивідуальні та парні алгоритми поведінки у кризових ситуаціях (воєнний/економічний/сімейний).

Методи: міні-лекція, групові вправи, розробка чек-листа «Антикризовий пакет пари».

Вправа: «Коло підтримки» (виявлення зовнішніх джерел допомоги).

Домашнє завдання: скласти сімейний план безпеки й підтримки.

Заняття 13 – «Спільні ритуали і традиції: як утримувати єдність» (очно, 120 хв.)

Мета: створити або відновити спільні ритуали, які зміцнюють відчуття «ми».

Методи: арт-техніки, колективне створення «сімейного герба»,

планування традицій.

Вправа: «Наш ритуал тижня» – кожна пара створює міні-ритуал і презентує.

Домашнє завдання: впровадити ритуал протягом 2 тижнів.

Заняття 14 – «Прощення, примирення, завершення: робота з втратами» (онлайн + очна опція, 90–120 хв.)

Мета: опрацювання емоцій, пов'язаних з невдалими спробами змін, вміння відпускати та формулювати рішення щодо подальшого спільного шляху.

Методи: наративна терапія, писемні техніки (лист прощення), спрямована рефлексія.

Вправа: «Лист, який не відправляю / який відправляю» (рефлексія).

Домашнє завдання: особистий план «що далі» (для пар, що вирішили продовжувати) або план індивідуальної підтримки (якщо рішення – розлучення).

Заняття 15 – «Підсумки навичок: імплементація в життя» (очно, 120 хв.)

Мета: перевірити засвоєння навичок, відпрацювати реальні сценарії побутового характеру.

Методи: сценарні вправи, рольові ігри, парні презентації про досягнення.

Вправа: «Буденний тест» – відпрацювання одного побутового конфлікту від початку до рішення у форматі рольової гри.

Домашнє завдання: скласти «контракт пари» на наступні 3 місяці.

Заняття 16 – «Фінальна інтеграція: ресурс пари та план підтримки» (очно або змішано, 120 хв.)

Мета: інтегрувати набуті знання й навички, закріпити ресурси, організувати план подальшої допомоги (за потреби – індивідуальні супервізії).

Методи: підсумкова рефлексія, оцінювання результатів, сертифікація/підтвердження участі.

Вправа: «Наш сімейний ресурс» (визначення 5 ключових практик, які пара буде підтримувати).

Після-програма: 1 онлайн-зустріч-підтримка через 1 місяць.

Методично-педагогічні умови ефективності програми:

Мала група (6–10 пар) – забезпечує участь кожної пари, індивідуальну увагу тренера.

Безпечний контракт – початкова сесія для узгодження правил і конфіденційності.

Комбінація формату (очно + онлайн) – за потреби переводити заняття в дистанційний формат, зберігаючи активні практики (брейк-аути, чат-завдання).

Поступове ускладнення тематики – від емоційної регуляції до кризових алгоритмів.

Запрошені експерти (юрист/сексолог) – для спеціалізованих тем.

Домашні завдання з моніторингом – фіксація практик у щоденниках учасників.

Регулярний фідбек і вимірювання результатів – короткі опитування до/після блоку для оцінки ефективності (задоволеність, частота конфліктів, рівень емоційної обізнаності).

Очікувані результати програми подано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Очікувані результати (таблиця: метод → очікуваний результат)

Метод / Вправа	Очікуваний результат (конкретно, вимірювано там, де можливо)
Діагностика (шкала задоволеності, стиль вирішення конфліктів)	Визначення базових точок втручання; зниження індексу конфліктності на 15–25% (за опитувальником) після завершення програми.
Тренінг емоційної обізнаності (арт-техніки, щоденник емоцій)	Зростання навички іменування емоцій; підвищення емпатії; зниження імпульсивних реакцій у 70% учасників.
Практики саморегуляції (дихання, релаксація)	Підвищення рівня саморегуляції; зниження фізичних проявів стресу; учасники повідомляють про зменшення інтенсивності конфліктів.
Навчання активному слуханню і «Я-повідомленням»	Покращення якості комунікації; зростання відчуття бути почутим; зниження «ескалацій» під час дискусій.
Рольова робота з ролями та очікуваннями	Узгодженість розподілу обов'язків; зниження рівня рольової напруги; покращення задоволеності побутом.
Рольові ігри з вирішення конфліктів	Закріплення стратегій «виграв-виграв»; зростання навичок пошуку компромісу.
Тілесно-орієнтовані практики	Посилення відчуття довіри та фізичної близькості; зниження відчуття дистанції між партнерами.
Наративні техніки та письмо (прощення, завершення)	Підвищення рівня усвідомленого завершення циклів; зниження травматизації у разі розриву; підвищення здатності до прощення.

Критерії оцінки ефективності:

Порівняння попередніх і підсумкових опитувальників (задоволеність шлюбом, емоційна обізнаність, стиль вирішення конфліктів).

Кількісні показники – частота конфліктів, кількість епізодів ескалації (перед/після).

Якісні дані – самозвіти, щоденники, фідбек від пар.

Тримісячний фоллоу-ап – онлайн-зустріч для відстеження стійкості результатів.

Висновки щодо змісту та очікуваних результатів програми

Інтегративний підхід (когнітивний + емоційний + поведінковий) забезпечує комплексну трансформацію подружніх взаємин: від глибшого розуміння внутрішніх чинників (образ партнера, рольові очікування) до практичних навичок (комунікація, саморегуляція, конструктивний конфліктний менеджмент). Це відповідає висновкам теоретичної частини, яка підкреслює багатовимірний характер чинників гармонії.

Послідовність тем – від емоційної бази до ролей, конфліктів і криз – створює поступовий шлях змін: спочатку стабілізація (сприйняття, безпека), далі – активні навички, і наприкінці – інтеграція та стратегічне планування (у т. ч. завершення, якщо воно є усвідомленим рішенням пари). Така логіка витікає з уявлення про життєвий цикл сім'ї і кризові моменти, висвітлені у теорії.

Реалістичність очікувань: програма спрямована не на «ідеал», а на розвиток здатності пари рефлексувати, домовлятися та робити зважені рішення. За підсумками тренінгу очікується підвищення суб'єктивної задоволеності шлюбом, зменшення частоти деструктивних конфліктів та підвищення емоційної компетентності. Конкретно – очікуване зниження індексу конфліктності на 15–25% і зростання показників емоційної обізнаності/емпатії (за стандартизованими шкалами).

Етично-психологічні аспекти: програма проградуєвана таким чином,

щоб у разі виявлення глибоких травм чи ризиків (наси́льство, залежності) пара або один з учасників могли бути перенаправлені на індивідуальну терапію чи кризову допомогу. Це частина безпечного дизайну тренінгу.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі магістерської роботи здійснено теоретико-методологічне обґрунтування та розробку системи психокорекційного впливу – програми «Партнерство та гармонія», спрямованої на гармонізацію подружніх стосунків. Узагальнення результатів дозволяє зробити такі висновки:

1. Обґрунтовано методологічну базу психокорекції. На основі теоретичного аналізу сучасних наукових підходів до розуміння гармонійних подружніх стосунків (когнітивного, емоційно-ціннісного, поведінкового, комунікативного та кризового підходів) було визначено, що гармонія у шлюбі має багатовимірну психологічну природу, що відповідає завданню 1 дослідження.
2. Сформульовано принципи та модель формувального впливу. Розроблена модель базується на принципах системності, ресурсності, екологічності та поступовості. Встановлено, що корекційний процес має розгортатися поетапно: від стабілізації психологічного стану та створення безпечного простору – до корекції деструктивних патернів – і завершуючи розвиток нових навичок взаємодії. Така логіка відповідає виявленій у емпіричному дослідженні потребі пар у поетапному відновленні близькості.
3. Уточнено і систематизовано провідні чинники гармонії подружніх стосунків: емоційна компетентність партнерів, психологічна сумісність, комунікативні навички, узгодженість сімейних ролей, конструктивні стратегії вирішення конфліктів, здатність до подолання криз і підтримки спільних цінностей. Це узгоджується із завданням 2 дослідження.

4. Отримані емпіричні результати (діагностика стилів конфліктної поведінки, рольової узгодженості та міжособистісної взаємодії подружжя), а також врахування специфіки пар із різним сімейним статусом стали основою для змістового наповнення тренінгу. Це відповідає завданням 3 і 4 дослідження.

5. На підставі отриманих теоретичних та емпіричних даних створено структуровану 16-ти тижневу програму, що включає когнітивні, емоційно-ціннісні та поведінкові компоненти. Програма спрямована на:

- удосконалення емоційної регуляції
- розвиток конструктивної комунікації
- узгодження очікувань і сімейних ролей
- відпрацювання стратегій співробітництва у конфліктах
- підтримку інтимності
- розвиток навичок кризової взаємодії
- формування або відновлення відчуття «ми»

Що повністю відповідає завданню 5 дослідження.

6. Врахування умов воєнного стану (змішаний формат занять, адаптивний графік, безпечні практики та кризові модулі) забезпечує прикладну цінність програми для реалій сучасної України.

7. Очікувані результати програми визначені конкретно та вимірювано (зниження індексу конфліктності на 15–25%, підвищення показників емоційної компетентності, покращення інтимно-довірчої взаємодії, узгодження сімейних ролей), що дає можливість науково оцінити ефективність корекційного втручання.

8. Психологічний ефект програми полягає не лише в гармонізації подружніх взаємин, але й у розвитку здатності пари приймати усвідомлені рішення щодо продовження або завершення стосунків із збереженням взаємної поваги й мінімізацією психологічної травматизації.

Розроблена програма є науково обґрунтованою, практично спрямованою та адаптованою до потреб цільової аудиторії – молодих пар, пар у

громадянському шлюбі та пар у кризі. Її зміст є логічним продовженням і реалізацією висновків теоретико-емпіричної частини дослідження, що підтверджує досягнення всіх поставлених завдань магістерської роботи.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження з теми «Психологічні чинники формування гармонійних стосунків подружжя» можна зробити такі висновки, які узагальнюють основні теоретичні й емпіричні дані, отримані у трьох розділах роботи.

По-перше, аналіз теоретико-методологічного підґрунтя теми (Розділ 1) дозволив встановити, що процес формування гармонійних подружніх стосунків має багаторівневу природу і включає психологічні чинники індивідуального, міжособистісного та соціокультурного порядку. Зокрема, ключовим є усвідомлення того, що подружжя – це не просто союз двох осіб, а спільний психологічний простір, де постійно відбувається взаємодія, узгодження та корекція потреб, цінностей і очікувань. Теоретичні засади вказують на роль особистісної зрілості, емоційної компетентності, здатності до діалогу, компромісу й співпраці як важливих фондів, на яких вибудовується якісна подружня взаємність.

Дослідження наукової літератури засвідчило, що серед психологічних чинників, що позитивно впливають на подружню гармонію, виділяються: *взаємна емпатія, конструктивне вирішення конфліктів, адекватна самооцінка, стабільність емоційного стану, комунікативна відкритість, спільні цінності й життєві цілі*. Водночас наявність бар'єрів – наприклад, емоційна негнучкість, незрілість партнера, розбіжності у ціннісних орієнтаціях, недостатній рівень саморефлексії – може призводити до деструктивних моделей взаємодії. Таким чином, у теоретичному сенсі формування гармонійних стосунків обумовлене комплексом внутрішніх особистісних ресурсів і міжособистісних стратегій, що реалізуються у соціальному контексті подружнього життя.

По-друге, у другому розділі – емпіричному – здійснено діагностику основних психологічних чинників, характерних для подружніх пар, і виявлено

специфіку їхніх взаємозв'язків. Розглянуто, зокрема, як такі чинники як рівень емоційної компетентності, ступінь комунікативної відкритості, здатність до конструктивного вирішення конфліктів, наявність спільних життєвих цілей та цінностей, взаємозалежні між собою й впливають на якість подружньої взаємодії.

Виявлено, що подружні пари з високим рівнем емпатії й ефективної комунікації характеризуються більшою задоволеністю стосунками і меншою частотою серйозних конфліктів. Партнери, які мають спільне бачення життєвих цілей і цінностей, демонструють міцніший союз і меншу вразливість перед стресовими зовнішніми обставинами. У той же час, аналізуючи пари з нижчими психологічними ресурсами, було зафіксовано, що нерозуміння внутрішніх потреб, неузгодженість очікувань, слабка навичка конструктивного вирішення конфліктів й недостатня готовність до компромісу ведуть до накопичення негативних взаємодій, емоційної дистанції, погіршення якості стосунків.

Ці результати дозволяють стверджувати, що психологічні чинники формування гармонійних стосунків подружжя не просто присутні як набір «позитивних рис» – вони функціонують як взаємопов'язані динамічні процеси, які впливають на структуру та якість взаємодії партнерів. Порушення хоча б одного з компонентів (наприклад, недостатня комунікація або різні ціннісні орієнтації) створює ризик розвитку дисгармонії, навіть якщо інші ресурси сильні.

По-третє, у третьому розділі було розроблено програму «Партнерство та Гармонія», метою якої було підвищення емоційної компетентності партнерів вдосконалення комунікативних стратегій, формування спільних життєвих цілей і цінностей. Відповідно до даних емпіричного етапу, рекомендовано впроваджувати такі заходи: спільні вправи на відпрацювання емпатії й активного слухання, моделювання ситуативного діалогу з метою вибудування взаєморозуміння, аналіз і планування спільних проєктів і діяльності,

регулярне рефлексивне обговорення партнерських ролей і очікувань, проведення тематичних сесій із подолання конфліктів.

Крім того, відзначено, що успішна реалізація програми корекційно-розвивальних заходів вимагає системного підходу: регулярне планування, активна участь обох партнерів, створення безпечного психологічного простору для самоаналізу та обміну досвідом, залучення професійної підтримки у випадках інтенсифікованих конфліктів. Практична значимість полягає в тому, що отримані рекомендації можуть бути ефективно використані психологами, сімейними консультантами, тренерами з розвитку подружніх відносин, а також самим парам, які прагнуть поліпшити свою взаємодію.

При узагальненні отриманих результатів слід наголосити на кількох важливих аспектах. По-перше, формування гармонійних подружніх стосунків не є одноразовою подією чи завершеним етапом – це безперервний динамічний процес, що потребує активної участі обох партнерів, готовності до змін, взаємної відповідальності та гнучкості. По-друге, ключовим ресурсом є психологічна компетентність: здатність усвідомлювати власні емоції й потреби, розуміти партнера, вести відкритий діалог, приймати компроміси та співпрацювати. По-третє, важливість соціокультурного контексту – загальноподружні цінності, культурні й моральні орієнтири, структура підтримки (сім'я, друзі, консультанти) виступають фоновими чинниками, що можуть значно посилити або, навпаки, ослабити дію внутрішніх ресурсів.

Також слід зазначити, що дослідження виявило важливу залежність між рівнем психологічного ресурсу пари (емоційна компетентність, спільні цінності) і стійкістю стосунків до зовнішніх стрес-факторів (кризи, зміни життєвих обставин, конфлікти). Пари з вищим рівнем даних ресурсів виявлялися більш адаптованими, менш схильними до втрати взаєморозуміння, більш ґрунтовними у відновленні після кризових ситуацій. У свою чергу, пари з нижчим рівнем ресурсів демонстрували більш часті взаємні образи, затримки в комунікації, відчуття невідповідності очікувань і зрештою – ризик розпаду взаємодії.

Виклики, виявлені під час роботи, зокрема, стосуються потреби в довготривалому супроводі пар, врахування специфіки вікових, життєвих та культурних змінах, а також необхідності адаптації програм до різних стадій сімейного циклу. Наприклад, молоді пари, які тільки встановлюють спільний життєвий простір, потребують підвищеної уваги до налаштування ролей і очікувань, тоді як пари з тривалим спільним життям – до оновлення життєвих цілей і підтримки емоційної новизни.

Виходячи з вищесказаного, можна сформулювати такі **рекомендації для практичної роботи з подружжями**:

- Орієнтуватися на розвиток емоційної компетентності обох партнерів, звертаючи увагу на навички комунікації, рефлексії та конструктивного вирішення конфліктів.
- Стимулювати створення та підтримку спільних життєвих проєктів і ціннісних орієнтацій, які дозволяють партнерам відчувати «ми-вимір», а не лише індивідуальний.
- Забезпечувати простір для відкритого діалогу про очікування, ролі, потреби і ресурси – регулярне обговорення становить основу довіри й партнерства.
- Працювати над зміцненням соціальної підтримки подружжя – родини, друзів, консультантів, груп – які можуть виступати як ресурс і буфер у кризових ситуаціях.
- Планувати тренінгові й супервізійні форми роботи із залученням психологів і сімейних консультантів, зокрема для пар з обмеженим внутрішнім ресурсом або таких, що переживають кризовий етап.

На завершення варто підкреслити, що результати даного дослідження підтверджують важливість системного підходу до формування гармонійних стосунків подружжя, в якому психологічні чинники особистості та міжособистісної взаємодії, соціально-культурні умови і ціннісні орієнтації подружжя утворюють інтегровану систему. Практична значущість роботи

полягає в тому, що розроблені рекомендації та корекційні заходи можуть бути застосовані в освітньому, консультативному та терапевтичному середовищі для підтримки подружніх пар у розвитку їхнього психологічного ресурсу та зміцненні стосунків.

Таким чином, дослідження доводить, що гармонійні стосунки подружжя – це результат цілеспрямованої роботи, усвідомленої взаємодії, готовності до змін і співтворчості двох партнерів, що мають спільну життєву орієнтацію та внутрішній психологічний ресурс для підтримки одне одного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аніпченко, С. Трансформація сімейно-рольових відносин у сім'ях трудових мігрантів України. *Грані*, 18(4), 2015. С.41–46. URL: <https://doi.org/10.15421/1715077> (дата звернення 10.08.2025).
2. Баратинська А., Пось Л. Ступінь задоволеності шлюбом у осіб зрізним рівнем адаптивної поведінки. *Молодий вчений*. 2022. №3(103). С.37-42. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-3-103-8> (дата звернення 10.08.2025).
3. Бондаревська, І. О., Монська, А. О. Емоційні чинники задоволеності шлюбом у чоловіків і жінок. *Актуальні проблеми психології*. 40. 2014. С.111-115. URL: <http://www.appsychology.org.ua/data/jrn/v1/i40/26.pdf> (дата звернення 10.08.2025).
4. Василенко І. А. Особливості стосунків подружжя у сім'ях різного типу за задоволеністю шлюбом. *Габітус*. Вип. 24(2). 2021. С.20-24. URL: http://habitus.od.ua/journals/2021/24-2021/part_2/5.pdf (дата звернення 10.08.2025).
5. Васищев В. С. Психологія подружніх взаємин: теоретикометодологічні підходи до дослідження. *Вісник Національного університету оборони України*. 5 (24). 2011. С.93-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2011_5_20 (дата звернення 10.08.2025).
6. Вінс В. А., Кашпур Ю. М., Кузьменко Т. М. Гармонізація міжособистісних взаємин подружніх пар засобами психологічного консультування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. № 1. 2022. С.42–46. URL: <http://psy-visnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/psy/article/view/84/178> (дата звернення 10.08.2025).
7. Вовк М. В. Соціально-психологічні особливості становлення сучасної студентської сім'ї. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2010. Вип. 29.

- С. 462-467. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2010_29_73 (дата звернення 10.08.2025).
8. Волошко Д. О. Основні чинники ефективності спілкування молодого подружжя. *Вісник. Соціологія. Психологія. Педагогіка. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка*. Київ, 2006. Вип. 26. С.40–44. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/visnyk/soc_psyh_ped_26_2006.pdf (дата звернення 10.08.2025).
 9. Ганкевич, О. В. Вплив дозвілля на задоволеність подружнім життям. *Наука і освіта*, (12), 2014. С.89-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_12_19 (дата звернення 10.08.2025).
 10. Горецька О.В. Психологія сім'ї : навчальний посібник для студентів спеціальності «Практична психологія», «Початкова освіта» / Олена Горецька, Наталя Сердюк. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 216 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0058838.pdf> (дата звернення 10.08.2025).
 11. Грисенко Н. В., Батаєва К. Ю. Роль різних форм благополуччя у задоволеності шлюбом осіб зрілого віку. *Вісник Дніпропетровського університету*. Вип. 22. 2016. С.51-61. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=vdups_2016_22_9 (дата звернення 10.08.2025).
 12. Емішянц О. Б. Вплив рольових очікувань на задоволеність шлюбом. *Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць. Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України*. 2016. С.364–368. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v1/i38/34.pdf> (дата звернення 10.08.2025).
 13. Зміни в ролях: Як війна вплинула на сімейне життя українських жінок. *Worldwide online and smartphone surveys. Gradus*. 2023. URL:

- https://gradus.app/uk/open_projects/yak-viyna-vplinula-na-simeyne-zhittya-ukrayinskih-zhinok (дата звернення 10.08.2025).
14. Ващенко А.І., Тітова А.В. Психологічні чинники задоволеності шлюбом. *Габітус. Науковий журнал*. Вип. 54/2023. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2023/54-2023/22.pdf> (дата звернення 10.08.2025).
 15. Ідрісов Бахтійор Особливості вибору шлюбного партнера сучасною українською молоддю (на матеріалах дослідження вподобань студентів Мелітопольського державного педагогічного університету). *Габітус*. 2021.1 (24). С.61-65. URL: http://habitus.od.ua/journals/2021/24-2021/part_1/12.pdf (дата звернення 10.08.2025).
 16. Ільчишин Н. М. Психологічні особливості готовності до подружнього життя у пар з різною тривалістю періоду нареченства / Н. М. Ільчишин – Львів.: Перо, 2015. – 7с. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v12/i16/20.pdf> (дата звернення 10.08.2025).
 17. Казарова Г.М. Психологічний зв'язок рівня задоволеності шлюбом та тривожності особистості. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. Том 32 (71) № 5 2021. С.88-93. URL: https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/5_2021/17.pdf (дата звернення 10.08.2025).
 18. Клименко Л. Дослідження сімейних цінностей сучасної студентської молоді: Тенденції та перспективи. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 2(36), С.228-236. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-2\(36\)-228-236](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-2(36)-228-236) (дата звернення 10.08.2025).
 19. Коляда Н. В., Сокрута А. Задоволеність подружніми взаєминами чоловіків і жінок у період середньої та пізньої дорослості. XVI Міжнародна наукова конференція. 2022. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/579/1/%D0%9E%D0%A4->

[2022.%20%D0%A2%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D1%81%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.pdf](#) (дата звернення 10.08.2025).

20. Корнюх А. О. Задоволеність подружнім життям та його сутнісні характеристики. *Збірник наукових праць*. 2012. Т. 2. Вип. 19. С.135-139. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2 S21P03=FILA=&2 S21STR=Nvmdups_2012_2_9_28 (дата звернення 10.08.2025).
21. Котлова Л.О. Сімейні труднощі на різних етапах життєвого циклу сім'ї. *Publishing Center of the European Association of pedagogues and psychologists «Science»*, Prague. 2014. Vol. 2. P.176-182. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/12897/1/%D0%A1%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%89%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D1%85%20%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%94%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D1%83%20%D1%81%D1%96%D0%BC%E2%80%99%D1%97.pdf> (дата звернення 10.08.2025).
22. Лисенко Д. П. Психологічні особливості формування довіри в міжособистісних відносинах. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019 р., № 4, Т. 1. С.135-139. URL: http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2019/part_1/27.pdf (дата звернення 10.08.2025). DOI: <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2019.4-1.25> (дата звернення 10.08.2025).

23. Лукьяненко М. О., Кутішенко В. П. Особливості подружніх відносин у молодій сім'ї. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 12 с. URL: <https://studscientist.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/34/36> (дата звернення 10.08.2025).
24. Магдисюк Л. І. Особливості шлюбно-сімейних стосунків у залежності від подружнього стажу: діагностика та консультування: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 188 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20869/1/monohraf_mahd_2022.pdf (дата звернення 10.08.2025).
25. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Психологія життєвих криз: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 292 с.
26. Махиня А. М. Стилi та механiзми вирiшення конфлiктiв у молодiй сiм'ї: автореферат канд. психол. наук. К.: Інститут соціальної та політичної психології АПН України. 2005.
27. Медіна Т. Трансформація інституту сім'ї в умовах глобалізації. *Релігія та соціум*. 2013. № 3-4. С.189-194. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relsoc_2013_3-4_28 (дата звернення 10.08.2025).
28. Мельничук, А., Шебет, Е. Дослідження інституту сім'ї: Просторово-часовий та онтологічний аналіз. *Економічна та соціальна географія*. 76. 2016. С.38–43. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2016.76.38-43> (дата звернення 10.08.2025).
29. Надія Левус, Руслана Карковська, Ольга Смолінська, Василина Мельникович. Особистісні чинники прихильності партнеріву подружніх стосунках. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2024. Випуск 20. С.17-24. URL: http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/20_2024/20_2024.pdf (дата звернення 10.08.2025).
30. Пантюхіна Ю. І. Особливості уявлень чоловіків і жінок про ідеал подружнього партнера. *Наукові здобутки студентів Факультету*

- психології, соціальної роботи та спеціальної освіти. 2015. URL: <https://studscientist.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/49/51> (дата звернення 10.08.2025).
31. Пирог Г. В., Свінціцька М. М. Задоволеність жінок подружніми стосунками в умовах війни. *Наука та освіта в умовах викликів сьогодення*, 2023. С.264-267. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/38795/1/2023%20Pyroh%20Svincicka.pdf> (дата звернення 10.08.2025).
 32. Поспелова І. Вплив соціально-психологічних установок сучасного подружжя на їх задоволеність шлюбом. *Наука і освіта*. 2020. № 1. С.5-13. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=NiO_2020_1_3 (дата звернення 10.08.2025).
 33. Потапчук Є. М. Психологічна діагностика шлюбного потенціалу та міжособистісної сумісності з партнером: довідник сімейного психолога. Хмельницький: Вид-во «PolyLux design & print», 2020. 36 с. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2345e2ff-26a4-4308-b7f9-8615443190bc/content> (дата звернення 10.08.2025).
 34. Прокопенко Н., Тертична Н. Погляди на шлюб та сім'ю в системі ціннісних орієнтацій сучасної молоді. *Молодий вчений*. 2022. № 8 (108). С.26– 29. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-8-108-7> (дата звернення 10.08.2025).
 35. Психодіагностика в клінічній психології: навч. посіб./ Укл. Л. М. Співак, А. М. Османова. – К.: Університет «Україна», 2023. - 146 с.
 36. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с. з іл. URL:

- <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0056154.pdf> (дата звернення 10.08.2025).
37. Психологія сім'ї: підручник / за ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38814/1/V_Polishchuk_Pidruchnik_2021_IL.pdf (дата звернення 10.08.2025).
 38. Римаренко І.В. Зміна шлюбно-сімейних відносин в Україні. *Науковий огляд*. Том 6, № 59. 2019. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1873/1917> (дата звернення 10.08.2025).
 39. Сітнік С. Нормативно-правове регулювання розвитку інституту сім'ї в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. (1(55)), 2019. С.198–205. DOI: <https://doi.org/10.34213/ap.19.01.26> (дата звернення 10.08.2025).
 40. Скворчевська Є. Л. Уявлення подружньої пари про сімейні ролі. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія Психологічні науки*. Вип. 1(1). 2022, С.87-93. URL: [https://doi.org/10.31558/2786-8745.2022.1\(1\).12](https://doi.org/10.31558/2786-8745.2022.1(1).12) (дата звернення 10.08.2025).
 41. Слюсар Л. І. Шлюб в Україні у демографічному вимірі: історія і сучасність / НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи. Київ, 2021. 180 с. URL: <https://idss.org.ua/arhiv/%D0%A8%D0%BB%D1%8E%D0%B1%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96.pdf> (дата звернення 10.08.2025).
 42. Слюсар Л. Українська сім'я в умовах війни. *Демографія та соціальна економіка*. 2023. № 2 (52). С.3–20. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2023.02.003> (дата звернення 10.08.2025).
 43. Сметаняк В., Новак В. Вплив гендерно-рольового конфлікту жінок на шлюбно-сімейні відносини. *Наукові інновації та передові технології*.

- №12(26), 2023. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12\(26\)-770-782](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12(26)-770-782) (дата звернення 10.08.2025).
44. Столярчук О.А., Щербатих О.В. Психологія сучасної сім'ї : навч. посіб. Кременчук: 2015. 136 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19502/1/O_Stoliarchuk_PSS_IL.pdf
 45. Сурякова М. В., Учитель І. Б. Сім'я у системі цінностей сучасних українців. *Габітус*. Вип. 40. 2022, С.189–193. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.40.31>.
 46. Тиркова О. А. Вплив рольових очікувань подружжя на задоволеність шлюбом. *Редакційна колегія*, 2013. С.153-159. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/16f61ec1-9b4b-4a81-bfa6-9fb0ef7743f8/content> (дата звернення 10.08.2025).
 47. Ткаченко В. Є. Зміст і узгодженість цінностей подружжя як чинник благополуччя шлюбу. *Вісник Одеського національного університету. Психологія*, 14(6), 2009. С.104-108. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/763fb417-49a1-4730-a0c1-94aa614f9ee1/content> (дата звернення 10.08.2025).
 48. Фальова О. Психологічні проблеми сучасної сім'ї. *InterConf*,(39). 2021. С.803-806. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/issue/view/26-28.12.2020/424> (дата звернення 10.08.2025).
 49. Федоренко Р. Дучимінська Т. Аналіз впливу психосексуальної привабливості партнерів на задоволеність шлюбом на різних стадіях подружнього життя. *Психологія: реальність і перспективи*. 2020. №14. С.215-220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prp_2020_14_31 (дата звернення 10.08.2025).
 50. Федоренко Р. П. Психологічний аналіз подружніх взаємин на різних стадіях функціонування сім'ї: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 332с. URL:

<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21448/1/monograf22.pdf>

(дата звернення 10.08.2025).

51. Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Коширець В. В. Вплив образу шлюбного партнера на подружній вибір. *Психологічні студії*. Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 1. С.63-68. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/psychology/article/view/1090/1008> (дата звернення 10.08.2025).
52. Федоренко Р. П. Вплив залежності партнерів від соціальних мереж на шлюбно-сімейні взаємини. *Психологія: реальність і перспективи*. 2015. Вип. 4. С. 261-264. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=prp_2015_4_70 (дата звернення 10.08.2025).
53. Федоришин Г. Соціально-психологічні чинники формування образу шлюбного партнера у юнацькому віці. *Психологія особистості*. - 2021. - Т. 11, № 1. - С.92-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Po_2021_11_1_14 (дата звернення 10.08.2025).
54. Хавула Р. М. Психологічні особливості подружньої сумісності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педуніверситету імені Івана Франка*. Дрогобич: Посвіт, 2012. Вип. 3. С.258–267. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2012_3_33 (дата звернення 10.08.2025).
55. Хлопоніна Н. Є. Вплив рольових очікувань подружжя на характер сімейного спілкування: автореферат канд. психол. наук. Інститут соціальної та політичної психології АПН України. Київ, 2007. 25 с.
56. Цьомик Х.Б. Психологічна сутність подружніх взаємин у зарубіжних і вітчизняних дослідженнях. *Габітус*, 24(2). 2021. URL: http://habitus.od.ua/journals/2021/24-2021/part_2/34.pdf (дата звернення 10.08.2025).

57. Юшкова Г.І., Афанасьєва Н.Є. Гендерні особливості задоволеності шлюбом. *Universum. Психологія та психіатрія*. No 12/ 2024. С.85-91.
URL:
<https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1210/1222> (дата звернення 10.08.2025).
58. Affective Inequalities in Intimate Relationships. / Juvonen, Tuula; Kolehmainen, Marjo. London: Routledge, 2018. (Routledge Research in Gender and Society). URL: <https://dokumen.pub/affective-inequalities-in-intimate-relationships-9781138092747-9781315107318.html> (дата звернення 10.08.2025).
59. Ali Khademi. Prediction of Marital Dissatisfaction Based on Personality Characteristics and Social Relations in Couples of Students and Non-Students. *International Journal of Medical Research&Health Sciences*, 2017, 6(1): P.103-107. URL: <https://www.ijmrhs.com/medical-research/prediction-of-marital-dissatisfaction-based-on-personality-characteristics-and-social-relations-in-couples-of-students-a.pdf> (дата звернення 10.08.2025).
60. Arriaga, X. B., & Oskamp, S. (Eds.). *Violence in intimate relationships*. Sage Publications, Inc. 1999. URL: <https://dokumen.pub/qdownload/violence-in-intimate-relationships-0761916423-0761916431-145222174x-9781452221748.html> (дата звернення 10.08.2025).
61. Bradbury, T. N., & Karney, B. R. *Intimate Relationships*. New York: W. W. Norton & Company. 2014. URL: <https://dokumen.pub/intimate-relationships-2nbsped-0393920232-9780393920239.html> (дата звернення 10.08.2025).
62. Caughlin JP, Huston TL, Houts RM. How does personality matter in marriage? An examination of trait anxiety, interpersonal negativity, and marital satisfaction. *J Pers Soc Psychol*. 2000 Feb;78(2). P.326-336. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10707338/> (дата звернення 10.08.2025).
63. Couples therapy – 5 paths to better relationships. URL: <https://cftsap.com/couples-therapy/> (дата звернення 10.08.2025).

64. Czechowska-Bieluga M., Lewicka-Zelent A. Marital satisfaction – a literature review. „Wychowanie w Rodzinie” t. XXV (2/2021). URL:
<https://repozytorium.uni.wroc.pl/dlibra/publication/142847/edition/133564?search=cmVzdWx0cz9hY3Rpb249QWR2YW5jZWRTZWZyY2hBY3Rpb24mdHlwZT0tMyZwPTAmcWYxPWF2YWlsYWJpbGl0eTpBdmFpbGFibGUm dmFsMT1xOkN6ZWNo3dza2EtQmllbHVnYSUyQytNYXJ0YSZpcHA9MjU> (дата звернення 10.08.2025).
65. Dalessandro Cristen. Intimate Inequalities: Millennials' Romantic Relationships in Contemporary Times. 2021. URL:
<https://dokumen.pub/qdownload/intimate-inequalities-millennials-romantic-relationships-in-contemporary-times-9781978823938.html> (дата звернення 10.08.2025).
66. Epstein NB, Zheng L. Cognitive-behavioral couple therapy. Current Opinion in Psychology. 2017 Feb;13. P.142-147. URL:
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28813285/> (дата звернення 10.08.2025).
67. Feeney JA, Karantzas GC. Couple conflict: insights from an attachment perspective. Curr Opin Psychol. 2017 Feb;13. P.60-64. URL:
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28813296/> (дата звернення 10.08.2025).
68. Francesca Righetti, Mirna Đurić¹, and Iris Schneider. Beyond Good or Bad: The Four Evaluative Quadrants of Relationships. Personality and Social Psychology Review. OnlineFirst, December 29, 2024. URL:
<https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/10888683241302247> (дата звернення 10.08.2025).
69. Daniel Goleman/ Emotional intelligence . - New York, 2006, 352p.
70. Gottman J. The Seven Principles for Making Marriage Work. – New York : Crown Publishers, 1999. – 271 p. URL:
<https://dn790000.ca.archive.org/0/items/the-seven-principles-for-making-marriage-work/The%20Seven%20Principles%20for%20Making%20Marriage%20Work.pdf> (дата звернення 10.08.2025).

71. Greeff A.P. Characteristics of Families That Function Well. *Journal of Family Issues*. Volume 21, Issue 8. 2000. P.948-962. URL: <https://doi.org/10.1177/019251300021008001> (дата звернення 10.08.2025).
72. Grote, N. K., & Clark, M. S. Perceiving unfairness in the family: Cause or consequence of marital distress? *Journal of Personality and Social Psychology*, 2001 80(2), P.281–293. URL: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.80.2.281> (дата звернення 10.08.2025).
73. Kazem Geraam. Prediction of Marital Satisfaction Based on Personality Traits and Sense of Humor among Employed Women. *Mediterranean Journal of Social Sciences MCSER Publishing, Rome-Italy*. Vol 7 №4 S1, 2016. URL: <https://www.richtmann.org/journal/index.php/mjss/article/download/9391/9070/36499> (дата звернення 10.08.2025).
74. Marital Quality: A Conceptual Review. *Buletin Psikologi*. 2019, Vol. 27, No. 2, P.109 – 124. URL: <https://jurnal.ugm.ac.id/buletinpsikologi/article/view/37691/pdf> (дата звернення 10.08.2025).
75. Paul C. Rosenblatt, Elizabeth Wieling. Knowing and Not Knowing in Intimate Relationships. 2013. URL: <https://dokumen.pub/qdownload/knowning-and-not-knowing-in-intimate-relationships-9781107421394-9781107041325.html> (дата звернення 10.08.2025).
76. Proulx C.M., Helms H.M., Buehler C. Marital Quality and Personal Well-Being: A Meta-Analysis. *Journal of Marriage and Family*: Volume 69, Issue 3, 2007. P.576-593. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00393.x> (дата звернення 10.08.2025).
77. Rostowska T. (2014) Małżeństwo a funkcjonowanie rodziny. *Roczniki Pedagogiczne*. 2014. P. 29–51. URL: <https://bibliotekanauki.pl/articles/1811381.pdf> (дата звернення 10.08.2025).
78. Stroud C.B., Durbin C.E., Saigal S.D., Knobloch-Fedders L.M. Normal and abnormal personality traits are associated with marital satisfaction for both

men and women: An Actor–Partner Interdependence Model analysis. *Journal of Research in Personality*. Volume 44, Issue 4, August 2010, P.466-477.

URL: <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2010.05.011> (дата звернення 10.08.2025).

79. Stutzer A., Frey B.S. Does marriage make people happy, or do happy people get married? *Journal of Socio-Economics*. 2006. No. 35. Pp. 326–347. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1053535705001745> (дата звернення 10.08.2025).
80. Waite L. J., Gallagher M. The case for marriage: Why married people are happier, healthier, and better off financially. New York : Broadway Books, 2002. 261 p. URL: <https://www.amazon.com/Case-Marriage-Married-Healthier-Financially/dp/0767906322> (дата звернення 10.08.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Таблиця співставлення змісту понять

Поняття	Характеристика/ зміст	Психологічні особливості	Представники/ джерела	Наукова школа/ підхід
Сім'я	Мала соціальна група, заснована на шлюбі, родинних зв'язках, спільному побуті	Виконує соціалізаційну, виховну, підтримувальну, адаптаційну функції; має власну систему ролей і норм	Поліщук; Столярчук, Щербатих; Вовк; Федоренко; Магдисюк; [7, 25, 37, 44, 50]	Системно-структурний, соціально-психологічний підхід
Шлюб	Офіційно визнаний союз, що має правові й моральні зобов'язання	Психологічний контракт партнерів, емоційна готовність до співпраці, компромісу та подолання криз	Римаренко; Магдисюк; Федоренко; Ільчишин; [16, 25, 38]	Гуманістичний і соціально-психологічний підхід
Подружжя	Двоє людей, які реалізують шлюбний союз; ядро сімейної системи	Взаємодія, рольові очікування, сумісність, конфлікти та їх подолання	Скворчевська; Васищев; Хавула; [5, 40, 54]	Інтеракціоністський і психодинамічний підхід

Продовж. табл. А.1

Поняття	Характеристика/ зміст	Психологічні особливості	Представники/ джерела	Наукова школа/ підхід
Гармонійні стосунки	Стан внутрішньої злагоди, взаємоповаги, емоційної підтримки	Психологічна сумісність, емоційна близькість, відкритість, рівновага автономії і єдності	Магдисюк, Федоренко; Хлопоніна; Тиркова; [25, 46, 55]	Гуманістична та когнітивно- поведінкова парадигми
Психологічні чинники гармонії	Внутрішні й зовнішні умови, що сприяють стабільності пари	Емпатія, комунікація, рефлексія, довіра, ціннісна узгодженість	Магдисюк; Федоренко; Вовк; [7, 24, 25,50]	Комплексний, інтегративний підхід

Таблиця А.2

**Теоретичні підходи до вивчення гармонійних
подружніх стосунків**

Теоретичний підхід	Основні представники (дослідники)	Ключові ідеї та зміст підходу	Психологічні чинники гармонії, визначені в межах підходу
Теорія задоволеності шлюбом	І.Василенко, Н.Грисенко, К.Батаєва, А.Корнюх, Л.Магдисюк, О.Емішянц [4, 11, 12, 20, 24]	Гармонійні стосунки ототожнюються з високим рівнем задоволеності партнерів шлюбом, що визначає емоційне благополуччя сімейної системи. Задоволеність розглядається як інтегральний показник ефективності взаємодії подружжя.	Емоційна підтримка, задоволення потреб у любові, довіра, рольова узгодженість, позитивне ставлення до партнера, взаємна турбота.

Продовж. табл. А.2

Теоретичний підхід	Основні представники (дослідники)	Ключові ідеї та зміст підходу	Психологічні чинники гармонії, визначені в межах підходу
Теорія психологічної сумісності	Р.Хавула, В.Ткаченко, Є.Потапчук, О.Тиркова, Н.Хлопоніна [33, 46, 47, 54, 55]	Гармонія визначається як наслідок особистісної, ціннісної та емоційної сумісності партнерів. Узгодженість ролевих очікувань і життєвих цілей створює стабільність у взаєминах.	Спільність цінностей, подібність життєвих установок, рольова гнучкість, прийняття індивідуальності партнера, емпатійність.
Комунікативний підхід	Д.Волошко, Н.Хлопоніна, Л.Магдисюк, Л.Котлова [8, 21, 24, 55]	Гармонійні стосунки забезпечуються ефективною комунікацією: відкритістю, взаєморозумінням, умінням слухати і висловлювати власні почуття без оцінки. Конфлікти розглядаються як природна частина спілкування.	Відкритість, активне слухання, конструктивне вирішення конфліктів, толерантність, емоційна підтримка, асертивність.
Теорія психологічних криз та розвитку сім'ї	Л.Магдисюк, Р.Федоренко, Л.Котлова, М.Вовк, Н.Коляда, А.Сокрута [7, 19, 21, 25]	Гармонія трактується як здатність подружжя адаптуватися до нормативних та ненормативних криз, що виникають протягом життєвого циклу сім'ї. Подолання труднощів сприяє розвитку стосунків і поглибленню емоційної близькості.	Гнучкість, стресостійкість, спільне подолання проблем, емоційна зрілість, підтримка, адаптивність, здатність до змін.
Системно-психологічний підхід	Р.Федоренко, Л.Магдисюк, М.Вовк, В.Васищев [5, 7, 24, 50]	Сім'я розглядається як єдина психологічна система, елементи якої взаємопов'язані. Гармонія залежить від збалансованості ролей, стабільності меж і функцій.	Сімейна структура, баланс влади й відповідальності, взаємопідтримка, емоційна згуртованість, стабільність сімейних меж.

Таблиця А.3

**Психологічні чинники формування гармонійних подружніх
стосунків у сучасних психологічних дослідженнях**

Група чинників	Конкретний чинник	Дослідники (представники напрямів)	Ключові ідеї та психологічна характеристика чинника	Значення для гармонії подружжя
1. Особистісні чинники	Психологічна зрілість	І.Бондаревська, А.Монська; М.Вовк [3, 7]	Включає здатність до саморефлексії, відповідальності, емоційного контролю. Зріла особистість не прагне змінити партнера, а приймає його.	Сприяє стабільності стосунків, толерантності, здатності до компромісів.
	Емоційний інтелект	D.Goleman; І.Бондаревська, А.Монська [3, 69]	Здатність розпізнавати, розуміти й регулювати емоції свої та партнера.	Підвищує рівень емпатії, запобігає емоційним конфліктам, формує взаєморозуміння.
	Уявлення про ідеального партнера	Р.Федоренко, Л.Магдисюк, В.Коширець; Ю.Пантюхіна [30, 51]	Формується під впливом виховання та культурних моделей. Визначає очікування від партнера та відносин.	Від узгодженості образів залежить задоволеність шлюбом і глибина емоційного контакту.
	Рольові очікування	О.Тиркова, О.Емішянц, Н.Хлопоніна [12, 46, 55]	Визначають уявлення про розподіл сімейних ролей і функцій. Їхня неузгодженість є джерелом конфліктів.	Узгодженість ролей забезпечує психологічний комфорт, стабільність і взаємоповагу.

Продовж. табл. А.3

Група чинників	Конкретний чинник	Дослідники (представники напрямів)	Ключові ідеї та психологічна характеристика чинника	Значення для гармонії подружжя
2. Комунікативно-інтерактивні чинники	Ефективна комунікація	Д.Волошко, Н.Хлопоніна, Л.Магдисюк [8, 24, 55]	Включає відкритість, активне слухання, уміння висловлювати потреби й почуття без агресії.	Формує довіру, запобігає непорозумінням, забезпечує спільне вирішення проблем.
	Довіра та взаємна підтримка	Д.Лисенко, І.Бондаревська, А.Монська [3, 22]	Базується на відчутті безпеки, щирості, передбачуваності партнера.	Є фундаментом емоційної близькості та задоволеності шлюбом.
	Конструктивне вирішення конфліктів	А.Махиня, Р.Федоренко [26, 50]	Здатність долати суперечності без агресії, пошук компромісів і рішень «виграв-виграв».	Сприяє стійкості сімейної системи, запобігає емоційному відчуженню.
	Спільне дозволя, традиції	О.Ганкевич, М.Вовк [7, 9]	Регулярна спільна діяльність зміцнює емоційний зв'язок, формує позитивні спогади.	Підвищує згуртованість подружжя, створює відчуття єдності.
	Позитивна взаємна оцінка	І.Бондаревська, А.Монська [3]	Здатність бачити позитив у партнері, висловлювати вдячність, схвалення.	Формує позитивний емоційний клімат, підтримує почуття любові.

Продовж. табл. А.3

Група чинників	Конкретний чинник	Дослідники (представники напрямів)	Ключові ідеї та психологічна характеристика чинника	Значення для гармонії подружжя
3. Соціально-психологічні чинники	Узгодженість цінностей і цілей	В.Ткаченко, С.Аніпченко [1, 47]	Схожість у ставленні до дітей, праці, грошей, релігії, дозвілля тощо.	Знижує рівень конфліктності, забезпечує спільне бачення майбутнього.
	Соціальна підтримка сім'ї	С.Аніпченко, Gradus, Г.Пирог, М.Свінціцька [1, 13, 31]	Наявність мережі підтримки (родина, друзі, спільнота) або здатність подружжя протистояти ізоляції.	Підсилює стійкість до стресів, допомагає подолати зовнішні виклики (війна, криза).
4. Динамічні чинники сімейного розвитку	Адаптація на етапах життєвого циклу сім'ї	Л.Магдисюк, Р.Федоренко, Л.Котлова, Н.Коляда, А.Сокрута [19, 21, 25]	Гармонія змінюється протягом життєвого циклу – від становлення молодшої сім'ї до періоду зрілості.	Гнучкість, здатність до змін і підтримка на кожному етапі зберігають стабільність і задоволення.
	Вплив батьківської сім'ї (сімейні сценарії)	Р.Федоренко [50]	Сімейні сценарії з дитинства визначають стиль спілкування, рольові моделі, очікування.	Усвідомлення і переосмислення сімейних сценаріїв сприяє формуванню зрілих, гармонійних стосунків.

Додаток Б

**МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ СХИЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО
КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ К. ТОМАСА [35]**

Інструкція: Уважно прочитайте кожну пару висловлювань (А та Б) і виберіть те, яке найкраще описує Вашу типову поведінку.

Бланк для відповідей

1. А. Інколи я надаю можливість іншим взяти на себе відповідальність за розв'язання суперечливого питання.

Б. Перед тим, як обговорювати те, в чому розходимося, я намагаюся звернути увагу на те, з чим ми обоє не погоджуємося.

2. А. Я намагаюся знайти компромісне рішення.

Б. Я намагаюся владнати справу з урахуванням, як власних інтересів, так і іншої людини.

3. А. Зазвичай, я наполегливо намагаюся домогтися свого.

Б. Я намагаюся заспокоїти іншого та найважливіше зберегти наші стосунки.

4. А. Я намагаюся відшукати компромісне рішення.

Б. Іноді я поступаюся своїми власними інтересами заради інтересів іншої людини.

5. А. Залагоджуючи суперечливу ситуацію, я весь час намагаюся знайти підтримку в іншого.

Б. Я намагаюся робити все, щоб уникнути зайвої напруженості.

6. А. Я намагаюся уникнути неприємностей для себе.

Б. Я намагаюся досягнути свого.

7. А. Я намагаюся відкласти розв'язання суперечливого питання для того, щоб з часом вирішити його остаточно.

Б. Я вважаю за можливе чимось поступитися для того, щоб досягнути іншого.

8. А. Зазвичай, я наполегливо намагаюся досягнути свого.

Б. Я передусім намагаюся визначити, у чому полягають зайняті інтереси і питання.

9. А. Думаю, що не завжди варто хвилюватися через суперечності, які виникають.
Б. Я докладаю зусиль, щоб досягнути свого.
10. А. Я твердо прагну досягнути свого.
Б. Я намагаюся знайти компромісне рішення.
11. А. Передусім я намагаюся чітко визначити в чому полягають усі зайняті інтереси і питання.
Б. Я намагаюся заспокоїти іншого і основне – зберегти наші стосунки.
12. А. Зазвичай, я намагаюся уникати позиції, що може викликати суперечки.
Б. Я надаю можливість іншому в чомусь залишитися при своїй думці, якщо він також іде назустріч.
13. А. Я пропоную позицію «золотої середини».
Б. Я наполягаю, щоб усе було виконано по-моєму.
14. А. Я повідомляю іншому власну точку зору й запитую про його погляди.
Б. Я намагаюся показати іншому свою логіку та переваги моїх поглядів.
15. А. Я намагаюся заспокоїти іншого і найголовніше зберегти наші стосунки.
Б. Я намагаюся зробити все необхідне, щоб уникнути напруження.
16. А. Я намагаюся не зачіпати почуттів іншого.
Б. Я намагаюся переконати іншого в перевагах моєї позиції.
17. А. Зазвичай, я наполегливо намагаюся досягти свого.
Б. Я намагаюся зробити все можливе, щоб уникнути непотрібного напруження.
18. А. Якщо це зробить іншого щасливим, я надам йому можливість наполягати на своєму.
Б. Я надам можливість іншому залишитися при своїй думці, якщо він також йде мені назустріч.
19. А. Передусім я намагаюся чітко визначити те, в чому полягають усі зайняті інтереси і суперечливі питання.
Б. Я намагаюся відкласти розв'язання суперечливого питання для того, щоб з часом вирішити його до кінця.
20. А. Я намагаюся негайно подолати наші розбіжності.

- Б. Я намагаюся відшукати найкраще поєднання вигоди та втрат для нас обох.
21. А. Під час проведення переговорів я намагаюся бути уважним до бажань іншого.
Б. Я завжди віддаю перевагу прямому обговоренню проблеми.
22. А. Я намагаюся відшукати позицію, яка знаходиться посередині між моєю позицією і точкою зору іншої людини.
Б. Я обстоюю свою позицію.
23. А. Зазвичай, я стурбований(а) тим, щоб задовольнити бажання кожного з нас.
Б. Інколи я надаю можливість іншим взяти на себе відповідальність за розв'язання суперечливого питання.
24. А. Якщо позиція іншого видається йому дуже важливою, я спробую піти назустріч його бажанням.
Б. Я намагаюся переконати іншого піти на компроміс.
25. А. Я намагаюся показати іншому свою логіку та переваги моїх поглядів.
Б. Під час проведення переговорів я намагаюся бути уважним до бажань іншого.
26. А. Я пропоную позицію «золотої середини».
Б. Я майже завжди стурбований(а) тим, щоб задовольнити бажання кожного з нас.
27. А. Зазвичай я уникаю займати позицію, що може викликати суперечності.
Б. Якщо це зробить іншого щасливим, то я надам йому можливість наполягти на своєму.
28. А. Зазвичай, я наполегливо прагну добитись свого.
Б. Вирішуючи ситуацію, я, зазвичай, намагаюся заручитися підтримкою іншого.
29. А. Я пропоную позицію «золотої середини».
Б. Думаю, що не завжди варто хвилюватися через суперечності, які виникають.
30. А. Я намагаюся не зачіпати почуття іншого.
Б. Я завжди займаю таку позицію в суперечливому питанні, щоб ми разом з іншою зацікавленою людиною могли досягнути успіху.

Результати тестування оцінюють за ключем відповідно до таблиці Б.1.

Таблиця Б.1

Ключ до оцінки результатів тестування

№ з/п	Конкуренція	Співробітництво	Компроміс	Уникнення	Пристосування
1	-	-	-	А	Б
2	-	Б	А	-	-
3	А	-	-	-	Б
4	-	-	А	-	Б
5	-	А	-	Б	-
6	Б	-	-	А	-
7	-	-	Б	А	-
8	А	Б	-	-	-
9	Б	-	-	А	-
10	А	-	Б	-	-
11	-	А	-	-	Б
12	-	-	Б	А	-
13	Б	-	А	-	-
14	Б	А	-	-	-
15	-	-	-	Б	А
16	Б	-	-	-	А
17	А	-	-	Б	
18	-	-	Б	-	А
19	-	А	-	Б	-
20	-	А	Б	-	-
21	-	Б	-	-	А
22	Б	-	А	-	-
23	-	А	-	Б	-
24	-	-	Б	-	А
25	А	-	-	-	Б
26	-	Б	А	-	-
27	-	-	-	А	Б
28	А	Б	-	-	-
29	-	-	А	Б	-
30	-	Б	-	-	А

Обробка та аналіз результатів

За кожною шкалою підраховується кількість балів (1 бал за збіг із ключем). Ця сума визначає схильність обстежуваного до використання певних стратегій поведінки у конфліктних ситуаціях.

Опис стратегій вирішення конфліктів (за К. Томасом):

1. співробітництво є практично завжди оптимальним, оскільки воно полягає в пошуку альтернативного рішення, яке повністю задовольняє інтереси обох сторін;
2. компроміс є ефективною стратегією, але лише за певних обставин;
3. уникнення характеризується відсутністю як співпраці, так і прагнення до власних цілей. Цю стратегію рекомендовано застосовувати, якщо поведінка партнера не є агресивною;
4. пристосування полягає у принесенні в жертву власних інтересів заради іншого. Використання цієї стратегії виправдане, якщо правота у конфлікті належить партнеру;
5. конкуренція – це намагання задовольнити власні інтереси за рахунок іншої сторони. Хоча це найменш ефективний спосіб, він найбільше використовується як стратегія поведінки у конфліктних ситуаціях.

Додаток В

МЕТОДИКА «РОЗПОДІЛ РОЛЕЙ У СІМ'Ї» [10]

(автори Ю.Альошина, Л.Гозман, Є.Дубовська)

Інструкція: Будь ласка, ознайомтеся з питаннями щодо певних аспектів сімейного життя. Серед запропонованих варіантів оберіть той, який максимально точно відповідає Вашим ідеальним уявленням про те, як мають бути розподілені ролі у Вашій родині.

Текст опитувальника

1. Від кого залежать інтереси й захоплення сім'ї?
 - А. В основному це залежить від чоловіка.
 - Б. Це більшою мірою залежить від чоловіка, але й від дружини теж.
 - В. Це більшою мірою залежить від дружини, але й від чоловіка теж.
 - Г. В основному це залежить від дружини.
2. Від кого більшою мірою залежить настрій у сім'ї?
 - А. В основному настрої залежить від дружини.
 - Б. Більшою мірою настрої залежить від дружини, але й від чоловіка теж.
 - В. Більшою мірою настрої залежить від чоловіка, але й від дружини теж.
 - Г. В основному настрої залежить від чоловіка.
3. Якщо виникне необхідність, хто з подружжя у першу чергу знайде, де можна зайняти велику суму грошей?
 - А. Це зробить дружина.
 - Б. Це зробить дружина, але й чоловік теж.
 - В. Це зробить чоловік, але й дружина теж.
 - Г. Це зробить чоловік.
4. Хто в родині частіше запрошує в дім гостей?
 - А. Частіше запрошує чоловік.
 - Б. Зазвичай запрошує чоловік, але й дружина теж.
 - В. Зазвичай запрошує дружина, але й чоловік теж.
 - Г. Частіше запрошує дружина.
5. Кого в сім'ї більше турбує затишок і зручність у будинку?

- А. В основному чоловіка.
 - Б. Більшою мірою чоловіка, але й дружину теж.
 - В. Більшою мірою дружину, але й чоловіка теж.
 - Г. Частіше дружину.
6. Хто з вас частіше першим цілує й обіймає іншого?
- А. Зазвичай це робить чоловік.
 - Б. Зазвичай це робить чоловік, але й дружина теж.
 - В. Зазвичай це робить дружина, але й чоловік теж.
 - Г. Зазвичай це робить дружина.
7. Хто в родині вирішує, які газети й журнали виписувати?
- А. Зазвичай вирішує дружина.
 - Б. Зазвичай це вирішує дружина, але й чоловік теж.
 - В. Зазвичай це вирішує чоловік, але й дружина теж.
 - Г. Зазвичай вирішує чоловік.
8. За чиєю ініціативою ви частіше ходите в кіно, театр?
- А. З ініціативи чоловіка.
 - Б. В основному за ініціативою чоловіка, але й дружини теж.
 - В. В основному за ініціативою дружини, але й чоловіка теж.
 - Г. З ініціативи дружини.
9. Хто у вашій сім'ї грає з маленькими дітьми?
- А. В основному дружина.
 - Б. Частіше дружина, але й чоловік теж.
 - В. Частіше чоловік, але й дружина теж.
 - Г. В основному чоловік.
10. Від кого у вашій родині залежить взаємна задоволеність інтимними взаєминами?
- А. В основному це залежить від чоловіка.
 - Б. Більшою мірою це залежить від чоловіка, але й від дружини теж.
 - В. Більшою мірою це залежить від дружини, але й від чоловіка теж.
 - Г. В основному це залежить від дружини.
11. Майже всі подружні пари час від часу зазнають труднощів в інтимних взаєминах: як ви вважаєте, від кого це може залежати (вільно чи мимоволі) більшою мірою?
- А. Частіше від чоловіка.
 - Б. Зазвичай від чоловіка, але й від дружини теж.
 - В. Зазвичай від дружини, але й від чоловіка теж.
 - Г. Частіше від дружини.

12. Чиї життєві принципи й правила (ставлення до брехні, обов'язковість виконання обіцянок, неможливість запізнь тощо) повинні бути визначальними у родині?
- А. Життєві принципи дружини.
 - Б. Як правило, дружини, але в деяких випадках і чоловіка.
 - В. Як правило, чоловіка, але в деяких випадках і дружини.
 - Г. Життєві принципи чоловіка.
13. Хто в родині стежить за поведінкою маленьких дітей?
- А. В основному це робить дружина.
 - Б. Частіше це робить дружина, а іноді й чоловік.
 - В. Частіше це робить чоловік, а іноді й дружина.
 - Г. В основному це робить чоловік.
14. Хто в сім'ї ходить із дитиною в кіно, театр, на прогулянки?
- А. В основному це робить чоловік.
 - Б. Частіше це робить чоловік, але й дружина теж.
 - В. Частіше це робить дружина, але й чоловік теж.
 - Г. В основному це робить дружина.
15. Хто в сім'ї більшою мірою звертає увагу на самопочуття іншого?
- А. Чоловік.
 - Б. Більшою мірою чоловік, але й дружина теж.
 - В. Більшою мірою дружина, але й чоловік теж.
 - Г. Дружина.
16. Уявіть собі таку ситуацію: в обох з вас з'явилася можливість змінити роботу на більш високооплачувану, але менш цікаву. Хто повинен зробити це в першу чергу?
- А. Це зробить дружина.
 - Б. Скоріше дружина, ніж чоловік.
 - В. Скоріше чоловік, ніж дружина.
 - Г. Це зробить чоловік.
17. Хто у родині займається повсякденними покупками?
- А. В основному чоловік.
 - Б. Більшою мірою чоловік, але й дружина теж.
 - В. Більшою мірою дружина, але й чоловік теж.
 - Г. В основному дружина.
18. Хто в сім'ї має більше підстав ображатися на байдужість, черствість, безтактність іншого?
- А. Чоловік.

Б. Більшою мірою чоловік, ніж дружина.

В. Більшою мірою дружина, ніж чоловік.

Г. Дружина.

19. Якщо в сім'ї виникнуть грошові труднощі, то хто з подружжя займеться пошуками додаткового заробітку?

А. Це зробить чоловік.

Б. У першу чергу це зробить чоловік, але й дружина теж.

В. У першу чергу це зробить дружина, але й чоловік теж.

Г. Це зробить дружина.

20. Хто в родині планує, як і де провести відпустку?

А. В основному дружина.

Б. Частіше дружина, але й чоловік бере участь.

В. Частіше чоловік, але й дружина бере участь.

Г. В основному чоловік.

21. Хто в сім'ї викликає представників різних ремонтних служб і веде з ними переговори?

А. Зазвичай це робить дружина.

Б. Частіше це робить дружина, але іноді й чоловік.

В. Частіше це робить чоловік, але іноді й дружина.

Г. Зазвичай це робить чоловік.

Обробка результатів

У питаннях № 1, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 19 першій альтернативі (А) приписується 1 бал, другій (Б) – 2 бали, третій (В) – 3 бали, четвертій (Г) – 4 бали. В інших питаннях значення приписуються у зворотному порядку, тобто в питаннях № 2, 3, 7, 9, 12, 13, 16, 20, 21 (А = 4 бали, Б = 3 бали, В = 2 бали, Г = 1 бал).

Сфери розподілу ролей:

1. Виховання дітей (питання № 9, 13, 14)

2. Емоційний клімат у родині (питання № 2, 15, 18)

3. Матеріальне забезпечення родини (питання № 3, 16, 19)

4. Організація розваг (питання № 4, 8, 20)

5. Роль «господаря», «господині» (питання № 5, 17, 21)

6. Сексуальний партнер (питання № 6, 10, 11)

7. Організація сімейної субкультури (питання № 1, 7, 12)

Підрахунок за сферами проводиться в такий спосіб (у дужках –номера питань, на їхнє місце треба вписати кількість отриманих поданому питанню балів):

$$1) (9 + 13 + 14) : 3 =$$

$$2) (2 + 15 + 18) : 3 =$$

$$3) (19 + 3 + 16) : 3 =$$

$$4) (20 + 8 + 4) : 3 =$$

$$5) (17 + 5 + 21) : 3 =$$

$$6) (10 + 6 + 11) : 3 =$$

$$7) (1 + 7 + 12) : 3 =$$

Чим вище бал, тим більшою мірою дана роль в сім'ї реалізується дружиною, чим нижче – тим більше реалізується чоловіком. Якщо величина близька до серединного значення, то дану роль обоє реалізують приблизно однаково.

Додаток Г

ОПИТУВАЛЬНИК РОЛЬОВИХ ОЧІКУВАНЬ І ДОМАГАНЬ В ШЛЮБІ (РОД) [10]

(автори А.Волкова, Т.Трапезникова)

Інструкція: Ознайомтеся з поданими твердженнями стосовно шлюбно-сімейних відносин. Для кожного твердження необхідно оцінити ступінь згоди/незгоди, обравши один із чотирьох запропонованих варіантів, а саме: «Повністю згоден», «У цілому, це вірно», «Це не зовсім так», «Це невірно». Намагайтеся якомога точніше передати Вашу особисту думку, незалежно від поглядів Вашого соціального оточення.

Текст опитувальника (жіночий варіант)

1. Настрій і самопочуття людини залежить від задоволення його сексуальних потреб.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

2. Щастя у шлюбі залежить від сексуальної гармонії подружжя.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

3. Сексуальні стосунки – головне у відносинах чоловіка і дружини.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

4. Головне у шлюбі – щоб у чоловіка і дружини було багато спільних інтересів.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

5. Чоловік – це друг, який поділяє мої інтереси, думки, захоплення.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

6. Чоловік – це насамперед друг, із яким можна поговорити про свої справи.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

7. Найголовніша турбота чоловіка – забезпечити матеріальний достаток і побутовий комфорт родини.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

8. Чоловік повинен займатися домашнім господарством нарівні з дружиною.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

9. Чоловік повинен уміти доглянути себе, а не чекати, що дружина візьме на себе всі турботи про нього.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

10. Чоловік повинен займатися дітьми не менше, ніж дружина.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

11. Я хотіла б, щоб мій чоловік любив дітей.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

12. Про чоловіка я суджу з того, хороший чи поганий він батько своїм дітям.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

13. Мені подобаються енергійні, ділові чоловіки.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

14. Я дуже ціную чоловіків, які серйозно захоплені своєю справою.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

15. Для мене дуже важливо, як оцінюють на роботі ділові та професійні якості мого чоловіка.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

16. Чоловік повинен вміти створювати в сім'ї теплу, довірливу атмосферу.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

17. Для мене головне – щоб мій чоловік добре розумів і сприймав мене такою, яка я є.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

18. Чоловік – це насамперед друг, який уважний до моїх переживань, настрою, стану.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

19. Мені подобається, коли мій чоловік красиво й модно одягнений.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

20. Мені подобаються статні, високі чоловіки.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

21. Чоловік повинен виглядати так, щоб на нього було приємно дивитися.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

22. Найголовніша турбота жінки – щоб усі в сім'ї були доглянуті.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

23. Я завжди знаю, що потрібно купити для моєї родини.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

24. Я збираю корисні поради для господарки: як готувати смачні страви, консервувати овочі та фрукти.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

25. Головну роль у вихованні дитини завжди відіграє мати.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

26. Я не боюся труднощів, пов'язаних з народженням і вихованням дитини.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

27. Я люблю дітей і з задоволенням займаюся з ними.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

28. Я прагну досягти значного місця в житті.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

29. Я хочу стати гарним спеціалістом у своїй справі.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

30. Я пишаюся, коли мені доручають складну і відповідальну роботу.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

31. Близькі та друзі часто звертаються до мене за порадою, допомогою та підтримкою.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

32. Оточуючі часто довіряють мені свої клопоти.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

33. Я завжди щиро і з почуттям жалю втішаю й опікуюся тими, хто цього потребує.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

34. Мій настрій багато в чому залежить від того, як я виглядаю.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

35. Я люблю гарний одяг, ношу прикраси, користуюся косметикою.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

36. Я надаю великого значення своєму зовнішньому вигляду.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

Текст опитувальника (чоловічий варіант)

1. Настрій і самопочуття людини залежить від задоволення його сексуальних потреб.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

2. Щастя у шлюбі залежить від сексуальної гармонії подружжя.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

3. Сексуальні стосунки – головне у відносинах чоловіка і дружини.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

4. Головне у шлюбі – щоб у чоловіка і дружини було багато спільних інтересів.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

5. Дружина – це друг, який поділяє мої інтереси, думки, захоплення.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

6. Дружина – це насамперед друг, із яким можна поговорити про свої справи.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

7. Найголовніша турбота дружини – щоб у родині всі були нагодовані й доглянуті.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

8. Жінка багато втрачає в моїх очах, якщо вона погана господиня.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

9. Жінка може пишатися собою, якщо вона добра господиня у своєму будинку.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

10. Я б хотів, щоб моя дружина любила дітей і була їм хорошою матір'ю.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

11. Жінка, яка вважає материнство тягарем, неповноцінна.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

12. У жінці головне, щоб вона була гарною матір'ю моїм дітям.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

13. Мені подобаються ділові й енергійні жінки.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

14. Я дуже ціную жінок, усерйоз захоплених своєю справою.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

15. Для мене дуже важливо, як оцінюють на роботі ділові і професійні якості моєї дружини.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

16. Дружина повинна насамперед створювати і підтримувати теплу, довірчу атмосферу.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

17. Для мене головне – щоб моя дружина добре розуміла мене і сприймала таким, який я є.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

18. Дружина – це насамперед друг, уважний і турботливий до моїх переживань, настрою, стану.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

19. Мені подобається, коли моя дружина красиво й модно одягнена.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

20. Я дуже ціную жінок, котрі вміють красиво одягатися.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

21. Жінка повинна виглядати так, щоб на неї звертали увагу.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

22. Я завжди знаю, що треба купити для нашого будинку.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

23. Я люблю займатися домашніми справами.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

24. Я можу зробити ремонт і прибрати квартиру, полагодити побутову техніку.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

25. Діти люблять гратися зі мною, охоче спілкуються, йдуть на руки.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

26. Я дуже люблю дітей і вмію з ними займатися.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

27. Я брав би активну участь у вихованні своєї дитини, навіть якщо б ми з дружиною вирішили б розлучитися.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

28. Я прагну знайти своє місце в житті.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

29. Я хочу стати гарним спеціалістом у своїй справі.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

30. Я пишаюся, коли мені доручають важку й відповідальну роботу.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

31. Близькі та друзі часто звертаються до мене за порадою, допомогою і підтримкою.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

32. Оточуючі часто довіряють мені свої клопоти.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

33. Я завжди щиро і з відчуттям жалю втішаю людей.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

34. Мій настрій багато в чому залежить від того, як я виглядаю.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

35. Я намагаюся носити той одяг, який мені пасує.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

36. Я прискіпливо ставлюсь до крою костюма, фасону сорочки, кольору краватки.

Повністю згоден, У цілому, це вірно, Це не зовсім так, Це невірно

Обробка результатів

Відповіді оцінюються наступним чином:

- відповідь «Повністю згоден» оцінюється в 3 бали.
- відповідь «У цілому, це вірно» – 2 бали.
- відповідь «Це не зовсім так» – 1 бал.
- відповідь «Це невірно» – 0 балів.

Таким чином, мінімальний сумарний бал за шкалою становить 0 балів, максимальний підсумковий бал – 9.

Низькі оцінки за шкалою – 0–3 бали;

Середні оцінки за шкалою – 4–6 бали;

Високі оцінки за шкалою – 7–9 балів.

Додаток Д

**МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ МІЖОСОБИСТІСНИХ
СТОСУНКІВ Тімоті ЛПІ [35]**

Мета: Вивчити стиль і структуру міжособистісних стосунків та їх особливостей, а також уявлення досліджуваного про власне «Я», ставлення до самого себе. Методика дає змогу виявити зони конфліктів.

Інструкція: Перед вами набір характеристик. Прочитайте кожну з них і відзначте знаком «+» ті, які відповідають Вашому уявленню про себе (якщо немає повної впевненості, знак «+» не ставте). Будьте уважними. Намагайтеся відповідати якомога точніше та щиро.

Бланк для відповідей

1. Інші думають про нього прихильно.
2. Справляє враження на людей, які оточують.
3. Уміє розпоряджатися, наказувати.
4. Уміє наполягти на своєму.
5. Володіє почуттям власної гідності.
6. Незалежний.
7. Здатен(на) сам потурбуватися про себе.
8. Може виявити байдужість.
9. Здатен(на) бути суворим.
10. Суворий, однак справедливий.
11. Може бути щирим.
12. Критичний(а) до інших.
13. Любить поплакатися.
14. Часто сумний(а).
15. Схильний(а) виявити недовіру.
16. Часто розчаровується.
17. Здатен(на) бути критичним до себе.
18. Здатен(на) визнавати свою неправоту.
19. Охоче підкоряється.
20. Поступливий(а).

21. Шляхетний(а).
22. Такий(а), що захоплюється, схильний(а) до наслідування.
23. Ставиться до інших із повагою.
24. Шукає схвалення.
25. Здатен(на) до співпраці.
26. Намагається вжитися з іншими.
27. Приязний(а), доброзичливий(а).
28. Уважний(а), ласкавий(а).
29. Делікатний(а).
30. Такий(а), що схвалює.
31. Відгукується на заклики про допомогу.
32. Безкорисливий(а).
33. Здатен(на) викликати захоплення.
34. Користується в інших повагою.
35. Володіє талантом керівника.
36. Любить відповідальність.
37. Впевнений(а) у собі.
38. Самовпевнений(а) і наполегливий(а).
39. Діловитий(а) і практичний(а).
40. Любить змагатися.
41. Суворий(а) і крутий(а), де потрібно.
42. Невблаганний(а), однак неупереджений(а).
43. Дратівливий(а).
44. Відкритий(а) і прямолінійний(а).
45. Не терпить, щоб ним(нею) командували.
46. Скептичний(а).
47. На нього(неї) важко справити враження.
48. Такий(а), що ображається, прискіпливий.
49. Легко бентежиться.
50. Не впевнений(а) у собі.
51. Поступливий(а).
52. Скромний(а).
53. Часто вдається до допомоги інших.
54. Дуже шанує авторитети.
55. З охотою приймає поради.

56. Довірливий(а) і намагається радувати інших.
57. Завжди люб'язний(а) у поведінці.
58. Цінує думку людей, які оточують.
59. Комунікабельний(а) і злагідний(а).
60. Добросердний(а).
61. Добрий(а), навіює впевненість.
62. Ніжний(а) і м'якосердий(а).
63. Любить турбуватися про інших.
64. Безкорисливий(а), щедрий(а).
65. Любить давати поради.
66. Справляє враження значущості.
67. Начальницько-наказовий.
68. Владний(а).
69. Хвалькуватий(а).
70. Зарозумілий(а) і самовдоволений(а).
71. Думає лише про себе.
72. Хитрий(а) і прагматичний(а).
73. Нетерпимий(а) до помилок інших.
74. Корисливий(а).
75. Щирий(а).
76. Часто неприязний(а).
77. Озлоблений(а).
78. Схильний(а) скаржитися.
79. Ревнивий(а).
80. Довго пам'ятає образи.
81. Схильний(а) до самокатування.
82. Сором'язливий(а).
83. Безініціативний(а).
84. Покірливий(а).
85. Залежний(а), несамотійний(а).
86. Любить підкорятися.
87. Надає право іншим приймати рішення.
88. Легко пошивається у дурні.
89. Легко піддається впливу друзів.
90. Готовий(а) довіритися будь-кому.

91. Доброзичливий(а) до всіх без винятку.
92. Усім симпатизує.
93. Пробачає все.
94. Сповнений(а) надмірним співчуттям.
95. Великодушний(а) і терплячий(а) до недоліків.
96. Намагається бути покровителем.
97. Прагне до успіху.
98. Очікує захоплення від кожного.
99. Розпоряджається іншими.
100. Деспотичний(а).
101. Сноб (оцінює людей за рангом і достатком, а не за особистісними якостями).
102. Марнославний(а).
103. Егоїстичний(а).
104. Холодний(а), жорсткий(а).
105. Уїдливи́й(а), глузливи́й(а).
106. Злий(а), жорстокий(а).
107. Часто гнівається.
108. Нечутливий(а), байдужий(а).
109. Злопам'ятний(а).
110. Пронизаний(а) духом суперечності.
111. Упертий(а).
112. Недовірливий(а) і підозріливий(а).
113. Нерішучий(а).
114. Сором'язливий(а).
115. Вирізняється надмірною готовністю підкорятися.
116. М'якотілий(а).
117. Майже ніколи нікому не заперечує.
118. Нав'язливий(а).
119. Любить, щоб його(її) опікали.
120. Надмірно довірливий(а).
121. Намагається здобути прихильність кожного.
122. З усіма погоджується.
123. Завжди приязний(а).
124. Усіх любить.
125. Надто поблажливий(а) до оточуючих.

126. Намагається втішити кожного.
 127. Турбується про інших на шкоду собі.
 128. Псує людей надмірною добротою.

Інтерпретація та аналіз результатів

Інтерпретація результатів базується на кількісних показниках:

- **Норма:** Особистість вважається гармонійною, якщо жодна характеристика не набирає більше 8 балів.
- **Відхилення:** Бали вище 8 свідчать про акцентуацію (вираженість) відповідних рис.
- **Ризик:** Дуже високі показники (14–16 балів) можуть вказувати на проблеми із соціальною адаптацією.
- **Контроль достовірності:**
 - Недостовірні дані можуть бути, якщо результати занадто низькі (0–3 бали) по всіх шкалах, що свідчить про нещирість чи небажання відповідати відверто.
 - Якщо жоден з октантів не досягає 5 балів і вище, достовірність є сумнівною через невідверту самооцінку.

Додатково розраховуються показники за ключовими факторами: домінування та доброзичливість.

Домінування = $(I - V) + 0,7 \times (VIII + II - IV - VI)$.

Приязність = $(VII - III) + 0,7 \times (VIII - II - IV + VI)$.

Типи ставлення до людей, які оточують

I. Авторитарний

Цей тип ставлення відображає прагнення домінувати у взаємодії та проявляти лідерські якості.

- 0 – 8 балів: Впевненість та Наполегливість
 Людина впевнена у собі та наполеглива. Може бути лідером, але це не є її обов'язковою характеристикою.
- 9 – 12 балів: Компетентний Лідер

Проявляється як домінантний, енергійний та компетентний лідер. Це авторитетна особа, успішна у справах. Любить давати поради і вимагає поваги до себе.

- 13 – 16 балів: Диктаторський (Деспотичний) Характер

Владний, диктаторський, деспотичний тип сильної особистості. Виступає лідером у всіх групових процесах. Схильний наставляти, повчати інших і абсолютно покладається на власну думку, не приймаючи поради оточуючих. Хоча оточення помічає ці риси, воно визнає авторитет такої особистості.

II. Егоїстичний

Цей тип характеризується орієнтацією на власні інтереси та прагненням домінувати у взаємодії.

- 0 – 12 балів: Самоорієнтація та Суперництво

Виразені егоїстичні риси та сильна орієнтація на себе. Людина схильна до суперництва і зосереджена на досягненні власних цілей.

- 13 – 16 балів: Відчужений Нарцисизм та Прагматизм

Особистість прагне перевершити всіх, але при цьому відчужується від оточення. Проявляє себе як самозакохана, прагматична та незалежна. Любов до себе є домінуючою. Схильна перекладати труднощі на інших, водночас ставлячись до оточення відчужено. Має риси хвалькуватості, самовдоволення та зарозумілості.

III. Агресивний

Цей тип характеризується наполегливістю, вимогливістю та схильністю до конфронтації.

- 0 – 8 балів: Наполегливість та Енергійність

Виявляється як вперта, наполеглива та енергійна людина.

- 9 – 12 балів: Конфліктна Прямолинійність

Особистість вимоглива, прямолинійна і щира, але водночас сувора і різка у судженнях про інших. Непримиренна, схильна звинувачувати оточення. Може бути глузливою, іронічною та дратівливою.

- 13 – 16 балів: Жорстокість та Ворожість

Характеризується жорстокістю та відвертою ворожістю до оточуючих. Різкий у спілкуванні. Агресивність на цьому рівні може призводити до асоціальної поведінки.

IV. Підозріливий

Цей тип характеризується критичністю, недовірою до оточення та замкнутістю.

- 0 – 8 балів: Соціальна Критичність

Людина критично ставиться як до соціальних явищ, так і до оточуючих людей.

- 9 – 12 балів: Обережна Замкнутість

Критичний тип, який через підозрілість та побоювання поганого ставлення відчуває значні труднощі у міжособистісних контактах. Замкнутий, скептичний, розчарований у людях та потайний. Свій негативізм часто виявляє через вербальну агресію (словесні нападки).

- 13 – 16 балів: Відчужена Ворожість

Відчужений від світу, який сприймається як ворожий і злісний. Надзвичайно підозріливий та образливий. Схильний до зарозумілості в судженнях, злопам'ятний і постійно скаржиться на оточення. Ці риси характерні для шизоїдного типу характеру.

V. Підпорядковуваний

Цей тип характеризується покірністю, скромністю та схильністю до самоприниження у взаємодії.

- 0 – 8 балів: Поступливість та Скромність

Людина скромна, боязка, поступлива та емоційно стримана. Легко підкоряється, не має чітко вираженої власної думки, слухняно та чесно виконує свої обов'язки.

- 9 – 12 балів: Сором'язливість та Сліпе Підкорення

Соромливий, лагідний, легко ніяковіє. Схильний підкорятися сильнішому, часто не зважаючи на ситуацію.

- 13 – 16 балів: Покірність та Самозасудження

Покірливий, слабовільний, схильний до самоприниження. Прагне поступатися всім і в усьому, завжди ставить себе на останнє місце і засуджує себе, приписуючи собі провину. Пасивний, постійно шукає опору в комусь сильнішому.

VI. Залежний

Цей тип характеризується конформністю, нерішучістю та потребою в підтримці і керівництві з боку інших.

- 0 – 8 балів: Конформність та Довірливість

Людина конформна (поступлива), м'яка та ввічлива. Довірлива та схильна захоплюватися оточенням. Очікує допомоги та порад.

- 9 – 12 балів: Безпорадність та Сліпа Довіра

Слухняний та боязкий тип, який часто почувається безпорадним і не вміє чинити опір. Щиро вважає, що інші завжди мають рацію.

- 13 – 16 балів: Гіпертривожність та Повна Залежність

Виявляється різко невпевненим у собі. Має нав'язливі страхи, побоювання і тривожиться з будь-якого приводу. Як наслідок, повністю залежить від інших та чужої думки.

VII. Доброзичливий

Цей тип характеризується прагненням до співпраці, соціального схвалення та приязності у стосунках.

- 0 – 8 балів: Конструктивна Співпраця та Ініціативність

Людина схильна до співробітництва та кооперації. Виявляє гнучкість і компроміс у розв'язанні проблем та конфліктів, свідомо дотримується правил "доброго тону". Комунікабельна, тепла і приязна у взаєминах, прагне допомагати, бути в центрі уваги та заслужити визнання. Це ініціативний ентузіаст у досягненні групових цілей.

- 9 – 16 балів: Гіпертрофоване Прагнення Схвалення (Істероїдний тип)

Надмірно доброзичливий та люб'язний з усіма. Сильно орієнтований на прийняття та соціальне схвалення. Прагне задовольнити вимоги всіх, намагаючись "бути хорошим" для всіх без винятку, незважаючи на ситуацію. Особистість прагне до цілей мікрогрупи. Має емоційну лабільність (нестійкість) і використовує розвинені механізми витіснення та пригнічення (характерно для істероїдного типу).

VIII. Альтруїстичний

Цей тип характеризується добротою, чуйністю та орієнтацією на потреби інших у взаємодії.

- 0 – 8 балів: Відповідальність та Співчуття

Людина відповідальна, делікатна, м'яка та добра у ставленні до людей. Виявляє співчуття, симпатію та ласку, вміє підтримати, підбадьорити і заспокоїти. Безкорислива і здатна відгукуватися на чужі проблеми.

- 9 – 16 балів: Гіпервідповідальність та Нав'язливість

Гіпервідповідальний тип, який завжди приносить у жертву власні інтереси. Прагне допомогти і співпереживати всім, але часто стає нав'язливим у своїй допомозі та надто активним щодо оточуючих. Неадекватно бере на себе відповідальність за інших. (але це може бути зовнішня «маска», що приховує особистість протилежного типу).

Додаток Е

Таблиця Е.1

**Результати опитування за методикою діагностики схильності
особистості до конфліктної поведінки К.Томаса**

		Номер запитання														
Номер респондента	Сімейний стан	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	О	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	А	А	А
2	Р	А	А	Б	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	А	Б
3	О	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	А	А	А
4	Д	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	А	А	А	А	Б
5	О	Б	А	А	А	А	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	Б
6	О	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	А	Б	А	А	А
7	Р	А	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	А
8	Р	А	А	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б
9	Д	А	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б
10	О	А	А	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б
11	О	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б
12	О	А	А	А	Б	Б	А	Б	А	А	А	Б	Б	А	Б	Б
13	Д	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	А	А	Б	Б
14	О	Б	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б	Б	А	А	А	А
15	О	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	А
16	О	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	А	А	А	Б	А	А	А
17	Д	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	А	А	А
18	О	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б
19	Д	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б	Б	Б	А	Б	Б
20	О	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А
21	О	А	А	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	А
22	Р	А	А	Б	А	Б	А	Б	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б
23	О	Б	Б	Б	А	Б	А	А	А	А	Б	Б	Б	А	А	Б
24	О	А	А	А	Б	Б	А	А	Б	Б	Б	А	А	А	Б	Б

Продовж. табл. Е.1

		Номер запитання														
Номер респондента	Сімейний стан	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
25	О	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б
26	О	А	А	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б
27	Д	Б	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	Б
28	О	А	А	А	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б
29	Р	А	Б	А	А	Б	А	Б	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б
30	О	Б	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	А	А	А
31	Д	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б
32	О	А	А	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	А	А	А	Б	Б
33	Д	А	Б	А	А	А	Б	А	А	Б	А	А	Б	Б	Б	Б
34	О	А	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	А	А	А	Б	А
35	Р	А	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А
36	О	А	Б	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	Б	А	А	А	А
37	О	А	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б
38	О	А	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	А
39	О	А	А	А	А	Б	Б	А	А	А	Б	А	А	А	Б	Б
40	О	А	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	А	А	А	Б
41	О	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	А	А	А
42	Р	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б
43	О	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	А
44	О	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	А
45	О	А	А	А	Б	А	А	А	Б	А	Б	Б	А	А	Б	А
46	О	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б
47	Р	А	А	А	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	А	А	А	А
48	О	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б	Б	А	А	Б	А	А
49	О	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б
50	Р	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	Б
51	Р	А	А	А	А	Б	Б	А	А	Б	Б	А	Б	А	Б	Б
52	О	А	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б
53	О	А	А	А	А	А	Б	А	Б	А	А	А	Б	А	Б	Б

Продовж. табл. Е.1

		Номер запитання														
Номер респондента	Сімейний стан	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
54	О	А	А	А	Б	Б	Б	А	А	А	Б	А	Б	А	А	А
55	О	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б
56	О	А	А	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	А	Б	А	Б	Б
57	О	А	А	А	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	Б
58	Д	А	Б	А	Б	Б	Б	А	А	А	А	А	Б	А	А	Б
59	О	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б
60	О	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	А
61	Р	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б
62	Р	Б	А	А	А	Б	Б	Б	Б	А	А	А	Б	А	А	Б
63	О	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	А
64	О	А	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	А	Б	А	А	А	А	Б
65	Д	Б	А	А	А	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	А	Б	Б
66	О	А	А	А	А	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	Б
67	О	А	А	Б	А	А	А	А	А	А	А	А	А	А	А	А
68	Р	А	А	Б	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	А	А
69	Д	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	А
70	Р	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б
71	О	А	Б	А	А	А	Б	А	Б	А	А	А	Б	А	Б	Б
72	О	А	А	Б	А	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б
73	О	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	А	Б	А	Б	А	А	Б
74	О	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	А
75	О	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б
76	О	Б	А	Б	А	Б	А	Б	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б
77	Д	А	А	Б	А	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б
78	О	А	Б	А	А	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А
79	О	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б
80	О	А	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б
81	О	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	Б	Б	А	А	А
82	О	А	Б	А	А	Б	Б	А	А	А	Б	Б	А	А	Б	А
83	Р	А	Б	Б	Б	Б	А	А	А	Б	А	А	Б	А	Б	Б

Продовж. табл. Е.1

		Номер запитання														
Номер респондента	Сімейний стан	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1	О	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	А	Б
2	Р	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б	Б	Б
3	О	А	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б
4	Д	А	Б	Б	Б	Б	А	А	А	А	Б	Б	А	Б	А	А
5	О	Б	А	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	А	А	Б	А	Б
6	О	А	Б	А	А	Б	Б	А	А	А	Б	Б	Б	Б	А	Б
7	Р	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б
8	Р	А	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б
9	Д	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	Б	Б	А	А	Б	Б	Б	Б
10	О	Б	А	А	А	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	Б
11	О	А	Б	Б	А	Б	А	А	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б
12	О	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	А	А	А	А	Б
13	Д	А	Б	Б	А	А	Б	А	А	Б	А	А	Б	Б	Б	Б
14	О	А	Б	Б	Б	Б	А	А	А	А	Б	А	А	Б	А	А
15	О	А	Б	Б	А	Б	А	А	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А
16	О	А	Б	Б	А	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	Б
17	Д	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б
18	О	А	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б	Б	А
19	Д	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	А	Б	Б	Б	А	Б	А	Б
20	О	А	Б	А	А	А	А	А	А	А	Б	А	Б	Б	А	Б
21	О	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	А
22	Р	А	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	А	Б	Б	Б	Б	Б
23	О	А	Б	Б	А	А	Б	А	Б	Б	Б	А	А	А	Б	Б
24	О	Б	Б	Б	А	А	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б
25	О	А	Б	А	А	А	Б	А	А	Б	Б	А	А	А	А	Б
26	О	А	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б
27	Д	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	Б	Б
28	О	А	Б	А	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б	Б	А

Продовж. табл. Е.1

		Номер запитання														
Номер респондента	Сімейний стан	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
29	Р	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	А	А	А	А	Б	А	А
30	О	А	Б	Б	Б	Б	А	А	А	Б	Б	Б	А	Б	А	Б
31	Д	А	Б	Б	Б	А	А	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б
32	О	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	А	Б	Б	Б
33	Д	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	А	А	А	А	Б	Б
34	О	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б	Б	Б
35	Р	А	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б	Б	Б
36	О	А	Б	А	А	Б	Б	А	Б	А	Б	А	Б	Б	А	Б
37	О	Б	Б	А	А	А	Б	А	А	А	А	Б	А	Б	А	Б
38	О	А	Б	Б	А	А	А	А	А	А	А	Б	А	Б	А	А
39	О	А	А	Б	А	Б	Б	А	А	А	А	А	А	А	А	Б
40	О	А	Б	А	А	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	Б
41	О	А	Б	А	Б	Б	А	А	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б
42	Р	А	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б
43	О	А	Б	Б	А	Б	Б	А	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б
44	О	А	Б	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б	А	А	А	А	Б
45	О	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	Б
46	О	А	Б	А	Б	А	Б	А	А	А	Б	Б	Б	Б	Б	Б
47	Р	А	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	А	А	А	Б	А	А
48	О	Б	Б	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б	А	А
49	О	А	Б	Б	Б	А	Б	А	А	Б	Б	Б	А	А	А	Б
50	Р	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	Б	Б	Б	Б	А	Б
51	Р	Б	А	Б	А	Б	Б	А	А	Б	А	А	А	А	А	А
52	О	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	Б
53	О	А	А	Б	А	А	Б	Б	Б	А	А	А	А	А	А	Б
54	О	А	А	А	А	А	А	Б	А	А	А	А	А	Б	А	А
55	О	А	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	А	Б	А	А	Б	А	А
56	О	Б	А	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	А	А	Б	А	А

Продовж. табл. Е.1

		Номер запитання														
Номер респондента	Сімейний стан	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
57	О	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	А	А	А	А
58	Д	Б	А	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	А	А	Б	Б	Б
59	О	А	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б	Б	А	Б	Б	А
60	О	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	А	А	Б	Б	А	А
61	Р	А	Б	А	А	Б	А	А	А	Б	А	А	Б	А	Б	Б
62	Р	А	А	А	А	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	Б	А	А	А
63	О	А	Б	Б	А	А	Б	А	Б	Б	Б	А	А	А	Б	А
64	О	А	Б	А	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	Б	А	А
65	Д	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	А	А	Б	Б	А	А
66	О	Б	А	Б	А	А	Б	Б	Б	Б	А	А	А	А	Б	Б
67	О	А	А	Б	Б	А	А	А	Б	А	А	А	А	Б	А	А
68	Р	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б	Б	Б
69	Д	Б	Б	А	А	А	Б	Б	А	А	Б	А	Б	Б	А	Б
70	Р	Б	Б	Б	А	Б	Б	Б	А	Б	А	А	А	Б	А	Б
71	О	А	Б	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	А	А	А	Б	А	Б
72	О	А	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б
73	О	А	Б	А	Б	Б	Б	А	А	А	Б	Б	Б	Б	Б	Б
74	О	А	Б	А	А	Б	А	А	А	А	Б	А	А	Б	А	Б
75	О	Б	Б	Б	Б	Б	Б	А	Б	А	Б	А	Б	Б	Б	Б
76	О	А	Б	А	А	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	А	Б	А	Б
77	Д	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б	А	Б
78	О	Б	А	Б	Б	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б	Б	Б
79	О	А	Б	Б	А	Б	Б	А	А	А	Б	А	А	Б	А	Б
80	О	А	Б	Б	А	Б	А	А	Б	А	Б	А	Б	Б	А	Б
81	О	А	Б	Б	Б	Б	Б	А	А	Б	Б	А	А	Б	А	Б
82	О	Б	Б	А	А	Б	Б	Б	А	А	А	А	Б	А	Б	Б
83	Р	Б	Б	А	Б	Б	А	А	Б	А	А	Б	Б	Б	А	Б

Примітки: О – одружені, Р – розлучені, Д – другий (третій, ...) шлюб

Додаток Ж

Таблиця Ж.1

Результати опитування за методикою «РОЗПОДІЛ РОЛЕЙ У СІМ'Ї»
(автори Ю.Альошина, Л.Гозман, Є.Дубовська)

Номер респондента	Сімейний стан	Номер запитання										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	О	В	Б	Г	А	Г	Б	А	В	Б	В	В
2	Р	В	Б	В	Б	В	В	Б	В	Б	Б	Б
3	О	Б	Б	Б	В	В	Б	Б	В	Б	В	Б
4	Д	В	А	А	Г	Г	Б	А	Г	В	Б	В
5	О	В	Б	А	Г	Г	Г	В	А	Б	А	В
6	О	В	Б	В	В	В	Б	В	В	Б	В	В
7	Р	Б	Б	В	А	В	А	В	В	Б	Б	Б
8	Р	В	Б	А	Б	Г	Г	В	Г	А	Б	А
9	Д	Б	Б	В	Б	В	Б	В	А	В	Б	Б
10	О	В	В	Б	Г	Г	А	Б	В	Б	В	Б
11	О	В	Б	В	Г	Г	Б	Б	В	А	Б	В
12	О	В	Б	Г	В	В	А	В	Б	Б	Б	Б
13	Д	В	В	А	Г	Г	Г	Б	Г	А	Г	А
14	О	Б	Б	В	Б	Б	В	В	А	А	В	В
15	О	Б	Б	В	В	В	В	Г	А	А	А	В
16	О	В	Б	В	В	В	Б	Б	В	Б	Б	В
17	Д	Б	Б	Г	Б	В	Б	В	Б	Б	Б	В
18	О	В	Б	В	В	Г	Б	Б	Г	А	В	Б
19	Д	Б	Б	В	Б	В	Б	Г	В	Б	Б	В
20	О	Б	Б	Г	А	Б	А	Г	В	Г	В	Г
21	О	В	Б	Б	Б	В	В	Б	В	Б	Б	Б
22	Р	В	Б	В	В	Г	Б	А	Г	А	А	А
23	О	В	Б	В	В	В	Б	В	Б	А	Б	В
24	О	В	Б	Г	Г	Б	Г	Б	Г	А	Г	А

Продовж. табл. Ж.1

		Номер запитання										
Номер респондента	Сімейний стан	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
25	О	В	Б	В	Б	В	Б	Б	В	Б	Б	В
26	О	В	Б	Г	В	Г	Б	А	В	Б	Б	В
27	Д	В	Г	Б	Г	Г	Б	Б	Г	А	В	В
28	О	Б	А	Г	Г	Г	Г	Г	Г	В	В	Г
29	Р	Б	Б	В	В	В	В	В	В	А	Б	В
30	О	В	Б	Г	Г	Г	А	Г	Г	А	Б	А
31	Д	Б	В	Б	В	В	Б	В	В	В	Б	В
32	О	В	Б	Г	В	В	В	А	А	В	В	В
33	Д	Б	В	Б	В	Б	Б	В	В	В	Б	В
34	О	В	Б	В	В	В	Б	Б	Б	В	В	Б
35	Р	В	В	В	В	Б	Б	В	В	Б	В	В
36	О	В	Б	В	В	В	В	Б	В	Б	Б	Б
37	О	Б	Б	В	Б	В	Б	В	Б	Б	В	В
38	О	В	В	В	Б	В	А	А	Г	Б	А	А
39	О	Г	А	В	Г	В	Б	А	Г	Б	Б	А
40	О	Б	Б	Г	Г	В	В	В	В	Б	А	Б
41	О	В	Б	Г	В	В	Б	В	В	Б	Б	Б
42	Р	Б	Б	Г	В	В	В	Г	Г	А	В	А
43	О	В	Б	В	Г	В	Б	В	Б	Б	В	Б
44	О	В	Б	А	А	Г	В	А	В	А	В	А
45	О	Г	Б	Г	Г	Б	Г	В	Г	А	Г	Г
46	О	В	Б	Б	Г	В	Б	Б	Б	В	В	В
47	Р	В	Б	В	В	В	В	Б	В	Б	Б	Б
48	О	Б	А	Г	Г	Г	В	Г	Г	Б	Б	Б
49	О	Б	Б	В	В	Г	В	Б	В	Б	Б	Б
50	Р	Б	Б	В	В	В	Б	В	В	Б	Б	В
51	Р	Б	Б	Г	А	Г	А	Г	А	Б	Б	В
52	О	Б	В	Г	Б	Б	Б	В	Б	Б	Б	В
53	О	В	Б	В	Б	Б	В	Б	Г	Б	Б	Б

Продовж. табл. Ж.1

		Номер запитання										
Номер респондента	Сімейний стан	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
54	О	Б	В	В	В	В	В	В	Б	Б	Б	Б
55	О	Б	В	Г	В	Г	В	А	Б	Б	Б	Б
56	О	Б	В	Г	А	Г	В	В	Г	Б	А	В
57	О	В	Б	Г	А	В	Б	Б	В	Б	Б	Б
58	Д	В	Б	А	Г	Г	А	А	Г	А	А	Б
59	О	В	Б	Г	Б	В	В	Б	Б	Б	В	В
60	О	В	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	В	Б
61	Р	Б	В	В	В	В	Б	В	Б	В	В	Б
62	Р	В	А	В	Г	В	Б	В	Г	Б	В	А
63	О	Б	В	В	Б	В	Б	Б	В	Б	Б	В
64	О	В	Б	В	А	Г	Б	Б	В	Б	Б	Б
65	Д	В	Б	А	Г	В	Б	Б	В	Б	Б	В
66	О	В	В	В	Г	Г	Б	А	Г	А	А	А
67	О	Б	Б	В	В	Г	В	Г	Г	В	Б	Б
68	Р	В	Б	Г	В	Г	В	А	Г	А	В	Б
69	Д	Б	Б	Г	В	Б	Б	В	В	Б	В	В
70	Р	Б	Б	Г	Б	Б	В	В	Г	Б	В	В
71	О	В	Б	А	Г	Г	В	Г	Г	Б	Б	Б
72	О	Б	В	В	В	В	Б	В	Г	Б	А	В
73	О	В	Б	В	Б	В	В	Б	В	В	В	В
74	О	В	Б	Г	Б	В	В	Б	Г	Б	В	В
75	О	В	Б	В	В	В	Б	Б	Б	Б	Б	Б
76	О	Б	В	Г	В	В	А	В	В	Б	Б	В
77	Д	В	Б	В	Б	А	А	Г	А	В	Г	В
78	О	В	В	Б	А	А	Б	В	Г	Б	А	Б
79	О	В	Б	В	В	В	В	Б	В	Б	Б	Б
80	О	В	Б	В	В	В	Б	Б	Б	Б	Б	В
81	О	Б	В	Г	Г	Б	Б	В	Г	А	Б	А
82	О	В	А	А	А	Г	А	А	А	А	В	Б
83	Р	Б	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	В	В

Продовж. табл. Ж.1

		Номер запитання									
Номер респондента	Сімейний стан	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
1	О	Б	Б	Б	Б	В	Б	Г	Б	В	В
2	Р	Б	Б	В	Г	В	В	Г	А	Б	В
3	О	Б	Б	В	В	В	В	В	В	Б	В
4	Д	Б	Б	Б	В	Г	Г	Б	Б	А	Б
5	О	Б	Б	В	Г	В	Г	Г	Б	А	Г
6	О	Б	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	В
7	Р	В	Б	В	Б	Б	В	В	Б	Б	Г
8	Р	Г	А	Г	Г	В	В	Г	Б	В	А
9	Д	Б	Б	В	Б	В	А	Б	А	Б	Г
10	О	В	Б	В	В	Б	В	В	Б	В	В
11	О	Б	А	В	В	Б	В	В	Б	В	В
12	О	Б	В	В	В	Г	А	А	А	В	Г
13	Д	Б	А	Г	Г	Г	Г	Г	Г	А	А
14	О	Б	А	Б	В	В	Г	В	Б	Г	Г
15	О	Б	А	А	В	В	Г	В	А	Г	Г
16	О	Б	Б	В	В	В	В	Б	Б	Б	В
17	Д	В	А	Г	Г	Г	В	Г	А	Б	В
18	О	Б	А	Г	В	Б	В	В	Б	В	В
19	Д	В	Б	В	В	Г	В	В	А	В	Б
20	О	Б	Б	В	Г	Г	А	В	А	А	Г
21	О	В	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	В
22	Р	Б	Б	Г	Г	Г	Г	Г	Б	А	А
23	О	В	Б	В	В	А	В	В	Б	Б	В
24	О	Б	А	А	Г	А	Г	В	Г	Б	Б
25	О	Б	Б	В	Б	В	Б	Б	Б	В	Б
26	О	Б	Б	В	В	В	Г	В	А	А	Б
27	Д	Б	Б	Г	В	Г	В	Б	Б	Б	Г
28	О	Б	Б	Г	Г	Г	А	Г	Г	А	Г

Продовж. табл. Ж.1

		Номер запитання									
Номер респондента	Сімейний стан	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
29	Р	Б	А	Г	В	В	В	В	Б	Б	В
30	О	А	А	Г	А	Г	А	Б	А	А	Г
31	Д	В	В	Б	В	А	Г	Г	Г	Г	Г
32	О	В	В	Б	Б	Г	А	В	А	Г	Г
33	Д	В	Б	В	В	А	Г	Г	Б	В	Г
34	О	В	Б	В	В	Г	В	В	А	Б	В
35	Р	В	Б	В	В	В	В	В	Б	В	Г
36	О	В	Б	В	В	В	Б	В	А	Б	Г
37	О	В	Б	В	В	В	Г	В	А	Г	В
38	О	В	Б	Б	Б	Г	В	А	А	В	Г
39	О	Б	Б	Б	В	Б	Б	Г	А	А	А
40	О	В	Б	В	В	Г	В	В	А	В	Г
41	О	В	Б	В	В	В	В	В	А	Б	Г
42	Р	В	А	Г	Г	Г	В	В	А	А	А
43	О	В	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	Г
44	О	Б	А	В	Г	В	Г	Г	Г	Б	А
45	О	В	А	Г	Г	Г	Б	Г	Б	А	Г
46	О	Б	Б	Б	В	В	В	Б	Б	Б	Б
47	Р	Б	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	В
48	О	В	Б	В	Г	Г	Г	В	Б	В	Г
49	О	В	Б	В	В	Г	Г	В	Б	Б	Г
50	Р	В	Б	В	В	В	В	В	Б	В	Г
51	Р	В	А	В	В	В	В	Б	Б	В	Г
52	О	Г	Б	В	В	В	Б	В	Б	В	Г
53	О	В	Б	В	Б	В	Б	В	Б	Б	В
54	О	Б	Б	В	Б	В	Б	В	Б	В	В
55	О	В	А	Б	В	В	В	В	А	Г	Г
56	О	В	Б	В	Г	Г	Г	В	А	В	Г

Продовж. табл. Ж.1

		Номер запитання									
Номер респондента	Сімейний стан	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
57	О	Б	Б	В	В	В	В	Г	А	В	Г
58	Д	В	А	Г	Г	В	Г	В	В	А	Б
59	О	В	Б	В	Б	В	В	В	А	Б	Г
60	О	Б	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	Б
61	Р	В	Б	Б	В	Г	Б	В	А	Б	Г
62	Р	А	А	Г	А	Г	В	Г	А	Г	Г
63	О	Б	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	Г
64	О	В	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	В
65	Д	Б	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	Б
66	О	Б	А	Г	Г	Г	Г	Г	Г	А	А
67	О	А	А	В	В	В	А	Б	А	А	А
68	Р	А	Б	Г	Г	Г	Б	В	А	А	Б
69	Д	В	Б	В	В	А	В	В	Б	Б	Б
70	Р	В	Б	В	В	В	Г	В	А	А	Г
71	О	Б	Г	Г	Г	Г	В	В	Г	А	Б
72	О	Б	В	Б	Б	В	Б	Б	В	Б	В
73	О	В	Б	Б	Б	В	В	В	Б	А	Г
74	О	Б	Б	В	В	В	Б	В	Б	Б	В
75	О	Б	А	Б	В	В	В	В	В	В	В
76	О	Б	А	Б	В	Б	В	В	А	В	А
77	Д	В	А	В	Б	Г	В	Г	А	А	А
78	О	В	Б	В	Б	Б	В	Б	Б	Б	А
79	О	В	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	В
80	О	В	Б	В	В	В	В	В	Б	Б	В
81	О	Б	А	Г	В	В	А	Г	А	Г	Г
82	О	Г	А	В	Г	Г	А	В	А	А	А
83	Р	В	Б	В	В	В	Б	В	Б	В	В

Примітки: О – одружені, Р – розлучені, Д – другий (третій, ...) шлюб

[illegible]

Продовж. табл. 3.1

		Номер запитання																	
Номер респондента	Сімейний стан	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
25	О	0	2	1	2	2	3	1	2	3	3	3	1	3	3	1	3	3	3
26	О	2	2	1	3	3	2	2	3	3	3	3	1	2	3	1	3	2	2
27	Д	1	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	3
28	О	1	2	2	3	2	3	2	3	2	3	3	2	2	2	3	2	3	2
29	Р	1	2	1	3	3	3	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	3	2
30	О	1	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3
31	Д	0	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
32	О	1	2	1	3	2	2	2	1	2	3	2	2	1	2	2	3	2	2
33	Д	3	3	1	2	3	3	1	2	2	2	3	1	2	2	2	2	3	3
34	О	2	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	1	2	3	2	2	3	2
35	Р	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2	1	1	2	2	3	2
36	О	1	1	1	2	2	1	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	3	2
37	О	1	2	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2
38	О	2	1	1	2	1	1	2	0	1	3	1	2	0	0	0	2	3	2
39	О	1	1	0	1	1	1	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3
40	О	2	2	1	2	2	1	1	1	2	3	1	1	2	3	3	2	3	2
41	О	2	2	2	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
42	Р	0	2	1	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	1	2	3	3	3
43	О	2	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
44	О	3	2	1	1	1	3	1	2	3	3	2	3	2	2	2	3	3	3
45	О	1	2	2	1	1	1	2	2	3	3	3	2	0	1	1	3	3	3
46	О	2	1	1	2	1	1	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2
47	Р	2	2	2	1	2	3	1	1	1	3	3	1	1	2	2	3	3	3
48	О	2	1	2	1	1	3	2	1	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3
49	О	1	2	2	1	3	3	3	1	3	3	3	3	3	2	2	1	3	3
50	Р	3	3	2	2	2	3	1	2	2	3	2	1	2	2	0	3	2	3
51	Р	2	2	1	3	3	3	2	2	1	3	3	1	1	1	1	3	3	3
52	О	1	2	1	1	1	2	2	2	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3
53	О	0	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	1	2	2	1

Продовж. табл. 3.1

		Номер запитання																	
Номер респондента	Сімейний стан	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
54	О	2	2	2	2	2	2	1	1	1	3	1	1	2	2	2	1	2	2
55	О	2	3	3	2	3	3	2	2	2	3	3	3	2	2	2	3	2	2
56	О	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	1	2	3	3	1
57	О	2	2	2	2	1	2	3	0	1	1	3	2	3	3	3	2	1	1
58	Д	1	2	2	0	0	1	2	2	3	2	3	1	3	1	0	2	3	3
59	О	2	2	1	2	3	3	1	1	2	3	1	2	2	2	3	2	2	2
60	О	2	3	2	3	2	1	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2
61	Р	1	1	1	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2
62	Р	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3	0	2	2	1	3	3	3
63	О	1	3	1	3	3	3	1	1	1	3	2	1	2	2	3	2	1	3
64	О	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
65	Д	1	1	1	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
66	О	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	1	3	2	1	3	3	3
67	О	2	2	2	2	2	2	3	1	3	3	1	2	2	2	2	2	3	2
68	Р	2	2	1	2	1	3	3	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	3
69	Д	1	1	1	2	2	3	1	1	0	0	3	0	0	0	0	1	2	2
70	Р	1	3	1	3	3	3	3	1	3	3	0	3	1	1	3	3	3	3
71	О	2	2	2	2	1	2	0	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	2
72	О	1	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
73	О	3	3	3	2	2	2	3	2	3	3	3	3	2	2	2	2	3	2
74	О	3	3	2	2	2	2	1	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3
75	О	1	1	1	3	3	3	0	2	2	2	2	3	3	1	1	3	3	3
76	О	1	1	0	3	3	3	3	1	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3
77	Д	3	3	2	2	3	3	2	1	2	2	0	1	1	2	1	3	3	3
78	О	1	2	1	3	2	2	2	2	2	1	3	2	3	3	2	2	3	2
79	О	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2
80	О	2	2	2	1	1	2	2	1	3	1	3	2	3	2	1	2	3	2
81	О	1	1	1	1	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3
82	О	1	1	1	2	2	3	3	2	3	3	2	3	3	2	1	2	3	3
83	Р	2	3	2	2	2	2	3	2	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2

Продовж. табл. 3.1

Номер випитаного	Сімейний стан	Номер запитання																	
		19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
1	О	2	3	2	3	2	3	1	3	3	3	2	1	1	0	1	2	3	2
2	Р	2	2	2	1	1	1	1	2	1	3	3	2	1	1	1	2	3	2
3	О	1	1	2	1	2	3	1	3	3	1	2	2	2	2	2	1	1	1
4	Д	2	2	3	1	3	0	2	3	2	2	2	2	3	2	3	1	2	1
5	О	2	2	2	1	3	0	1	2	2	3	3	2	3	1	1	2	2	2
6	О	2	2	2	2	1	2	2	3	3	3	3	3	2	2	2	1	1	2
7	Р	3	1	3	0	2	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	1
8	Р	2	1	2	1	1	2	1	2	2	1	2	1	3	1	2	2	1	1
9	Д	2	2	2	2	3	2	2	3	2	2	2	3	2	2	3	2	2	1
10	О	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	3	2	1	1	1	1	1	1
11	О	2	2	2	1	3	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2
12	О	3	3	3	1	3	1	1	1	3	3	1	1	3	3	3	1	1	1
13	Д	1	1	3	3	3	3	1	1	3	1	1	2	2	0	3	3	2	1
14	О	2	1	1	1	2	3	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1
15	О	1	1	3	3	1	1	1	1	2	2	3	2	3	3	3	2	3	2
16	О	3	3	3	2	2	1	1	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2
17	Д	2	1	3	3	1	2	1	1	3	1	1	1	2	3	2	3	1	1
18	О	1	1	1	0	1	0	1	0	1	2	2	2	2	1	2	1	1	2
19	Д	3	2	1	2	1	2	2	3	2	2	2	1	2	2	2	1	2	1
20	О	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3
21	О	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
22	Р	3	3	3	2	3	3	2	3	3	2	3	3	2	2	2	2	3	2
23	О	2	2	2	3	3	1	3	3	3	3	2	1	3	3	3	2	2	2
24	О	2	2	2	1	3	2	2	2	3	3	3	3	3	2	2	2	3	2
25	О	3	3	3	1	2	0	1	3	3	3	3	2	3	2	3	1	1	1
26	О	3	2	3	1	2	1	1	2	2	2	3	1	2	2	2	2	2	2
27	Д	2	2	2	2	3	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2
28	О	3	3	3	2	2	1	2	2	2	3	3	3	2	2	2	1	1	1
29	Р	2	2	2	3	3	2	2	3	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2
30	О	3	3	3	1	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	2	2

Продовж. табл. 3.1

Номер випитаного	Сімейний стан	Номер запитання																	
		19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
31	Д	3	1	3	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2
32	О	2	2	2	3	2	2	3	2	3	2	2	2	1	1	2	1	2	0
33	Д	3	3	2	2	2	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2	2
34	О	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	3	3	3	3
35	Р	2	2	2	1	2	3	2	2	3	3	3	1	2	1	1	2	2	2
36	О	2	2	2	1	3	2	0	3	2	2	3	2	3	2	1	1	2	1
37	О	3	3	3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	3	2
38	О	2	0	1	2	1	1	2	2	3	2	3	3	2	2	2	0	1	0
39	О	2	3	2	2	1	2	1	2	2	3	3	1	2	0	2	2	3	1
40	О	2	1	1	2	2	3	2	2	3	3	3	3	2	2	2	1	1	1
41	О	3	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	3	2	2	2	3	3	3
42	Р	3	3	3	3	2	2	1	3	3	2	2	2	3	3	3	2	2	2
43	О	3	3	3	2	2	3	1	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	2
44	О	3	3	3	2	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2
45	О	2	3	2	3	3	3	0	0	2	3	3	3	1	1	0	2	2	0
46	О	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	1	1	2	1
47	Р	3	2	3	3	2	2	1	1	2	3	3	2	2	2	2	3	3	2
48	О	1	1	2	0	2	0	0	1	1	2	3	1	2	1	1	1	2	1
49	О	3	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	2	1	2	1
50	Р	3	3	3	2	0	1	2	3	3	3	3	1	3	2	2	1	2	0
51	Р	2	1	0	1	1	1	3	2	2	3	3	1	2	1	3	2	3	1
52	О	3	3	3	2	2	3	1	3	3	1	3	1	2	2	2	2	2	3
53	О	1	2	2	1	1	0	0	1	1	2	2	2	2	2	1	1	1	2
54	О	3	3	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	3	3
55	О	3	3	3	3	3	2	1	3	3	2	2	1	1	1	2	2	2	2
56	О	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
57	О	3	3	3	1	3	0	1	1	2	3	3	2	1	1	1	1	3	3
58	Д	3	0	3	3	1	3	1	3	3	2	1	2	3	1	2	3	3	3
59	О	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	2	2	2
60	О	3	2	3	2	3	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2	3	3	2

Продовж. табл. 3.1

Номер випитаного	Сімейний стан	Номер запитання																	
		19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
61	Р	3	1	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2
62	Р	2	2	3	1	2	1	1	2	2	2	2	1	2	1	2	2	3	3
63	О	3	3	3	2	2	2	2	3	3	2	3	3	3	2	3	1	2	1
64	О	2	1	1	1	3	1	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1	2	2
65	Д	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
66	О	3	3	3	2	3	1	3	3	2	3	2	2	2	2	2	2	3	3
67	О	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
68	Р	2	2	2	2	3	1	1	2	2	1	2	2	3	3	2	3	3	3
69	Д	1	1	1	0	2	3	0	3	3	1	2	0	2	2	2	1	1	1
70	Р	3	3	3	1	0	1	1	1	1	3	3	3	3	1	1	1	1	1
71	О	2	2	2	0	2	0	1	1	1	3	3	1	3	3	1	2	1	1
72	О	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
73	О	3	3	2	2	1	3	3	3	2	2	3	2	2	2	2	1	2	1
74	О	3	2	3	2	1	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	1	2	1
75	О	3	3	3	3	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2
76	О	2	1	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	0	1	3
77	Д	3	1	1	0	0	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	2	1
78	О	2	2	2	1	2	1	1	3	2	3	3	3	2	2	1	1	2	2
79	О	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
80	О	3	3	3	2	2	3	1	3	3	2	2	1	2	1	2	2	2	3
81	О	3	1	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3
82	О	2	1	2	1	1	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	1
83	Р	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	1	1	0

Примітки: О – одружені, Р – розлучені, Д – другий (третій, ...) шлюб

Значення «0» відноситься до відповіді «Це невірно»;

Значення «1» відноситься до відповіді «Це не зовсім так»;

Значення «2» відноситься до відповіді «У цілому, це вірно»;

Значення «3» відноситься до відповіді «Повністю згоден»

Додаток И

Таблиця И.1

**Результати опитування за методикою діагностики
міжособистісних стосунків Тімоті ЛІРІ**

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	-
2	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-	-	-
3	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
4	Д	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	-	-	+	-
5	О	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+
6	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
7	Р	+	+	-	+	+	+	+	-	-	-	+	-	+	-	+	+
8	Р	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
9	Д	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+	-
10	О	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	-	-	-
11	О	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	+	+
12	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
13	Д	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+
14	О	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+
15	О	+	+	-	-	+	-	+	-	+	+	+	+	-	-	+	-
16	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
17	Д	+	+	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+
18	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+
19	Д	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	+	+
20	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	+	-
21	О	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-
22	Р	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
23	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+
24	О	+	+	+	+	+	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-
25	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	-	-

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
26	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	-	-	-	-
27	Д	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
28	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	+	-
29	Р	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
30	О	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
31	Д	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+
32	О	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-
33	Д	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+
34	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
35	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+
36	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	-	-	+	-
37	О	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+
38	О	+	+	-	-	+	+	+	-	+	+	+	+	-	+	-	-
39	О	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-
40	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+
41	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
42	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	-
43	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+
44	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+
45	О	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	+	+	-	+	+	-
46	О	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+
47	Р	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
48	О	-	-	-	+	+	-	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+
49	О	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	-	-	-	+	+
50	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
51	Р	+	+	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+	-	+	-	+
52	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+
53	О	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+
54	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	-	-

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
55	О	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+	-	-	-	-	-
56	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+
57	О	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-	-	+	-
58	Д	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	+	-
59	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	-	-
60	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	+	-
61	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
62	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
63	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
64	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
65	Д	+	+	+	+	+	+		-	+	+	+	+	-	-	+	-
66	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+
67	О	-	-	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+
68	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+
69	Д	-	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	-	-	+	+	+
70	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	-	-	-
71	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
72	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-
73	О	+	-	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
74	О	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	-	+
75	О	+	+	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	-	-	+	+
76	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	+	-	+
77	Д	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-
78	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	+	-
79	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
80	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	+
81	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
82	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
83	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-

Продовж. табл. И.1

[illegible]

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер випитаного	Сімейний стан	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
57	О	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
58	Д	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
59	О	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
60	О	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
61	Р	+	+	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	+	-	+	+
62	Р	+	+	-	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+		+	-
63	О	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
64	О	+	+	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	+	-	+	+
65	Д	+	-	-	-	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+
66	О	+	+	-	+	+	-	+	-	+	-	+	+	-	-	+	+
67	О	+	+	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
68	Р	+	+	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+
69	Д	+	+	-	+	+	-	+	-	+	+	+	-	+	-	+	+
70	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+
71	О	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+	-	+	-	+	+	-
72	О	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-
73	О	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
74	О	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
75	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
76	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
77	Д	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+
78	О	+	+	-	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
79	О	+	+	-	+	+	-	+	-	+	+	+		+	+	+	+
80	О	+	+	-	-	+	-	+	-	+	-	+	-	-	+	+	+
81	О	+	+	-	-	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
82	О	+	+	-	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
83	Р	+	+	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48
1	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	-
2	Р	+	+	-	-	+	+	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-
3	О	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	-
4	Д	+	+	+	+	-	-	+	-	-	+	+	-	+	+	+	+
5	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
6	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-	+	-
7	Р	+	+	-	+	+	-	+	+	-	-	-	+	+	+	-	-
8	Р	+	+	-	+	+	+	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-
9	Д	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	-	+	-	+	-
10	О	-	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
11	О	+	+	-	+	+	-	+	-	+	-	-	-	+	+	+	-
12	О	+		+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-	-	+
13	Д	+	+	+	-	+	-	+	-	+	-	-	+	-	-	-	-
14	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-
15	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	+
16	О	+	+	+	-	+	+	+	-	+	-	-	+	+	-	-	-
17	Д	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+	-	+
18	О	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	-	+	+	-
19	Д	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+	-	+	+	-	-	+
20	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	-
21	О	+	+	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-
22	Р	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	+	+	+	-	-
23	О	-	+	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-
24	О	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+	-	-	+	-
25	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-
26	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	+	+	-	-	-
27	Д	+	+	-	+	-		-	-	+	-	-	-	+	+	-	-
28	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	-	-
29	Р	-	+	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	+	+	-	-

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48
30	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
31	Д	+	+	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
32	О	-	+	+	-	+	+	+	-	+		+	+	+	+	+	-
33	Д	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
34	О	-	-	-	+	+	-	-	+	+	-	+	-	-	-	+	+
35	Р	+	+	+	-	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	-	-
36	О	+	+	+	-	-	-	+	-	+	+	-	+	+	+	+	-
37	О	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+
38	О	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+
39	О	+	+	-	+	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+	-	-
40	О	+	+	-	+	+	+	-	+	+	-	+	+	-	+	+	-
41	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-	+	-
42	Р	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	+	+	-	+	-
43	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
44	О	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	-	-	-
45	О	-	+	+	+	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	-	+
46	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
47	Р	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+
48	О	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	+	-	+	+	+	-
49	О	-	+	-	+	+	+	+	+	-	-	-	+	+	+	-	-
50	Р	+	+	+	-	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+	-	+
51	Р	+	+	-	-	+	+	-	+	+	-	+	+	+	-	-	+
52	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-
53	О	-	+	-	-	+	-	+	-	+	+	-	+	+	+	+	-
54	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	-
55	О	+	+	-	+	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-
56	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+
57	О	+	+	+	+	+	-	+	-	-	-	-	+	+	+	+	-
58	Д	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	+	+	-	-	-

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48
59	О	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	-	-	-
60	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-	+	-	-
61	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-	+	-
62	Р	+	+	-	-	+	+	+	-	+	+	-	+	+	-	-	-
63	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	-	-
64	О	+	+	-	+	-	-	+	-	+	+	-	+	+	+	+	-
65	Д	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-
66	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
67	О	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+
68	Р	+	+	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	-	+	+	+
69	Д	-	-	-	+	+	+	-	-	+	+	-	+	+	-	+	-
70	Р	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
71	О	+	+	-	-	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-
72	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-
73	О	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	+
74	О	-	-	-	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-
75	О	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	+	+	-	+	-
76	О	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	-	-	+	-
77	Д	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-
78	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+
79	О	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	-	-
80	О	+	+	+	-	+	-	+	-	+	-	+	+	+	+	-	+
81	О	+	+		+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	+	+
82	О	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	+	+	+	+	+	-
83	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	-

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
1	О	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
2	Р	+	+	-	+	+	-	+	+	-	+	+	-	-	+	+	-
3	О	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
4	Д	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-
5	О	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-	+	+	-	-	+	+
6	О	-	+	-	+	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	+
7	Р	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
8	Р	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
9	Д	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-
10	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
12	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+
13	Д	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	+	+	-
14	О	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	-	-	-	+
15	О	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	+
16	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
17	Д	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	+	+
18	О	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
19	Д	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
20	О	+	-	+	+	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
21	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
22	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
23	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-
24	О	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
25	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
26	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
27	Д	+	-	+	+	-	-	-	-	+	+	-	+	+	-	-	-
28	О	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-
29	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
30	О	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	-	+	-	+
31	Д	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-
32	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
33	Д	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-
34	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
35	Р	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	+	-
36	О	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
37	О	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	+
38	О	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-
39	О	-	+	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	+
40	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
41	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
42	Р	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+
43	О	+	+	+	-	-	+	-		-	-	+	+	-	-	+	+
44	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+
45	О	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-	+	-	-	+
46	О	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	+
47	Р	+	+	-	-	-	-	-	+	+	-	+	+	-	+	+	+
48	О	+	-	+	-	-	+	+	-	-	+	+	-	+	+	-	-
49	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-
50	Р	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
51	Р	-	+	-	+	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	+	+
52	О	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
53	О	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+
54	О	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+
55	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
56	О	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
57	О	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+
58	Д	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
59	О	+	+	+	+	+	-	-	-	+	+	+	-	-	-	+	+
60	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+
61	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+
62	Р	-	+	-		-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	
63	О	+	+	+	+	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-
64	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	+	-
65	Д	+	+	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	+	+
66	О	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	+	-	-	-	-	+
67	О	+	+	-	-	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
68	Р	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	+
69	Д	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
70	Р	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
71	О	-	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+	-	+	-	+
72	О	+	+	+	+	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
73	О	-	-	-	-	+	-	+	-	+	-	+	-	-	+	-	
74	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
75	О	-	-	-		-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-
76	О	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-
77	Д	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
78	О	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	+
79	О	-	+	-	+	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-
80	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
81	О	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	+
82	О	+	+	+	-	-	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-
83	Р	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	+

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96
30	О	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	-	-	-	+	+	-
31	Д	+	+	-	-	-	-	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-
32	О	-	+	-	+	-	-	+	-	+	+	+	-	-	-	+	-
33	Д	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+
34	О	-	+	+	-	-	+	+	+	-	-	+	+	+	-	-	-
35	Р	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
36	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
37	О	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-
38	О	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	+	+	+	-
39	О	+	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-
40	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
41	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Р	-	+	+	+	-	+	+	-	-	+	+	-	-	+	+	-
43	О	+	+	-	+	+	-	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+
44	О	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
45	О	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
46	О	+	+	-	+	-	-	+	+	+	-	-	-	+	-	+	-
47	Р	+	+	-	+	-	-	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-
48	О	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-
49	О	-	+	-	-	-	-	+	-	+	-	+	+	-	+	+	-
50	Р	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+
51	Р	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	+
52	О	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
53	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
54	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55	О	+	+	-	+	-	-	+	-	-	-	+	+	+	+	+	-
56	О	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+
57	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
58	Д	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	+	+	-

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96
59	О	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	+	+
60	О	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
61	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
62	Р	-	+		-	-	-	+	-	-		-	-	-	-	-	-
63	О	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+
64	О	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-
65	Д	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
66	О	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-
67	О	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-
68	Р	+	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-
69	Д	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-
70	Р	-	+	+	+	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
71	О	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
72	О	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
73	О	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-
74	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
75	О	-	+	-	-	-	-	+	-	-			-	-	-	+	-
76	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
77	Д	-	-	-	-	-	-	-	-	+		+	+	+	-	+	-
78	О	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-
79	О	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-
80	О	+	+	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	+	+	+	-
81	О	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
82	О	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+	+	-	+	+
83	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	+	+

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112
1	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-
2	Р	+	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	О	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
4	Д	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
5	О	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	+	-
6	О	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-
7	Р	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Д	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
11	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
12	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
13	Д	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
14	О	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	+
15	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Д	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	+	+
18	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
19	Д	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
20	О	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
22	Р	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23	О	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	+	+
24	О	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
25	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
27	Д	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-
28	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Р	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+

Продовж. табл. И.1

[illegible]

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112
59	О	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-
60	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
61	Р	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
62	Р	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
63	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
64	О	+	-	-	-		-	+	-	-	-	+	-	-	+	+	+
65	Д	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
66	О	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	+	+	+
67	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+
68	Р	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	+	+	+
69	Д	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+
70	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-
71	О	+	-	-	-	-	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	+
72	О	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
73	О	-	-	+	-	+		-	+	+	-	+	-	-	-	+	+
74	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
75	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
76	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
77	Д	+	+	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-
78	О	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	+	-
79	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
80	О	+	+	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	+	+
81	О	+	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+
82	О	+	+	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-
83	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128
1	О	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Р	+	+	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+
3	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Д	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
5	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Р	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	+	+	+	+	-
8	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
9	Д	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+	-
10	О	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-
11	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-
12	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Д	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	+	-
16	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Д	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
19	Д	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
20	О	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-
21	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	+	-
22	Р	-	+	-	+	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-	-	-
23	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-
24	О	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+	+	+	+	+	-
25	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
26	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27	Д	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
29	Р	+	+	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128
30	О	+	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+	-	-	+	+	+
31	Д	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	О	+	+	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
33	Д	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
34	О	+	+	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-
35	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
36	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
37	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	+	+
38	О	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-
39	О	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-
40	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
41	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Р	+	+	-	-	-	-	+	+	-	-	+	-	+	+	+	-
43	О	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-
44	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-
45	О	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
46	О	+	+	-	+	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-	+	+
47	Р	+	+	-	+	+	-	-	+	+	-	-	-	-	+	+	+
48	О	+	+	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
49	О	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
50	Р	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	+	-
51	Р	-	-	-	+	-	+	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-
52	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+
53	О	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
54	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55	О	+	+	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-
56	О	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-
57	О	-	+	-	-	-	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-
58	Д	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+	+	-	-

Продовж. табл. И.1

		Номер запитання															
Номер респондента	Сімейний стан	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128
59	О	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-
60	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
61	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
62	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
63	О	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
64	О	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
65	Д	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
66	О	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
67	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
68	Р	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	+	-
69	Д	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
70	Р	+	+	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	+	-	-	+
71	О	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
72	О	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
73	О	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+
74	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
75	О	-	+		-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
76	О	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	+	+	-
77	Д	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+
78	О	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-
79	О	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
80	О	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	+	+
81	О	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-
82	О	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+
83	Р	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+	+	+

Примітки: О – одружені, Р – розлучені, Д – другий (третій, ...) шлюб

Додаток К

Графічна інтерпретація результатів дослідження за методикою діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К.Томаса

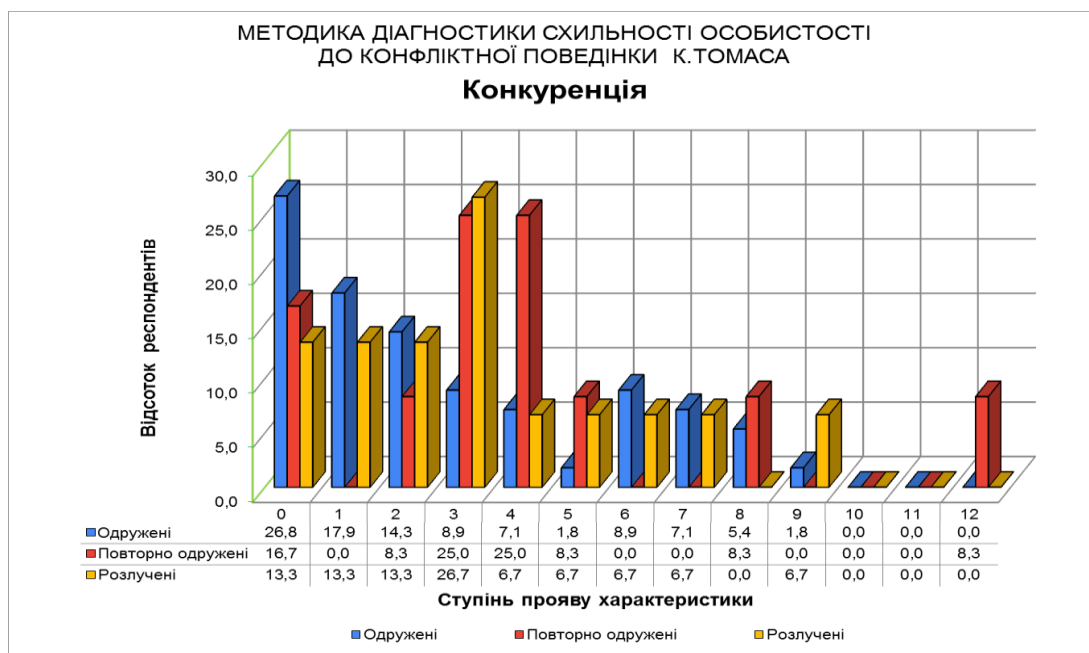

Рис.К.1. Характер зміни стратегії «Конкуренція» в залежності від сімейного стану

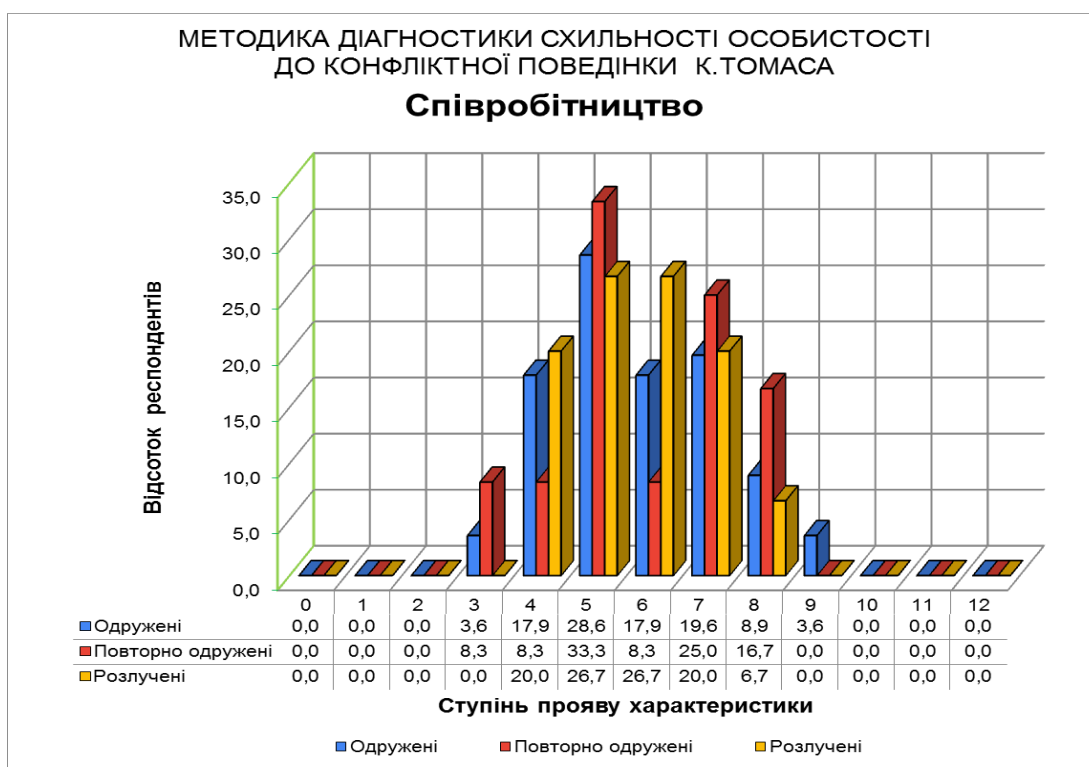

Рис.К.2. Характер зміни стратегії «Співробітництво» в залежності від сімейного стану

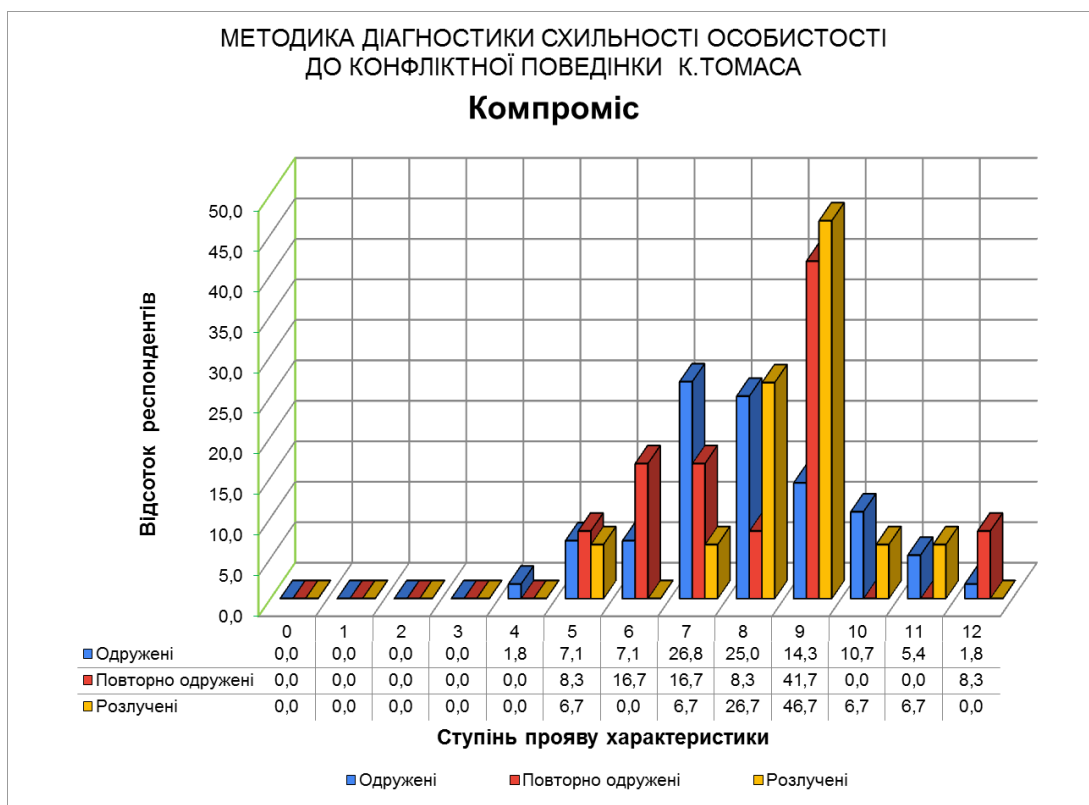

Рис.К.3. Характер зміни стратегії «Компроміс» в залежності від сімейного стану

Рис.К.4. Характер зміни стратегії «Уникнення» в залежності від сімейного стану

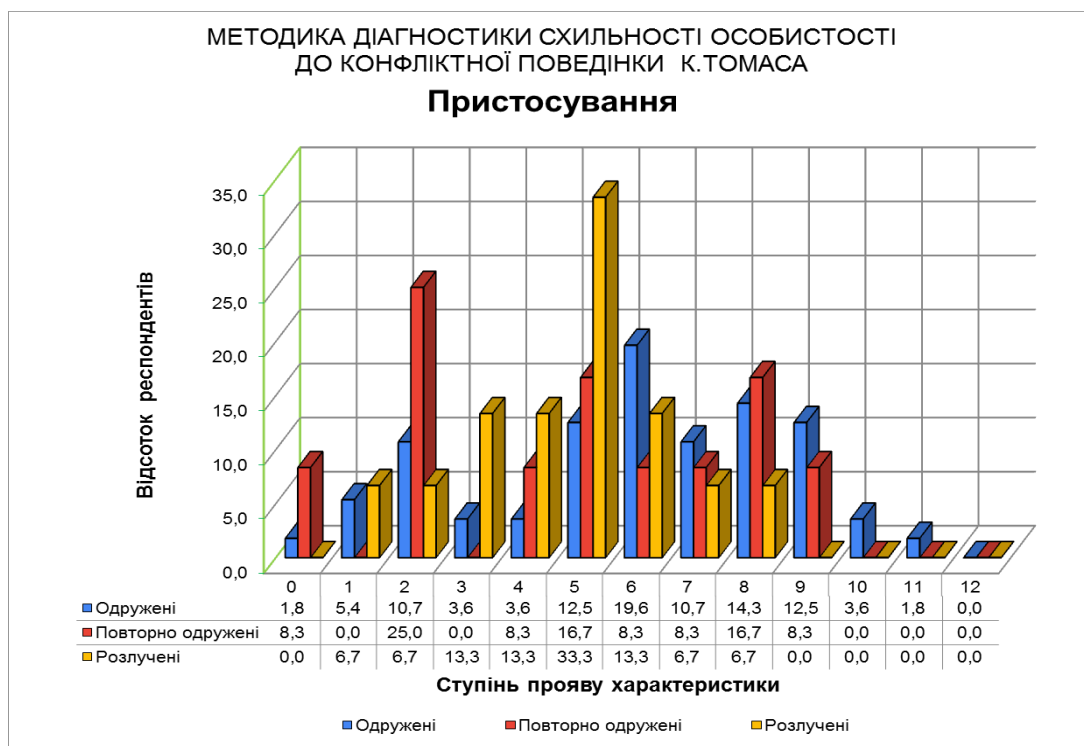

Рис.К.5. Характер зміни стратегії «Пристосування» в залежності від сімейного стану

Рис.К.6. Характер зміни стратегії «Конкуренція» в залежності від стажу подружнього життя

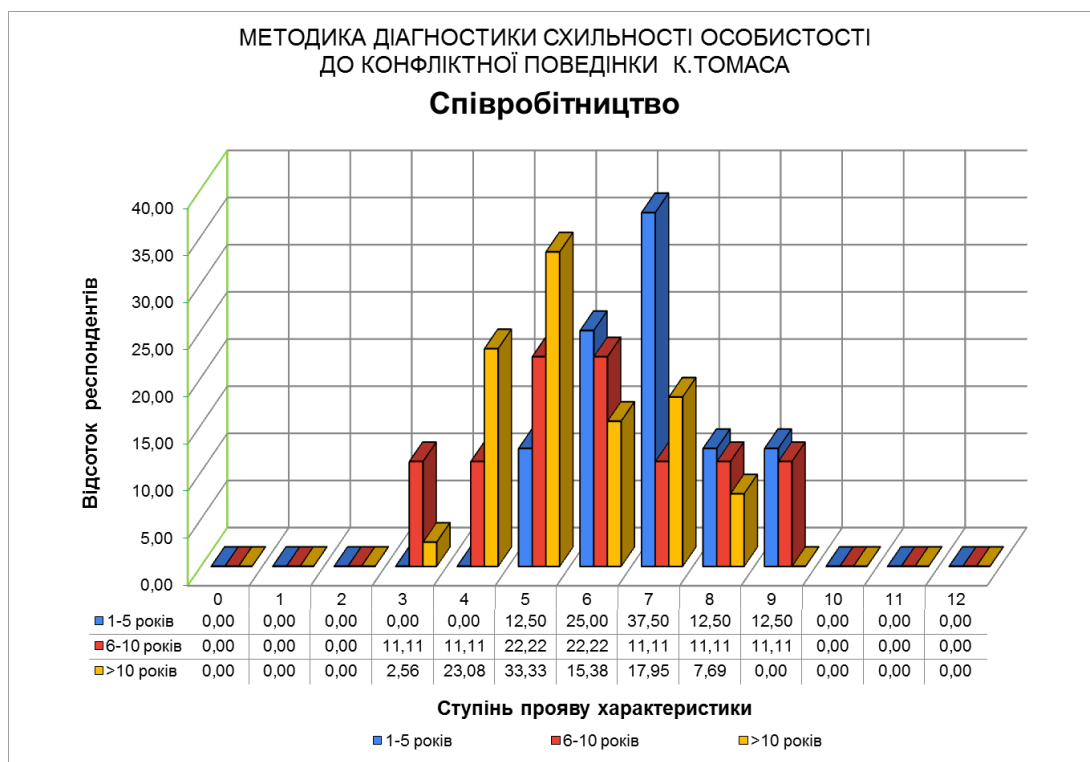

Рис.К.7. Характер зміни стратегії «Співробітництво» в залежності від стажу подружнього життя

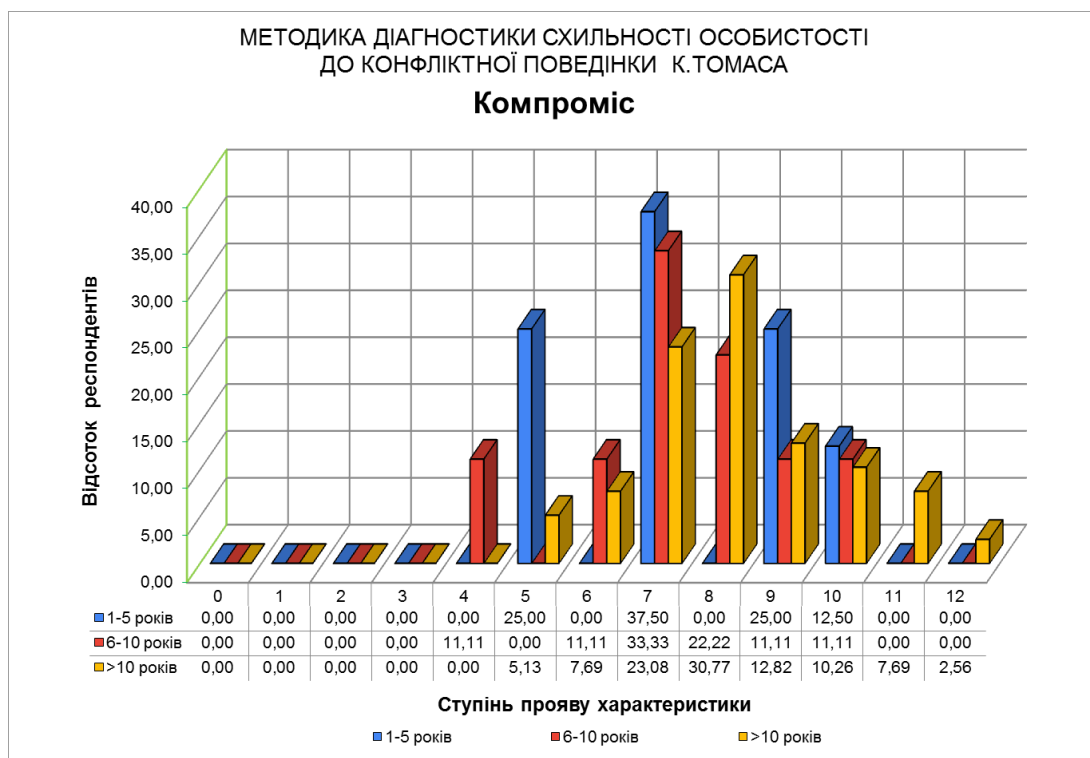

Рис.К.8. Характер зміни стратегії «Компроміс» в залежності від стажу подружнього життя

Рис.К.9. Характер зміни стратегії «Уникнення» в залежності від стажу подружнього життя

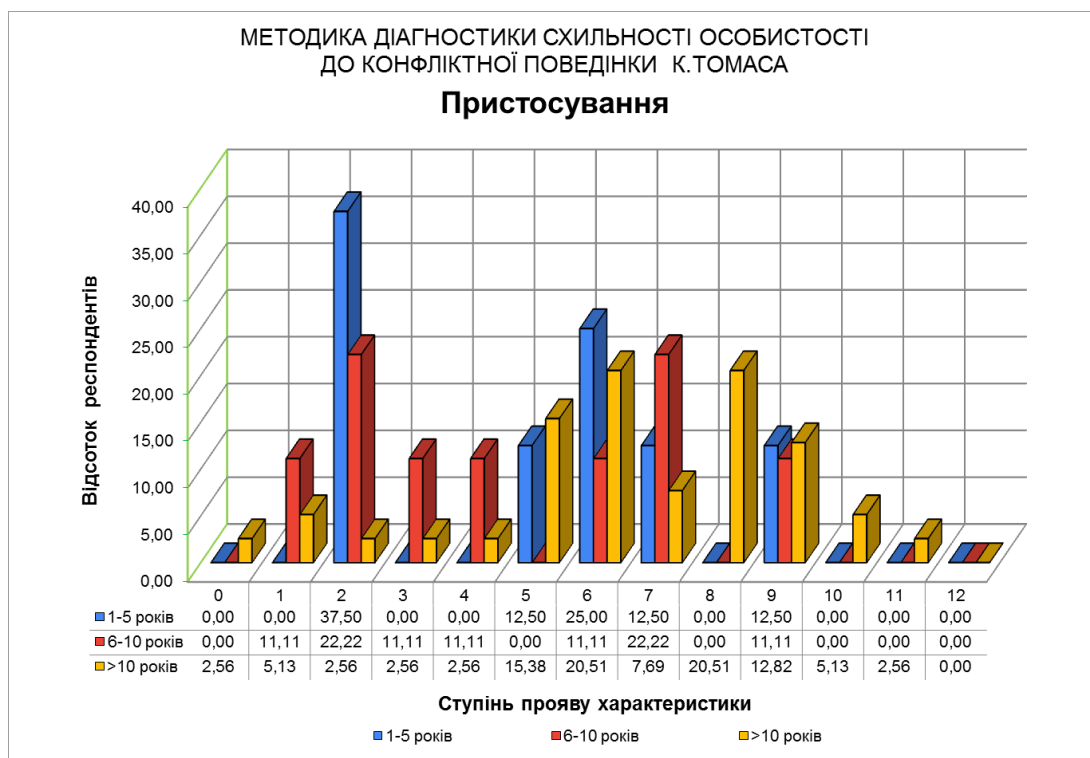

Рис.К.10. Характер зміни стратегії «Пристосування» в залежності від стажу подружнього життя

Рис.К.11. Характер зміни стратегії «Конкуренція» в залежності від наявності дітей у родині

Рис.К.12. Характер зміни стратегії «Співробітництво» в залежності від наявності дітей у родині

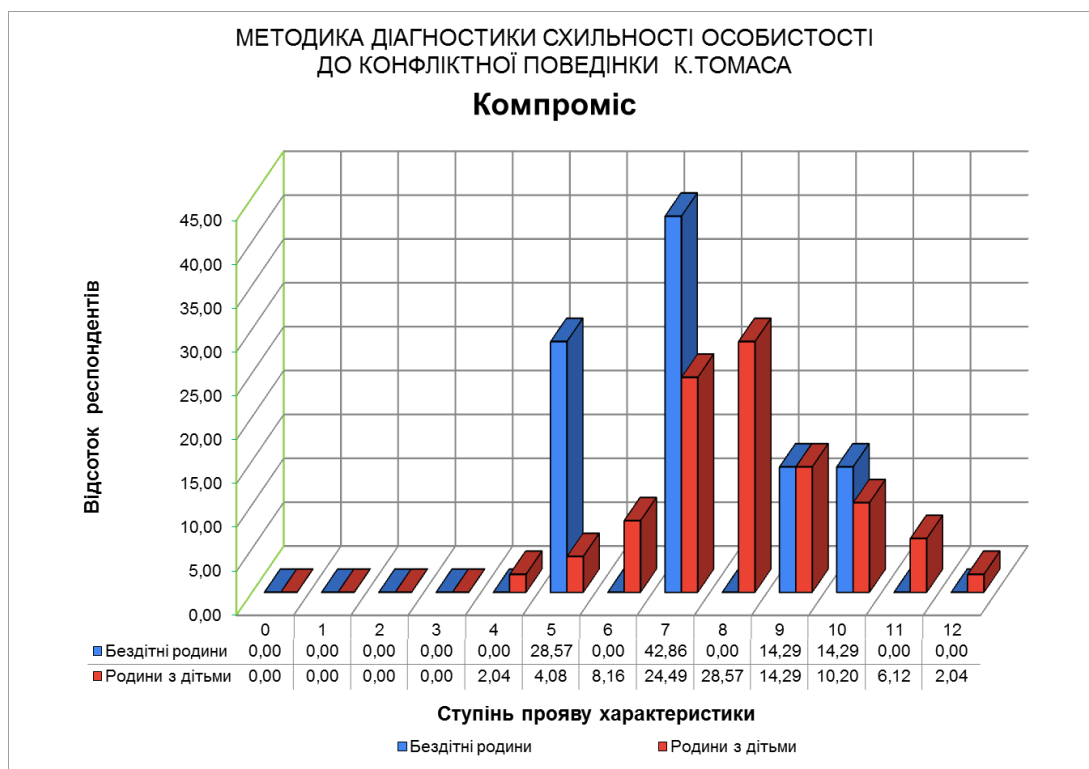

Рис.К.13. Характер зміни стратегії «Компроміс» в залежності від наявності дітей у родині

Рис.К.14. Характер зміни стратегії «Уникнення» в залежності від наявності дітей у родині

Рис.К.15. Характер зміни стратегії «Пристосування» в залежності від наявності дітей у родині

Додаток Л

**Графічна інтерпретація результатів дослідження за методикою
«Розподіл ролей у сім'ї»
(автори Ю.Альошина, Л.Гозман, Є.Дубовська)**

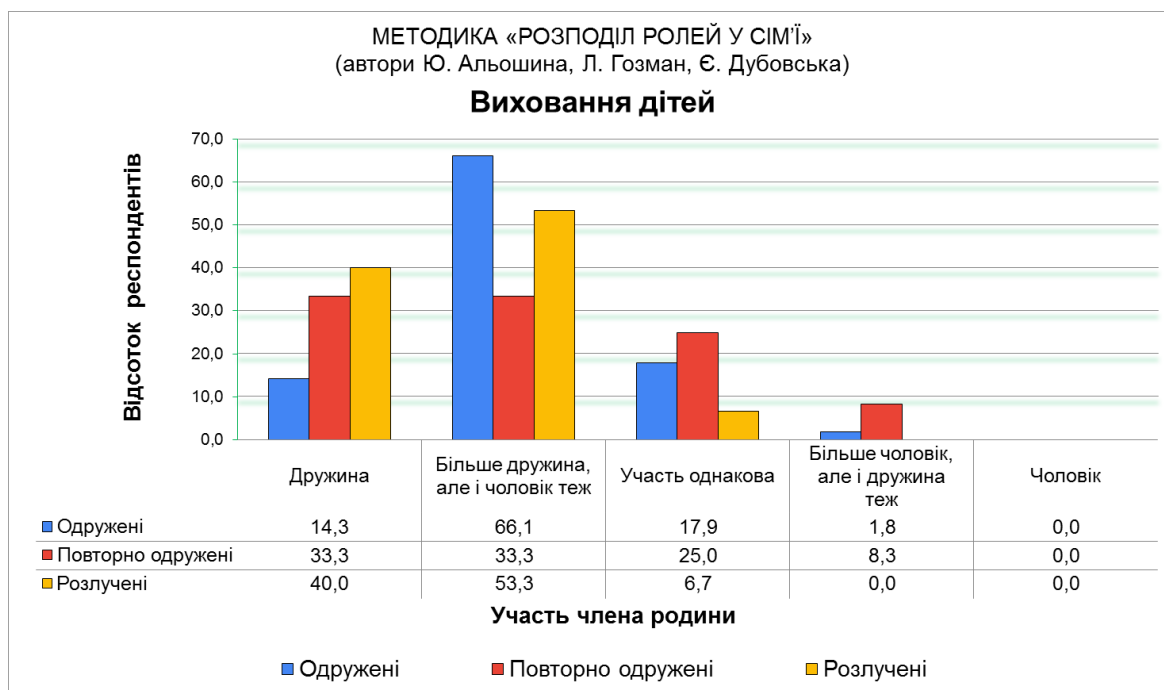

Рис.Л.1. Характер зміни ролі «Виховання дітей» в залежності від сімейного стану

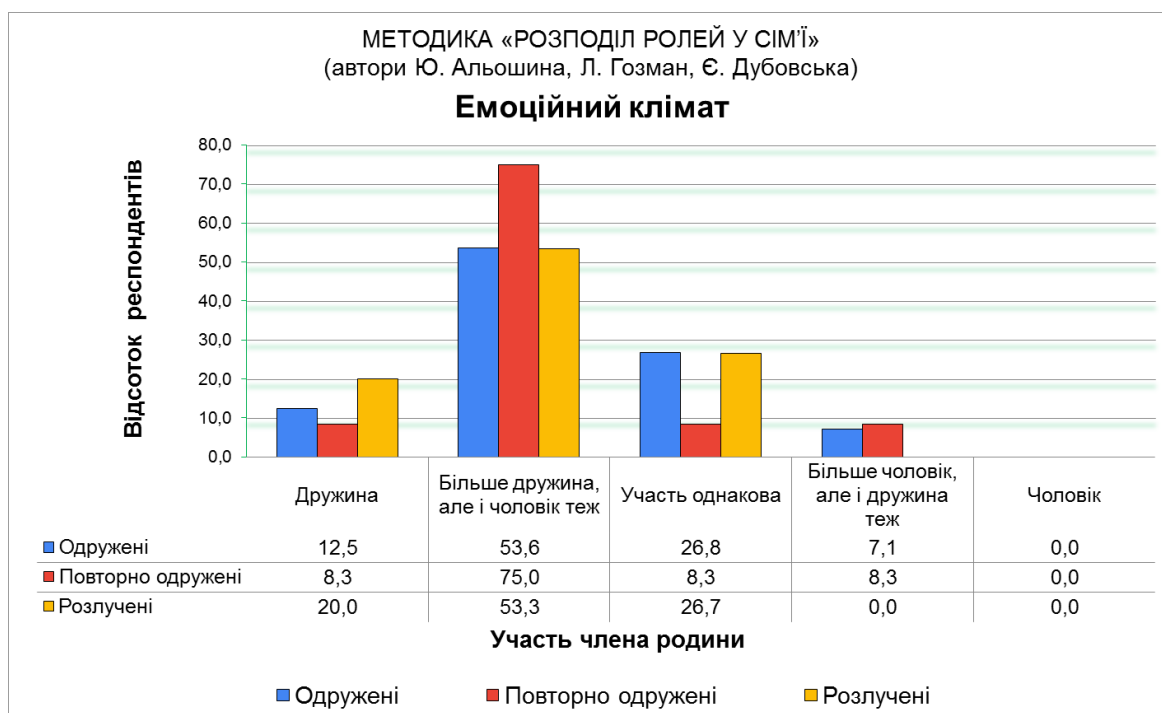

Рис.Л.2. Характер зміни ролі «Емоційний клімат» в залежності від сімейного стану

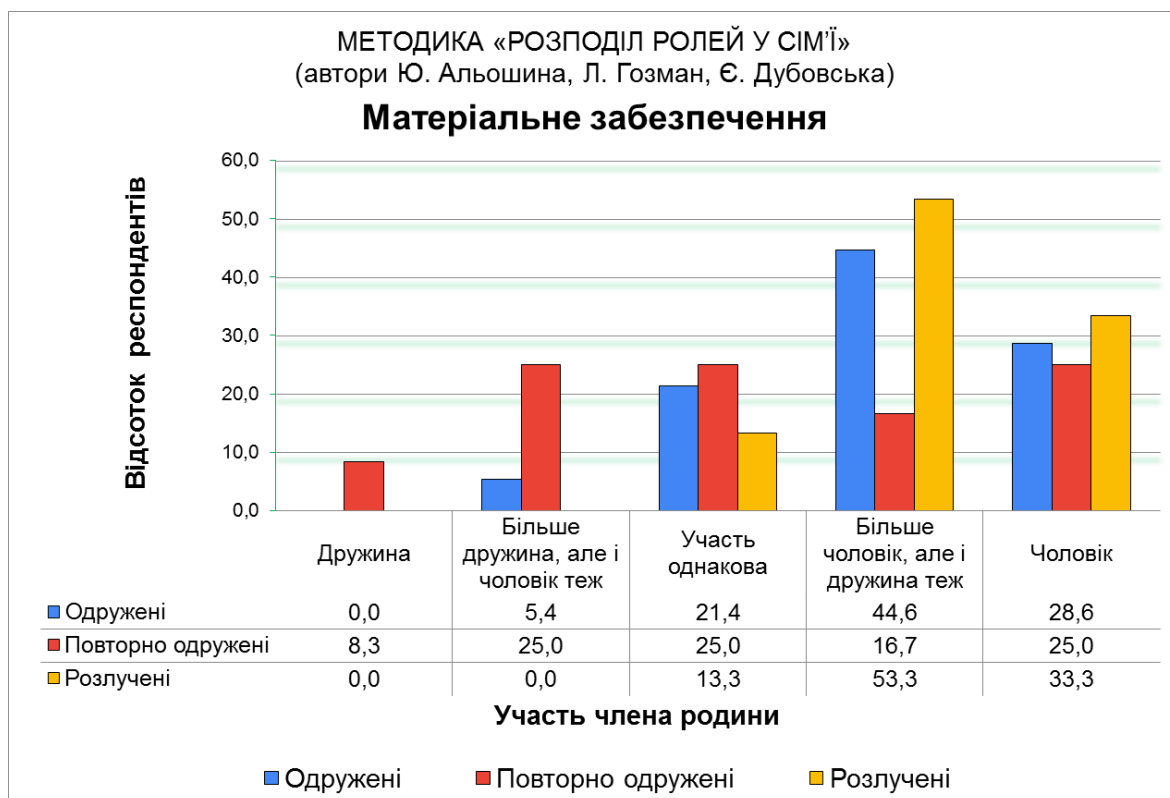

Рис.Л.3. Характер зміни ролі «Матеріальне забезпечення» в залежності від сімейного стану

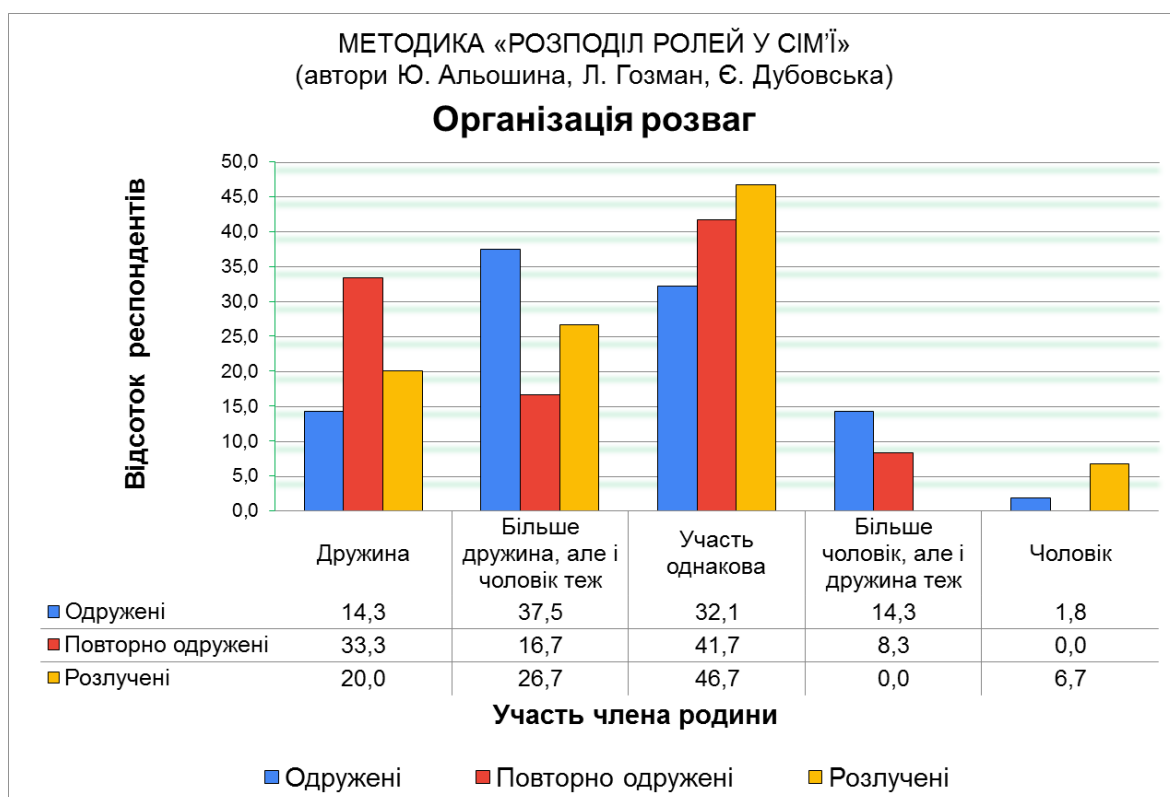

Рис.Л.4. Характер зміни ролі «Організація розваг» в залежності від сімейного стану

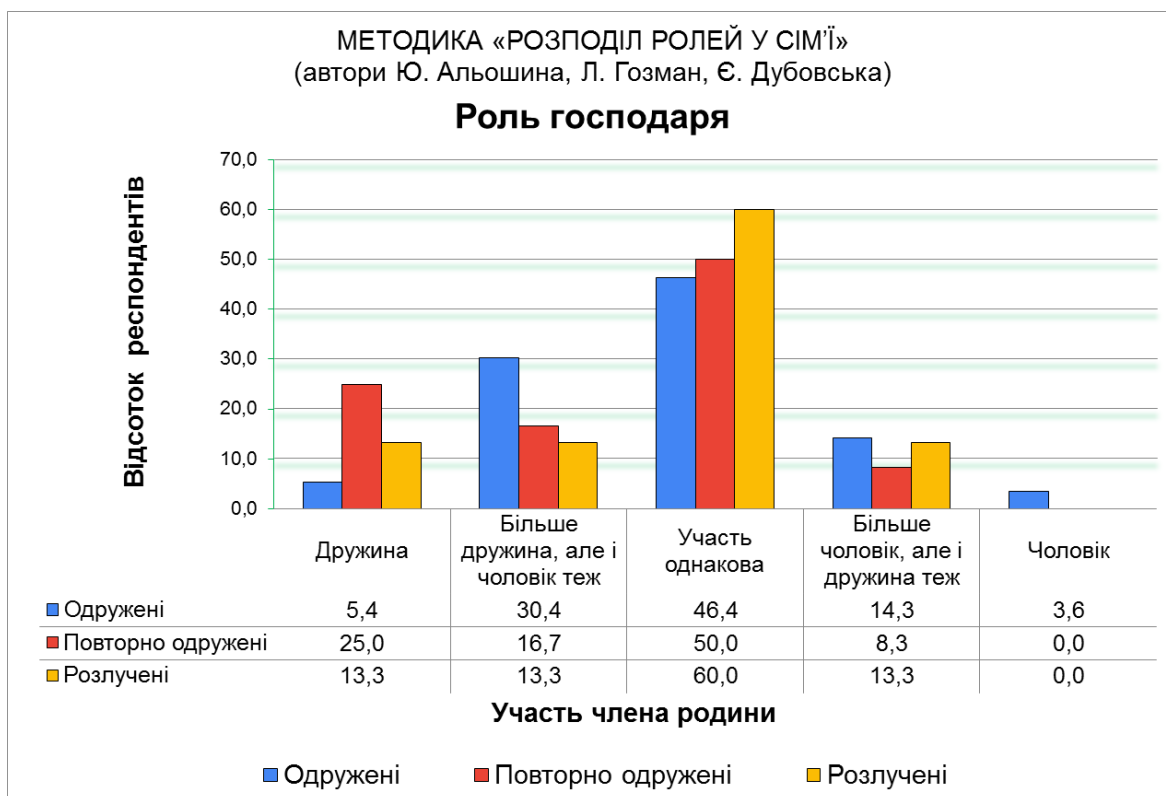

Рис.Л.5. Характер зміни ролі «Роль господаря» в залежності від сімейного стану

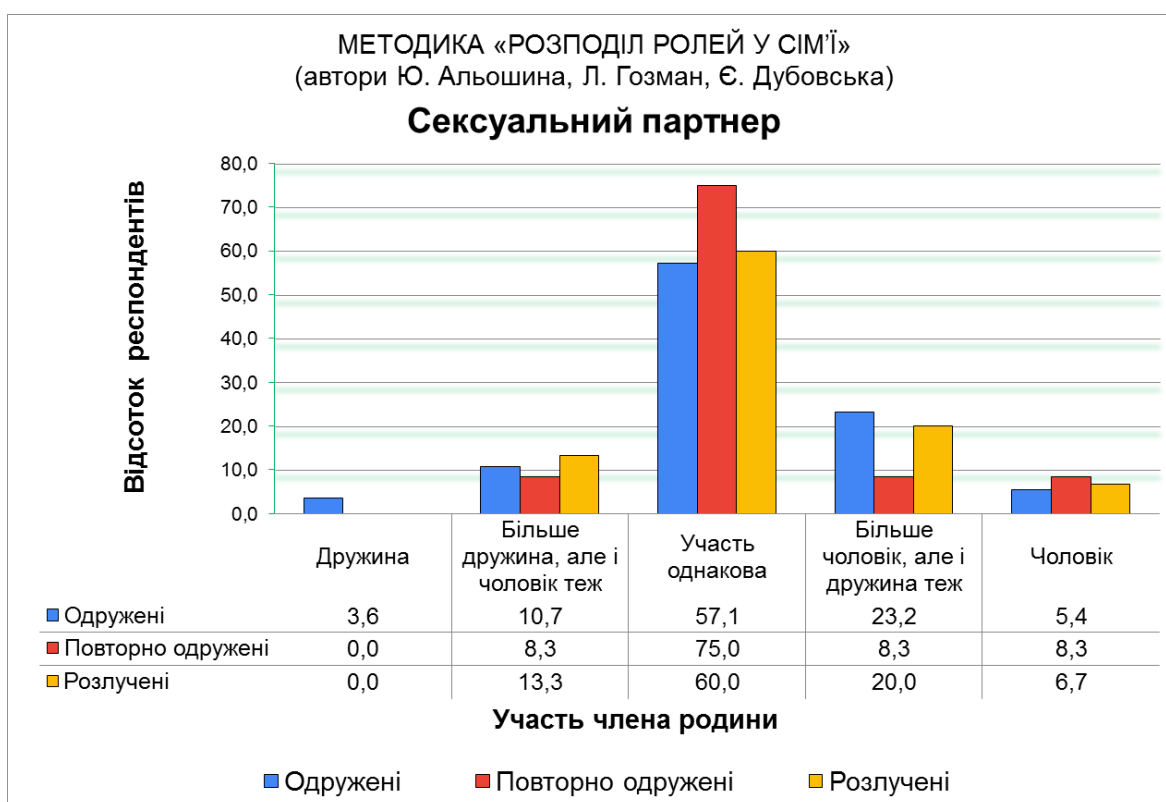

Рис.Л.6. Характер зміни ролі «Сексуальний партнер» в залежності від сімейного стану

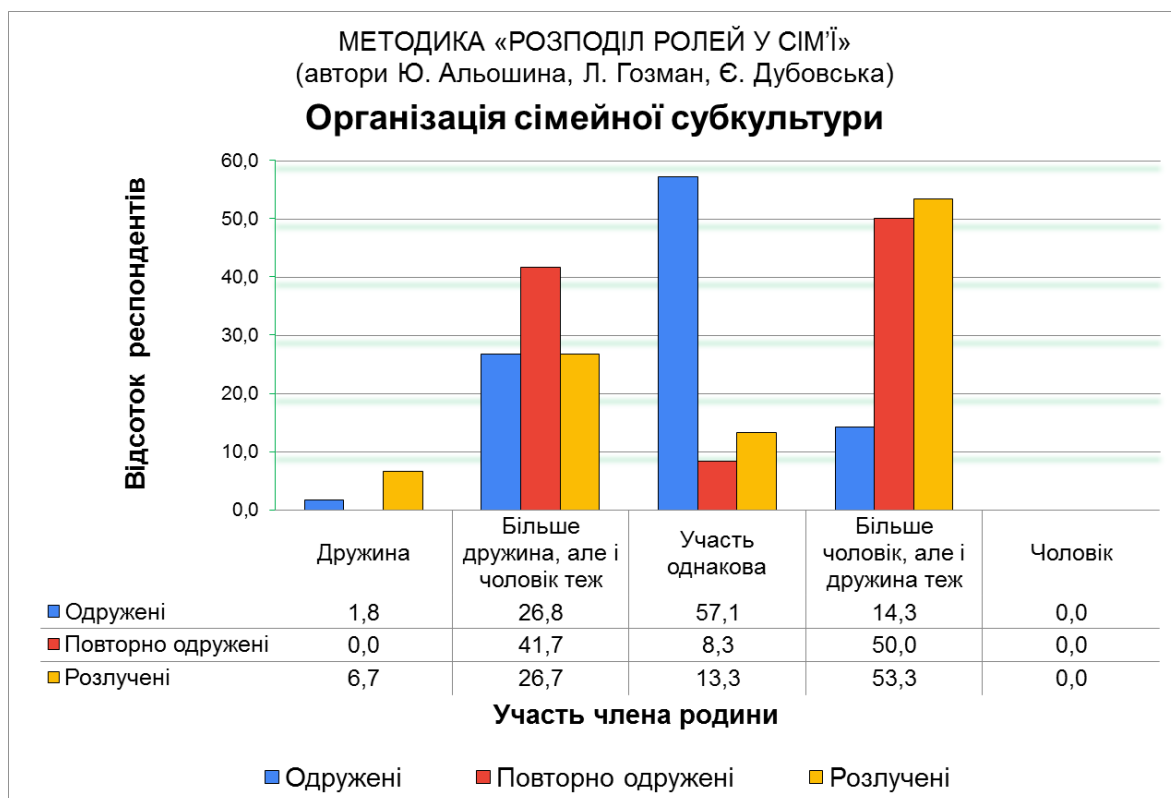

Рис.Л.7. Характер зміни ролі «Організація сімейної субкультури» в залежності від сімейного стану

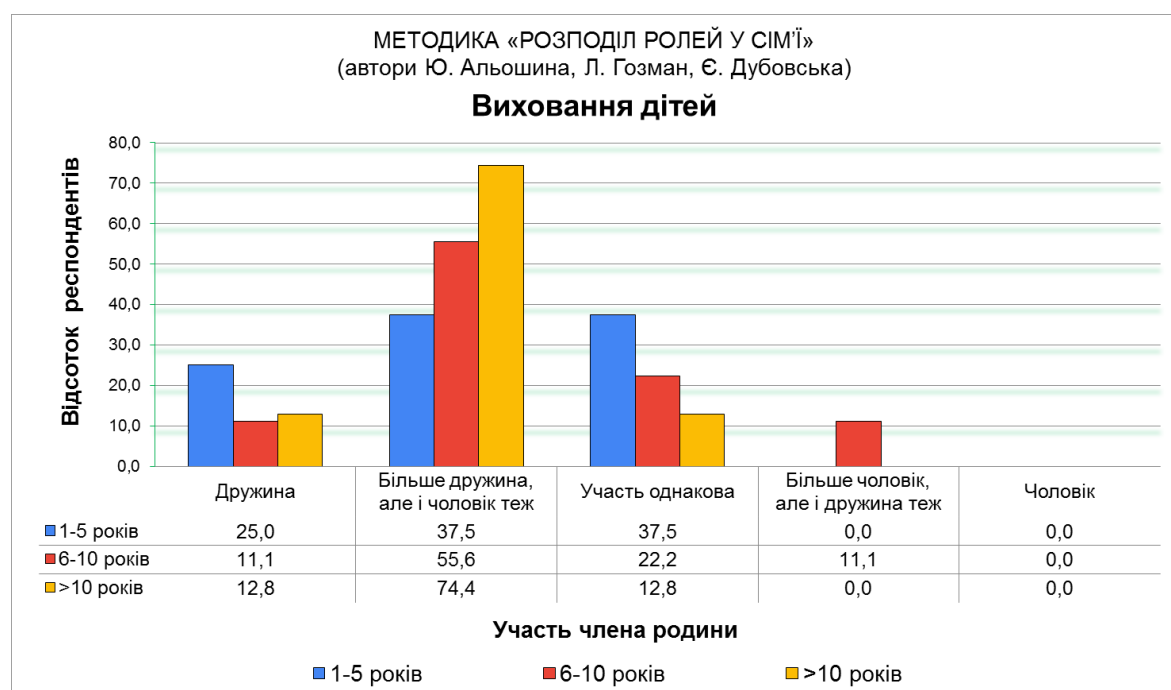

Рис.Л.8. Характер зміни ролі «Виховання дітей» в залежності від стажу подружнього життя

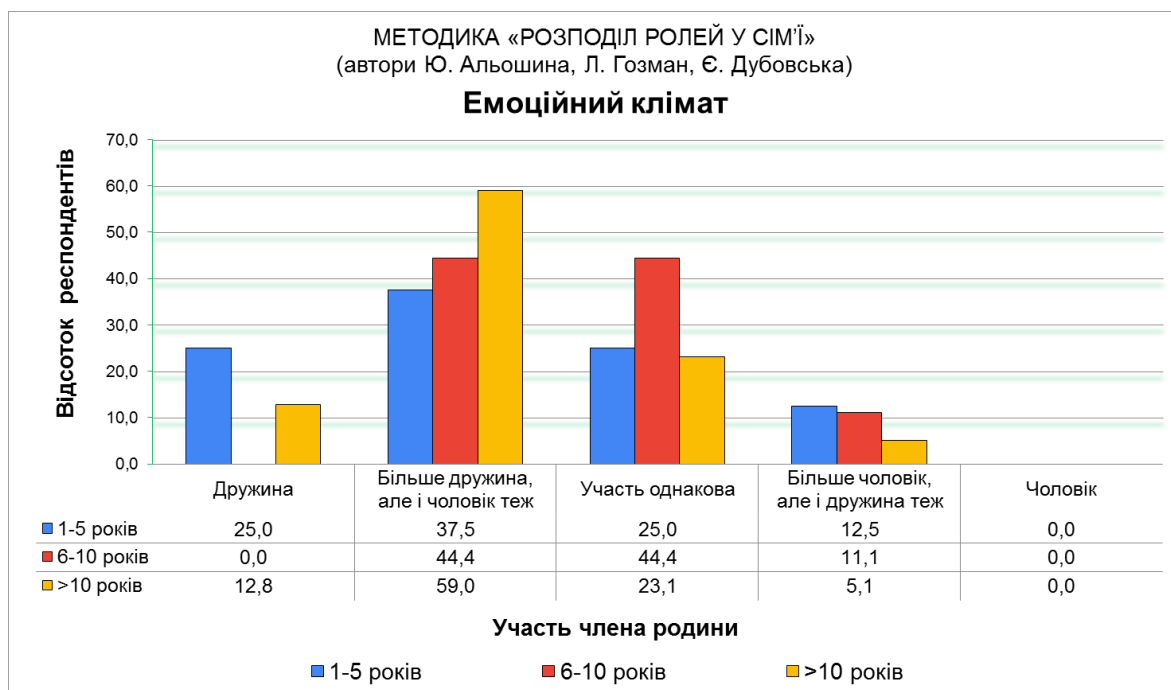

Рис.Л.9. Характер зміни ролі «Емоційний клімат» в залежності від стажу подружнього життя

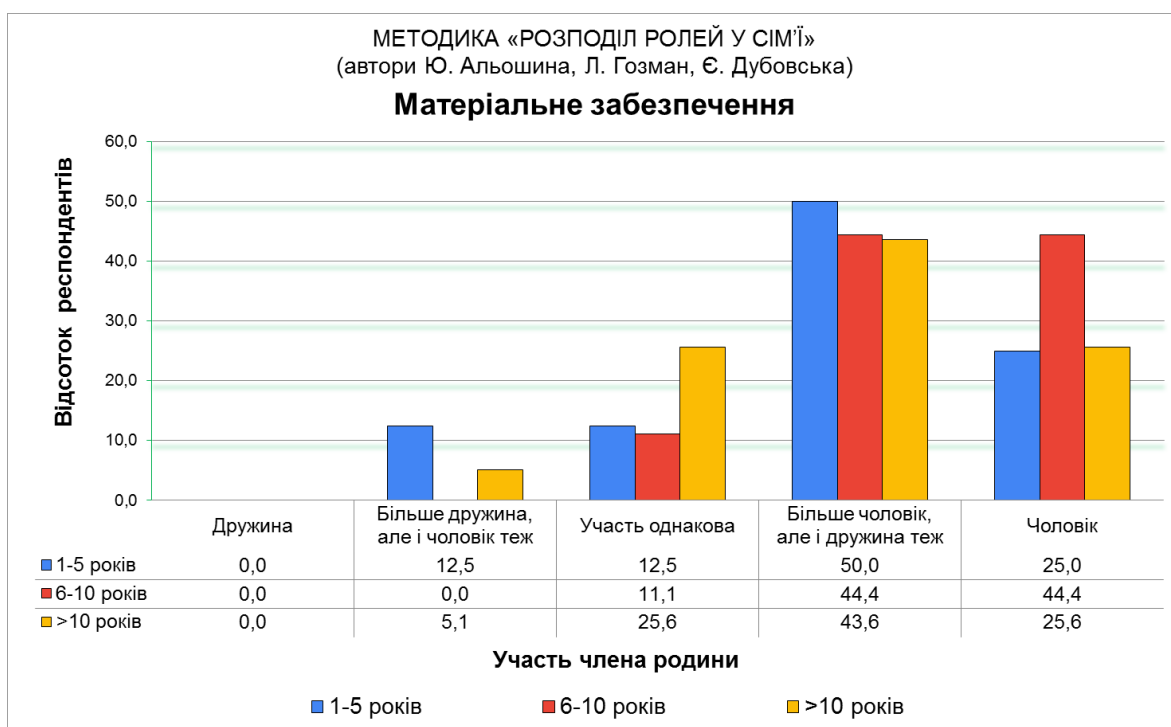

Рис.Л.10. Характер зміни ролі «Матеріальне забезпечення» в залежності від стажу подружнього життя

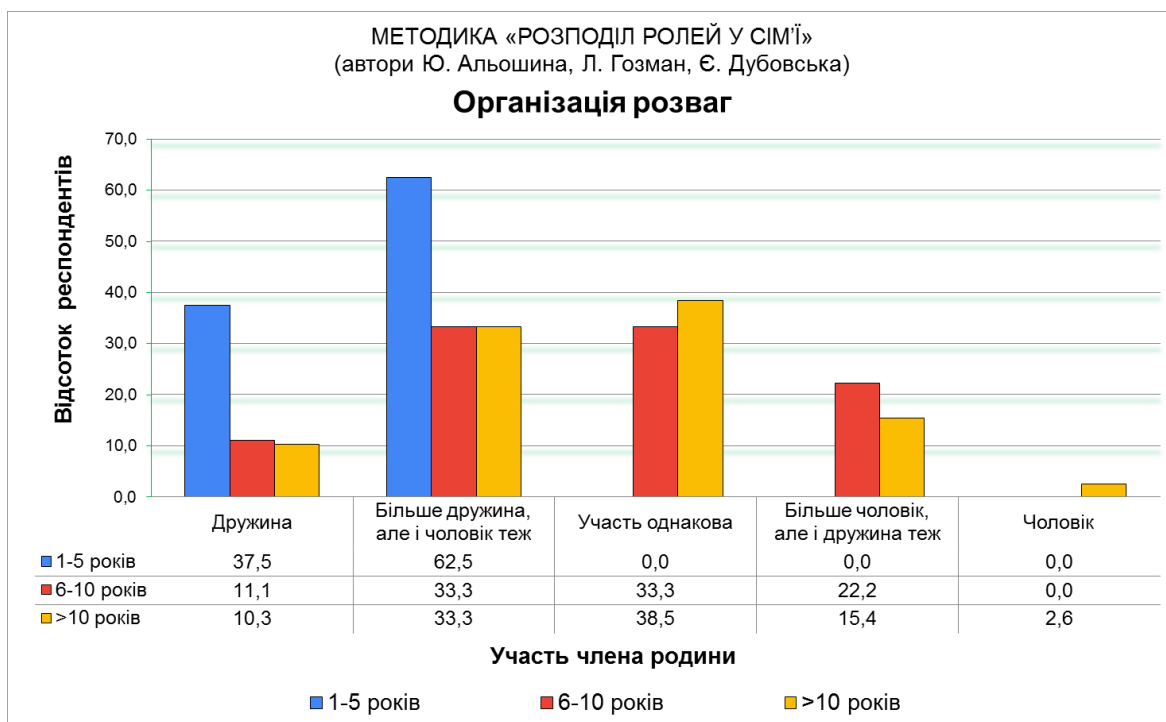

Рис.Л.11. Характер зміни ролі «Організація розваг» в залежності від стажу подружнього життя

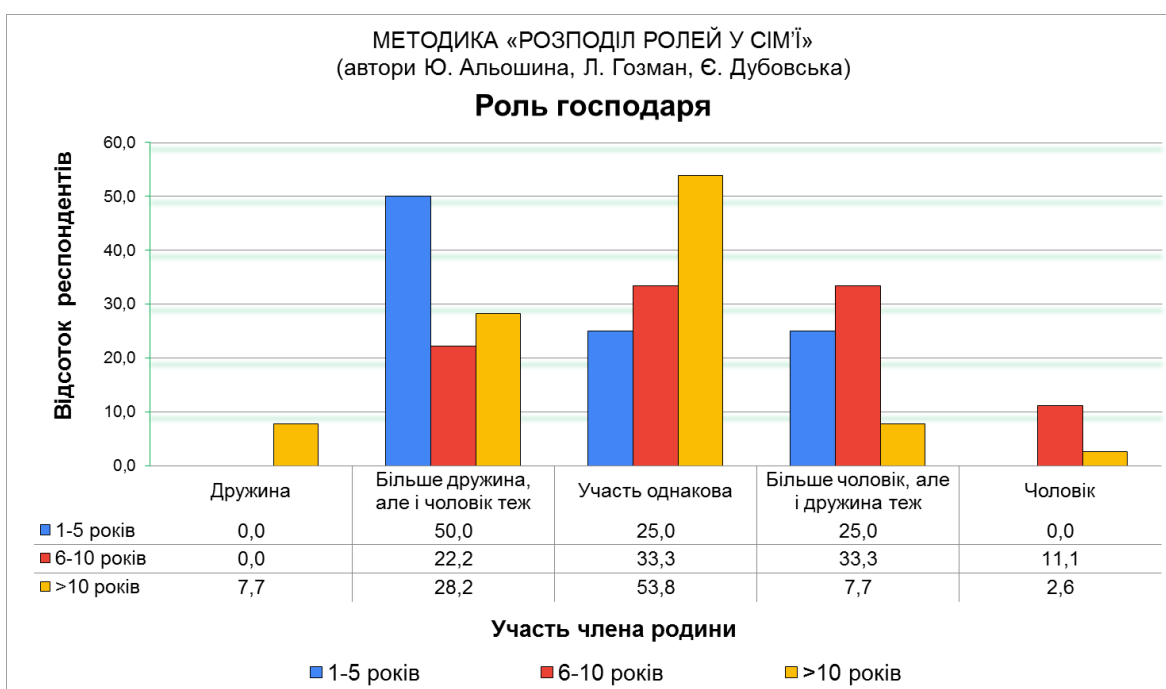

Рис.Л.12. Характер зміни ролі «Роль господаря» в залежності від стажу подружнього життя

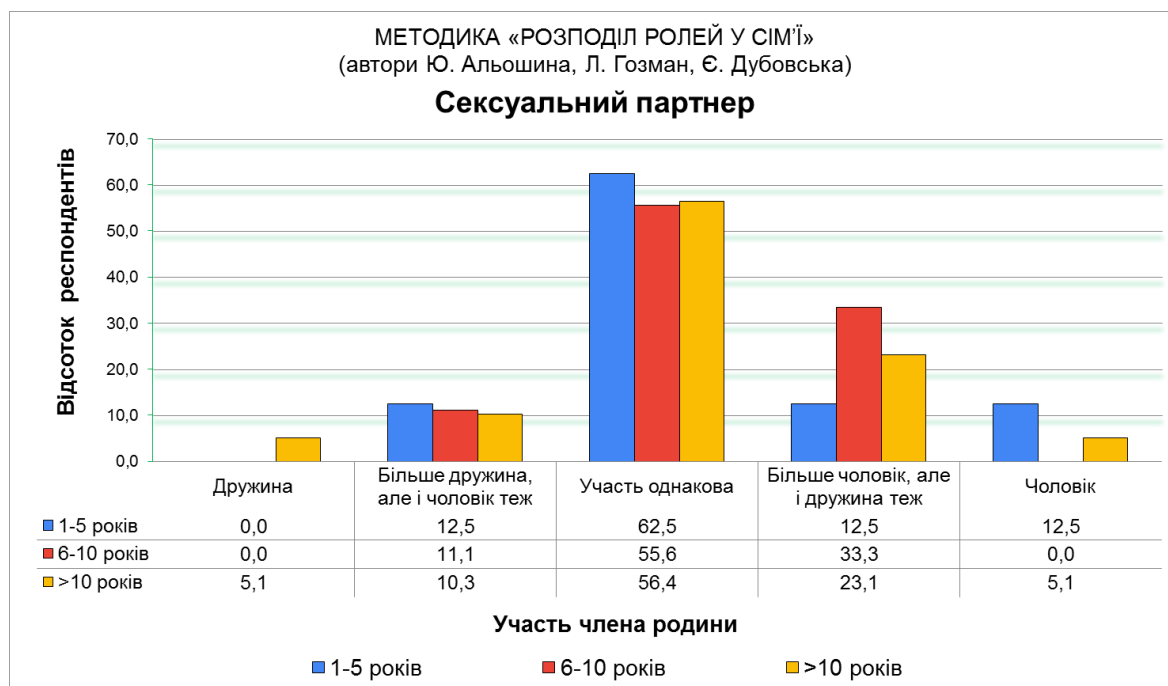

Рис.Л.13. Характер зміни ролі «Сексуальний партнер» в залежності від стажу подружнього життя

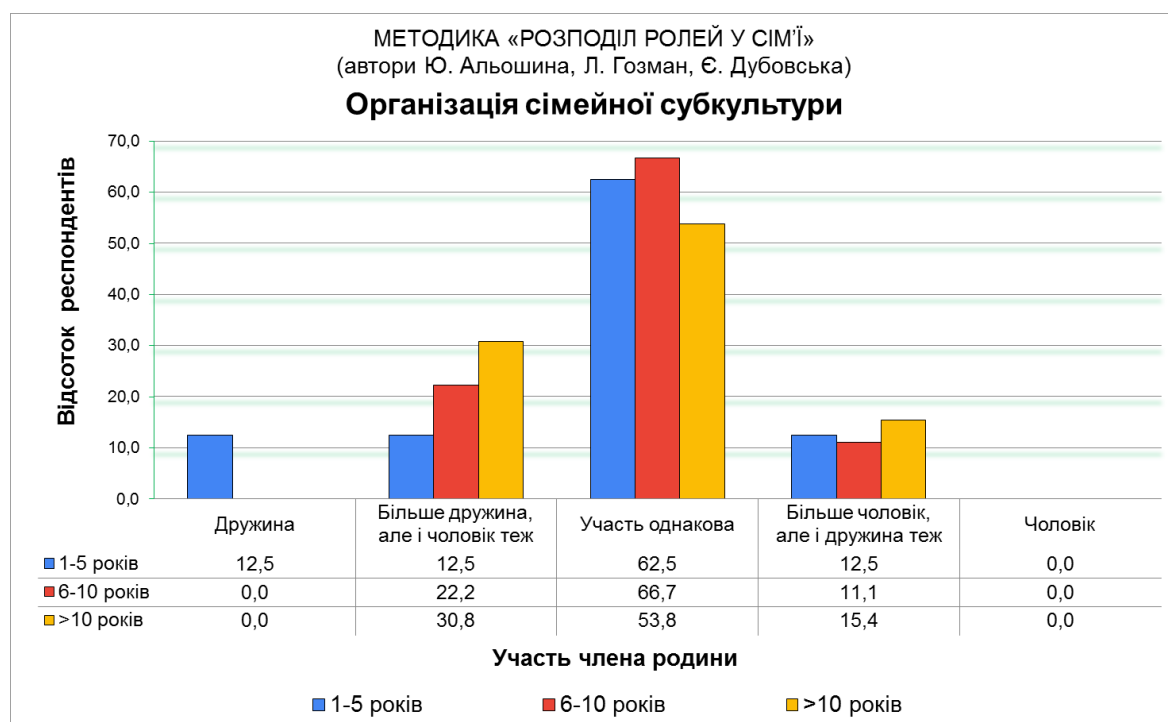

Рис.Л.14. Характер зміни ролі «Організація сімейної субкультури» в залежності від стажу подружнього життя

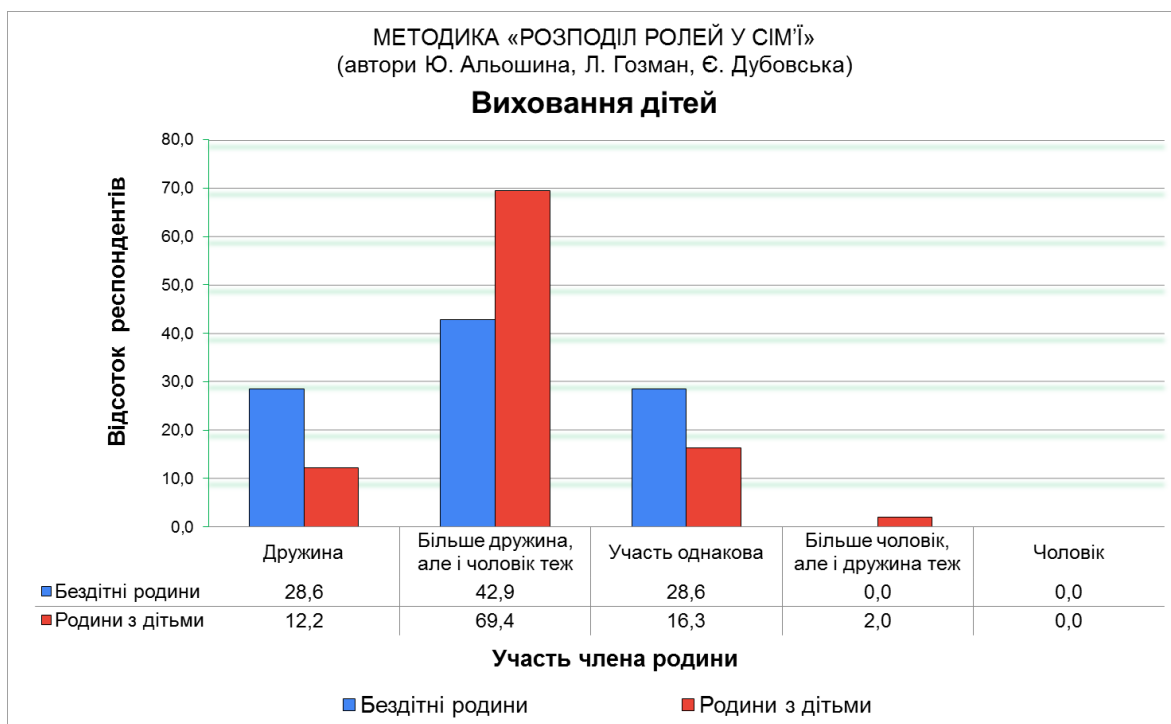

Рис.Л.15. Характер зміни ролі «Виховання дітей» в залежності від наявності дітей у родині

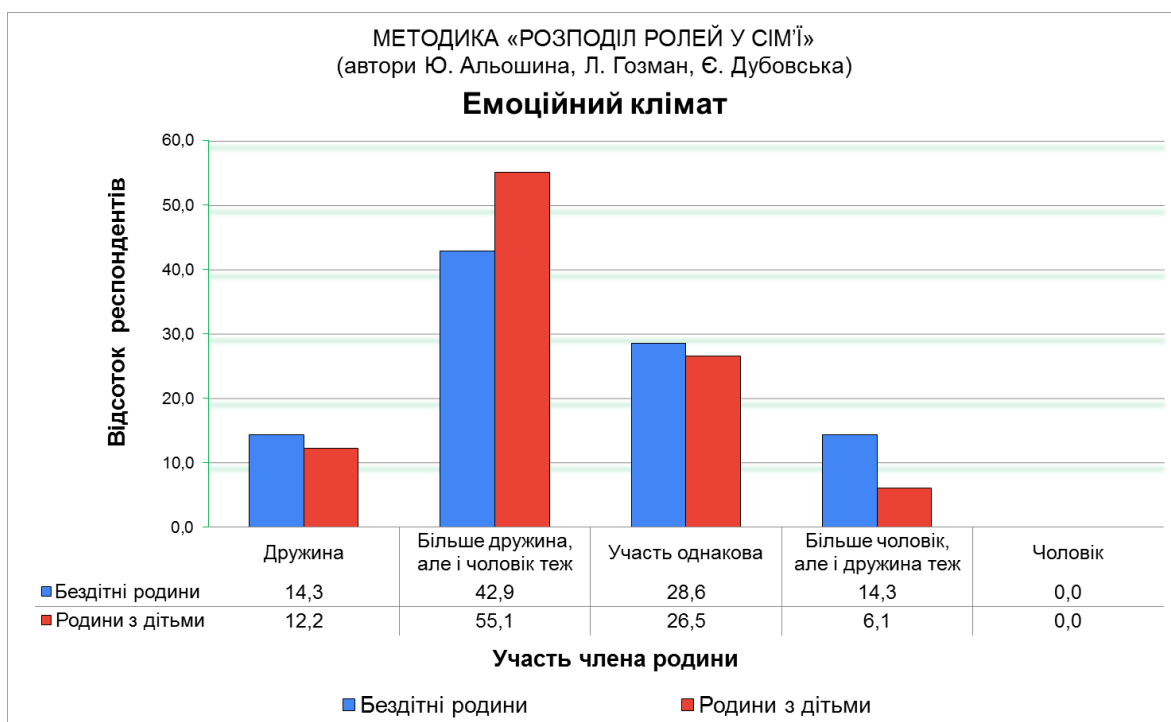

Рис.Л.16. Характер зміни ролі «Емоційний клімат» в залежності від наявності дітей у родині

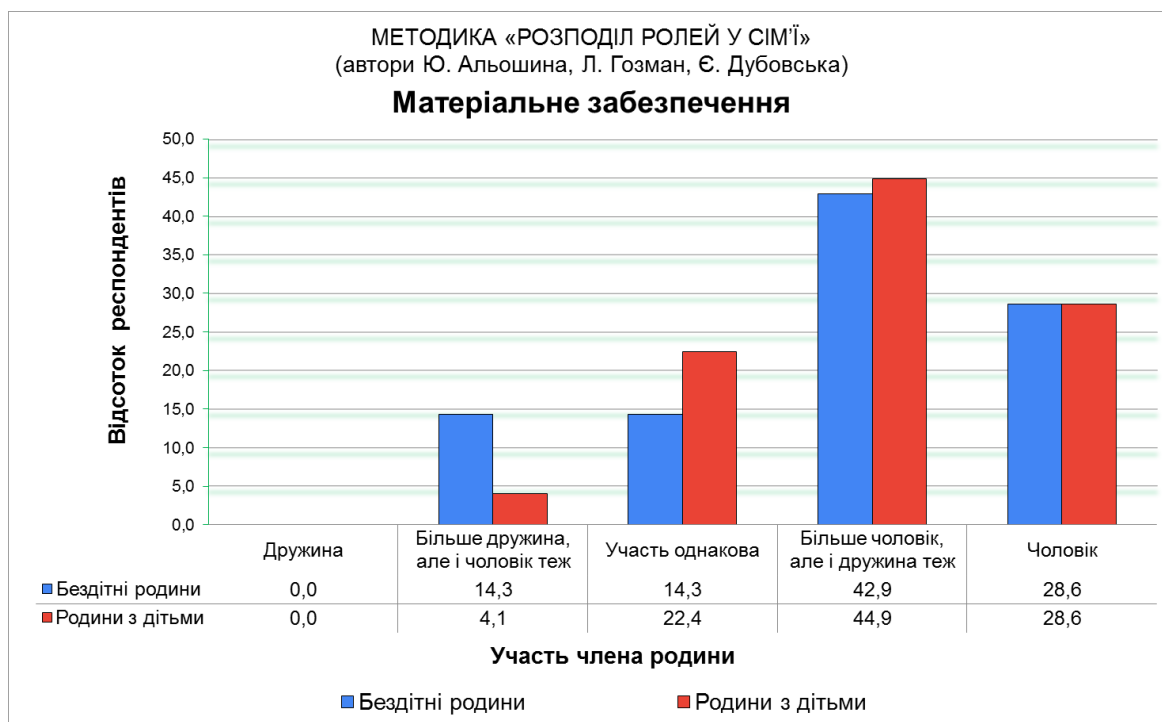

Рис.Л.17. Характер зміни ролі «Матеріальне забезпечення» в залежності від наявності дітей у родині

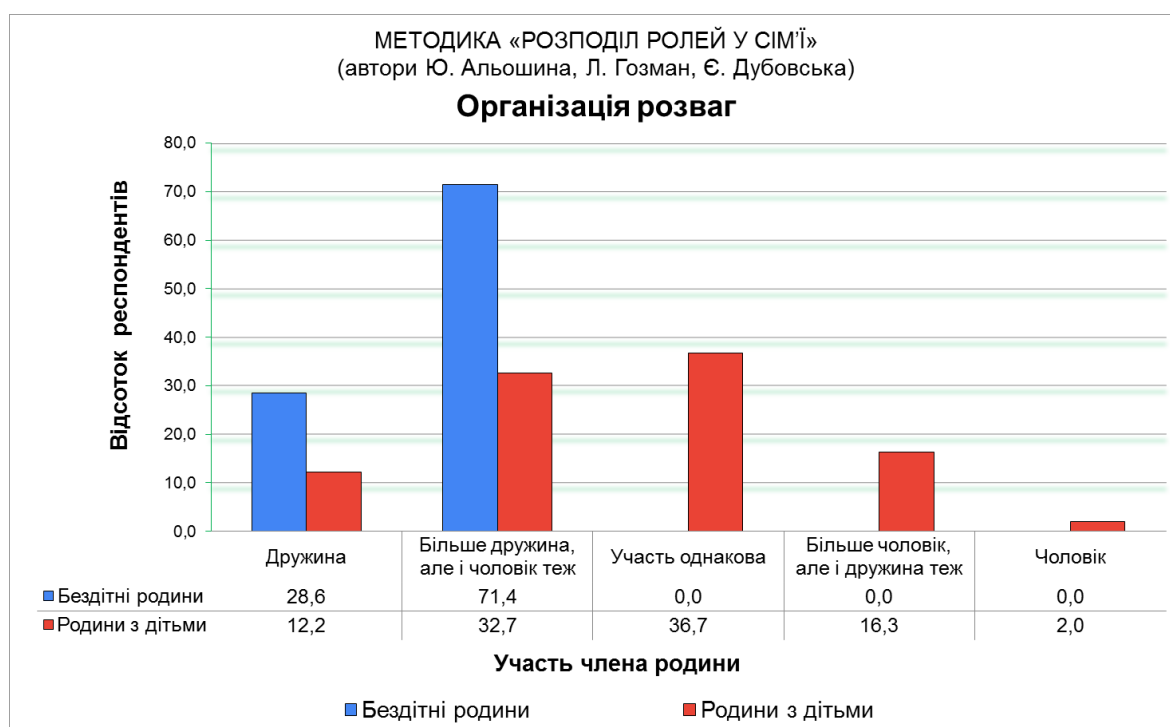

Рис.Л.18. Характер зміни ролі «Організація розваг» в залежності від наявності дітей у родині

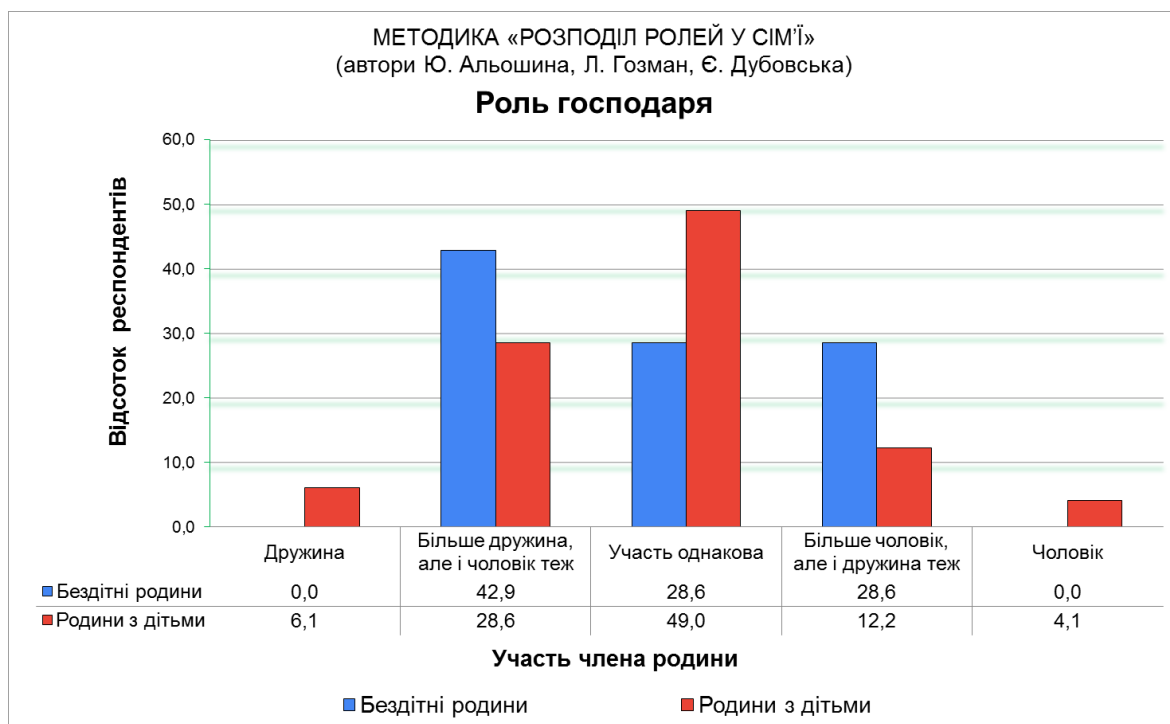

Рис.Л.19. Характер зміни ролі «Роль господаря» в залежності від наявності дітей у родині

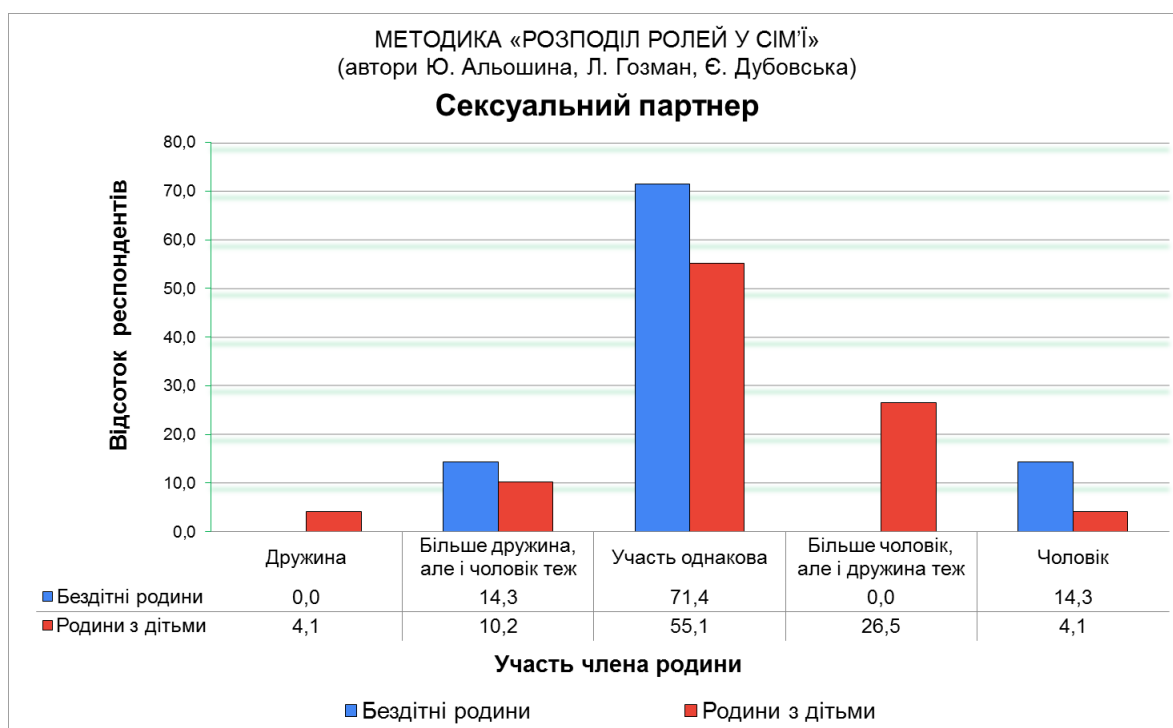

Рис.Л.20. Характер зміни ролі «Сексуальний партнер» в залежності від наявності дітей у родині

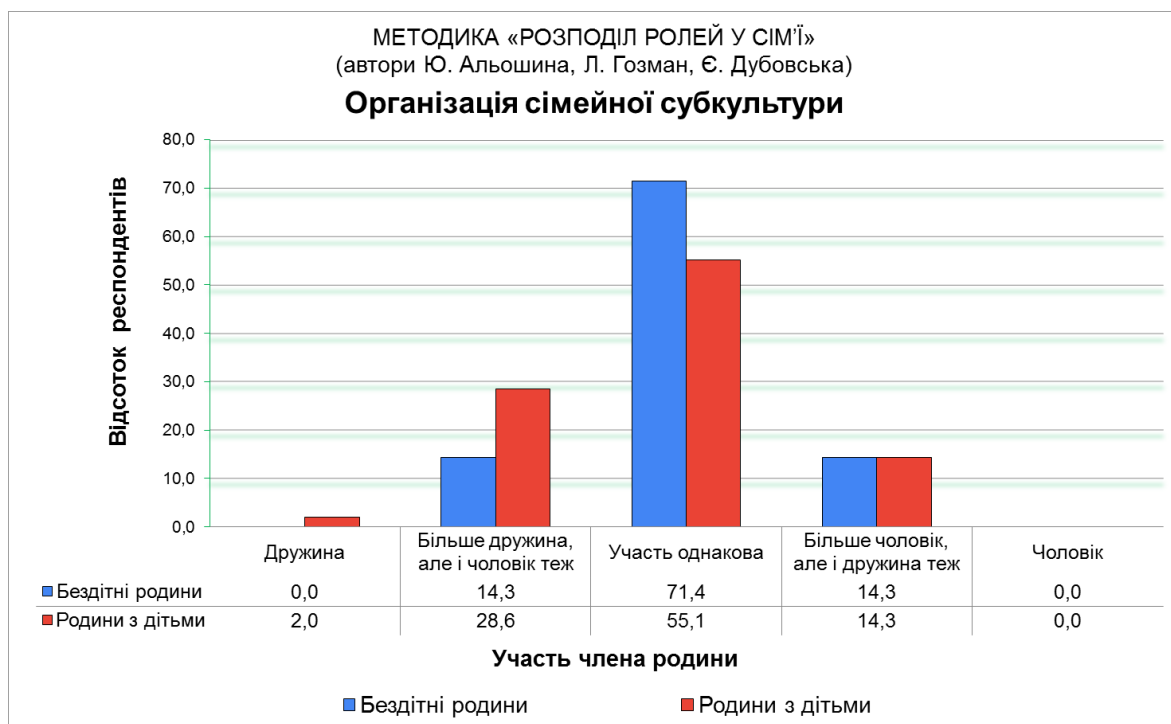

Рис.Л.21. Характер зміни ролі «Організація сімейної субкультури» в залежності від наявності дітей у родині

Додаток М

**Графічна інтерпретація результатів дослідження за
опитувальником рольових очікувань і домагань в шлюбі (РОД)
(автори А.Волкова, Т.Трапезникова)**

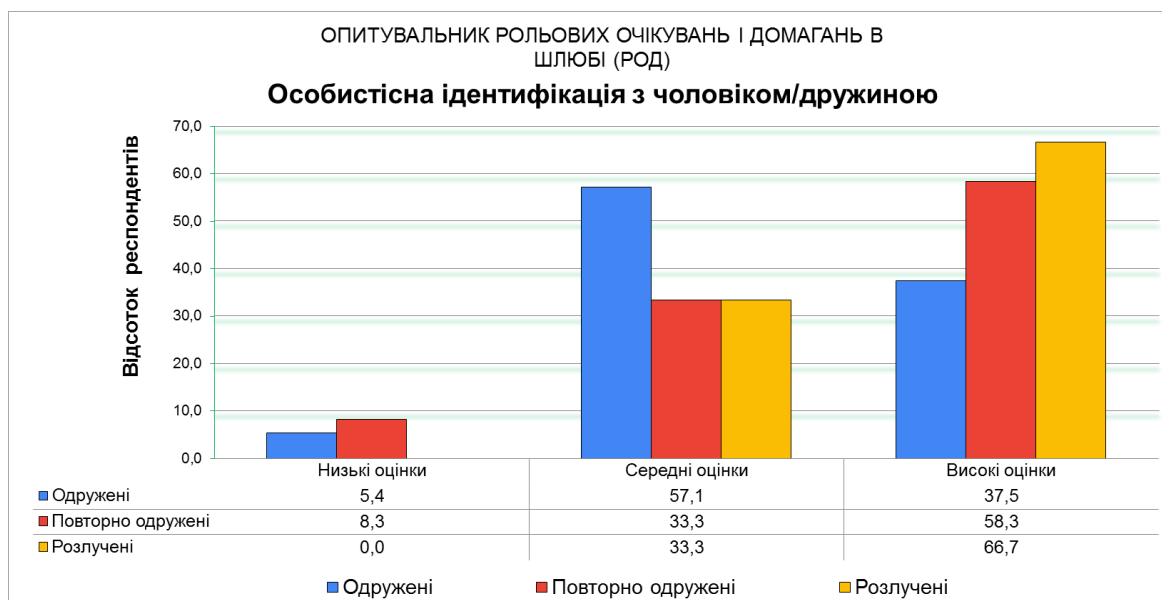

Рис.М.1. Характер зміни сфери «Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною» в залежності від сімейного стану

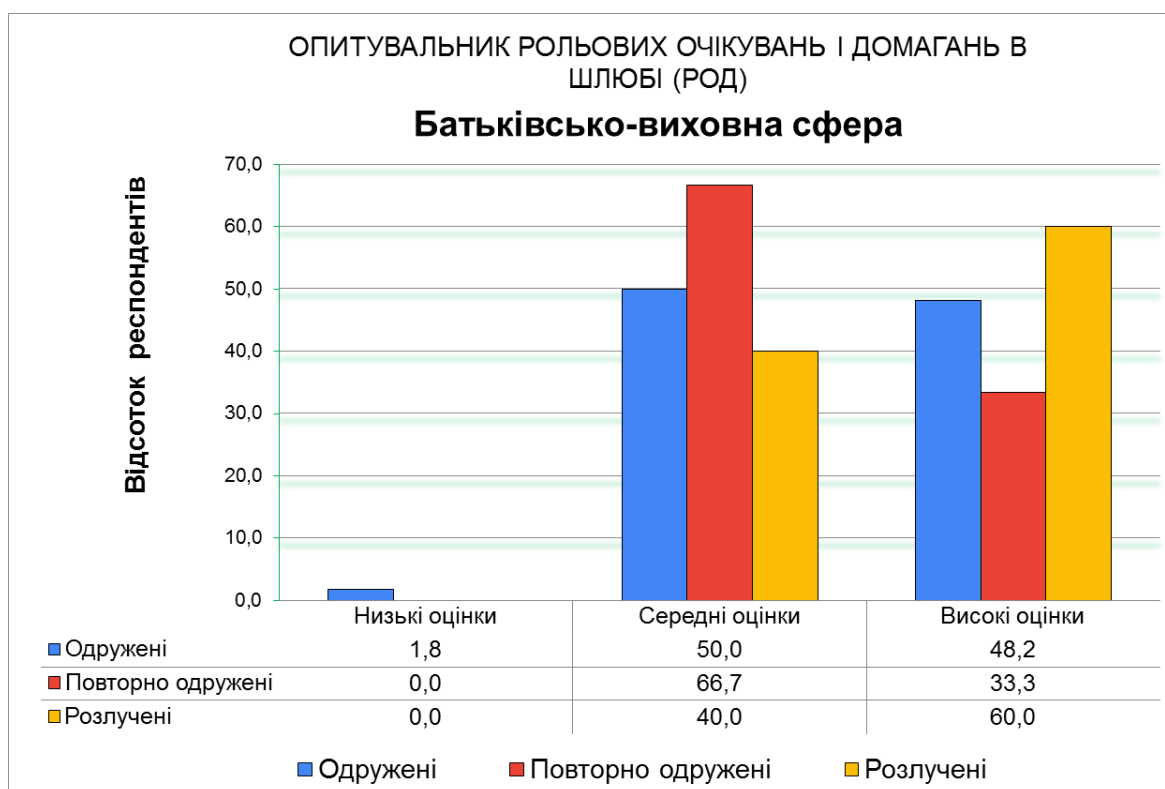

Рис.М.2. Характер зміни «Батьківсько-виховної сфери» в залежності від сімейного стану

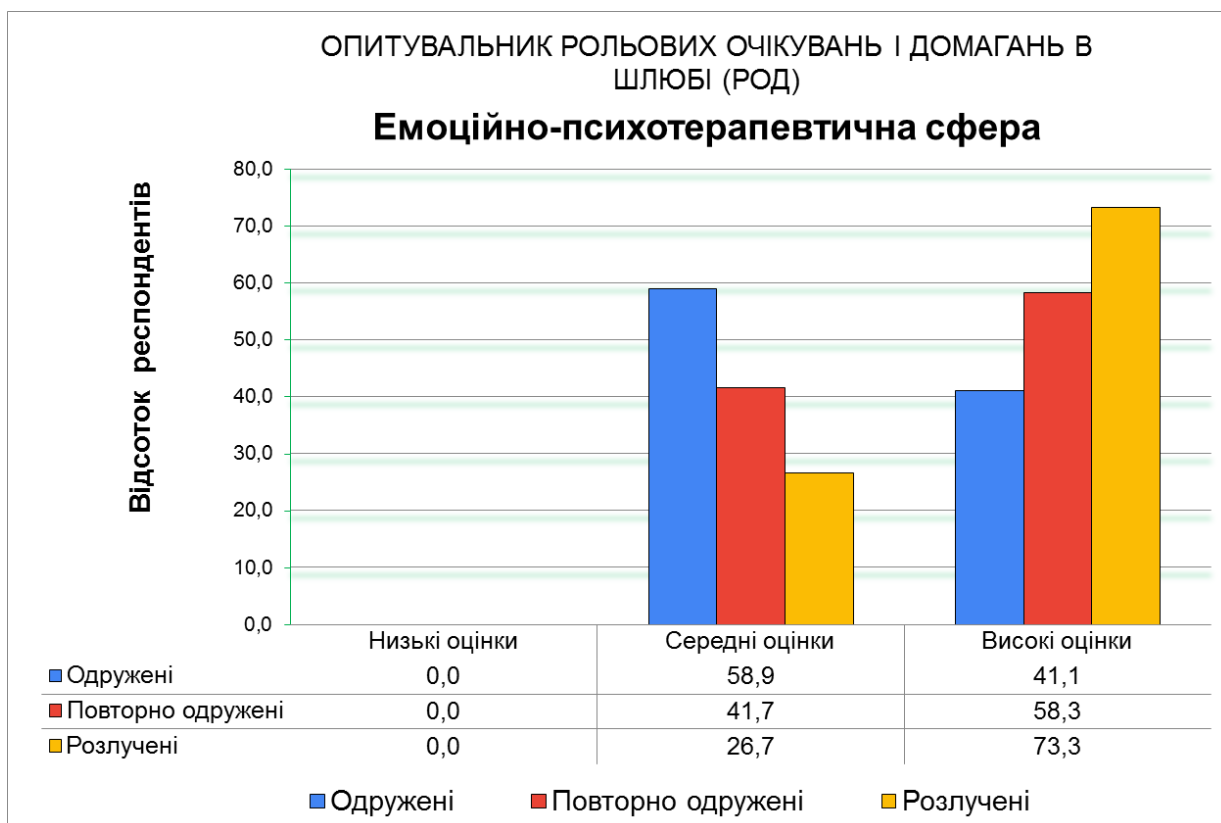

Рис.М.3. Характер зміни «Емоційно-психотерапевтичної сфери»
в залежності від сімейного стану

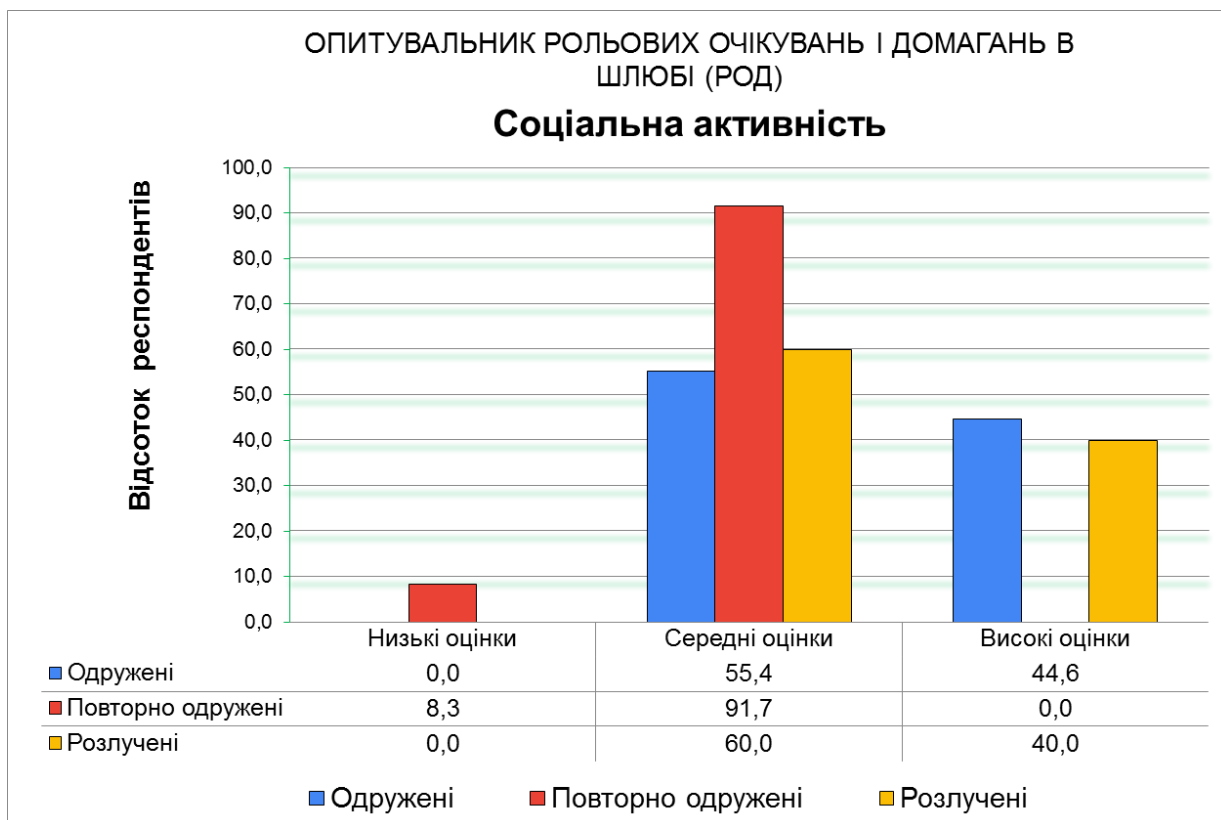

Рис.М.4. Характер зміни сфери «Соціальна активність» в
залежності від сімейного стану

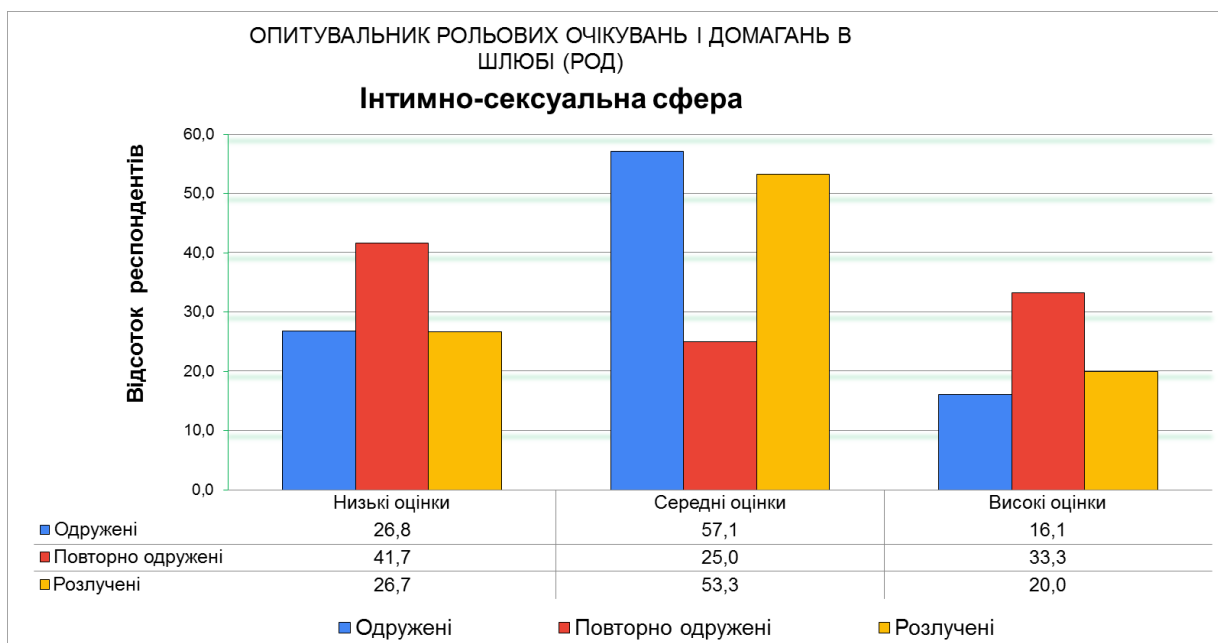

Рис.М.5. Характер зміни «Інтимно-сексуальної сфери» в залежності від сімейного стану

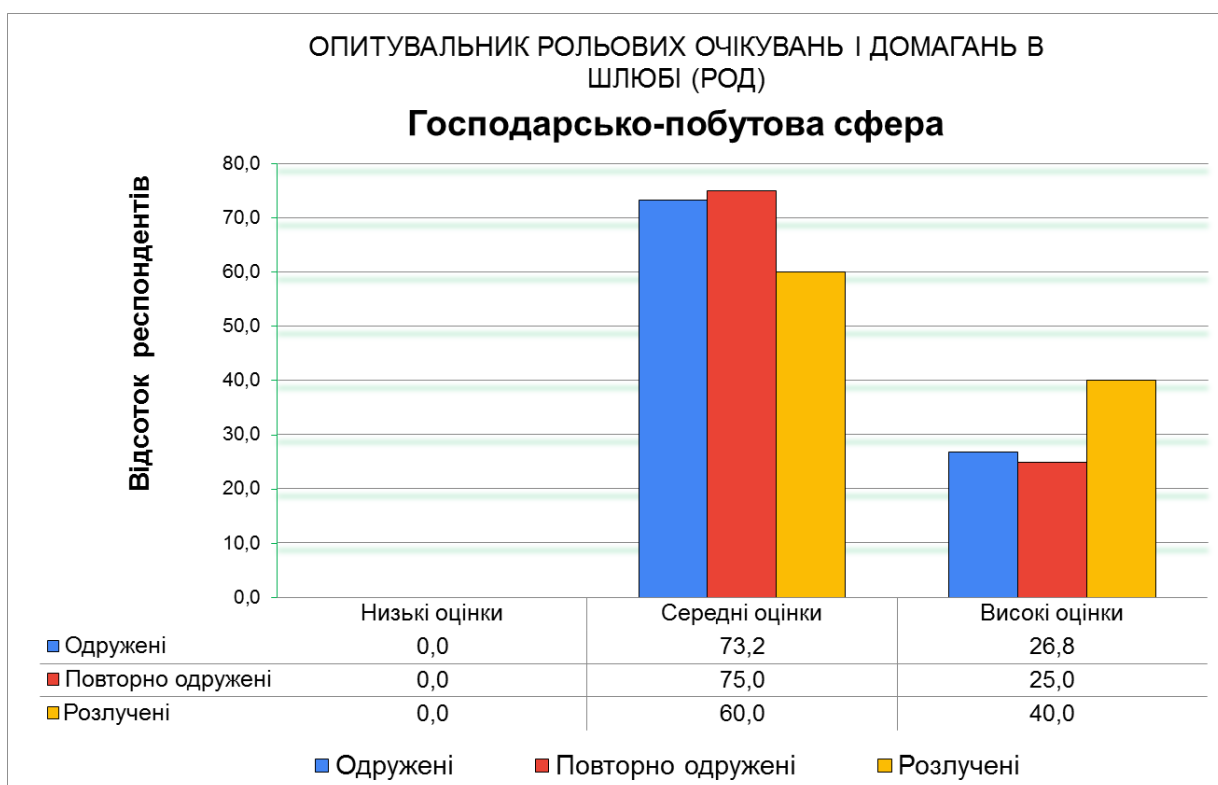

Рис.М.6. Характер зміни «Господарсько-побутової сфери» в залежності від сімейного стану

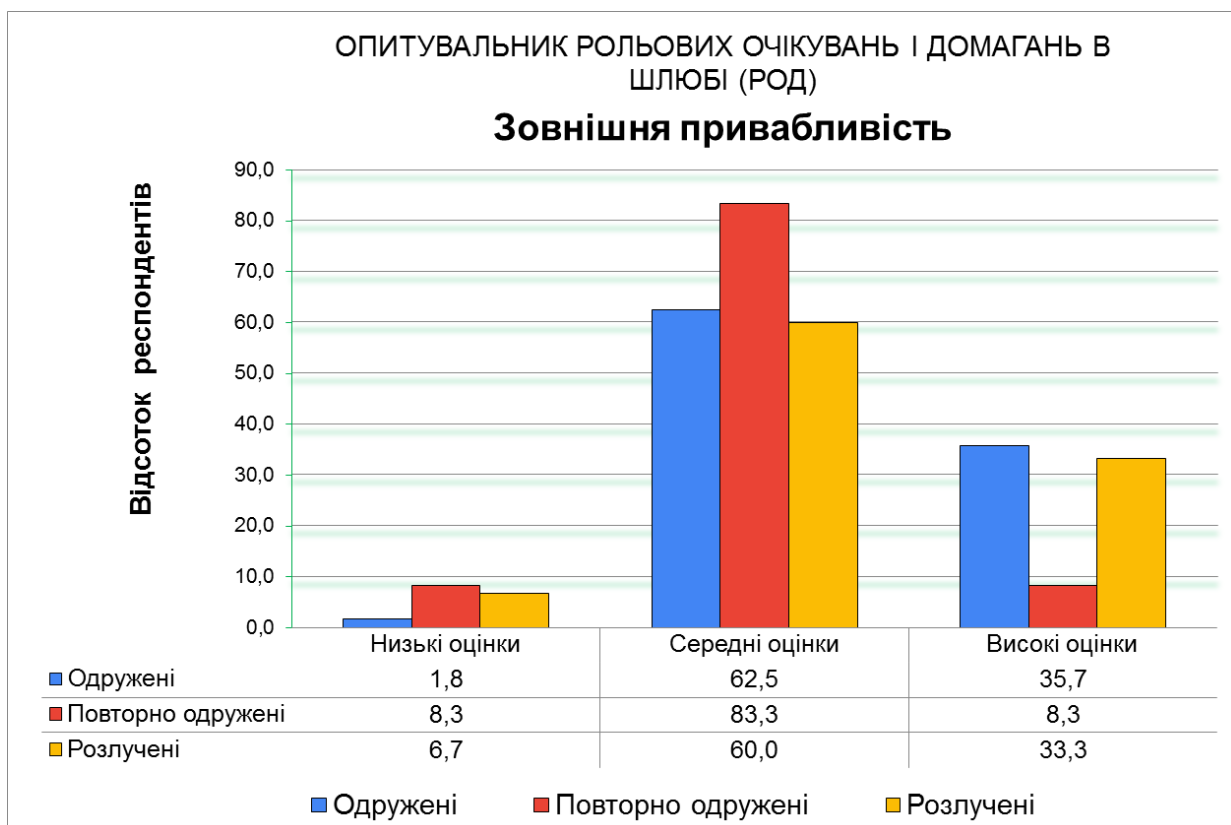

Рис.М.7. Характер зміни сфери «Зовнішня привабливість» в залежності від сімейного стану

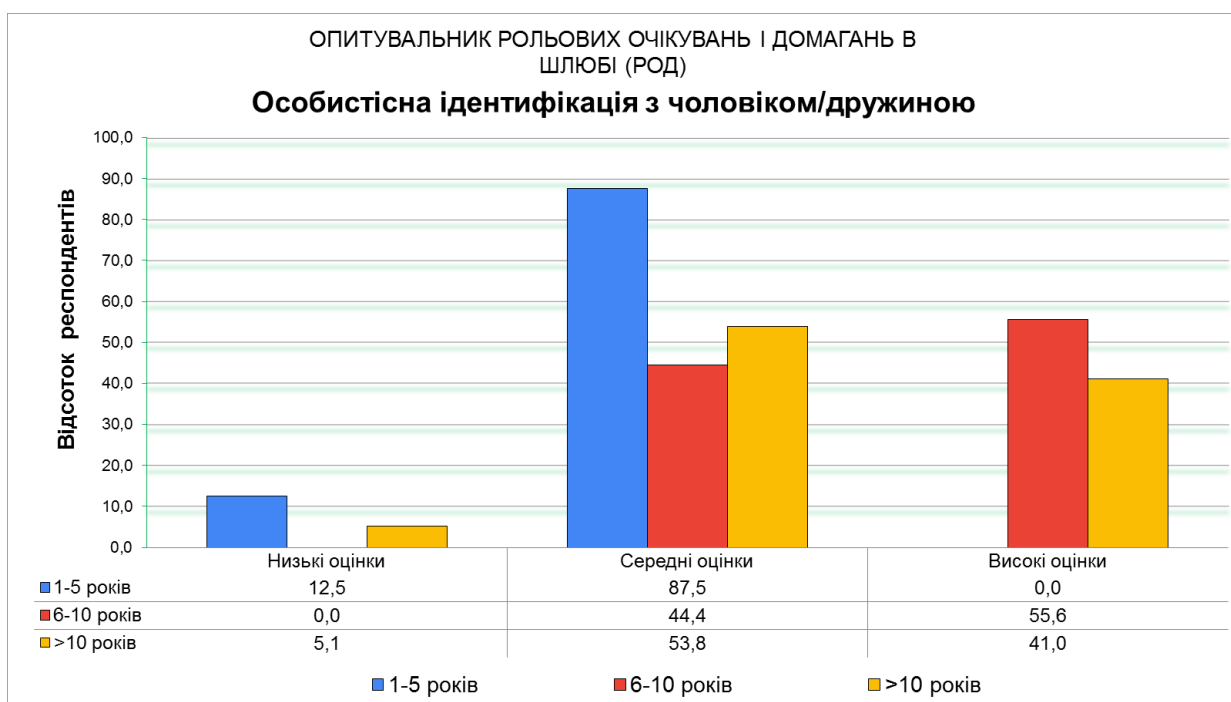

Рис.М.8. Характер зміни сфери «Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною» в залежності від стажу подружнього життя

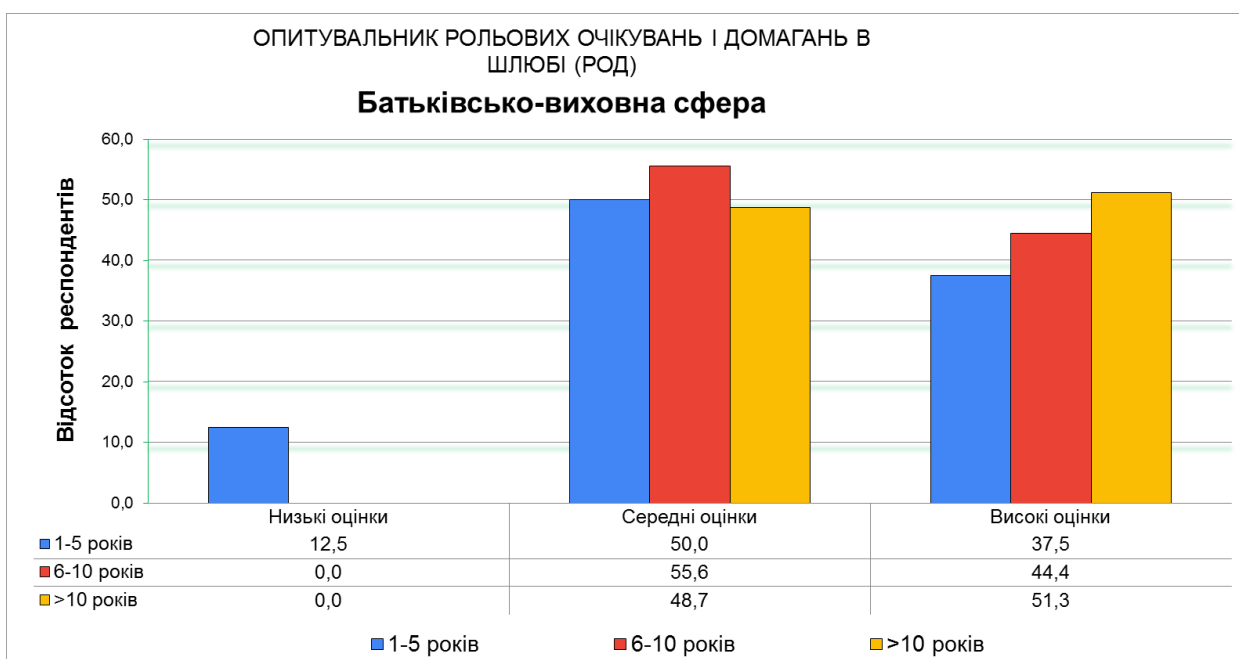

Рис.М.9. Характер зміни «Батьківсько-виховної сфери» в залежності від стажу подружнього життя

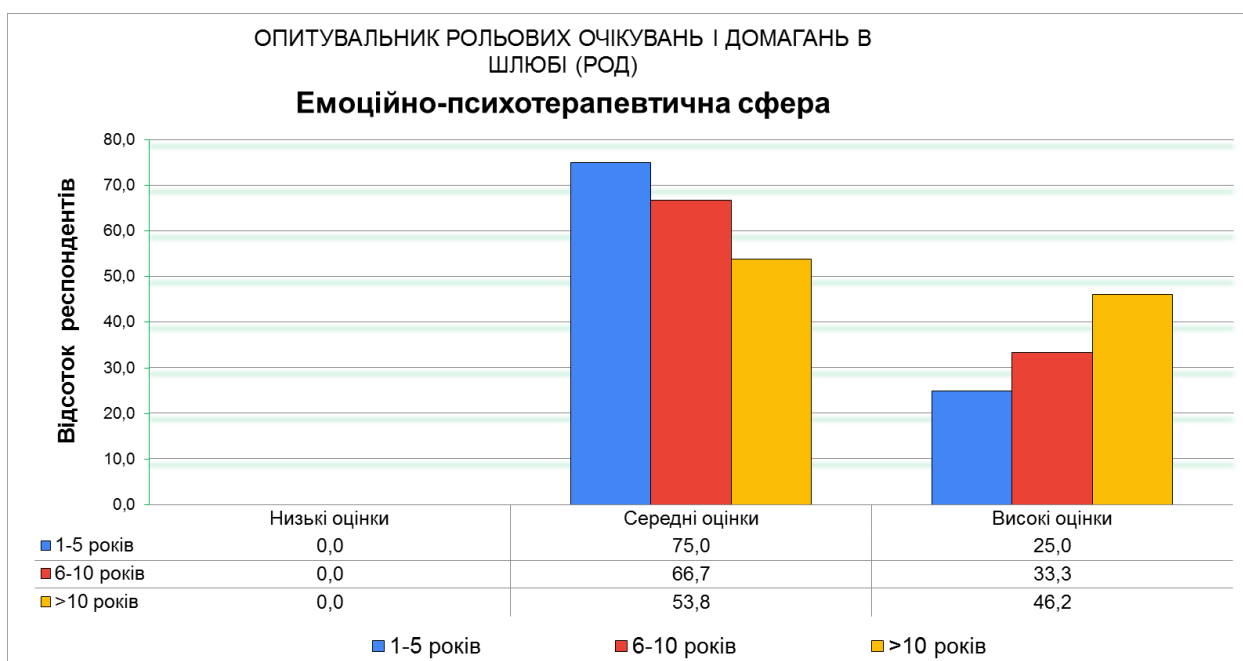

Рис.М.10. Характер зміни «Емоційно-психотерапевтичної сфери» в залежності від стажу подружнього життя

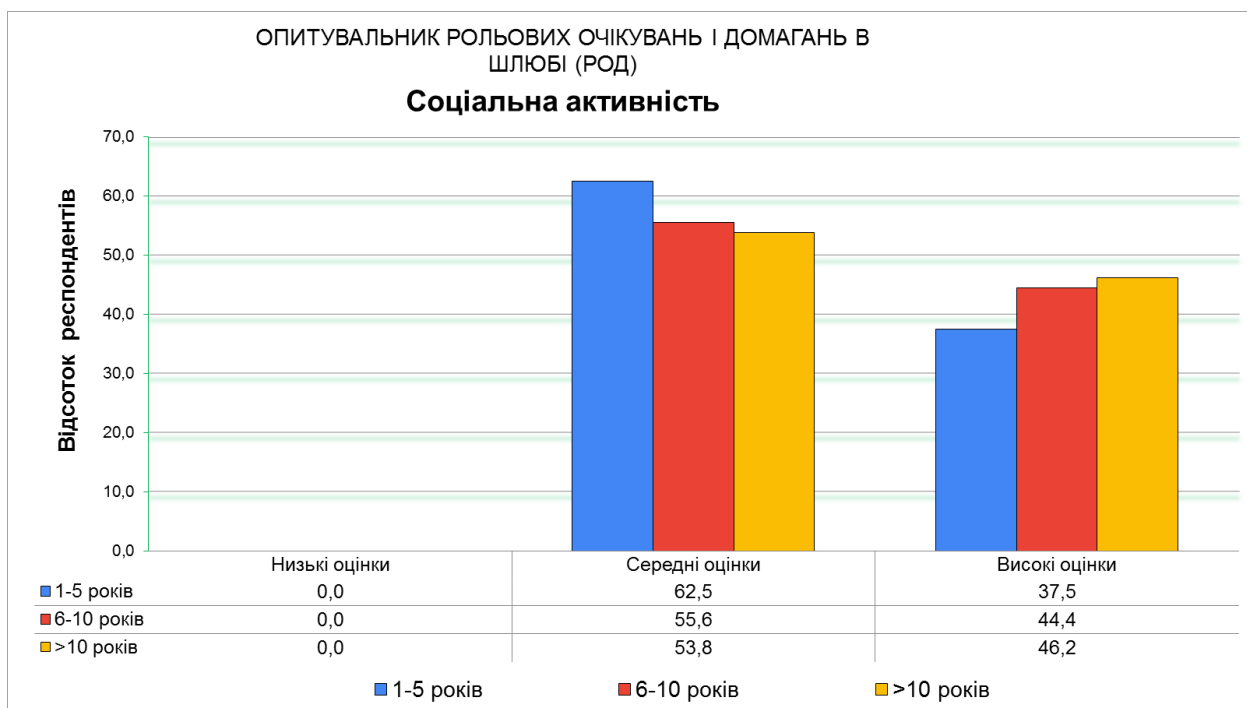

Рис.М.11. Характер зміни сфери «Соціальна активність» в залежності від стажу подружнього життя

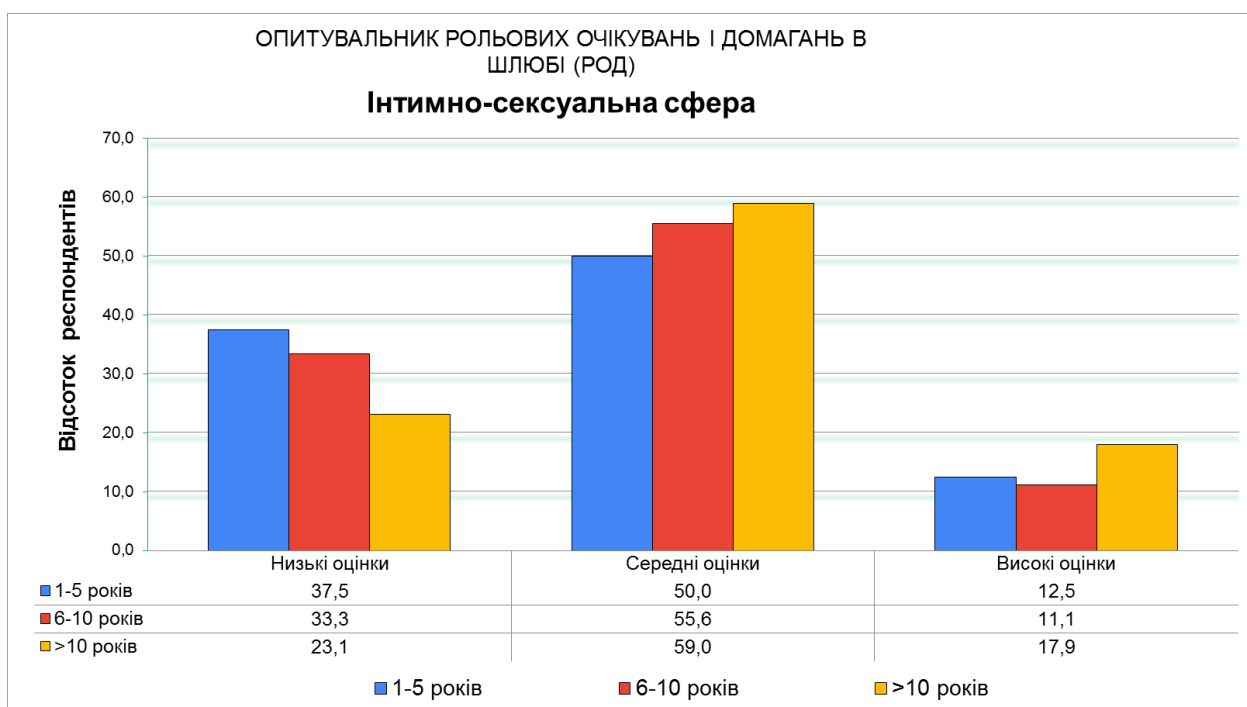

Рис.М.12. Характер зміни «Інтимно-сексуальної сфери» в залежності від стажу подружнього життя

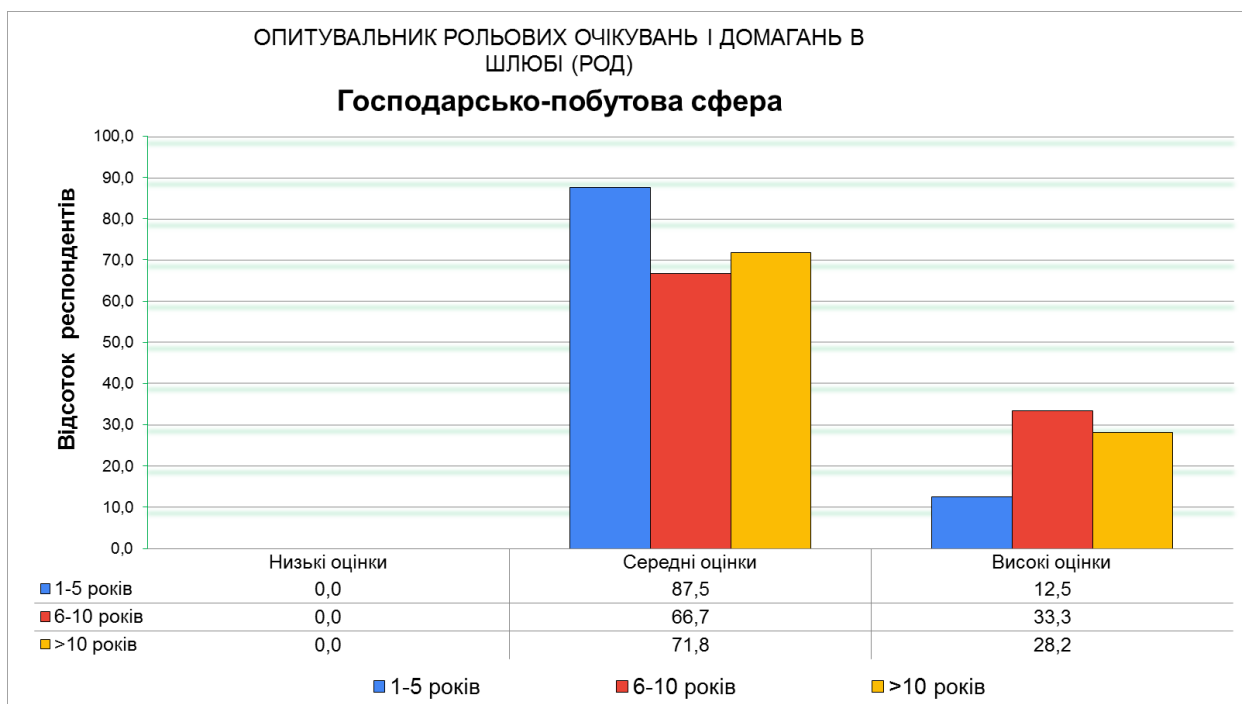

Рис.М.13. Характер зміни «Господарсько-побутової сфери» в залежності від стажу подружнього життя

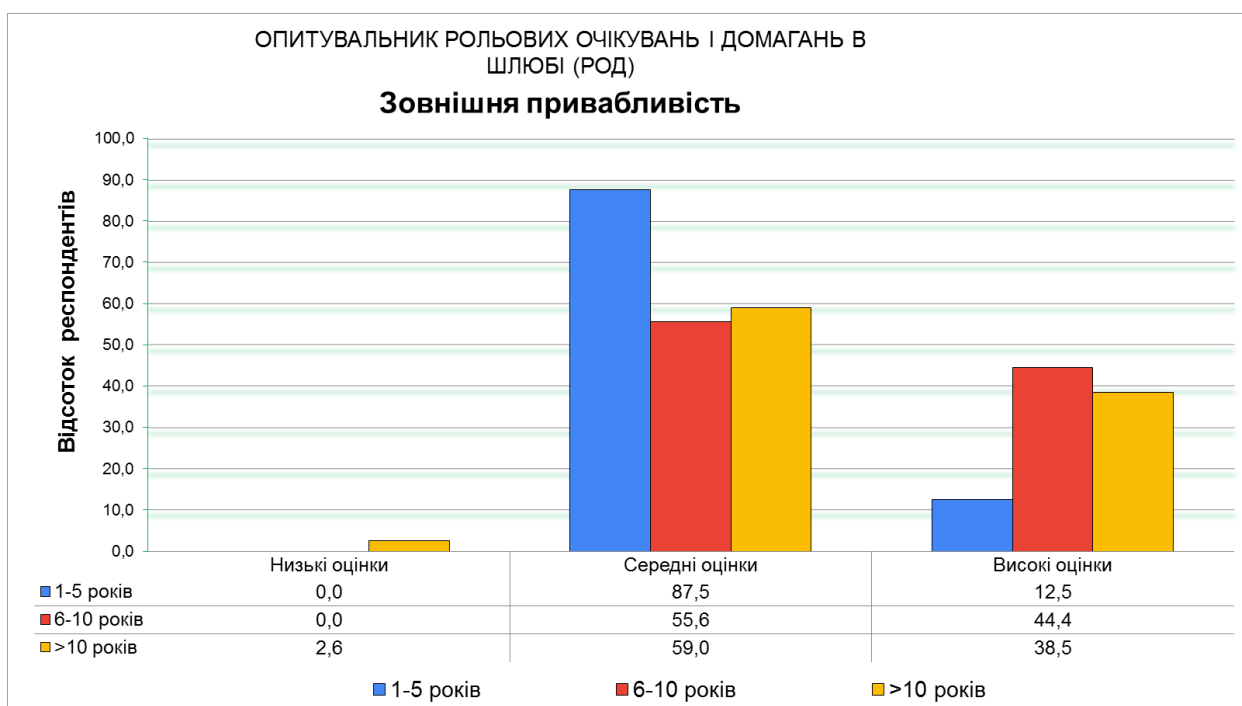

Рис.М.14. Характер зміни сфери «Зовнішня привабливість» в залежності від стажу подружнього життя

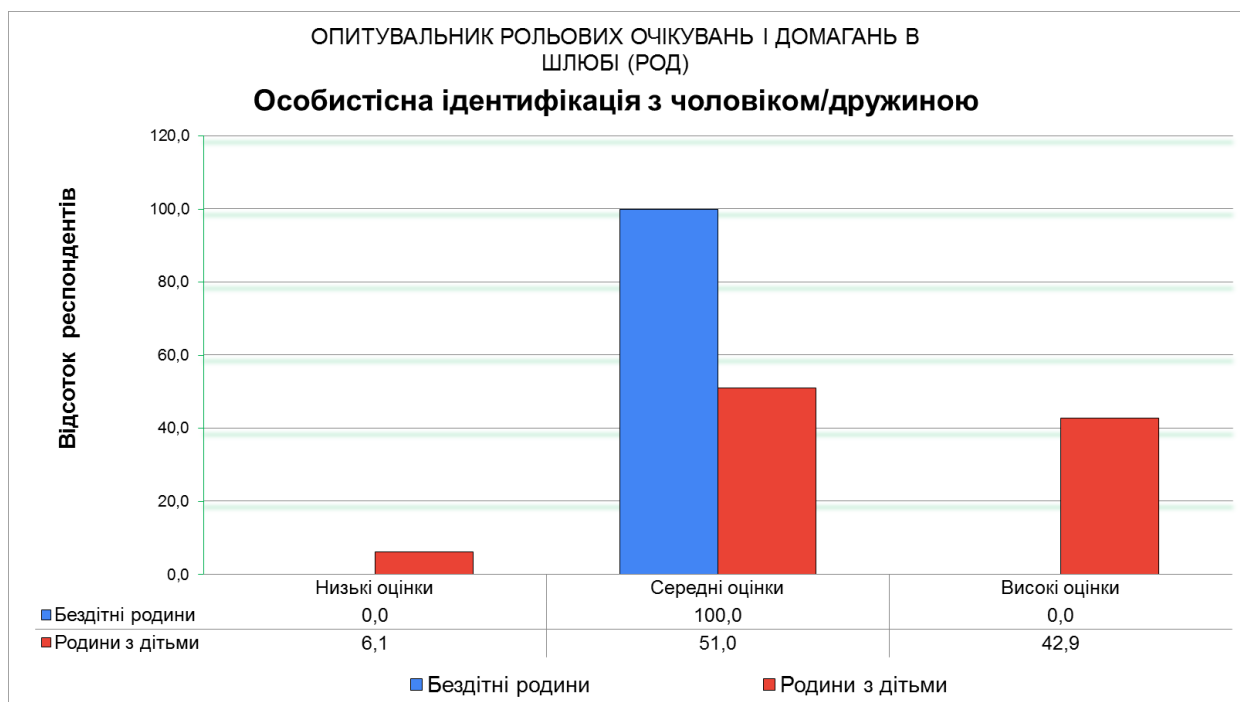

Рис.М.15. Характер зміни сфери «Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною» в залежності від наявності дітей у родині

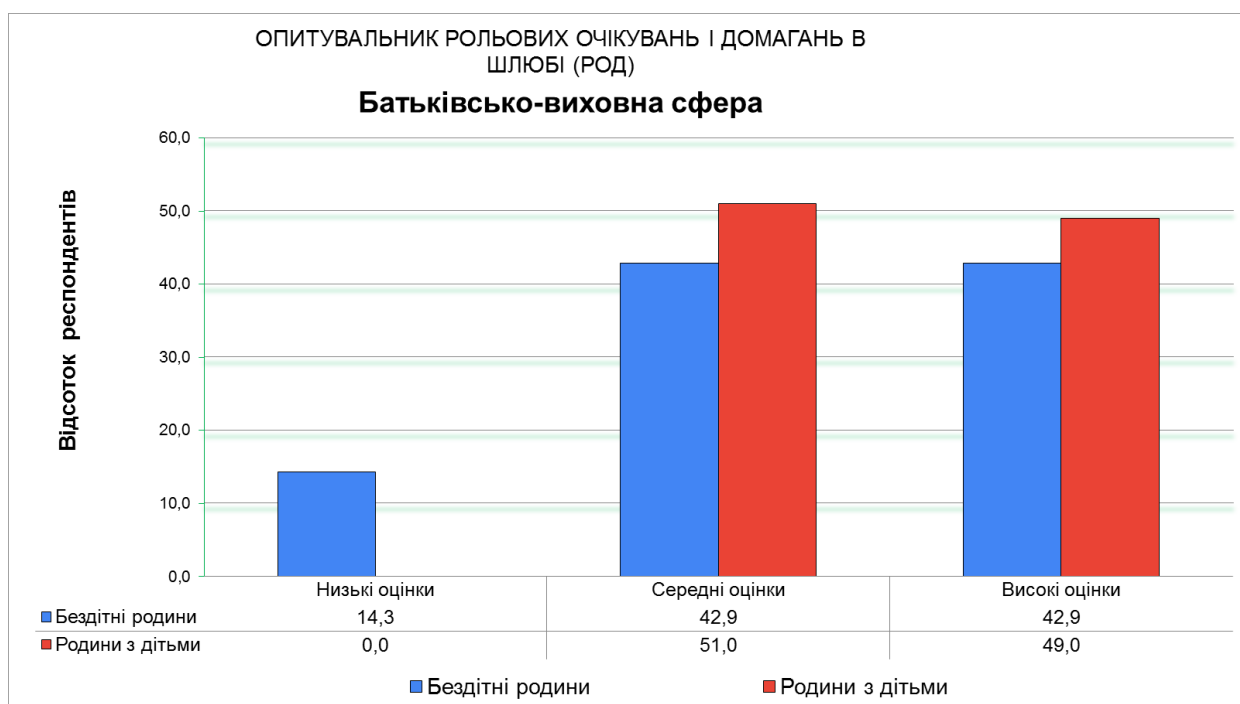

Рис.М.16. Характер зміни «Батьківсько-виховної сфери» в залежності від наявності дітей у родині

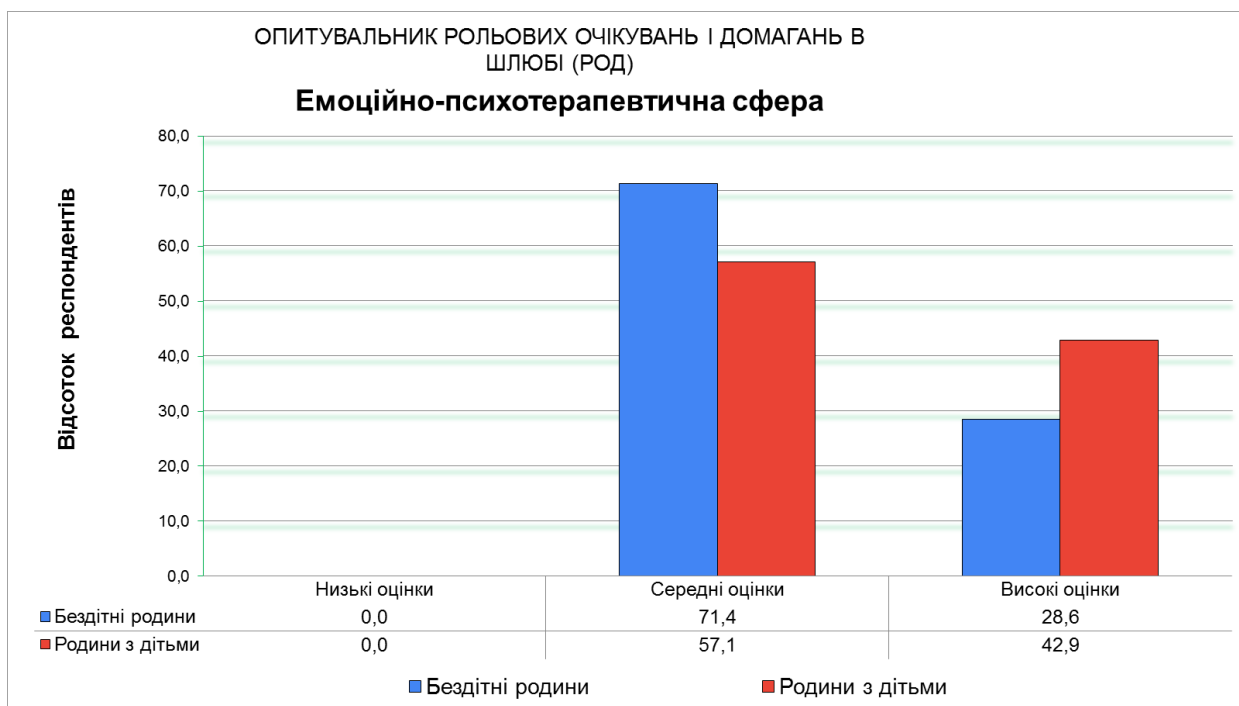

Рис.М.17. Характер зміни «Емоційно-психотерапевтичної сфери» в залежності від наявності дітей у родині

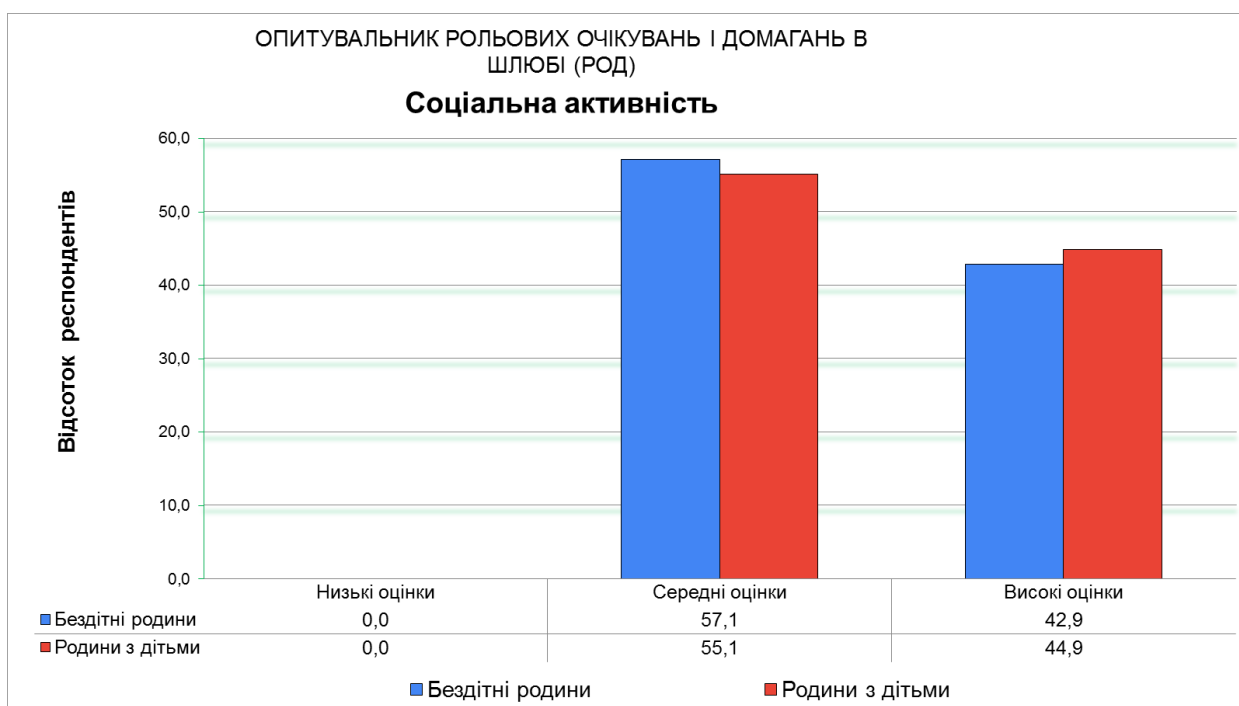

Рис.М.18. Характер зміни сфери «Соціальна активність» в залежності від наявності дітей у родині

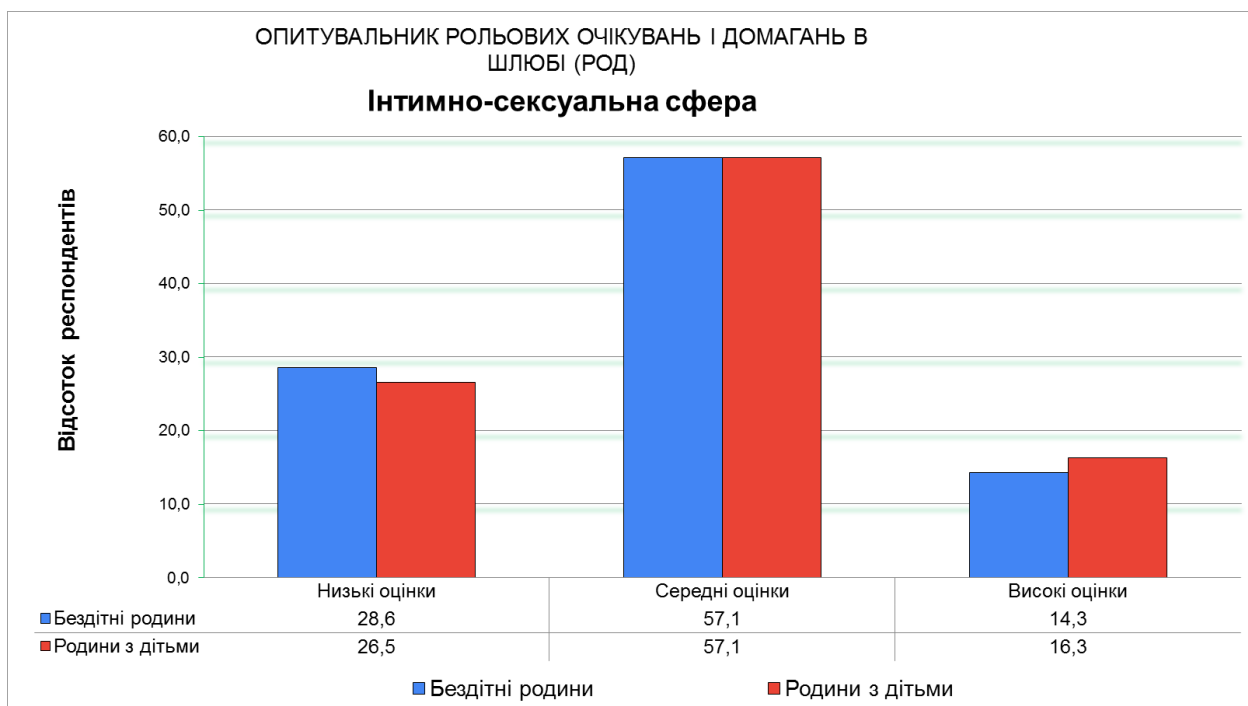

Рис.М.19. Характер зміни «Інтимно-сексуальної сфери» в залежності від наявності дітей у родині

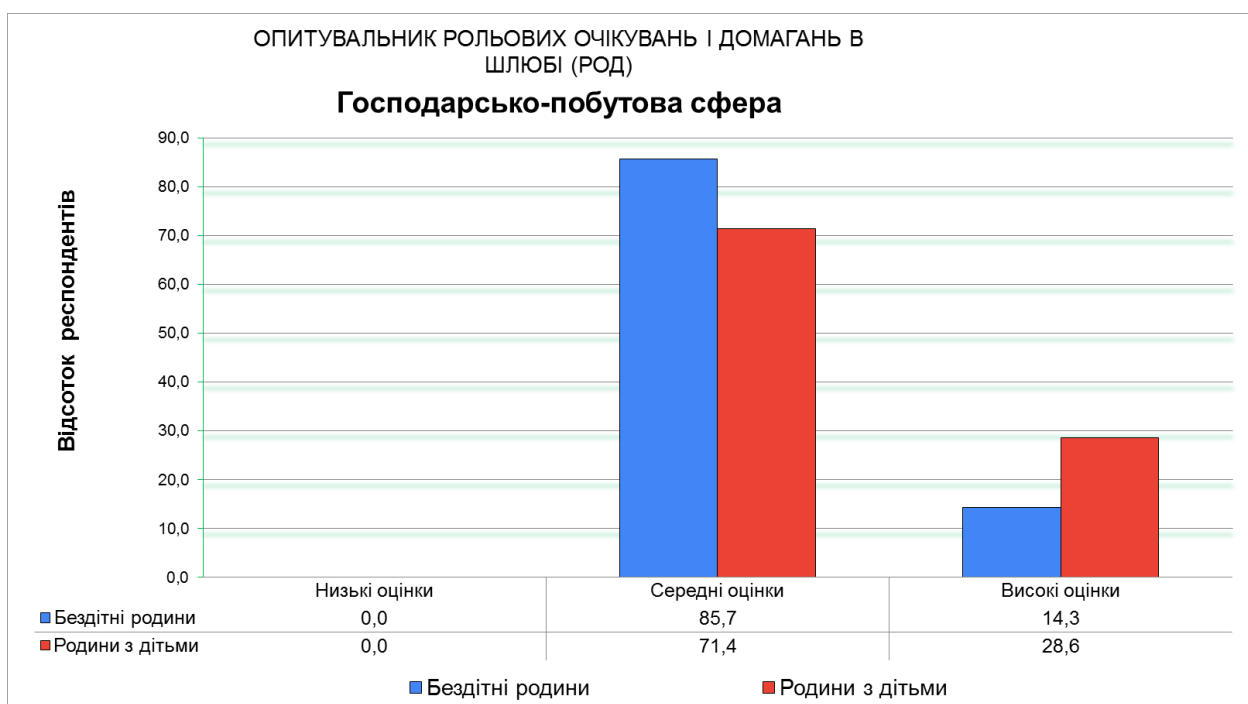

Рис.М.20. Характер зміни «Господарсько-побутової сфери» в залежності від наявності дітей у родині

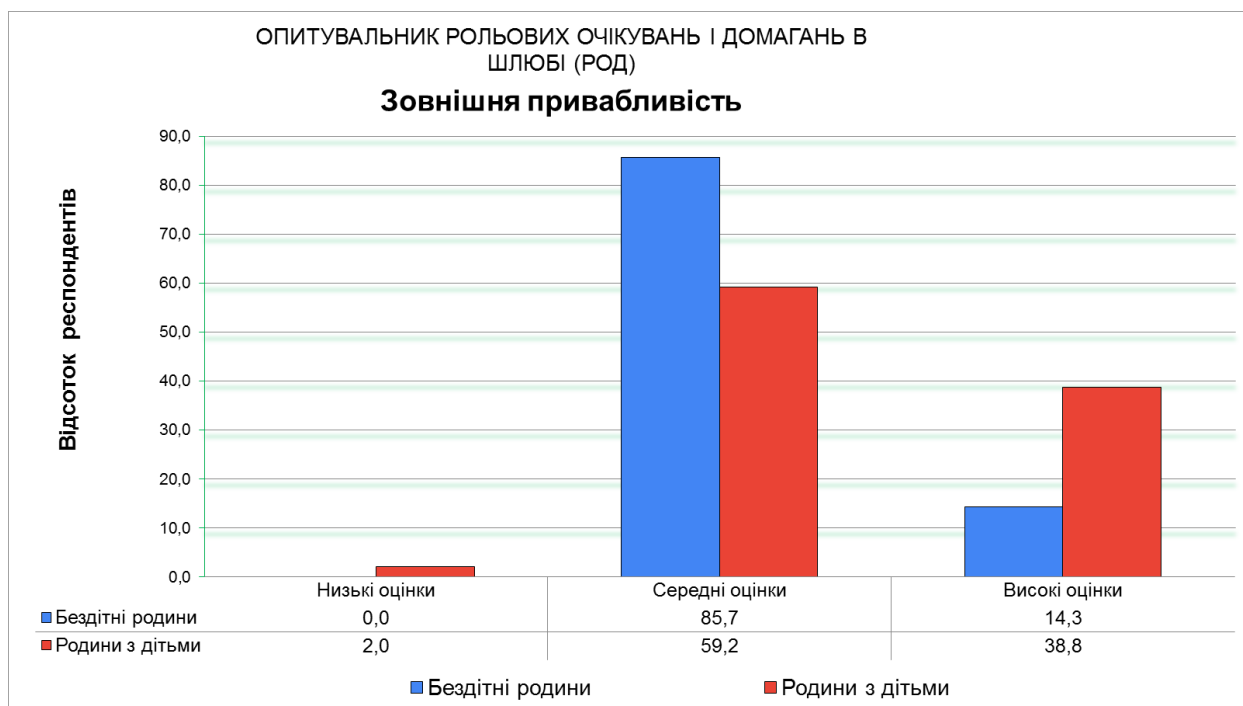

Рис.М.21. Характер зміни сфери «Зовнішня привабливість» в залежності від наявності дітей у родині

Додаток Н

Графічна інтерпретація результатів дослідження за методикою діагностики міжособистісних стосунків (Т.Лірі)

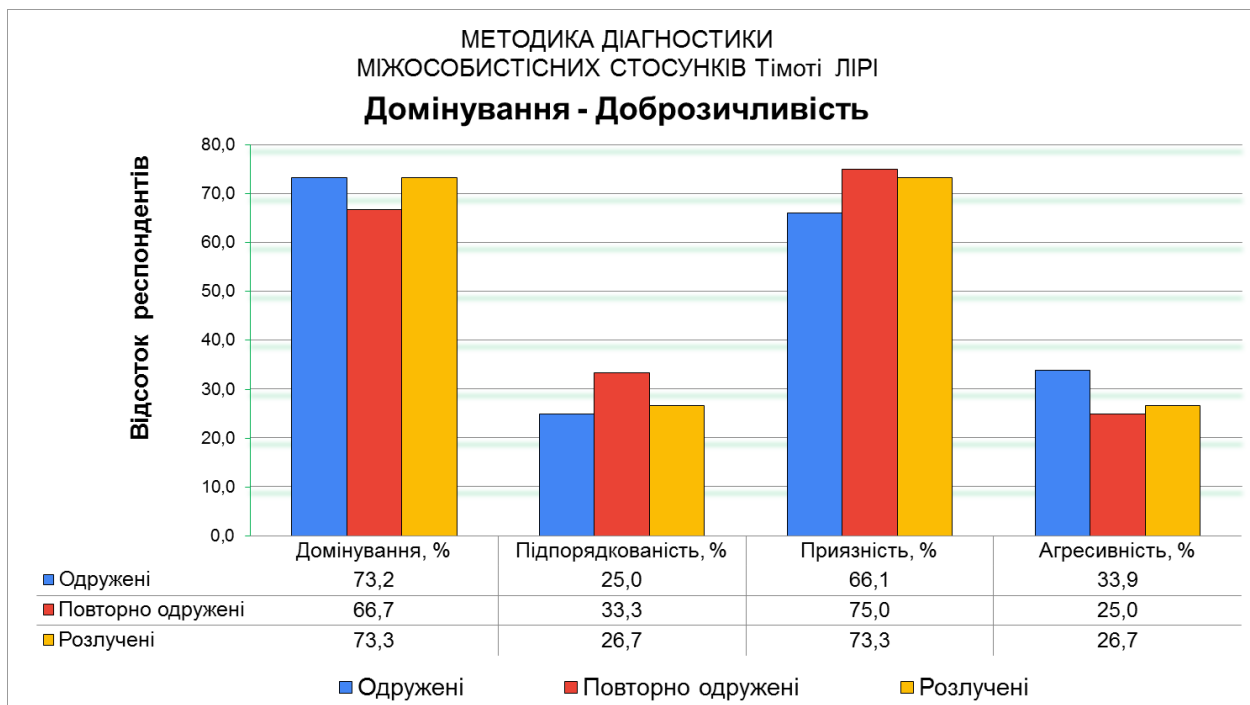

Рис.Н.1. Характер зміни міжособистісних стосунків в залежності від сімейного стану

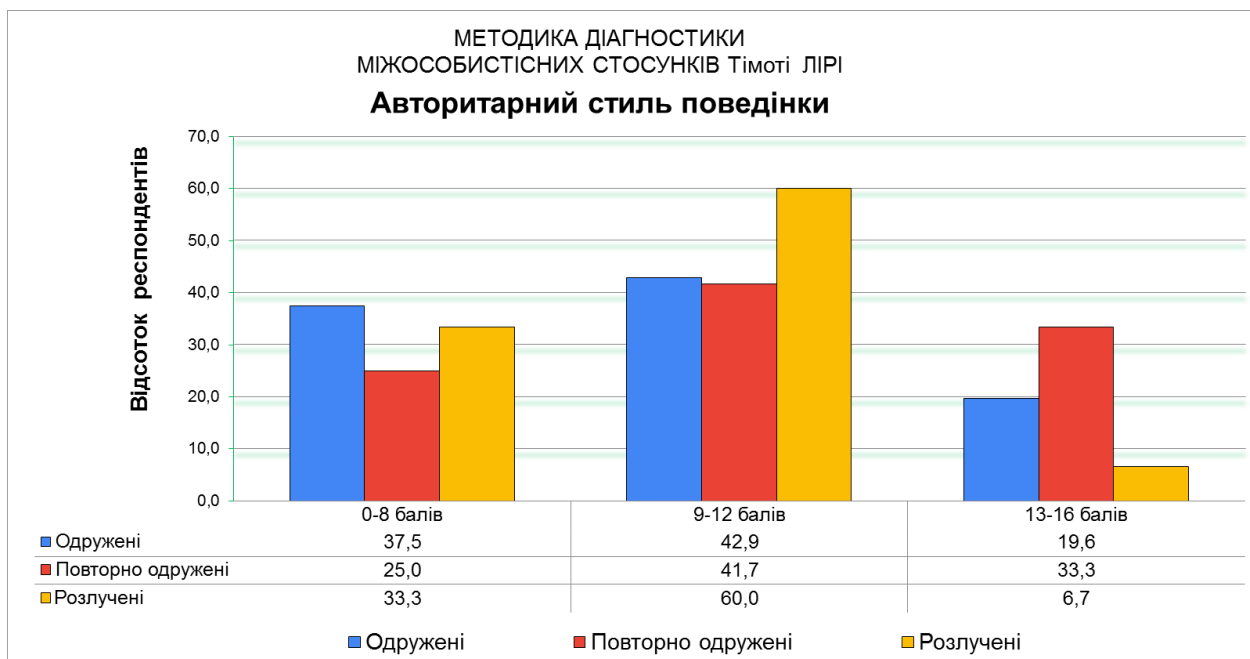

Рис.Н.2. Характер зміни авторитарного стилю поведінки в залежності від сімейного стану

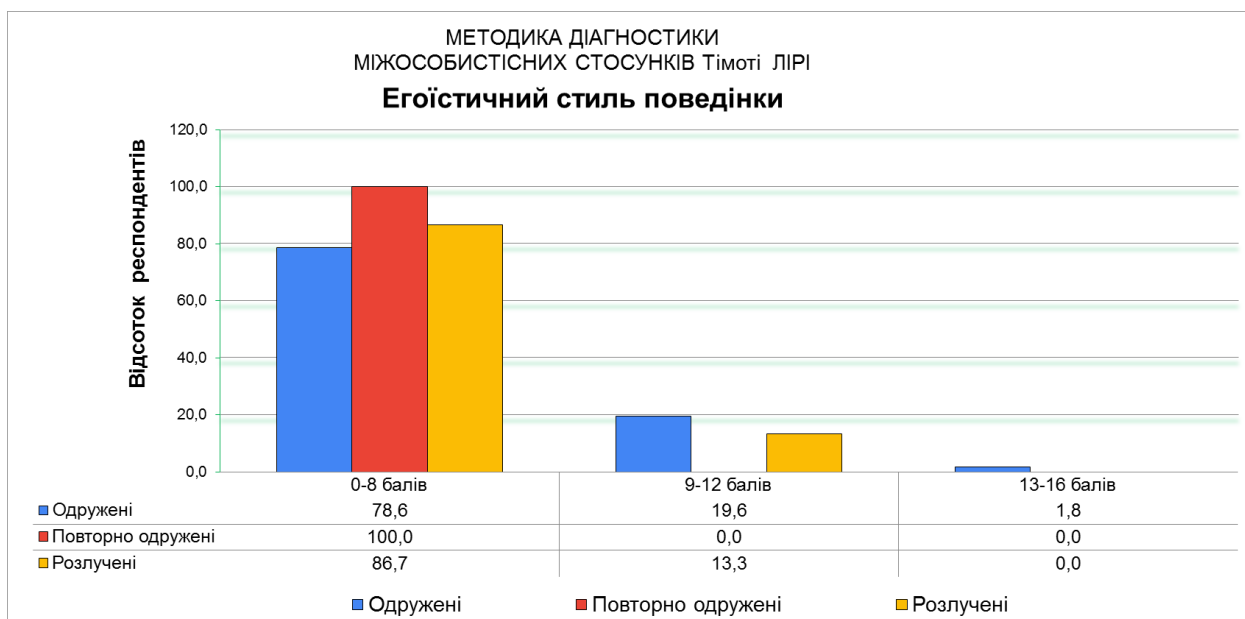

Рис.Н.3. Характер зміни егоїстичного стилю поведінки в залежності від сімейного стану

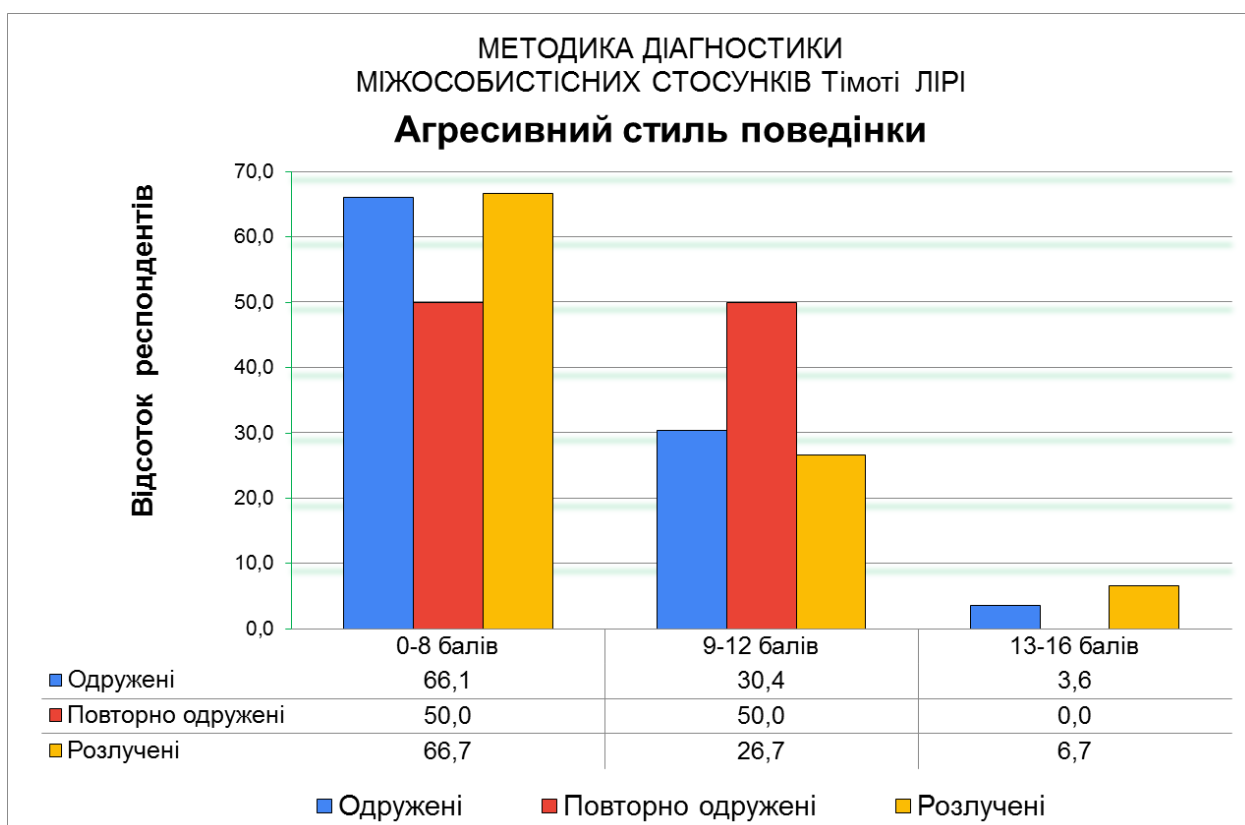

Рис.Н.4. Характер зміни агресивного стилю поведінки в залежності від сімейного стану

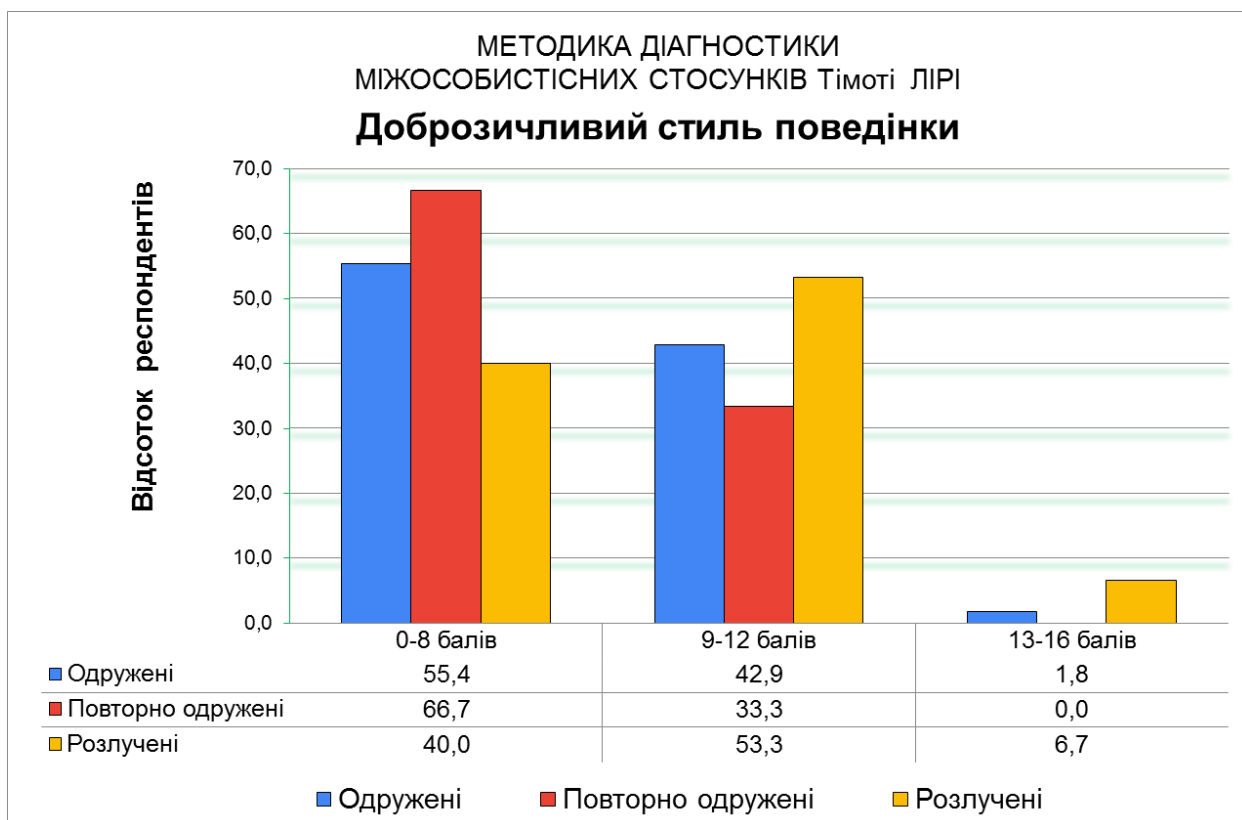

Рис.Н.5. Характер зміни доброзичливого стилю поведінки в залежності від сімейного стану

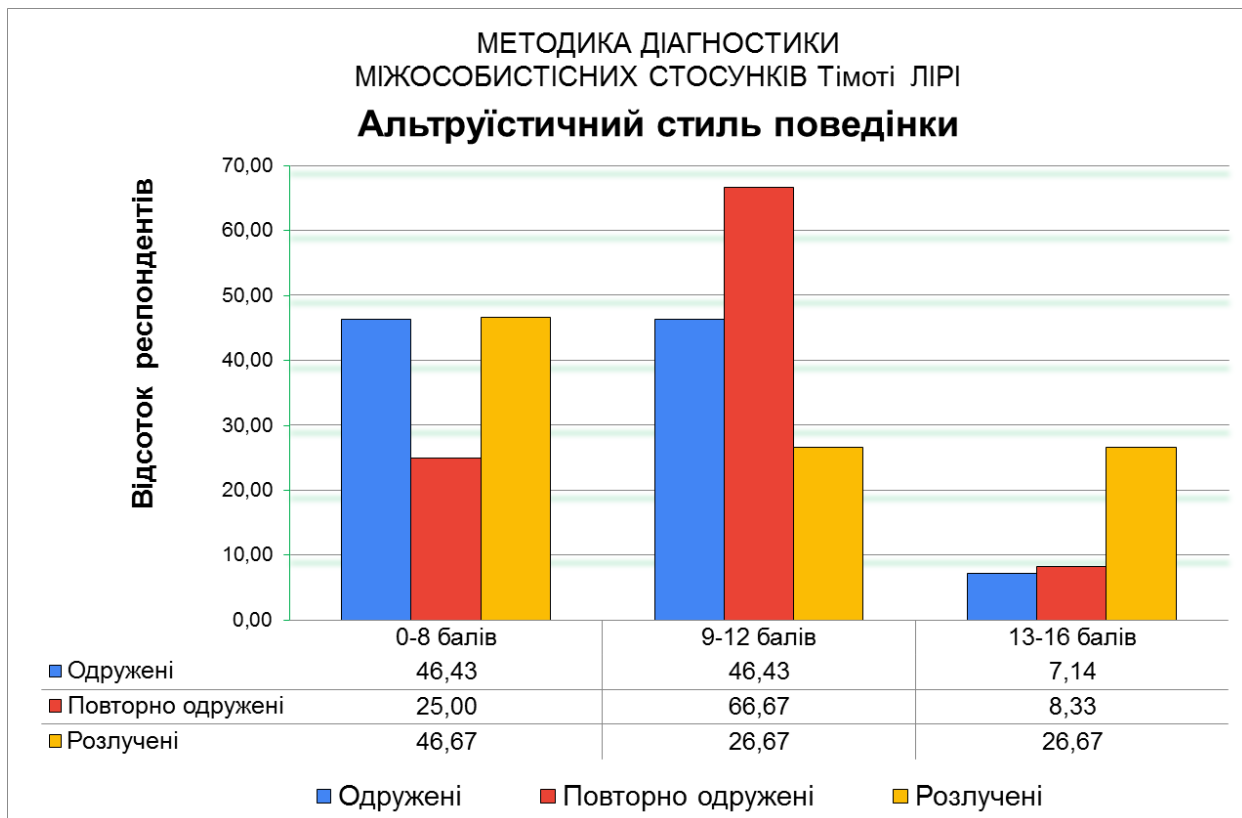

Рис.Н.6. Характер зміни альтруїстичного стилю поведінки в залежності від сімейного стану

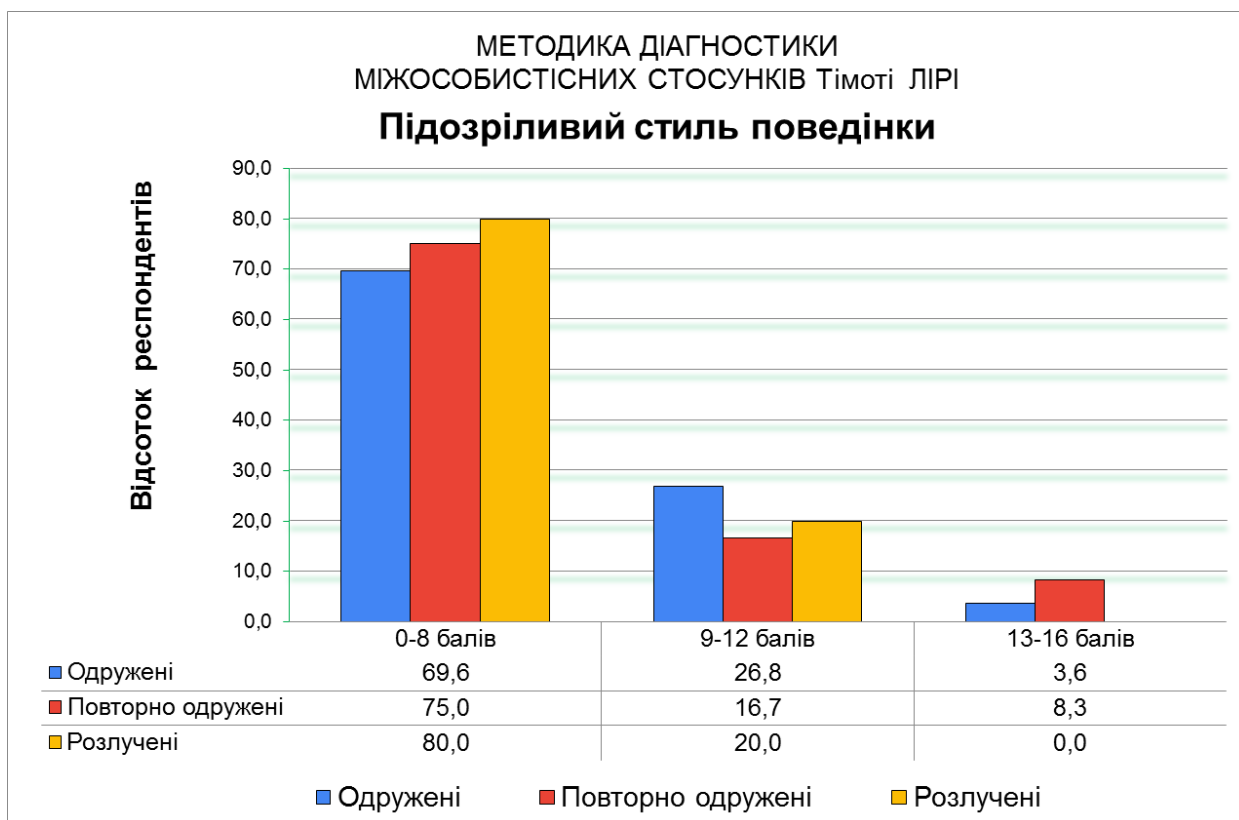

Рис.Н.7. Характер зміни підозріливого стилю поведінки в залежності від сімейного стану

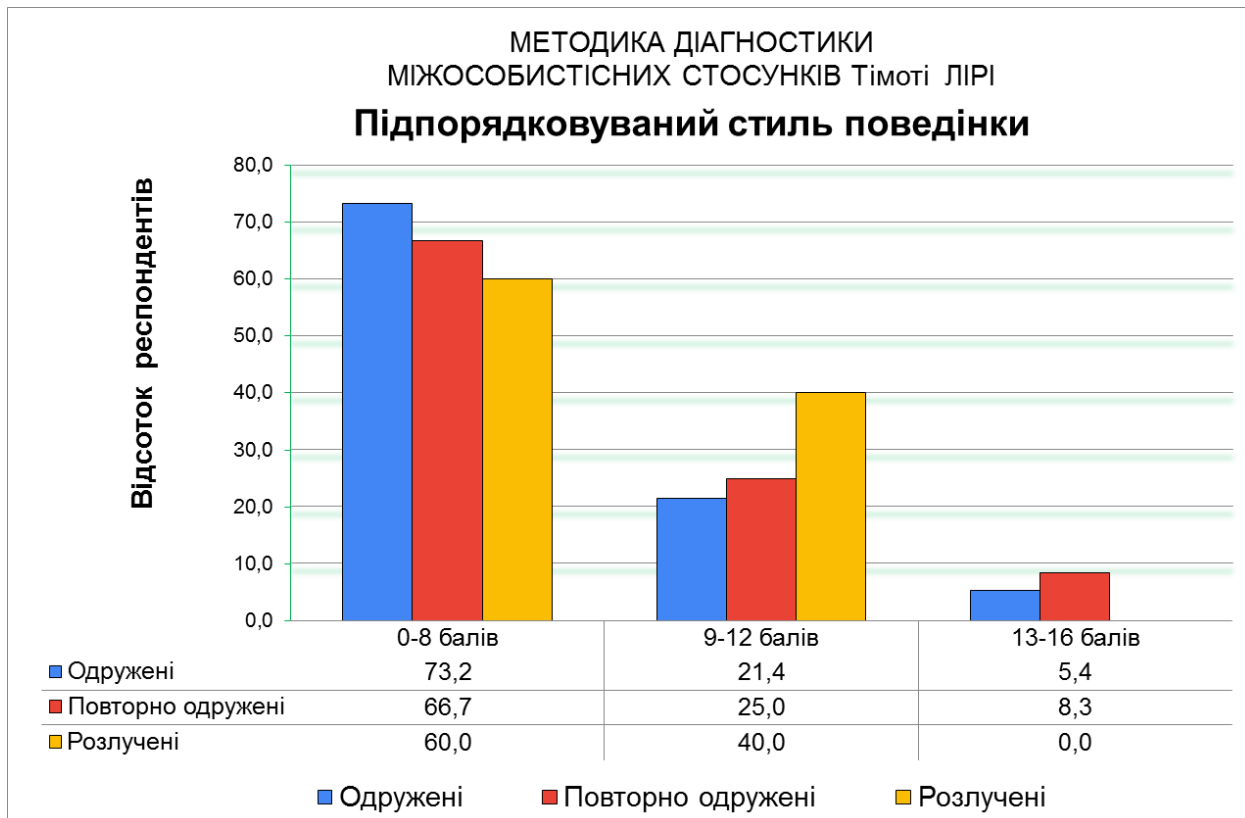

Рис.Н.8. Характер зміни підпорядкованого стилю поведінки в залежності від сімейного стану

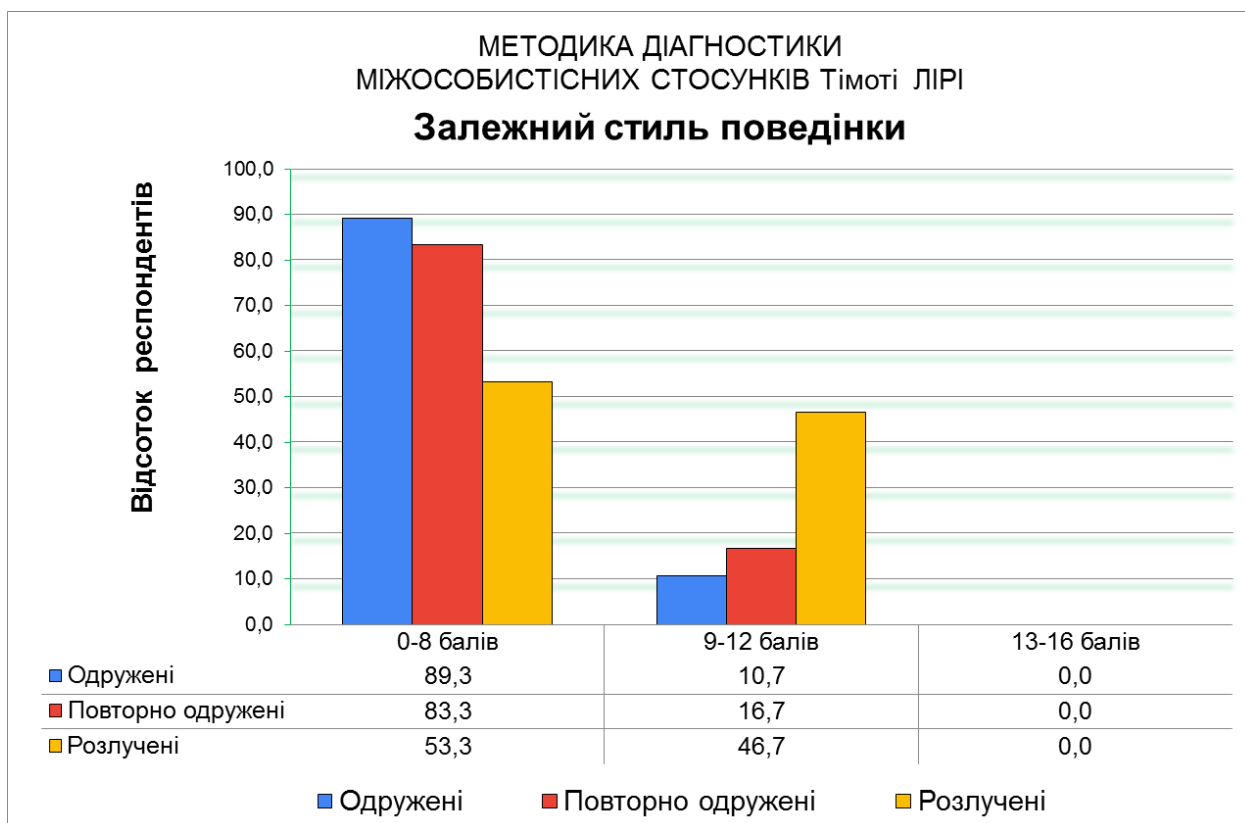

Рис.Н.9. Характер зміни залежного стилю поведінки в залежності від сімейного стану

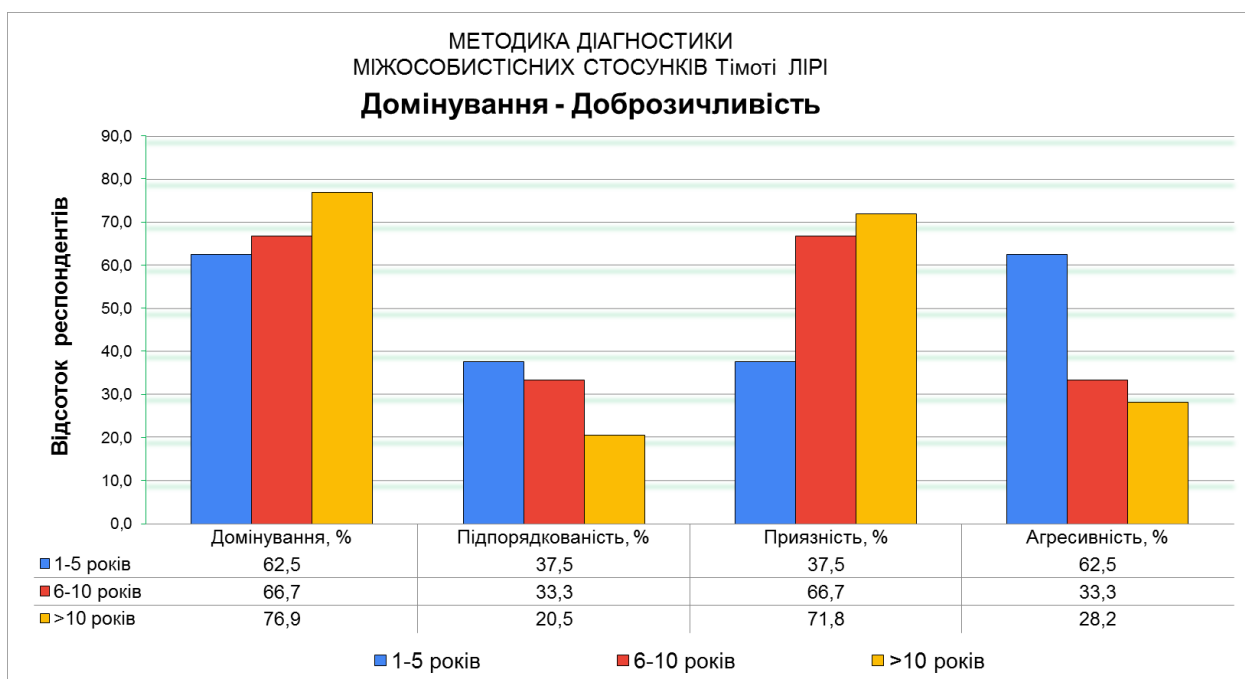

Рис.Н.10. Характер зміни міжособистісних стосунків в залежності від стажу подружнього життя

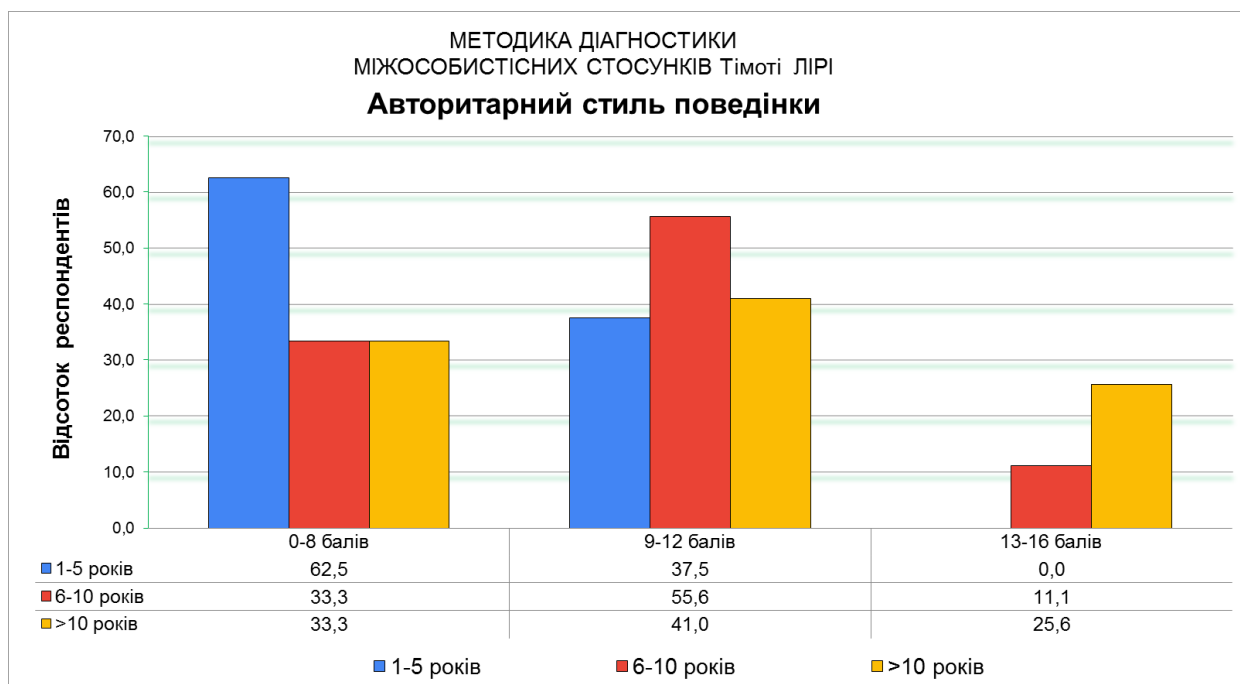

Рис.Н.11. Характер зміни авторитарного стилю поведінки в залежності від стажу подружнього життя

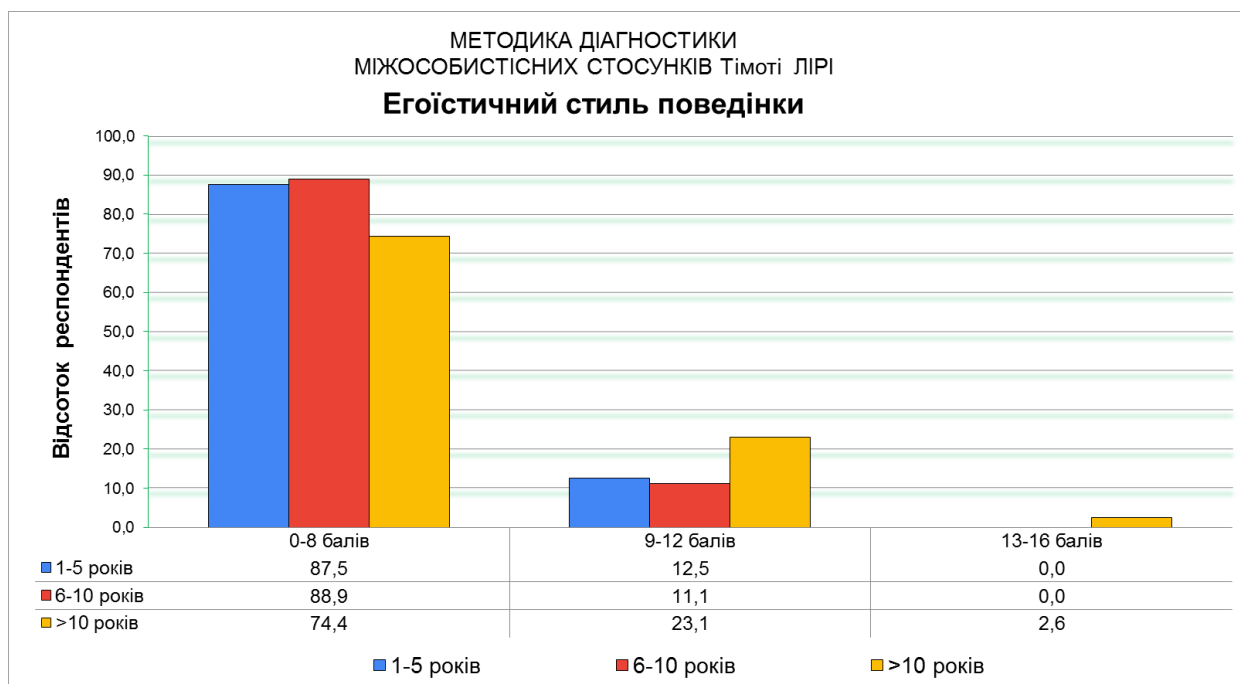

Рис.Н.12. Характер зміни егоїстичного стилю поведінки в залежності від стажу подружнього життя

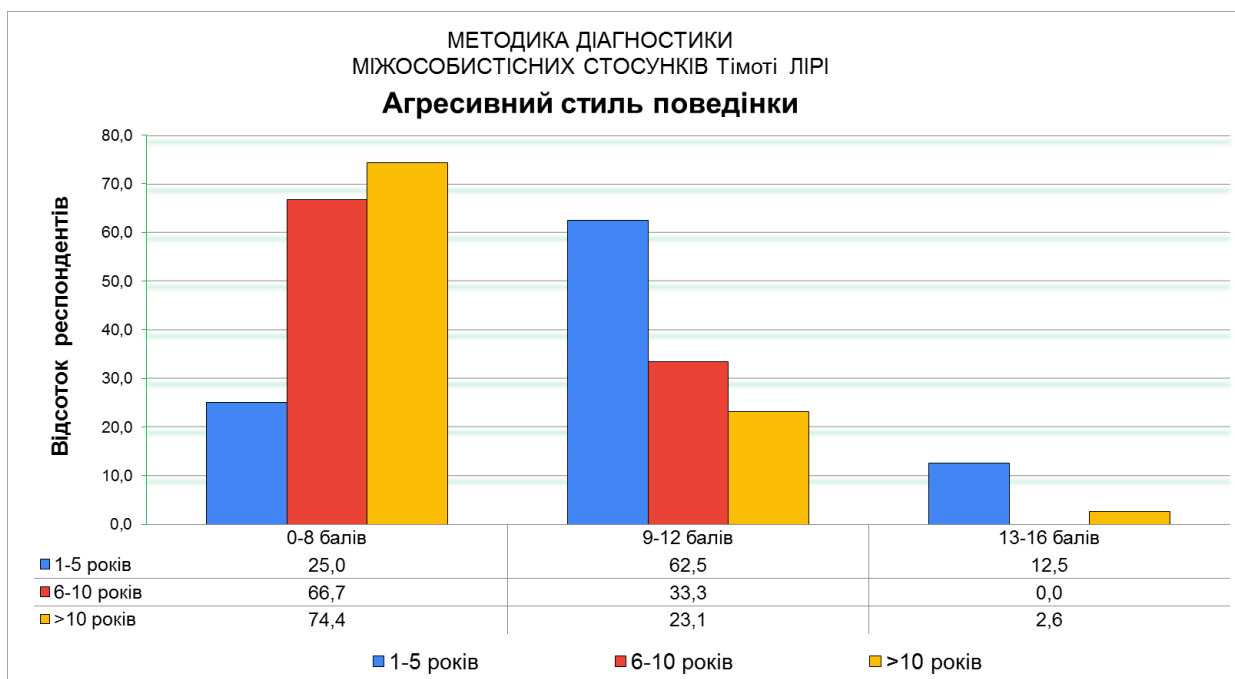

Рис.Н.13. Характер зміни агресивного стилю поведінки в залежності від стажу подружнього життя

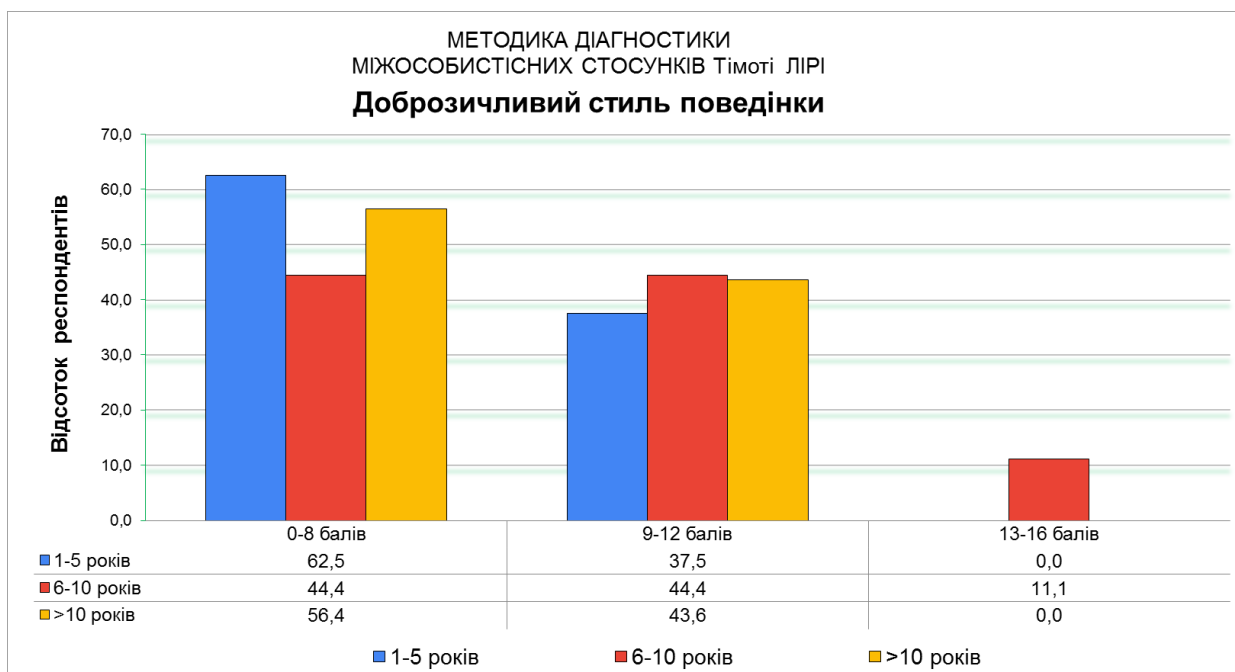

Рис.Н.14. Характер зміни доброзичливого стилю поведінки в залежності від стажу подружнього життя

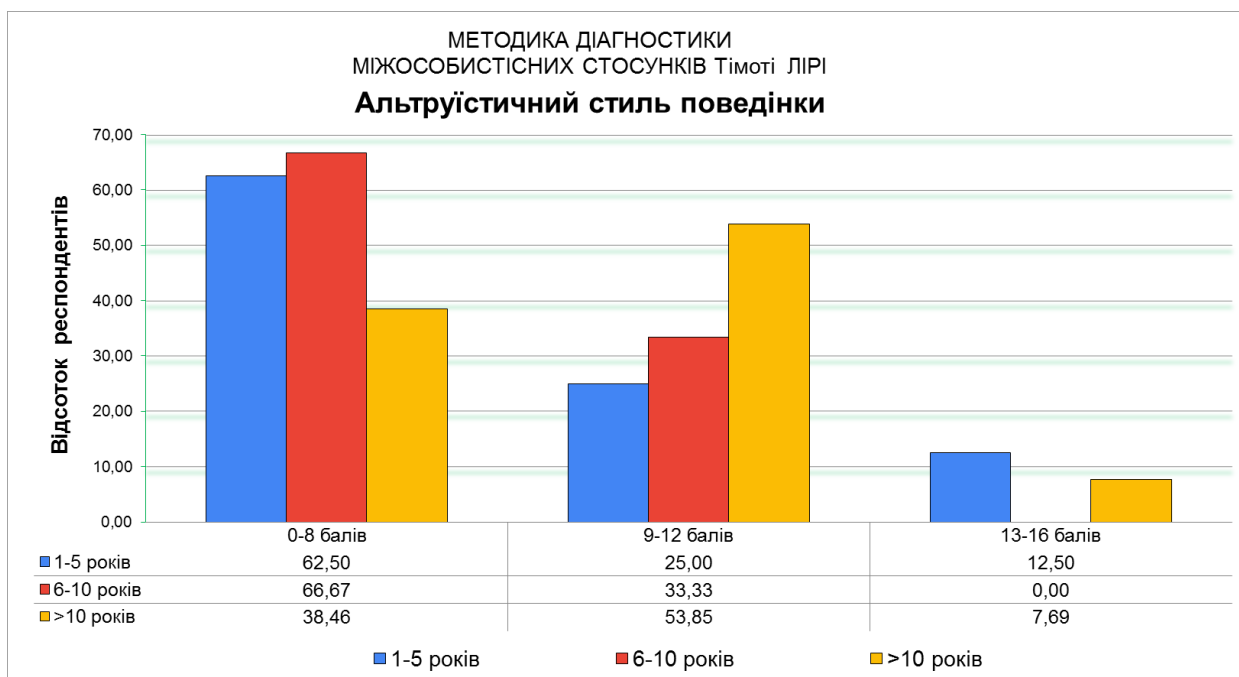

Рис.Н.15. Характер зміни альтруїстичного стилю поведінки в залежності від стажу подружнього життя

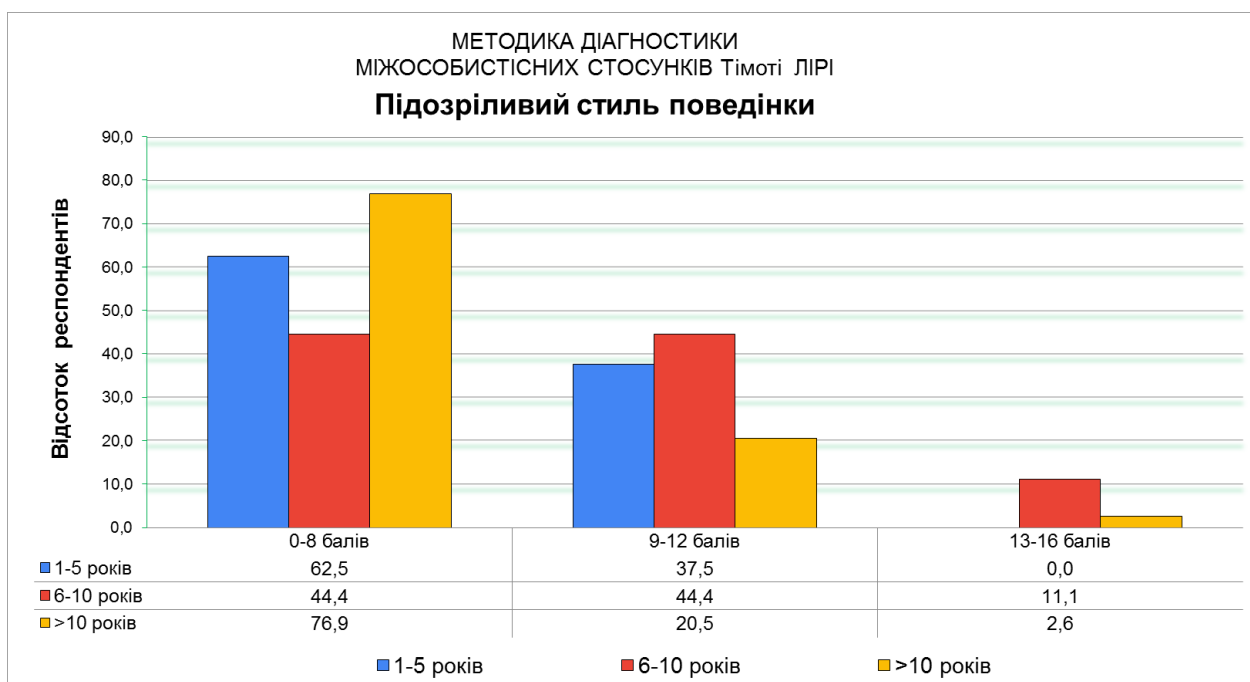

Рис.Н.16. Характер зміни підозріливого стилю поведінки в залежності від стажу подружнього життя

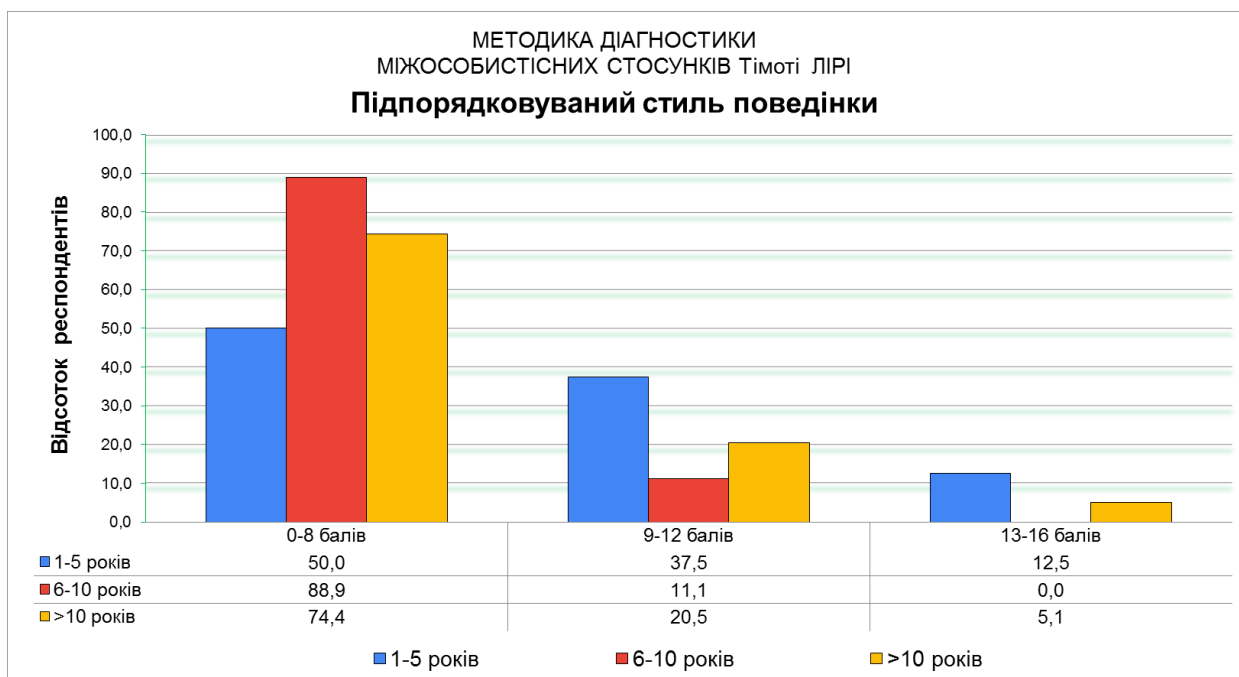

Рис.Н.17. Характер зміни підпорядкованого стилю поведінки в залежності від стажу подружнього життя

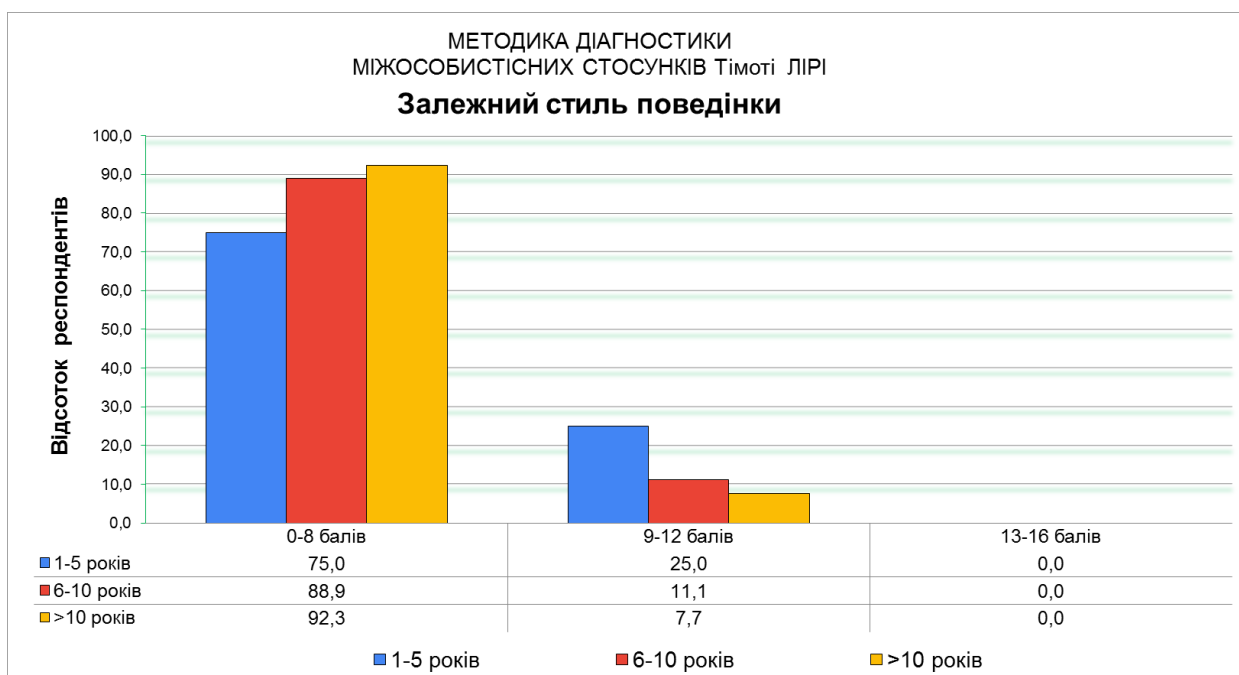

Рис.Н.18. Характер зміни залежного стилю поведінки в залежності від стажу подружнього життя

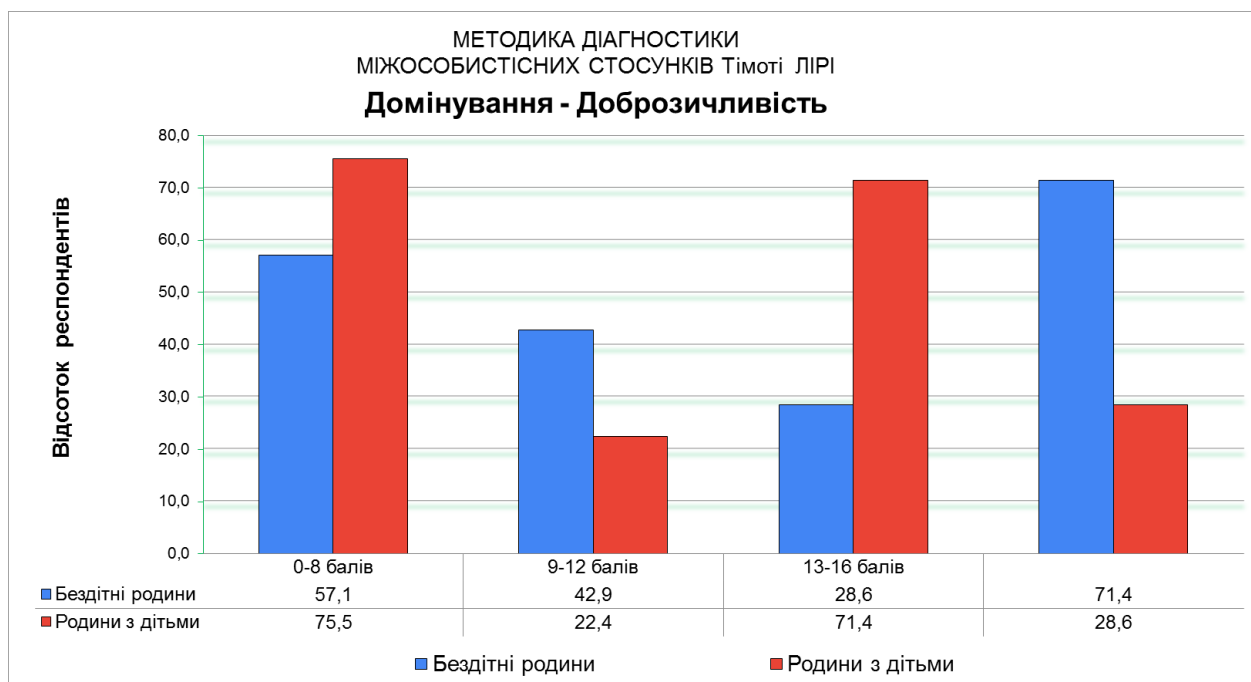

Рис.Н.19. Характер зміни міжособистісних стосунків в залежності від наявності дітей у родині

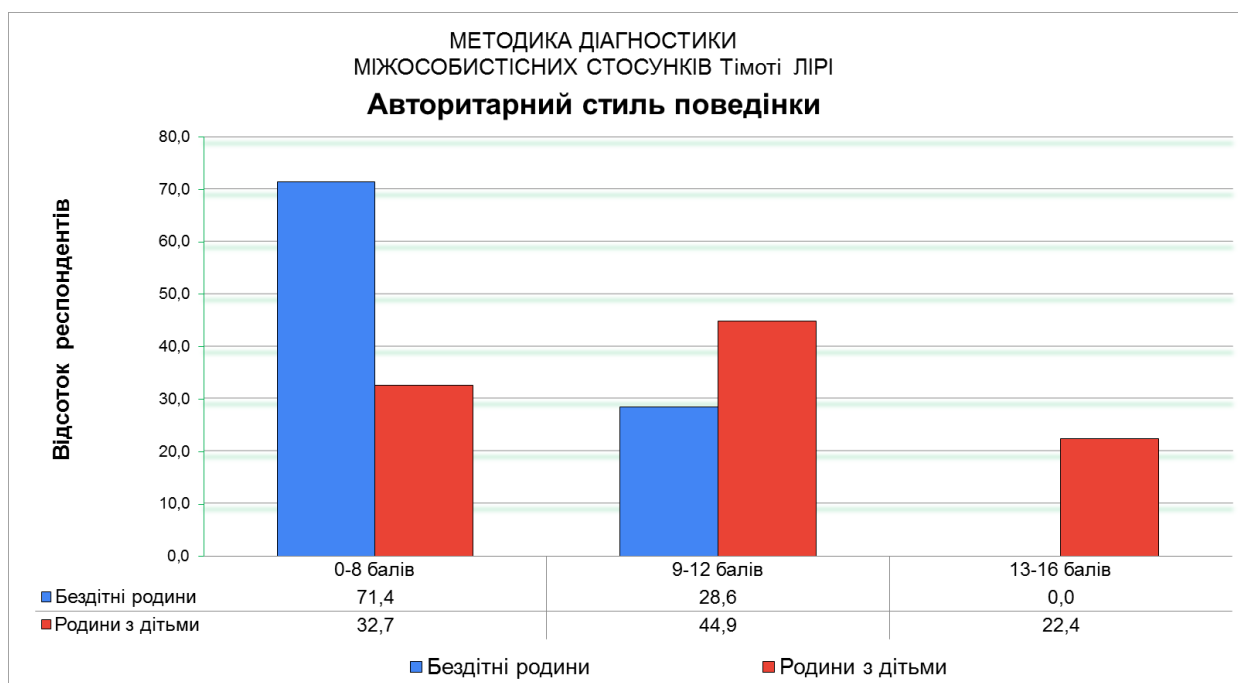

Рис.Н.20. Характер зміни авторитарного стилю поведінки в залежності від наявності дітей у родині

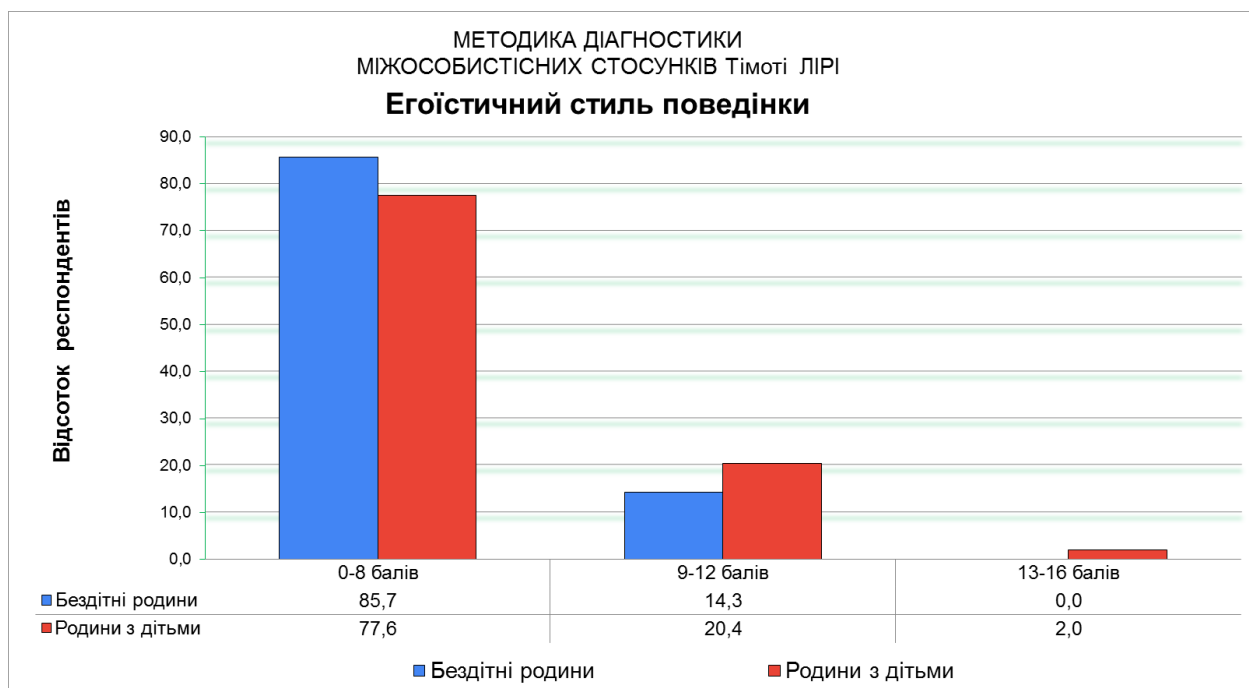

Рис.Н.21. Характер зміни егоїстичного стилю поведінки в залежності від наявності дітей у родині

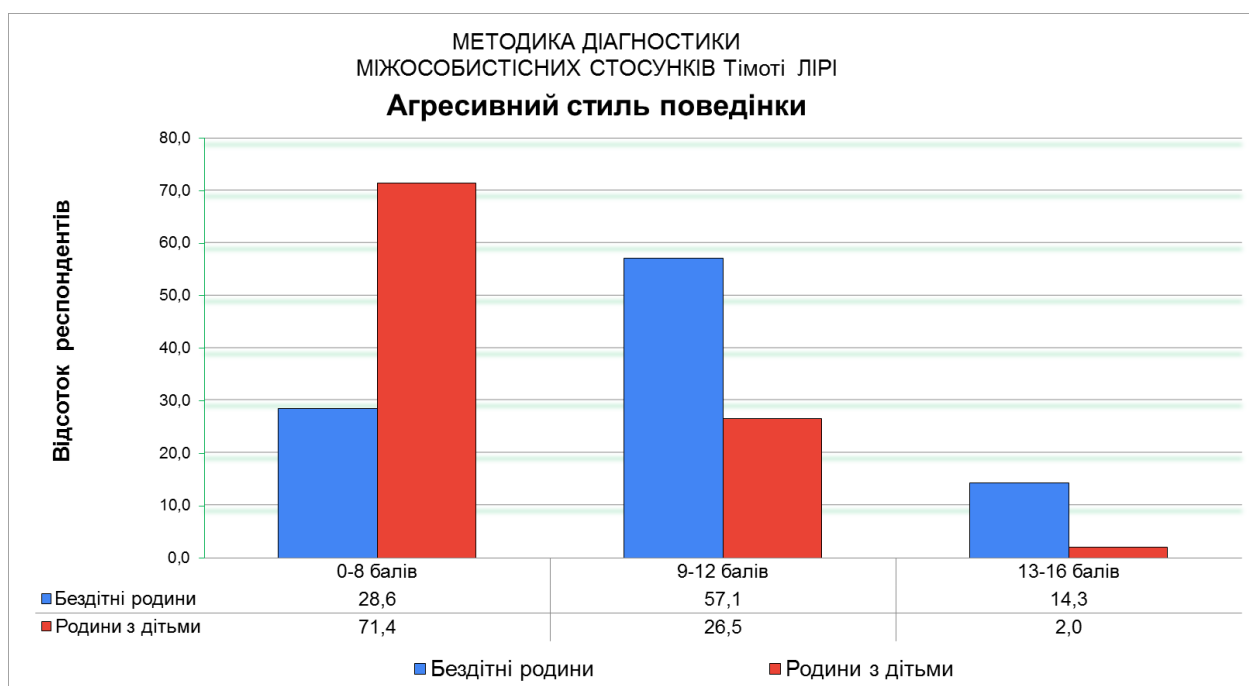

Рис.Н.22. Характер зміни агресивного стилю поведінки в залежності від наявності дітей у родині

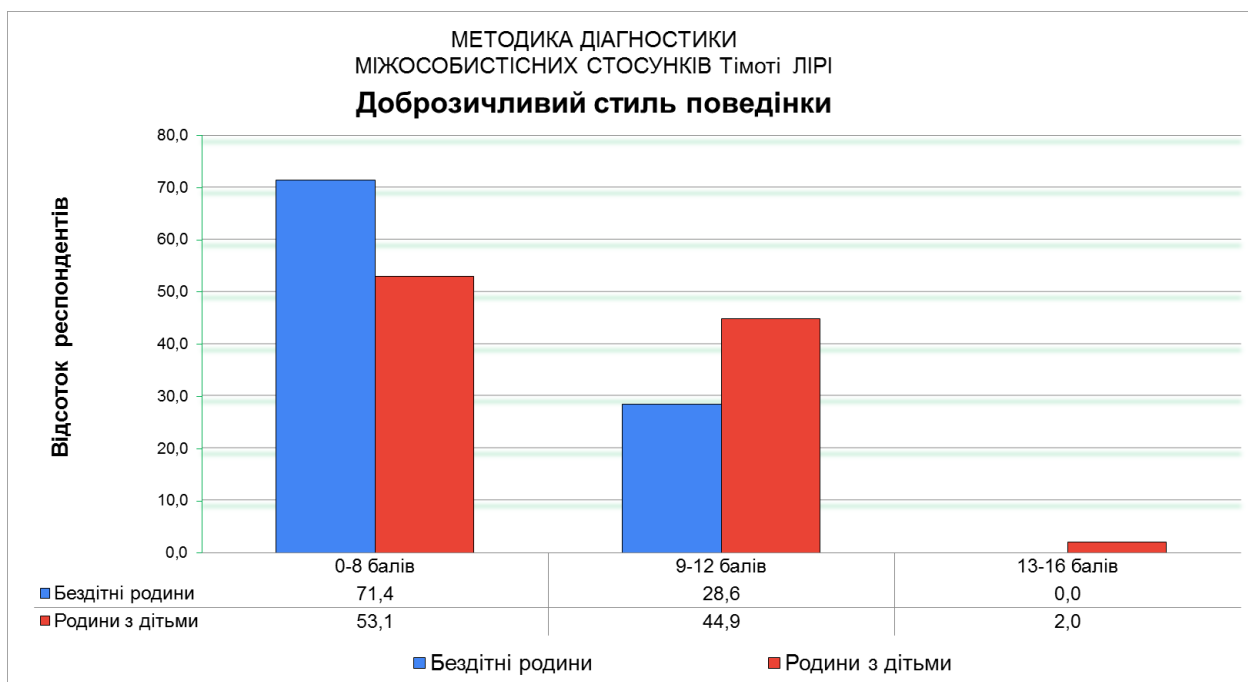

Рис.Н.23. Характер зміни доброзичливого стилю поведінки в залежності від наявності дітей у родині

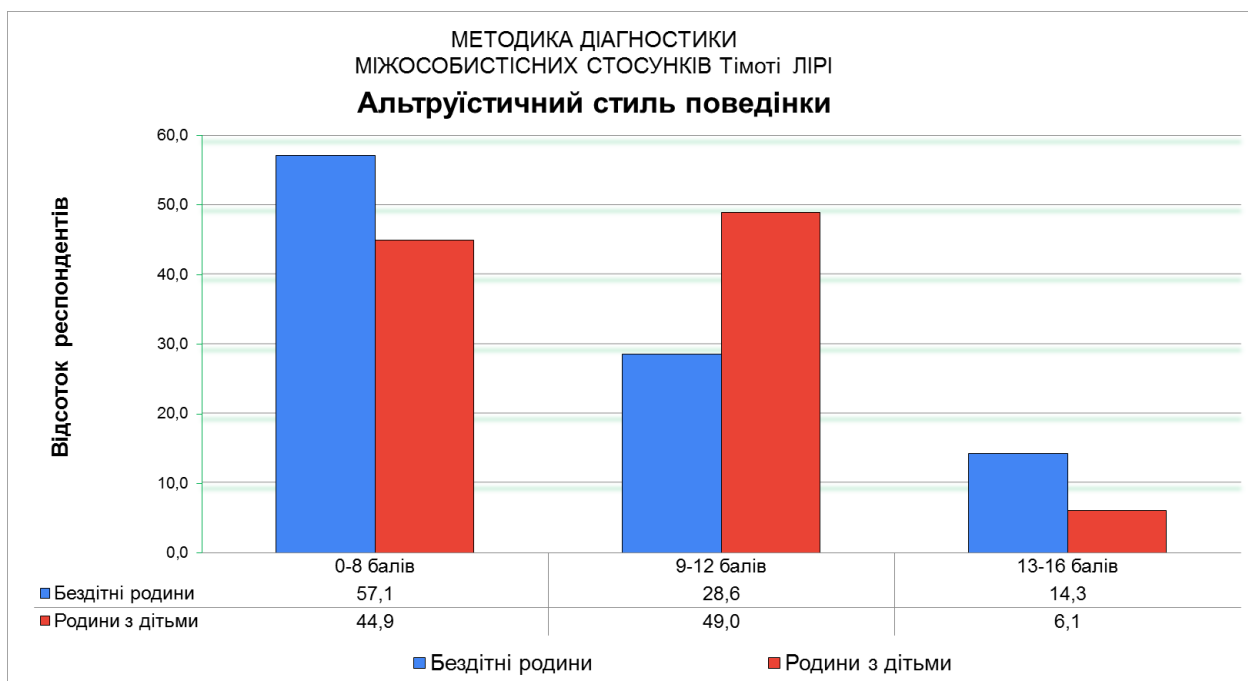

Рис.Н.24. Характер зміни альтруїстичного стилю поведінки в залежності від наявності дітей у родині

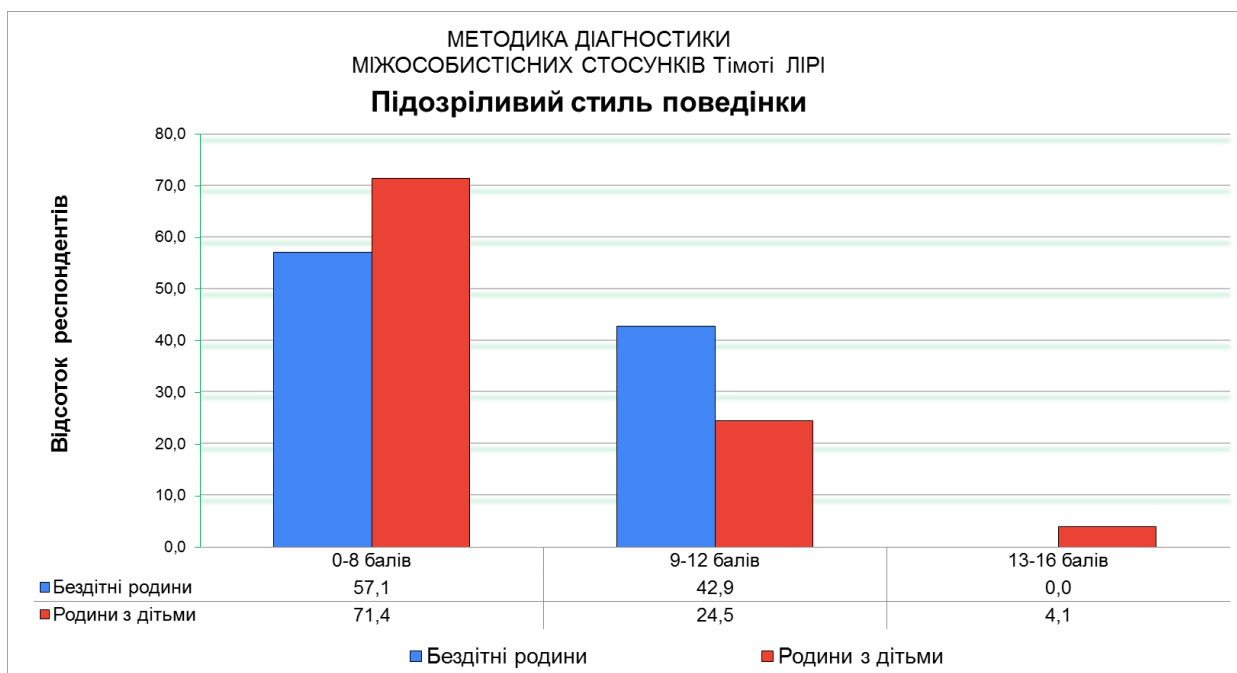

Рис.Н.25. Характер зміни підозріливого стилю поведінки в залежності від наявності дітей у родині

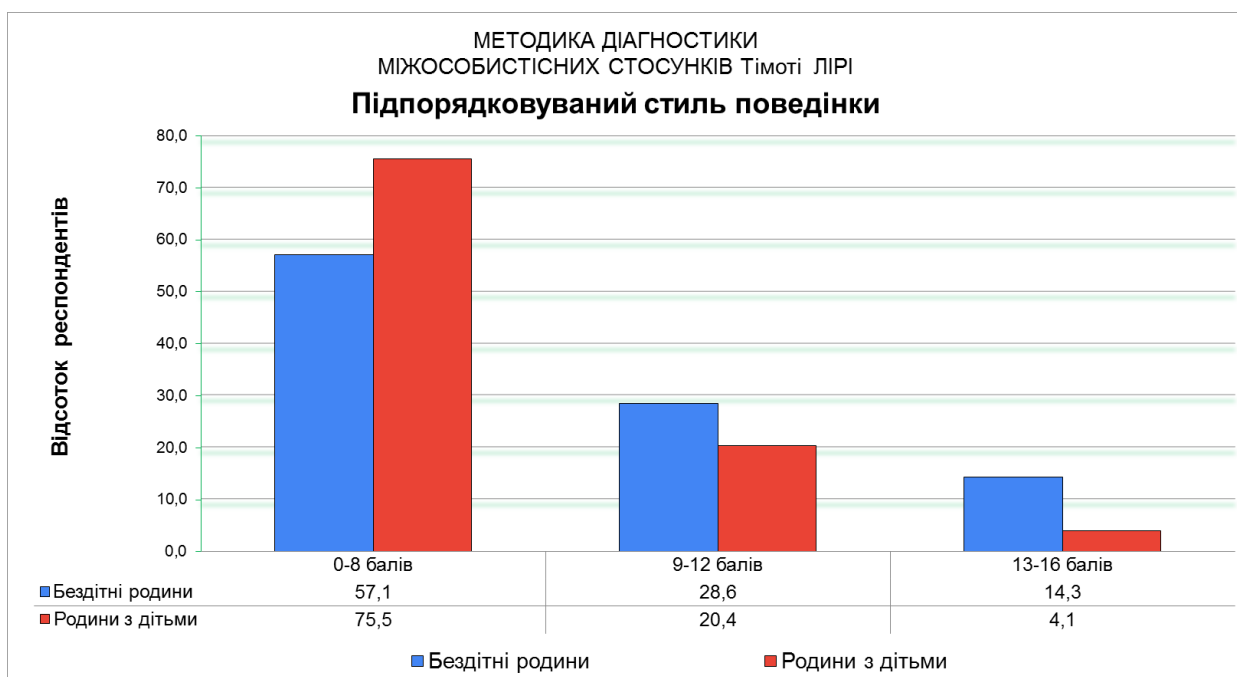

Рис.Н.26. Характер зміни підпорядковуваного стилю поведінки в залежності від наявності дітей у родині

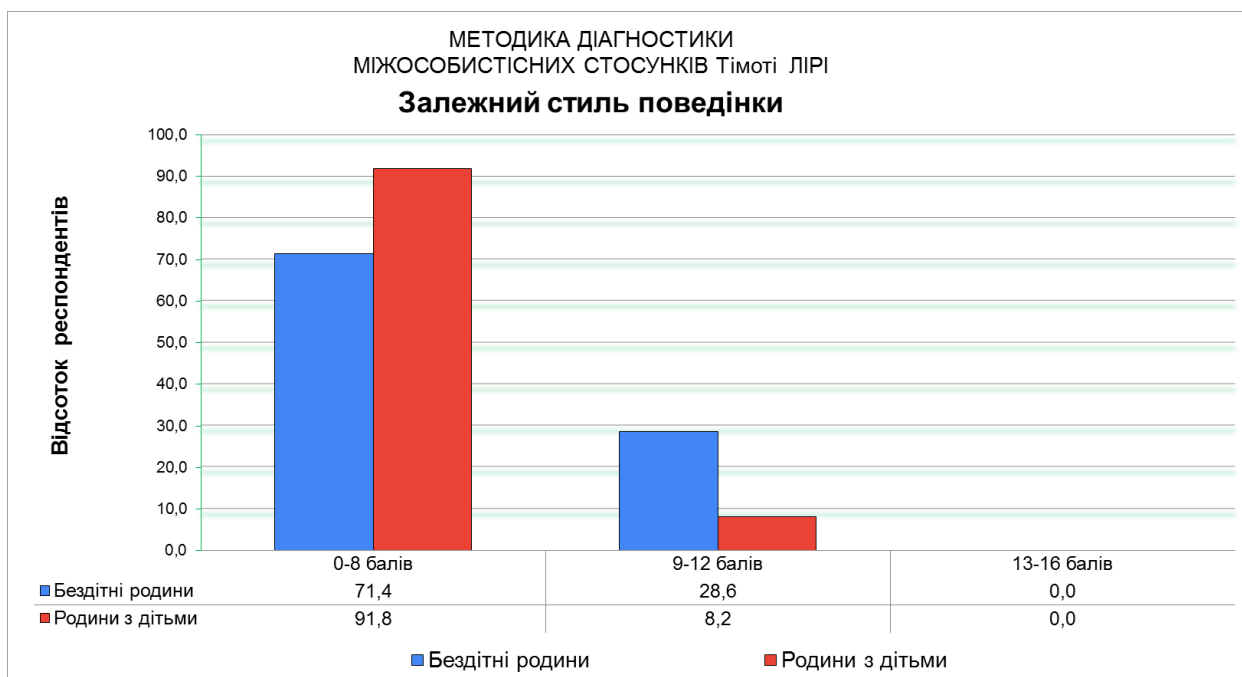

Рис.Н.27. Характер зміни залежного стилю поведінки в залежності від наявності дітей у родині

Додаток П

Таблиця П.1

Кореляційна таблиця між шкалами «рольові очікування і домагання у шлюбі (РОД) - стратегії конфліктної поведінки (К.Томас)» та «рольові очікування і домагання у шлюбі (РОД) - характер міжособистісних стосунків (Т.Лірі)» для групи «одружені»

	Інтимно-сексуальна	Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною	Господарсько- побутова	Батьківсько-виховна	Соціальна активність	Емоційно- психотерапевтична	Зовнішня привабливість
Конкуренція	-0,04	-0,06	-0,12	-0,22	0,10	-0,05	0,09
Співробітництво	-0,06	0,04	-0,21	-0,08	0,25	-0,04	-0,17
Компроміс	-0,24	-0,01	0,06	-0,04	-0,08	0,00	0,15
Уникнення	-0,02	0,06	0,09	-0,01	-0,10	-0,18	-0,04
Пристосування	0,24	0,00	0,15	0,27	-0,08	0,19	-0,04
Авторитарний	-0,14	0,15	0,16	0,05	0,28	0,07	0,39
Егоїстичний	0,02	0,11	0,09	0,09	0,24	-0,01	0,34
Агресивний	-0,05	-0,04	-0,08	-0,04	-0,06	0,17	0,07
Підозріливий	0,02	-0,27	0,02	-0,06	-0,12	-0,16	0,14
Підпорядковуваний	0,17	-0,12	-0,04	0,22	-0,24	-0,04	-0,19
Залежний	0,25	0,16	0,36	0,44	0,22	0,07	0,22
Доброзичливий	0,22	0,42	0,29	0,51	0,33	0,15	0,24
Альтруїстичний	0,09	0,19	0,19	0,46	0,05	0,36	0,17
Домінування	-0,07	0,35	0,14	0,09	0,34	0,12	0,17
Приязність	0,22	0,02	0,10	0,27	-0,08	-0,01	-0,17

Таблиця П.2

Кореляційна таблиця між шкалами «характер міжособистісних стосунків (Т.Лірі) - стратегії конфліктної поведінки (К.Томас) для групи «одружені»

	Авторитарний	Егоїстичний	Агресивний	Підозріливий	Підпорядковуваний	Залежний	Доброзичливий	Альтруїстичний	Домінування	Приязність
Конкуренція	0,23	0,52	0,30	0,21	-0,33	-0,03	0,00	-0,28	0,02	-0,40
Співробітництво	-0,07	-0,12	0,09	-0,16	-0,01	0,02	0,02	-0,03	0,04	0,05
Компроміс	0,12	-0,03	0,02	0,05	-0,01	-0,24	-0,15	0,07	-0,02	-0,14
Уникнення	-0,16	-0,11	-0,09	0,21	0,16	0,17	0,26	0,05	-0,15	0,26
Пристосування	-0,14	-0,32	-0,25	-0,25	0,19	0,07	-0,08	0,19	0,06	0,26

Таблиця П.3

Кореляційна таблиця між шкалами «рольові очікування і домагання у шлюбі (РОД) - стратегії конфліктної поведінки (К.Томас)» та «рольові очікування і домагання у шлюбі (РОД) - характер міжособистісних стосунків (Т.Лірі)» для групи «розлучені»

	Інтимно-сексуальна	Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною	Господарсько-побутова	Батьківсько-виховна	Соціальна активність	Емоційно-психотерапевтична	Зовнішня привабливість
Конкуренція	0,47	-0,05	-0,35	-0,19	-0,20	-0,04	-0,38
Співробітництво	-0,05	0,13	0,17	0,16	0,09	0,13	0,10
Компроміс	-0,25	0,32	-0,11	-0,12	-0,23	-0,03	0,40
Уникнення	-0,40	-0,11	0,07	-0,07	0,18	-0,36	-0,10
Пристосування	0,03	-0,10	0,31	0,31	0,24	0,40	0,14

Продовж. табл. П.3

	Інтимно-сексуальна	Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною	Господарсько- побутова	Батьківсько-виховна	Соціальна активність	Емоційно- психотерапевтична	Зовнішня привабливість
Авторитарний	0,23	-0,25	-0,08	0,08	0,19	-0,05	-0,28
Егоїстичний	-0,02	-0,58	0,10	-0,01	0,16	-0,40	0,23
Агресивний	0,42	-0,40	0,04	0,00	-0,41	-0,06	-0,06
Підозріливий	-0,06	-0,22	0,11	-0,13	-0,05	0,05	0,04
Підпорядковуваний	-0,27	0,17	-0,07	-0,36	0,31	0,09	0,40
Залежний	-0,19	0,14	-0,29	-0,47	0,27	0,02	0,39
Доброзичливий	-0,12	0,24	-0,14	0,16	0,31	0,60	-0,19
Альтруїстичний	-0,16	0,08	-0,08	0,21	0,53	0,43	-0,11
Домінування	0,24	-0,24	0,06	0,49	0,05	-0,01	-0,43
Приязність	-0,30	0,49	-0,24	0,03	0,53	0,46	-0,02

Таблиця П.4

**Кореляційна таблиця між шкалами «характер міжособистісних
стосунків (Т.Лірі) - стратегії конфліктної поведінки (К.Томас)
для групи «розлучені»**

	Авторитарний	Егоїстичний	Агресивний	Підозріливий	Підпорядковуваний	Залежний	Доброзичливий	Альтруїстичний	Домінування	Приязність
Конкуренція	0,38	-0,29	0,37	0,09	-0,39	-0,09	0,10	-0,10	0,23	-0,14
Співробітництво	-0,07	-0,26	-0,37	-0,20	0,15	0,02	-0,09	0,01	-0,10	0,22
Компроміс	-0,56	-0,24	0,20	0,25	0,07	0,32	-0,05	-0,47	-0,62	-0,19
Уникнення	-0,26	0,32	-0,04	0,16	0,30	0,17	-0,02	0,01	-0,28	-0,04
Пристосування	0,30	0,26	-0,32	-0,35	-0,02	-0,30	0,06	0,46	0,53	0,27

Таблиця П.5

Кореляційна таблиця між шкалами «рольові очікування і домагання у шлюбі (РОД) - стратегії конфліктної поведінки (К.Томас)» та «рольові очікування і домагання у шлюбі (РОД) - характер міжособистісних стосунків (Т.Лірі)» для групи «повторно одружені»

	Інтимно-сексуальна	Особистісна ідентифікація з чоловіком/дружиною	Господарсько- побутова	Батьківсько-виховна	Соціальна активність	Емоційно- психотерапевтична	Зовнішня привабливість
Конкуренція	0,28	-0,27	0,08	0,04	-0,05	-0,08	0,32
Співробітництво	0,41	0,24	0,29	-0,40	-0,24	-0,07	-0,17
Компроміс	0,17	0,23	-0,25	0,09	0,35	0,00	-0,36
Уникнення	-0,20	-0,41	0,19	0,30	0,51	0,43	0,48
Пристосування	-0,49	0,33	-0,27	-0,10	-0,39	-0,22	-0,44
Авторитарний	-0,23	-0,11	-0,08	0,26	0,55	0,13	0,55
Егоїстичний	-0,21	-0,29	-0,22	0,32	0,23	-0,28	0,27
Агресивний	-0,23	0,23	0,35	-0,17	0,13	-0,23	0,44
Підозріливий	0,01	0,53	0,18	-0,40	-0,30	-0,14	-0,29
Підпорядковуваний	0,22	0,23	0,38	-0,33	-0,06	0,24	0,06
Залежний	0,09	0,14	0,57	0,03	0,30	0,10	0,51
Доброзичливий	-0,09	-0,26	-0,21	0,14	0,22	0,31	0,23
Альтруїстичний	-0,21	-0,09	-0,20	0,38	0,39	0,80	0,27
Домінування	-0,22	-0,30	-0,33	0,38	0,31	0,05	0,23
Приязність	0,09	-0,31	-0,11	0,32	0,30	0,61	0,18

Таблиця П.6

**Кореляційна таблиця між шкалами «характер міжособистісних
стосунків (Т.Лірі) - стратегії конфліктної поведінки (К.Томас)
для групи «повторно одружені»**

	Авторитарний	Егоїстичний	Агресивний	Підозріливий	Підпорядковуваний	Залежний	Доброзичливий	Альтруїстичний	Домінування	Приязність
Конкуренція	0,36	0,66	0,14	-0,43	-0,53	-0,27	-0,15	0,03	0,52	-0,18
Співробітництво	-0,33	-0,44	0,19	0,52	0,25	-0,11	-0,50	-0,33	-0,40	-0,47
Компроміс	-0,06	0,09	-0,49	-0,28	-0,23	-0,31	0,17	-0,16	0,15	0,21
Уникнення	0,36	-0,09	-0,21	-0,39	0,22	0,25	0,55	0,69	0,18	0,75
Пристосування	-0,43	-0,43	0,15	0,62	0,36	0,28	-0,12	-0,27	-0,53	-0,25

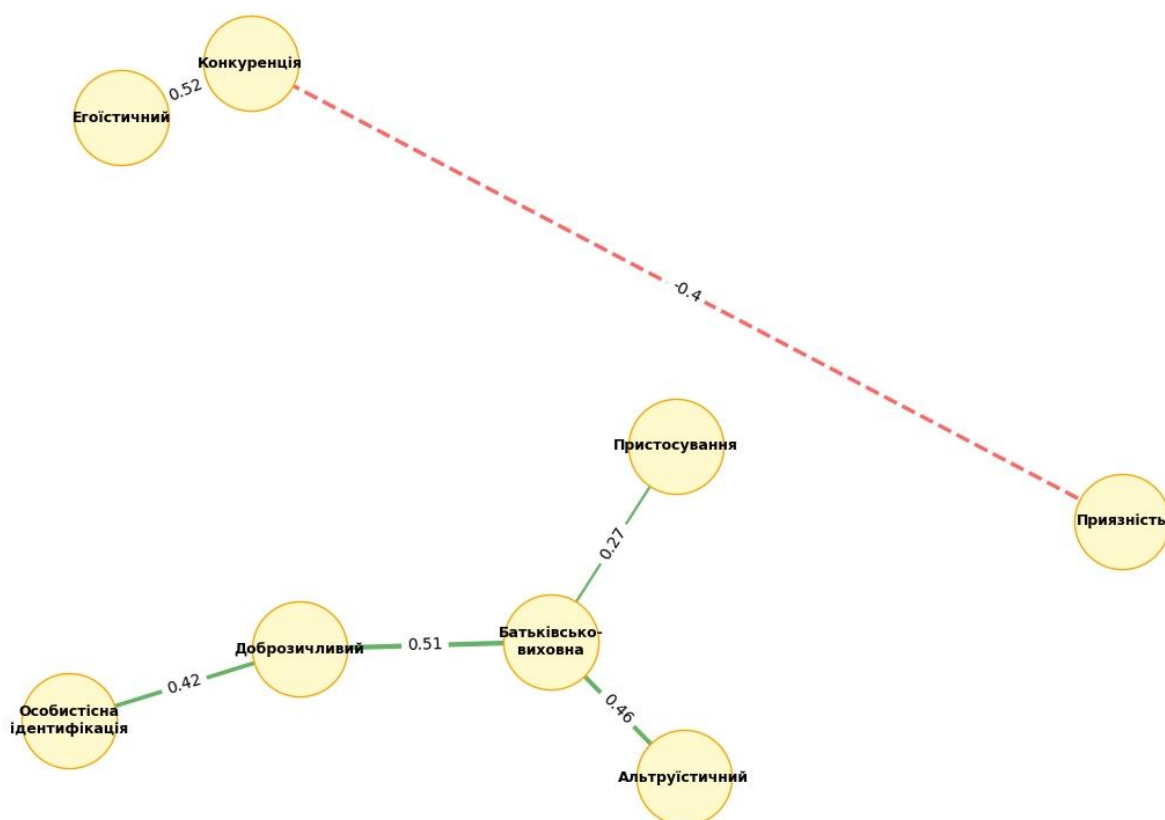

Рис. П.1. Кореляційна плеяда основних сфер і чинників у групі «одружені»

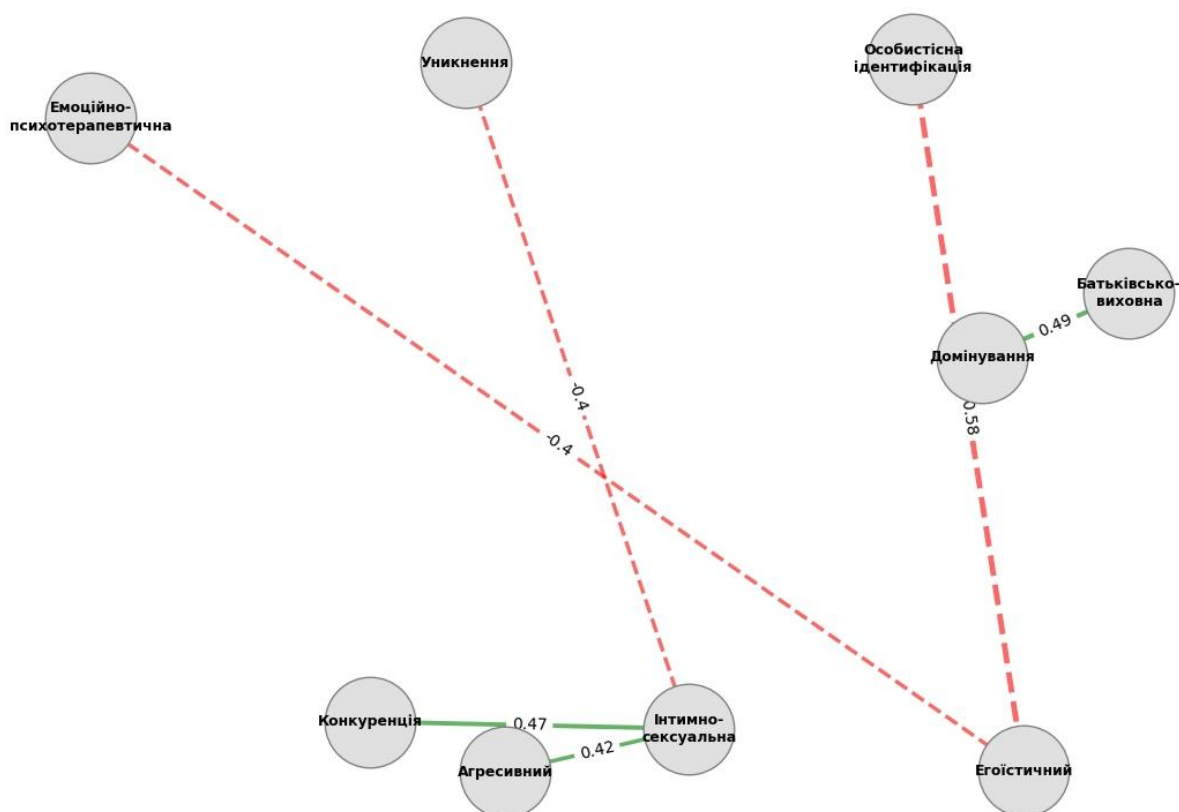

Рис. П.2. Кореляційна плеяда основних сфер і чинників у групі «розлучені»

Додаток Р

Таблиця Р.1

Перелік використаних методик і технік для реалізації соціально-психологічного тренінгу «ПАРТНЕРСТВО ТА ГАРМОНІЯ»

Методика/Технологія	Обґрунтування застосування	Рекомендовані джерела
Системно-інтегративний підхід	Розглядає подружжя як цілісну соціально-психологічну систему; вплив спрямовується на патерни взаємодії, а не лише на індивіда.	Боуен, М. (1978). Сімейна терапія в клінічній практиці. / Виштак, Л. (2018). Системний підхід у психології сімейних взаємин.
Груповий соціально-психологічний тренінг (основна форма роботи)	Створює безпечне середовище для моделювання соціальних ситуацій, знижує відчуття ізоляції.	Ємельянов, Є. Н. (2006). Тренінг командної взаємодії. / Рудестам, К. (2007). Групова психотерапія.
Комунікативні техніки («Я-повідомлення», Активне слухання)	Спрямовані на конструктивне вираження потреб та уникнення агресивних/ пасивних патернів спілкування.	Гордон, Т. (2007). Тренінг ефективної взаємодії. / Роджерс, К. (2002). Погляди на психотерапію.
Когнітивно-поведінкові техніки (Когнітивна реструктуризація)	Корекція ірраціональних переконань щодо шлюбу та рольових очікувань, виявлених емпірично.	Бек, А. Т. (2006). Когнітивна терапія та емоційні розлади. / Елліс, А. (2007). Рационально-емотивна поведінкова терапія.
Рольові ігри та кейс-метод	Відпрацювання навичок співробітництва, гнучкості рольової поведінки та конструктивного вирішення конфліктів (Модель К.Томаса).	Томас, К. (1976). Конфлікт та управління. / Морено, Дж. Л. (2004). Театр спонтанності.
Арт-терапевтичні та проєктивні методи	Робота з емоційним компонентом, оминаючи психологічні захисти (наприклад, метафоричні карти, колажі).	Копитін, О. І. (2012). Теорія та практика арт-терапії.

Продовж. табл. Р.1

Методика/Технологія	Обґрунтування застосування	Рекомендовані джерела
Тілесно-орієнтовані практики	Відновлення довіри та емоційної/фізичної близькості, зняття м'язових затисків.	Лоуен, А. (2006). Тілесна терапія.
Наративна терапія (Техніки прощення, Листи)	Допомагає опрацювати втрати, переосмислити кризовий досвід та сформулювати рішення щодо майбутнього.	Уайт, М., & Епстон, Д. (2006). Засоби наративної терапії.